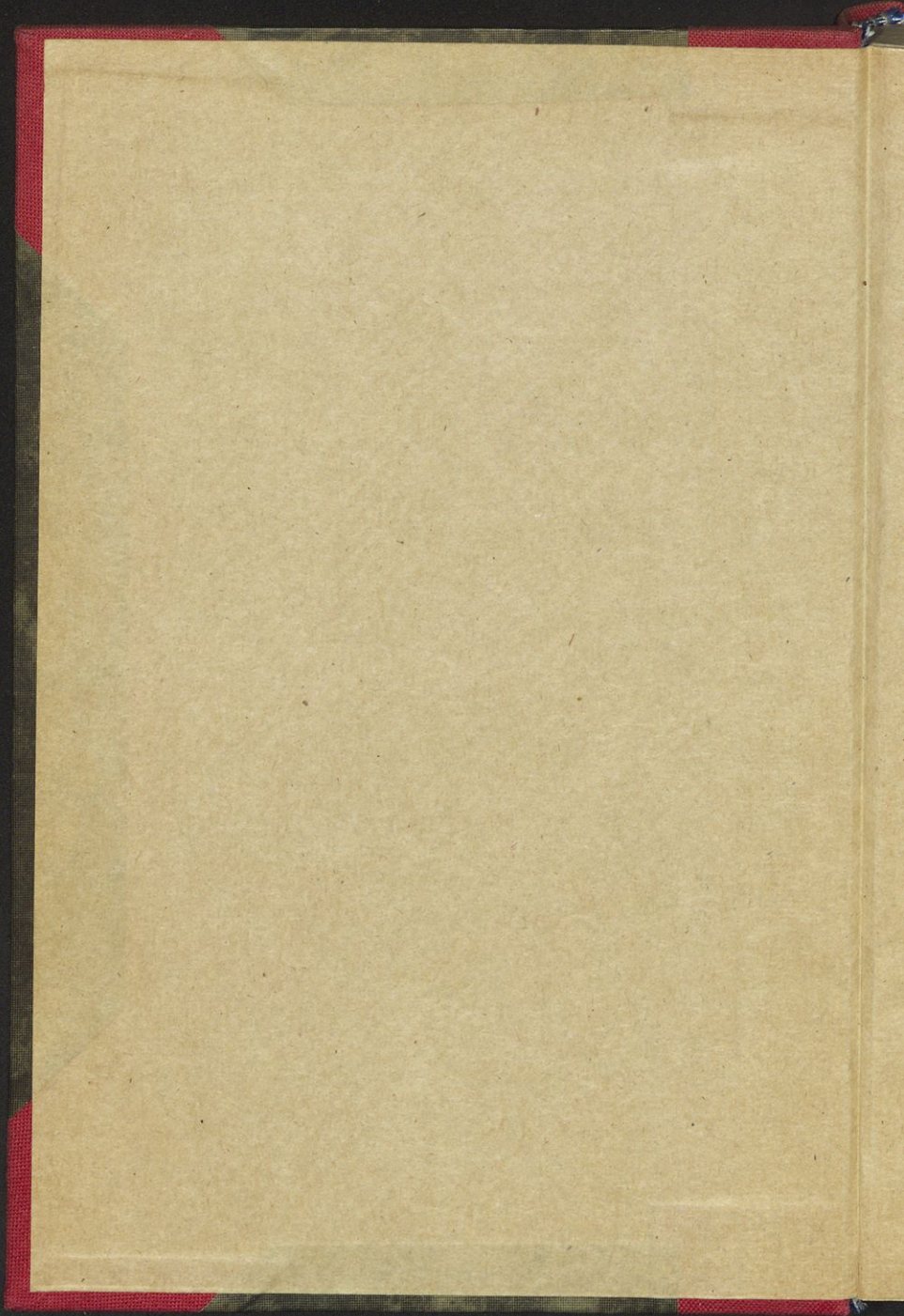

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

104690

14

PRVO POGlavJE.

Kovač Šimin.

Ko sem z Halefom, Omarjem in Oškom ter v spremstvu treh kavasov ustil Drinopolje, še nismo dolgo jahali, že začujemo za seboj peket jskih kopit. Ko se ozremo, ugledamo jezdeca, ki nas je hotel v skoku teti. Jahali smo malo počasneje, da nam je mogel priti bližje. Spoznali ga kmalu, bil je Malhem, Hulamov vratar. Jahal je na zelo otovorjenem konju, raz katerega je takoj skočil, čim je prišel do nas.

"Salam!" pozdravi na kratko.

Odzdravili smo mu ravno tako in ker smo ga nekoliko začudeni gledali, je spregovoril:

"Odpusti, efendi, da motim vašo hitro ježo! Moj gospodar mi je ukazal, da vam sledim."

"Čemu?"

"Da vam izročim tega konja."

"Kaj si natovoril?"

"Živeža in drugih potrebščin, potrebovali bodete gotovo vsega!"

"Preskrbljeni smo itak že za več dni."

"Moj gospodar pa misli, da bodo oni, ktere vi zasledujete, krenili na druga pota. Odšli bodo v gorovje, tam bodete našli le krme za svoje konje, zase pa ničesar."

"Tvoj gospodar je jako dober; toda tako otovorjen konj nam bo delal le preglavice, ker nas bode oviral pri hitri ježi."

"Dovedel sem ga, kajti gospodarja moram poslušati; drugače ne morem ravnati. Varin saglik ile Alah jol ačlikligi — zdravstvujte in Alah naj vam da srečno potovanje!"

To rekoč vrže konju vajeti za vrat, se okrene in prične hitro teči nazaj proti mestu.

Halef se pa hitro obrne s svojim konjem v smeri proti mestu in vpraša:

"Naj jezdim za njim, efendi?"

"Čemu?"

"Da ga vjamem in ti ga dovedem, da mu poveš svoje želje."

"Ne, pusti ga. Časa ne smemo tratiti."

"Kaj je neki zavito v teh odejah?"

"Tega nam sedaj ni treba vedeti. Pogledali bode^{mo} zvečer, ko ne bomo mogli radi teme dalje jahati. Primi konja za v^{aj}eti! In sedaj pojdi-mo naprej!"

"Nadaljevali smo svojo pot. Jaz sem jezdil na čelu, in drugi so mi sledili. Rad bi bil našel kako sled, četudi ni tako lahko.

Na potu, katerega sicer nismo mogli imenovati cesto, je bilo še precej živahno. Mali hadži je prav imel, ko je rekel, da se sled kakega zasledovanega tukaj ne najde tako hitro, kakor v Sahari. Zato sem pazil bolj na rob pota, kateri se je vil ob obrežju reke. Dobro sem vedel, da imamo begunce pred seboj, če medtem ne najden kake sledi, da so s pota krenili.

Srečavali smo jezdece, težko obložene vozeve in potnike, toda z vprašanji nisem nadlegoval nikogar. Begunci so že sinoči tod mimo jahali in od teh, katere smo mi srečavali, jih gotovo ni videl nobeden.

Tudi pri majhnih hišah se nisem ustavljal, kajti opazil nisem nikjer kake postranske poti, po kateri bi bil mogel Barud el Amazat zaviti. Prišli smo v neko majhno vas imenom Bukloj, iz katere je vodilo par steza vstran; ustavil sem se in prvega, katerega sem srečal, vprašam:

"Salam! Imate v tej vasi, katero naj Alah blagoslovi, kakega nočnega čuvaja?"

Človek je nosil na strani velik saras, v desnici ogromen kij, čez fes pa je imel ovito neko sukno, katere je nadel na svojo glavo, sicer pa se ni nič posebno opazovalo. — In ko mi je odgovoril, da imam nočnega čuvaja, sem mu rekel: —

"No, če kaj?" ga nepotrpeljivo vprašam.

"Sabr, sabr — potrpite malo, le potrpite!" mi odgovori.

Naslonil se je na svojo palico in pričel je postavljati malega hadžija prav natanko opazovati. Halef Omar pa je segel z roko v sedlo, povlekel od tam bič in ga vprašal:

"Veš, kaj je to?"

Ta pa skoči, zgrabi svojo sabljo in odgovori:

"Poznaš to, moj mali?"

Mali! Z nobeno drugo besedo nisi mogel Halef Omarja bolj razžaliti, kakor s to. Hotel je z bičem zamahniti; jaz sem se pa takoj s svojim konjem med nju umešal in ga posvaril:

"Ne prenašli se, Halef! Ta mož mi bo že odgovoril."

Iz žepa sem vzel neznamen denar, in ponovil vprašanje:

"Povej mi, če imate tu kakega bekdžija?"

"Daš meni ta denar?" me vpraša.

"Seveda."

"No, daj ga sem!"

Prožil mi je svojo roko.

"Odgovori mi najprej!"

"Da, nočnega čuvaja imamo. Zdaj mi pa daj denar!"

Bilo je le nekaj bakrenih vinarjev.

"Tu imaš", pravim. "Kje pa stanuje?"

28209/1950

Denar je spravil v žep, zganil z ramami, in vprašal me je zopet režeč se mi v obraz:

Mi boš tudi za to vprašanje plačal?"

"Saj sem ti že plačal!"

"Da, za prvo vprašanje, ne pa za drugo."

"Naj bo, tu imaš še par vinarjev! Zdaj pa povej, kje stanuje bekdžija?"

"Tam v zadnji hiši" mi je odgovoril mož, kazaje s prstom proti neki zgradbi, katero je sicer nazval hišo, ki pa v resnici še koliba ni bila; k večjemu bi jo zamogel nazvati hlev.

Napotimo se torej proti tej strani. Ko smo prišli tje, sem stopil raz konja, in bližal sem se luknji, ktera je služila za vhod in izhod. V tem trenutku pa stopi neka žena venkaj, menda je slišala peket konjskih kopit in prišla gledat, kdo je.

"O jacik! Ač gezini — o joooooj! Pazi!" je zaklicala in hkrati stopila nazaj. Njen obraz namreč ni bil zastrt, kar pa ni bila naša krivda. Tudi ona je bila bosa. Njeno telo je bilo zavito v staro razcepano sukno, njeni lasje so izgledali, ko da bi na njenem temenu delali klobučevino. Vode na njenem obrazu pa mogoče že cele mesece ni bilo.

Mislil sem že, da se več ne vrne; ker sem jo pa parkrat prav nevoljno poklical, je vendarle prišla. Pred obrazom si je držala dno neke raztrgane košare. Spleteno je bilo iz vrb, ktere so pa že ostarele in skozi razpoke nas je prav lahko gledala, ne da nam bi bilo mogoče uživati njene lepote.

"Kaj bi radi?" vpraša.

"Stanuje tukaj bekdžija?" sem moral zopet vprašati.

"Da."

"Si ti njegova žena?"

"Gotovo!" Jaz sem jedina njegova žena," je odgovorila ponosno; s tem nam je hotela povedati, da je sree njenega nočnega paše samo njeno.

"Je li doma?"

"Ne!"

"Kje pa je?"

"Šel je."

"Kam?"

"Po potih, ktera ima v svoji službi."

"Saj zdaj vendar ni noč!"

"On ne čuje samo po noči, moj mož bdi tudi po dnevu nad podložniki padišana. On ni samo bekdžija, ampak tudi služabnik kjaje, katerega zapovedi ima izvrševati."

Kjaja je župan. Tu sem se spomnil onega moža, s katerim sem prej govoril. Obrnil sem se in glej, tu je prihajal počasi in ponosno.

To mi je bilo pa malo preveč. Temen je bil moj pogled, ko sem stopil k njemu.

"Ti si sam bekdžija?" ga vprašam.

"Da, jaz sem," mi odgovori samozavestno.

Hadži Halef Omar je zapazil, da nisem več dobre volje in vodil je svojega konja tako, da je stal tik nočnega in dnevnega čuvaja. Pri tem pa je pazil na me. Vedel sem, kaj hoče in pomignil sem mu da ima prav.

“Zakaj mi nisi tega takoj povedal, ko sem te vprašal?” mu rečem.

“Tega ni bilo treba. Imaš še kaj denarja?”

“Dovolj za te. Tu imaš, plačati te hočem za vsa nadaljnja vprašanja takoj.”

Samo en mig, in bič malega hadžija je zažvižgal po hrbtu čuvaja padišahovih podložnikov. Hotel je skočiti nazaj, toda mali moj hadži je svojega konja tako imel v oblasti, da je moža prav tje do stene potisnil, pri tem pa je ves čas pel bič.

Onemu pa, ktereга smo tako strahovali, še v glavo ni pale, da bi se s svojim sarasom ali cepecem branil. Vpil je na vse pretege, v vseh mogočih tonih, njegova “jedina” žena mu je pa krepko pomagala. Pri tem je pa pozabila držati dno košare pred obrazom; da, pozabila je celo na svojo žensko čast, dno je vrgla daleč proč, skočila je k hadžijevemu konju prišla ga za rep, potezala ga z vso močjo, pri tem pa kričala:

“Vaj bašina, vaj bašina! Gorje ti, gorje! Kako si upaš razžaliti služabnika in ljubljena padišahovega? Nazaj, nazaj! Bre, bre, hej, hej, — pomagajte, pomagajte!”

Njen kresčeči glas je izvalil iz bližnjih hiš in kočic ljudi. Možje, žene in otroci, vse je prihitelo, da sliši, čemu žena tako vpije.

Halefu sem namignil, da jenja in vbogal me je. Čuvaj je gotovo dobil kakih 10 do 12 udarcev. Cepec je izpustil, iz nožnice je potegnil meč in zaklical, otiraje si z levico hrbet:

“Človek! Kaj si storil! Kaj si se predrznil! Mar naj te prikrajšam za glavo? Pobunil bodem celo občino in raztrgali te bodo na drobne kosce!”

Halef pa je smehljal kimal. Rad bi bil nekaj odgovoril, pa ni mogel; med množico se je prerival nek mož in ko je prišel do nas, me grobo vprašal:

“Kaj se godi tukaj? Kdo ste vi?”

Vsekakor je to mogel biti samo spoštovani gospod župan, zato sem ga vprašal:

“Kdo si ti?”

“Jaz sem kjaja te vasi. Kdo vam daje pravico udrihati po mojem kavasu?”

“Zaslужil je s svojim vedenjem.”

“Kaj je storil?”

“Vprašal sem ga, a odgovoriti mi ni hotel. Za vsak odgovor zahteva da ga posebej plačam.”

“Svoje odgovore lahko proda, kakor drago hoče.”

“Ja jaz jih plačam, kakor se mi poljubi. Zdaj ima plačilo že naprej in odgovarjati mi mora.”

“Ne odgovorim ti niti besede!” zakriči čuvaj.

“Niti besede ti ne bode odgovoril,” potrdi kjaja. “Napadli ste mojega služabnika. Sledite mi takoj! Stvar preiščem takoj in prejeli bodete zasluženno kazen!”

Tu pa pokaže mali hadži svoj bič in vpraša:

“Efendi, naj dam tudi kjaji Bu-Kioja okusiti sladko kožico milskega konja?”

“Sedaj ne, mogoče bo treba pozneje,” mu odgovorim.

“Kaj, bičati me hočeš, ti pes?” kriči kjaja.

“Tudi to je mogoče,” mu odgovorim mirno. “Župan si te vasi, dobro, pa veš kdo in kaj sem jaz?”

Odgovoril mi ni, kajti vprašanje ga je spravilo v zadrego. Jaz pa nadaljujem:

“Rekel si, da je ta človek tvoj kavas?”

“Da!”

“No, on to ni. Kje je rojen?”

“Tukaj.”

“O, tako! Kdo je odredil, da služi tebi? Prebivalec te vasi je, ti si ga napravil za svojega slugo, toda vojak on ni. Oglej si nekoliko te tri konjenike, kateri nosijo uniforme velikega vezirja! Ti imaš nočnega čuvaja, jaz pa tri resnične kavase. Ne slutiš še, da sem jaz vse kaj drugega, nego si ti?”

Da so zadobile moje besede še večji utis, je mahal Halef s svojim bičem pred njegovim obrazom, da se je kjaja boječe umikal. Tudi množica ljudij za njegovim hrbtom se je umikala. Na vseh teh obrazih sem opazil, da postajam v njih očeh vedno večji gospod.

“Govori torej!” mu zapovem.

“Povej prej, kdo si ti, gospod!” je prosil.

Tu pa se Halef zadre nanj:

“Ubogo človeče! Ti črv! Kako moreš zahtevati, da tako visok gospod pove, kdo da je? Toda naj bo! Milostiv sem in povem ti, da imaš pred seboj vzvišenega in plemenitega Hadži efendija Kara ben Nemzi-beja, kteremu naj Alah podeli še tisoč pomladij, ne vštévši zim. Ne dvomim, da si že slišal o njem!”

“Še nikoli ne!” zatrjuje zbegani možiček; govoril je seveda resnico.

“Kaj še nikoli?” zagrmí mali nad njim. “Tvoje možgane bom tako dolgo ožemal, dokler jim ne iztisnem prave misli. Pomisli!”

“Saj res, o njem sem že slišal,” prizna kjaja v strahu.

“Kolikokrat, mar samo enkrat?”

“O ne, dostikrat sem slišal o njem, dostikrat!”

“Kjaja, to je tvoja sreča! Zgrabil bi te bil in peljal v Štambui in tam bi te dal v Bosporu vtopiti. Sedaj pa poslušaj, kaj ti ima vzvišeni efendi in emir povedati!”

Pri teh besedah obrne svojega konja proč. V njegovih očeh pa še vedno bliska navidezna jeza, četudi se mu je zibal na ustnicah smeh. Moj dober hadži se je moral zelo premagovati. Ja se ni zakrohotal na ves glas.

Vse je komaj čakalo, kaj porečem jaz, in končno spregovorim, da pomirim kjajo:

“Ne misli, da sem prišel k vam z zlobnim namenom, toda navajen sem, da se na moja vprašanja pokorno in takoj odgovarja. Ta mož mi ni hotel prostovoljno odgovoriti na vprašanja; od mene je hotel izsiliti denarja; za to sem ga dal kaznovati. On naj pa sam sebi pripiše, če prejme že obljubljeno bastonado!”

Obrinil sem se proti nočnemu čuvaju, njemu pa je že dal kjaja tresoč se znamenje in zašepetal:

“Pri Alahu odgovori mu takoj!”

Nočni čuvaj podanikov padašaha se prav vojaško postavi, kakor da bi stal pred vladarjem vseh vernikov in pravi:

“Efendi, vprašaj me!”

“Si minolo noč čuval?” ga vprašam.

“Da.”

“Kako dolgo?”

“Od večera do ranega jutra.”

“So prišli v vašo vas ptujci?”

“Ne!”

“Niso jezdili kaki ptujci skozi vas?”

“Ne.”

Predno pa mi na to vprašanje odgovori, pogleda vprašajoče tje, kjer je stal kjaja. Njegovega obraza sicer nisem mogel opazovati, vendar sem videl pa dovolj in za to nisem mogel temu odgovoru verjeti. Rekel sem mu strogo:

“Lažeš!”

“Gospod, resnico govorim!”

V tem trenutku sem se hitro obrnil kjaju in videl sem, kako je ta položil prst na usta in ga posvaril. Najprej je on čuvaju zašepetal, naj hitro odgovarja, sedaj ga pa opominja, da molči. To mi je bilo seveda sumljivo. Čuvaja vprašam še enkrat:

“S kakim ptujcem tudi nisi govoril?”

“Ne!”

“Dobro! Kjaja, kje stanuješ?”

“Tam čez cesto,” mi je odgovoril.

“Ti in bekdiši me spremljata tje, ali vidva sama! Govoriti imam z vama!”

Stopal sem proti hiši in stopil med vrata, ne da sem se pri tem ozrl.

Hiša je bila po bolgarskem načinu zidana; v njej je bila samo jedna soba, koja je bila v več oddelkov razdeljena; stene so bile pletene iz vrb. V prvem prostoru sem našel nekaj stolu podobnega in na to sem se vsedel.

Nihče se ni upal temu ugovarjati; prišla sta neposredno za menoj v sobo. Skozi luknjo v zidu koja je služila za okno, sem opazil, da so stanovniki te vasi še vedno zunaj stali, vendar oddaljeni od mojih spremeljancev.

Kjaji pa njegovemu predložniku pa sem na obrazih videl, da si ne zavidata svojega položaja. Oba sta se stresla in to sem moral izkoristiti.

“Bekdžija, ostanesh še vedno pri tem, kar si mi prej povedal?” ga vprašam.

“Da,” mi odgovori.

“Kljub temu, da si me nalagal?”

“Lagal nisem!”

“Lagal si, to pa za to, ker hoče kjaja tako imeti.”

Kjaja pa je prestrašen vstal.

“Efendi!”

“Kaj? Kaj mi hočeš povedati?”

“Temu možu nisem rekel niti besedice!”

“To ne, ampak namignil si mu!”

“Nisem!”

“Jaz vama pa pravim, da oba lažeta. Poznata onu pravljico o židu, kateri se je vtopil, ko je šel spat v vodnjak?”

“Da.”

Ravno tako se boče zgodilo z vama! V nevarnost gresta, in ta vaju zaduši. Vama pa ne želim nesreče, samo svariti vaju hočem. Tukaj govorim radi tega z vama, da vajini podložniki ne zvejo, da sta prej lagala. Vidita torej, da sem vama dober in prijazen. Sedaj pa zahtevam resnice od vaju!”

“To sva vam vendar že povedala,” je zatrjeval kjaja.

“V minoli noči torej niso jezdili ptujci po vasi?”

“Ne!”

“Niso bili trije jezdeci tukaj?”

“Ne!”

“Na dveh belcih in jednem črnem konju?”

“Ne!”

“Z vama niso govorili?”

“Kako bi mogli govoriti z nama, ko jih še tukaj ni bilo! Mi nismo videli nkakega ptujca.”

“Tudi dobro! Dobro sem vam želel, vidva pa želita sama sebi tem slabše. Lažeta mi in zato vaju pustim prepeljati v Drinopolje in sicer k voli, k samemu podkralju. Zato sem tri kavase seboj pripeljal. Tam bodo z vama kmalu gotovi!”

“Poslovita se od svojcev!”

Videl sem, kako sta se prestrašila.

“Ti se šališ, efendi!” vzklikne kjaja.

“Kaj ti v glavo ne pade?” mu odgovorim in vstanem. “Reči vama nimam kaj več, poklicat! bodem svoje kavase.”

“Toda midva sva nedolžna!”

“Da sta kriva, vama bodo že dokazali. Potem sta oba zgubljena. Rešiti sem vaju hotel, a tega nista hotela. Posledice pa pripišita svoji trmi!”

Odidem proti vratim, ko da bi hotel poklicati kavase; kjaja pa mi stopi na pot in me vpraša:

“Mar je res, da si naju hotel rešiti, efendi?”

“Da!”

“Tudi sedaj še?”

“Hm, tega ne vem. Tajila sta!”

“Če pa priznava?”

“Potem je morda še čas!”

“Milostiv bodeš z nama in ne pustiš naju odpeljati?”

“Odgovarjajta mi in ne vprašujta, me razumeta? Zvedela bodeta še pravočasno, kar sklenem. Krut pa nisem!”

Spogledala sta se. Nočni čuvaj je dvignil roko, ko da bi hotel nekaj prositi.

“Efendi! Ne zve tega nihče, kar ti poveva?” vpraša župan.

“Mislim, da ne!”

“Dobro torej! Zvedel boš resnico. Ne idi venkaj; ostani tu in reci nama, kaj želiš vedeti. Sedaj ti odgovoriva na vse.”

Vsedem se zopet na svoje mesto in obrnem se proti nočnemu čuvaju:

“Po noči so šli torej ptujci čez vas?”

“Da!”

“Kdo je bil?”

“Po polnoči nek voz, v kterega so bili vpreženi voli. Pozneje pa so bili oni, za ktere hočeš vedeti.”

“Trije jezdeci?”

“Da.”

“Dva belca in jeden vranec.”

“So govorili s teboj?”

“Da, stal sem sredi ceste in tam so me nagovorili.”

“So govorili vsi trije s teboj?”

“Ne, samo jeden!”

“Kaj ti je rekel?”

“Prosil me je, naj zamolčim, da sem videl tri jezdece, ako bi me utegnil kdo o tem vprašati. Dal mi je bakšiš.”

“Koliko?”

“Dva pijastra.”

“Oh, to je pa res mnogo! In za dva pijastra si prelomil zapoved pre-rokovo in me nalagal?”

“Efendi, ne samo ta dva pijastra sta temu kriva.”

“Kaj pa še?”

“Vprašali so me, kako je našemu kjaji ime in ko sem jim to povedal, so zahtevali, da jih povedem k njemu.”

“Si kterega med njimi spoznal?”

“Nobenega.”

“Oni so pa menda kjajo poznali, ker so želeli govoriti z njim. Si jih ubogal in odvedel k njemu?”

“Da.”

Potem se okrenem k kjaju, ki se je za svojo kožo bolj bal, kakor njegov podložnik. Njegov pogled je bil boječ in lahko je bilo uganiti, da nima čiste vesti.

“Povdarjaš še vedno, da ni bilo nikogar v vas?”

“Bal sem se, efendi.”

“Kdor se trese in boji, nima čiste vesti! Zelo slabo spričevalo si daješ.”

“Gospod, nisem si svest krivice.”

“Odkod torej ta strah? Kaj res izgleдам tako, kakor da bi se me moral bati, tudi ako je kdo nedolžen?”

“O, tebe se nisem bal.”

“Koga pa?”

“Bal sem se Manah el Barša.”

“O, ali ga poznaš?”

“Da.”

“Kje in kako si se sešel tam z njim?”

“V Mastanliju in Ismilanu.”

“Oseben davek je pobiral v Skoplju; prišel je v Seres, da se tam pogovori z ondotnimi prebivalci. In od tam je obiskal glasovit sejm v Menliku.”

“Kedaj je to bilo?”

“Pred dvema leti. Potem je imel opraviti v Ismilanu in Mastanli in v teh krajih sem ga videl.”

“Si tudi govoril z njim?”

“Ne, toda nedavno sem slišal o njem, da je več davka pobral, nego bi smel in zato je bežal. Šel je v gorovje.”

“V gorovje iti” znači, kakor sem že omenil, podati se med razbojnike. In zato mu rečem strogo:

“Tvoja dolžnost je bila prijeti ga, ko je prišel k tebi.”

“O efendi, tega si nisem upal storiti.”

“Zakaj ne?”

“To bi bila moja smrt. Toliko mož je v gorovju, povsod v vsakem koteski jih je dovolj in zaveznikov imajo ne vem koliko sto. Vsi se poznajo in maščujejo drug drugega. Če bi ga bil prijel, bi bili prišli njegovi prijatelji in me umorili!”

“Bojazljivec si in vsled tega se bojiš vršiti svojo dolžnost. Ti ne bi smel niti trenutek biti kjaja!”

“O, gospod, kako se motiš! Zase se ne bojim, toda prišli bi oni in razdejali našo vas.”

Sedaj se odpro vrata in v odprtini se prikaže glava malega hadžija.

“Sidi,” pravi, “govoriti moram s teboj.”

Govoril je arabski in sicer v zapadnosaharskem narečju svoje domovine, menda ni želel, da ga razumeta kjaja in njegov nočni čuvaj.

“Kaj se je zgodilo?” ga vprašam.

“Pridi hitro sem,” mi odgovori, ne da bi mi razložil, česa želi.

Šel sem torej k njemu. Gotovo mi ima kaj zelo važnega sporočiti.

“Sedaj pa govori!” zašepečem mu.

“Sidi,” mi reče potihoma, da naju onadva nista mogla slišati niti razumeti. “Nek tukajšnji prebivalec mi je skrivaj namignil in odšel za hišo. Sledil sem mu, ne da bi kdo opazil in tam mi je rekel, da bi nam nekaj povedal, če mu plačamo deset pijastrov.”

“Kje je sedaj?”

“Še vedno za hišo.”

“Drugega ti ni nič rekel?”

“Niti besede.”

“Jaz grem tje, toda ti ostani tukaj, da se onadva ne zamoreta sporazumeti glede nas.”

Deset pijastrov, oziroma pol dolarja, ni bila baš prevelika nagrada za kako važno novice in tajnost. Odšel nisem skozi sprednja vrata, ki so vodila na cesto, temveč skozi zadnja in tu ugledam najpreje malo štirivoglasto ograjo, v kateri je stalo več konj. Blizo njih stoji mož, ki očitno mene pričakuje. Ko me ugleda, se mi takoj približa in mi tiho reče:

“Bodeš plačal, efendi?”

“Da.”

“Toraj daj mi denar.”

“Evo.”

Jaz vzamem malo svoto iz žepa, katero on shrani in mi reče:

“Vsi so bili tukaj.”

“To vem.”

“Promenil jim je jednega konja.”

“Kterega?”

“Belca. Zahtevali so tri belce, in vsled tega so onega konja ostavili tukaj; saj ga vidiš, tam stoji v kotu.”

Barva konja se je vjemala z onim, kar se mi je preje povedalo.

“Jeli to vse, kar mi imaš povedati?”

“Ne, kmalo po poludnevu je nekdo prišel, stal sem baš na poti in potem me je vprašal po treh jezdecih, katerih dva jezditá na belcih. Ker pa nisem ničesar vedel, sem ga poslal k čuvaju in ta ga je povedel k kjaji.”

“Se je tam dolgo mudil?”

“Ne, kajti zelo se mu je mudilo.”

“Ali mi ga lahko popišiš?”

“Da. Jezdil je na starem vrancu, ki se je zelo potil. Na glavi je imel rudeč fes; ker pa je bil zavit v dolg sivi biniš (suknjo), sem zamogel videti le njegove rudeče kondure (čevlje).”

“Je imel brado?”

“Razun malega svetlega bižika (brčie), je bil popolnoma brez brade.”

“Kam je jezdil?”

“Proti Mustanli. Toda glavne stvari ti še nisem povedal; naš kjaja ima namreč v Ismilanu sestro, ktere mož je brat Žute.”

To je pa bilo vsekako tako važno, da stopim nehote korak nazaj.

Na Balkanu dosedaj nijedna vlast ni mogla storiti konca hajduštvu. Baš tedaj, ko sem se mudil tamkaj, je časopisje poročalo o neprestanih

ustajah, napadih, požigih in družih dogodkih, iz katerih vseh je prav lahko razvidno, kako neznosne so tamošnje razmere. Tako se je mnogo govorilo o nekem Arnautu ali Škipetarju, ki je gospodaril v gorovju Šar Dag med Prizrenom in Kakandelen. Z nezadovoljneži, ktere je zbral krog sebe, je obiskoval vse kraje daleč na okrog in sicer vse do Kurbečke planine, kakor tudi do Babunskih dolin. Pripovedali so tudi, da so ga videli celo v soteskah Perin Daga, in da ima svoje privržence tudi v samotnej Despota - planini.

Za njegovo pravo ime ni nihče vedel. Imenovali so ga El Alsfar, Sajrik, Žut in drugače, vedno ravna se po onem jeziku, v katerem se je kedo govoril. Te tri besede pomenjajo 'Rumeni ali Žolti' (srbsko Zut). Mogoče je zadobil tako bojo vsled zlatenice. Žuta je pa naravno ista beseda, samo v ženskem spolu, in pomenja naravno 'Žolto' ali Žuto.

Ta Žuta je bila toraj žena omenjenega Škipetarja in sorodnica našega kjaje. Vse to mi je pa naravno obudilo vse polno misli, dasiravno mu nisem hotel povedati vse ono, kar se iz tega izvajal.

"Mi imaš še nekaj povedati?"

"Ne, ali nisi zadovoljen?"

"Seveda, toda čemu si me izdal napram tvojemu predstojniku?"

"Efendi, on ni dober človek; nihče ga ne mara in vsi morajo vsled njegove nepravčnosti obilo trpeti."

"Ali še kedo ve, da sedaj z menoj govoriš?"

"Nihče; prosim te, da nikomur o tem ne poveš."

"To se ne bode zgodilo."

Pri teh besedah sem že hotel prenehati z njim govoriti, toda tu se spomnim, da sem nekaj zelo važnega pozabil.

"Ti je kraj Ismilan poznan?"

"Da."

"Potem tudi gotovo poznaš kjajevega svaka, o katerem trdiš, da je v sorodstvu s Škipetarjevo ženo?"

"Seveda ga poznam."

"Kaj pa je on?"

"Siladžija (izdelovalec orožja) zajedno pa tudi ima kavano (kavarano), in tu prodaja tudi svoje orožje."

"Kje stanuje?"

V ulici, ki je imenovana po vasi Čatak."

"Hvala! Sedaj pa molči tudi ti, ravno tako, kakor bom tudi jaz molčal."

Odidem zopet v koč. Na obrazih kjaje in nočnega čuvaja nisem opazil, da sta sumila, da sem se odstranil z njima sovražnim namenom. Halef takoj odide za svojim poslom.

"Sedaj pa", nadaljujem svoj razgovor, "bi rad zvedel, kaj je pravzaprav pri tebi iskal bivši davkar iz Skoplja?"

"Vprašal me je za pot, odvrne kjaja.

"Za ktero pot?"

"Za ono, ki vodi v Sofalo."

Sofala se nahaja naravnost proti jugu, toda jaz sem bil prepričan, da so vsi trije beguni jezdili proti zapadu. Kjaja me je toraj skušal odvrniti od prave sledi. Nikakor pa nisem hotel, da bi on vedel, da njegovim besedam ne verjamem in vsled tega nadaljujem z izpraševanjem:

“Jeli, Manah el Barša je prišel iz Drinopolja?”

“Da.”

“Toraj je od tam jezdil preko Zamanke, Čingerlija in Ortakjeji naravnost proti zapadu, in tukaj je nepričakovano krenil proti jugu. Ako je bil namenjen v Sofalo, zamogel je jezdeti takoj preko Ade, Šahandžjije, Demotike in Mandre proti jugu. Čemu je toraj radi take krive poti zgubil celih šestnajst ur?”

“O tem ga nisem vprašal.”

“Jaz pa tega ne morem zapopasti.”

“On se ne sme pokazati, kajti oblasti ga zasledujejo. Mogoče je hotel zaptije (policijo) speljati na napačno pot.”

“Mogoče.”

“Ali ga tudi ti iščeš? Morda ga hočeš vjeti?”

“Da.”

“Potem moraš jezdeti v onej smeri, katero sem ti ravnokar povedal.”

“Dobro je, da si mi to povedal. Morda prebiva v tej smeri kak tvoj sorodnik ali prijatelj, katerega zamorem v slučaju potrebe obiskati?”

“Ne.”

“Toda sorodnike imaš vendar?”

“Ne.”

“Nimaš starišev?”

“Ne.”

“Brate ali sestre?”

“Tudi teh nimam.”

To je bila laž. Tudi čuvaj, ki je vsekako dobro poznal srodstvo kjaje, mi ni hotel povedati resnice. Oba sta bila prepričana, da sem jaz zelo odličen človek, toda kljub temu sta me varala. Toda jaz sem bil tujec, navezan le sam nase, ne da bi imel kako oblast proti njima. Vsled tega sem se zamogel tu nanašati le na zvijačo in sicer v obliki, da počenjam tako, kakor da verujem vsemu, kar mi je kjaja povedal. Potem vzamem svoj mali bilježnik iz žepa, katerega nekaj časa pregledujem, kakor da bi kaj v njem iskal, nakar napravim obraz, kakor da sem našel ono, kar sem iskal, in mu rečem:

“Da, pravilno; starešina vasi Bukjoeji, trdosrčen, brezvesten in nepravilen uradnik. Poleg tega se ti tudi očitá, da dopuščaš begunom bežati, mesto, da bi jih prijel. Gotovo te bodo — —”

“Trdosrčen? Brezvesten? Krivičen?” tako me je prekinol. “Efendi, uprav nemogoče je, da se tako o meni misli!”

“O čem pa nego o tebi? Danes nimam več časa baviti se s teboj; vense pa lahko na to zaneseš, da se bode vsaka nepravilnost kaznovala. Ali morda veš, kaj pravi prorok o Alahovih ujunih (očeh)?”

“Da, emir.”

“Te oči so ostrejše, kakor nož, kateri se ti porine v sree, da se te umori. Te oči prodirajo globokejšje, kajti one prodro v tvojo dušo in pred nji mi ne more nihče lagati. Misli toraj vedno na te oči, ker inace se bode s teboj godilo slabše, kakor se godi abid elasnamu (malikovalcu) in sicer kljub vsem slavatom (molitvam), ktere redno opravljaš. Jaz odpotujem. Alah naj vodi tvoja čuvstva in vse misli tvoje glave! Alah juselimak — Bog te obvaruj!”

Pri tem se kjaja prikloni in odgovori:

“Nesinin said — naj bodo blagoslovljena tvoja leta!”

Tudi nočni čuvaj se prikloni tako globoko, da se je njegov obraz dotaknil tal in mi reče v turškem jeziku:

“Akibetinic hajir ola sultanum — naj bi bil njih konec srečen, efendi!”

To je bila toraj vljudnost kar v množini mesto v jednini, toda ko sem odšel skozi vrata, slišim kjajo, ki mi je ravnokar blagoslovil moja leta, kako tiho šepa:

“Jingali 'min hon”.

To pomenja skoraj ono isto, kakor arabski: “ru lildžehenum” — ali “pojdi k vragu!” Tako sem toraj že v naprej vedel, da moji pobožni opomini pri njemu ne bodo mnogo koristili.

Sedaj zopet zajašimo in odjezdimo iz vasi, toda ne proti zapadu, temveč naravnost proti jugu. Šele potem, ko nas ni nihče mogel več videti, smo krenili zopet proti smeri, koja nas je vodila proti Gerenu, oziroma proti vasi, ki je kaki dve uri oddaljena.

Šele sedaj opazim, da sta pri nas le še dva kavasa.

“Kje je tvoj podložni?” vprašam kavasbašija.

“Odšel je nazaj v Drinopolje.”

Odgovori mi tako mirno, kakor da bi se šlo pri tem za kako povsem vsakdanjo stvar.

“Čemu?”

“Ker nam ni zamogel več slediti.”

“Toda čemu ne?”

“Imel je baš demnesi gelin (morsko bolezen), in tako ni zamogel več vzdržati.”

“Kako je pa prišel do te bolezni?”

“Ker je njegov konj tekell.”

“Toda preje si mi dejal, da znate vsi tako izborno jezditl.”

“Da, toda pri tem mora konj stati. Kadar teče, tedaj se človek na njem nepopisno trese in ziblje. To pa zamore vzdržati kvečjem kak kazak rusjali (ruski kozak). Tudi moj bedžirsak (drob) je zginol, in sicer vse do konjskega droba, tako, da ga sploh več ne čutim; sedaj čutim le še šalvar (hlače), ktere se me tam drže, kjer sem si odjezdil svojo lastno dobro kožo. Ako bi bil jaz oni, ki mora vraga kaznovati, potem bi ga obsođil, da mora on z vami jezdeti do Melnika. Tje bi prišel brezdvomno brez kože in kosti in sedel bi raje v najhujšem ognju v peklul, kakor na tem konju.”

To je bila pritožba, kterej smo se morali sicer smeјati, toda kljub temu se mi je moж smilil. Nјegov obraz je bil skrajno žalosten, kajti njegova koža je kljub temu, da je le nekaj časa sedel na konju, na nekterih mestih v resnici zginola. Nјegovemu tovarišu se je ravno tako godilo, kajti tudi ta je mrmral v svojo brado:

“Valahi, ejle dir — pri Alahu, baš tako je!”

Kaj družega sicer ni dejal, toda na nјegovem obrazu je bilo opaziti, da je moralo njegovo telo vse ono občutiti, kakor nјegov predpostavljeni.

“Kedo pa mu je dal dovoljenje, da se sme vrniti?”

“Jaz”, odvrne mi povsem začuden, da ga sploh kaj tacega vprašam.

“Jaz pa mislim, da bi moral mene vprašati za dovoljenje!”

“Tebe, efendi? Ali si ti kavasbaši, ali sem jaz?”

“Naravno, da si ti; vendar pa veš čegava povelja moraš sedaj izvrševati?”

“Kadijeva povelja. Ta mi pa nikakor ni ukazal, da napravim z ježo na hrbtu toga konja tako luknjo, da končno iz konja gleda le še moja glava. Samega veselja bodem pel in Alaha hvalil, ko pridem zopet v Drinopolje v vojašnico!”

Sedaj se oglasi mali hadži :

“Lopov, kako zamoreš tako nepoštljivo govoriti z mojim efendijem! On je tvoj gospodar, dokler se njemu poljubi. Ako ti ukaže jezdit, potem moraš to storiti tudi ak se vsa uniforma priraste na tvojo kožo. Čemu si pa preje tako širokoustno rabil tvoj jezik in trdil, da znate tako izvrstno jezdit!”

“Kaj govori taj mali človek?”, odvrne podčastnik v jezi. “Kdo me imenuje lopova? In vendar sem desetnik vladarja vseh pravovernih; o tem sporočim kadiju, ko se vrnem v Drinopolje!”

Hadži skuša nekaj odgovoriti, toda Oško ga prehit. Slednji prime kavasovega konja za uzdo in reče smeječ se v srbskem jeziku:

“Pojdite, vaše blagorodje! Držite se dobro vašega sedla, visoko blagorodni gospodine! Sedoj se prične dirka!”

V tem trenutku oddirja Oško s kavasbašijem v skoku in Omar ben Sadek prime pri tem tudi konja družega kavasa za uzdo ter oddirja za Oškom.

“Grom in strela! Lopov! Vražji sin! Svak čarovnic!”

Tako in še drugače sta se kričala potem oba kavasa in se trdno držala za sedla. Mi jim tako sledimo. Oba siromaka sta se mi v resnici ~~zdeli~~, ko sem ju dohitel, sta bila tako vpehana, da sta zamogla jedva še ~~biti~~.

Sedaj pa pričneta kleti in sicer v vseh mogočih jezikih, kakor v arab-skem, turškem, perzijskem, rumunjskem in srbskem. V kolikor pride namreč kletev v poštev, razumejo orijentalci, zlasti vojaki skoraj vse jezike. Imel sem obilo posla, predno se mi je posrečilo pomiriti njuno jezo in zgubil sem dokaj časa, predno smo zamogli zoppet mirno nadaljevati z našo ježo.

Sedaj je bil tudi čas, da se porazgovorimo o naših dogodkih v Bu Kjoji.

Kalefu, ki je bil zelo bistroumen, se je ravno tako čudno zdelo, kakor meni, da je tekom popoldneva v vasi nek tujec povpraševal po begunih.

“On jih vsekako pozna”, pripomni Halef. “On mora tudi vedeti, da beže. Toda čemu ni takoj z njimi jezdil, sidi?”

“Najbrže prvotno sploh ni nameraval z njimi potovati.”

“Toda čemu jim sedaj sledi?”

“Najbrže vsled tega, da jim sporoči ono, kar se je še danes zgodilo.”

“Da si ti zopet prost?”

“Da.”

“In da si derviša, ali Manaha vjel?”

“Da, in seveda tudi, da je sedaj derviš mrtev.”

“Kaj neki bode mislil o vsem tem Barud el Amazat?”

“Prestala ga bode groza in strah — seveda le v slučaju, ako se temu jezdecu posreči priti do njega in mu o vsem tem sporočiti.”

“Čemu naj bi se mu ne posrečilo? Saj je vendar tako hitro jezdil, da se mu je konj potil.”

“Toda njegov konj je star. In baš radi tega, ker se je potil, ne bode mogel dolgo vzdržati. V ostalem pa tudi nikakor ne mislim, da bi temu možu dovolil, da bi kedaj izvršil svoj namen in dosegel svoj cilj.”

“Čemu ne?”

“Po njem bi beguni zvedeli, da sem jaz zopet prost in da jim zopet sledimo. To bi pa za nas nikakor ne bilo ugodno. Čim bolj se oni čutijo varne, tem slabši bode njihov beg in tem preje jih bomo zopet vjeli. Vsled tega bi jaz sdaj rad kakor mogoče hitro sledil jezdecu, o katerem sva govorila, ker le na ta način mu zamorem preprečiti njegove nakane.”

“On je predaleč pred nami.”

“Morda misliš, da moj Ri ne zna več dirjati?”

“Žrebec, sidi? Ri se pravi veter in vsled tega tudi dirja, kakor veter. Saj že dolgo ni imel prilike pokazati, da ima jekleno mišičevje. Kako bi se veselil, ako bi zamogel tegmovati z viharjem! Toda mi to ne moremo dohajati.”

“Tega tudi ni treba, kajti jezdil bom sam.”

“Sam, sidi? In kaj naj mi počnemo?”

“Vi jezdite kolikor mogoče hitro za menoj.”

“Kam?”

“Ostanite vedno na poti, ki vodi v Mastanli. Tudi jaz bom tje jezdil, toda po možnosti naravnost. Ker pa ne vem, kje ga dohitim, vam tudi ne morem povedati, kje vas potem pričakujem.”

“Misliš, da je tudi on naravnost jezdil?”

“Tega najbrže ni storil, kajti ta pot je vsekako pretežavna za njegovega starega vranca.”

“Kako pa ako ga prehitiš?”

“Potem moram nanj čakati.”

“In bodeš potem izvedel, jeli pred ali za teboj?”

“Upam da bom.”

“Toda ti kraji so ti nepoznani in tako zamoreš jezdeti prav lahko v povsem napačnem pravcu; tudi se ti lahko pripeti kaka nesreča. Vzemí me seboj, sidi!”

“Ne skrbi zame, dragi Halef! Saj imam dobrega konja in ravno tako dobro orožje. Tebe na nikak način ne morem vzeti seboj, kajti ti moraš biti vodja ostalim.”

To je zelo ugajalo njegovemu ponosu. Vsled tega privoli v moj načrt in potem sem podal še Ošku in Omarju nektare odredbe, po katerih naj se ravnaajo. Ker je pa bilo treba pri tem: uvaževati vse mogoče prilike, smo se nekaj časa razgovarjali in tako nismo pazili na oba kavasa. Ko se končno okrenem, ugledam sicer umetnika desetnika, dočim njegovega tovariša ni nikjer bilo.

“Kje je tvoj tovariš?”

Tudi on se okrene in potem prestrašeno in začudeno vzklikne:

“Efendi, jezdil je za menoj!”

Njegovo začudenje mi bilo navidezno, kajti na obrazu mu je bilo čitati da je v resnici mislil, da jezdí njegov tovariš za njim.

“Toda kje pa je sedaj?”

“Zginol, zgubil se je, uničen je, izbrisan in prežvekan!”

“Vsekako si pa opazil, da je zaostal!”

“Kako naj to opazim? Ali si morda ti opazil? Takoj odjezdím nazaj, da ga poiščem!”

Že se je pripravil, da svoj namen izvrši. Na ta način bi tudi ta lahko postal nevidljiv, in vsled tega mu zakličem:

“Stoj! Ti ostaneš tu! Nimamo časa iskati beguna, ali pa čakati, da ga ti najdeš!”

“Toda on bi moral z nami jezdeti!”

“To poravnaj ti kasneje z njim direktno, ko prideš zopet v Drinopolje. Sedaj pa jezdí z nami! Hadži Halef Omar, pazi na tega ombašo, ko mene ne bode tukaj; on mora vršiti svoje dolžnosti!”

Sedaj odjezdím v skoku in kmalo zgubim prijatelje iz vida.

V onih krajih so vasi in trgi zgrajeni po bolgarskem načinu. Skoraj vsaka vas ali selo se nahaja nekoliko v stran od glavne ceste ali poti, tako, da potniki, ki potujejo po cestah običajno niti ne vidijo teh vasi. Običajno se taka vas razprostira po svojej dolžini na kakej ravnini, in sicer vedno ob kakem potoku, kateri služi kot odtok in obramba hkrati.

V vsakem takem selu je le nekoliko takozvanih čaršij, med katerimi se nahajajo mali travniki za pašo. Šest do deset koč tvori čaršijo. Te kočice so jednostavno zakopane v zemljo, tako, da jih jedva polovica gleda iz zemlje. Pokrite so običajno s slamo in vejami, tako, da so dokaj slične velikim košaram. Tako imajo v onih krajih kočice za ljudi, za konje, govedo, prešiče, ovce in za kokoši. Živali zamorejo poljubno ostavljati te kočice in tako hodijo mirno tje in sem med posameznimi dvorišči.

Takih cest, kakor jih imajo v zapadni Evropi, tukaj ni. Že beseda “cesta” je za kaj takega prevelikega pomena. Ako se napotimo iz jednega sela v drugo, je uprav nesmiselno iskati kako pot ali kako stezo. Kedor je

v teh pokrajinah ptujec in ki je namenjen do gotovega cilja, potem je v slučaju, da krene v stran od takozvane glavne ceste, navezan povsem na ono instinktivno sposobnost, ki je lastna tudi pticam selkam. Toda kljub temu se mu čestokrat godi slabše, kakor pticam selkam, ktere zamorejo v zraku kreniti v poljubnej smeri, dočim se mora človek na zemlji boriti z neštevilnimi zaprekami.

Vsekako je bila velika drznost, ko sem krenil v stran od one poti, ki vodi v Adačali. Vedel sem le toliko, da se nahaja Mastanli skoraj natančno v jugozapadnej smeri, toda pri tem sem moral vsekako uvaževati da pridem do zaprek, kakor do potokov brez mostov, na neprijetne doline in gozd-nate pokrajine.

Tako jezdim med ne baš mnogoštevilnimi polji in rožnimi nasadi in livadami memo mnozih vasi, dokler kočno nisem bil prisiljen, povprašati po pravej poti.

Za nekim primitivnim, iz trt izdelanim plotom, opazim starega moža, ki je nabiral listke vrtnic. Vsled tega krenem proti plotu in pozdravim. Mož me ni opazil in vsled tega se dokaj prestraši, ko zasliši moj glas. Na možu takoj opazim, da premišljuje, naj li pride bližje, ali pa naj se skrije za grmovje vrtnic. Vsled tega spregovorim par prijaznih besed, da mu tako obudim zaupanje. To je saj toliko pomagalo, da pride bližje, in me vpraša:

“Česa želiš?”

Pri tem me skrajno nezaupno opazuje.

“Jaz sem dilenčija (prosjak). Bi mi ti podaril gul es semavat (vrtnico)? Tvoj vrt je itak poln krasnih vrtnic.”

Pri tem se prične prijazno smejati in reče:

“Jezdijo li siromaki na tako krasnih konjih? Še nikdar te nisem videl. Ti si najbrže tujec?”

“Da.”

“In ti ljubiš vrtnice?”

“Nađ vse.”

“Hudoben človek ni prijatelj vrtnic in cvetlic. Dal ti bodem najlepšo rtnico; na pol popek in na pol odprto; potem je njen vonj tako sladak in omamljiv, kakor da prihaja od Alahovega prestolja.”

Po daljšem iskanju mi odreže dve cvetki in mi ju poda preko plota.

“Evo tu, tujec! na svetu imamo le še jeden vonj, ki nadkriljuje vonj e vrtnice.”

“Kak je ta vonj?”

“Vonj tutundžebelija” (džebelski tobak).

“Poznaš ta vonj?”

“Ne, toda o njem so mi pripovedovali in dejali so, da je to najljepši vonj. Alah nam ni dovolil, da bi ga mi poznali, kajti tukaj kadimo le tutun misr bugdaji (tobak iz koruze).”

“Haša! Šeni! — Bog obvaruj! To je grozno!”

On priklina in pojasni:

“Da mi smo siromašni, zelo siromašni. Jaz sem star gojitelj vrtnic, toda kljub temu moram koruzno perje rezati med tobak.”

“In vendar je vaše rožno olje tako drago!”

“Sus ol — molči! Mi bi naravno ne bili tako siromašni; toda babi humajun, babi humajun! (visoka porta)! “Ta je vedno odprta za ono, kar v njo prihaja. Paše i ministri prav lahko kade tobak džebeli. Ah, da bi ga smel saj enkrat poduhati, le poduhati!”

“Imaš kako lulo?”

“Pri Alahu, čibuk moram vendar imati!”

“Pojdi toraj sem!”

Pri teh besedah vzamem iz sedla mehur za tobak in ga odprem. Starček je bil zelo zaupljiv in vsled tega mu moram napraviti malo veselje. Njegove oči so radovedno zrle na mehur.

“To je žep tutunun (žep za mehur)! Jeli, da imaš v njem tobak?”

“Da, podaril si mi dve najlepši vrtnici in vsled tega ti podarim tobak.

“Efendi, kako si dober!”

Pri sebi sem imel dve ali tri pisemske kuverte. Jedno od teh napolnim s tobakom in mu ga podarim. Starček si prinese tobak pred nos in prične duhati, potem povzdigne oči in reče:

“To ni tobak iz koruze.”

“Ne, temveč džebeli.”

“Džebeli!” vzklikne na ves glas. “Efendi, ali govoriš resnico?”

“Da. Čemu naj te varam?”

“Potem pa nisi efendi, temveč kak paša, ali celo minister, jeli?”

“Ne, prijatelj. Džebelija ne kade le pri visoki porti kajti bil sem tam, kje raste.”

“Kako si srečen! Toda vsekako si veliki gospod!”

“Ne, jaz sem siromašen pisatelj; toda visoka porta mi je vendarle ostavila nekoliko džebelija.”

“In od te male količine, daš še meni! Alah te blagoslovi. Iz ktere dežele prihajaš?”

“Iz Nemče memleketi.”

“Jeli to ona dežela, kojo nazivljamo Alemanja?”

“Da.”

“Dosedaj še nisem videl nijednega Nemčeta. Ali so pri vas vsi ljudje tako dobri, kakor ti?”

“Upam, da so taki, kakor jaz in ti.”

In kaj počneš tukaj v Ozmanli memleketi? Kam nameravaš?

“V Mastanli.”

“Potem si pa zgrešil pot. Napoti se v Geren in od tam v Derekjoeji.”

“Pravo pot sem namenoma ostavil, kajti želim po možnosti jezdeti naravnost v Mastanli.”

“To je pa za ptujca težavno, zelo težavno.”

“Ali mi zamoreš pot popisati?”

“Bodem poskusil. Poglej toraj proti jugozapadu. Tam, kjer stoji sedaj solnce nad višinami, nahajajo se mastanliske gore. Tako, sedaj več za pra-

vec. Jezdil bodeš skozi mnogo vasi in tudi preko vasi Košikavak. Tam moraš kreniti preko reke Burgas in od tam prideš, ako greš naravnost proti zapadu, naravnost v Mastanli. Tje prideš jutri zvečer”.

To je bilo čudno. In radi tega vprašam smeje se:

“Ti gotovo nisi jezdec?”

“Vsekako pa pridem danes do Košikavaka.”

“Nemogoče! Znaš li čarati?”

“Tega baš ne znam, toda moj konj dirja, kakor veter.”

“Slišal sem, da so na svetu tako hitri konji. Nocojšnjo noč nameravaš toraj ostati v Košikavaku?”

“Najbrže.”

“To me veseli. Tam ti ne bode treba iti v kako mehano ali gostilno, kajti takoj pri vhodu v mestece, biva moj brat, kovač Šimin, kateri te bode z veseljem sprejel.”

Mogoče mi zamore ta ponudba koristiti in vsled tega mu odgovorim:

“Hvala ti! Tvojega brata hočem pozdraviti, ko jezdim memo.”

“Ne bode tako! Ti moraš v resnici pri njem ostati. Dal si mi nekoliko tvojega tobaka — v’ Alah! Kako lepo diši! Kakor da prihaja iz Kabe v svetem mestu Mekii!”

Med tem, ko sva govorila si je namreč napolnil kratko lulo in sedaj je potegnul prvi dim v usta. To ga je tako razburilo, da je prekinil z govorjenjem.

“Ti ugaja?”

“Ugaja? Ugaja? Dim gre skozi nos, kakor tutranja zarja in nosi dušo pravičnega v sedma nebesa. Efendi, počakaj, da ti nekaj prinesem!”

Starček je bil izredno vesel. Odšel je tako hitro, kakor so mu njegove stare noge dopuščale, in kmalo na to se zopet vrne med grmovje vrtnic.

“Efendi, ugani, kaj držim v rokah”, mi zakriči, še predno pride do plota.

“Ne vidim ničesar.”

“To je le mala reč, toda skoraj ravno tako dragocena, kakor tvoj džebel. Hočeš videti?”

“Pokaži!”

“Evo! Kaj je to?”

Pokaže mi majhno, dobro zamašeno steklenico in reče:

“Veš, kaj je v tej steklenici, efendi?”

“Najbrže rožna voda?”

Pri siromašnem vrtnarju nisem zamogel kaj družega pričakovati, toda on mi nekako razžaljeno odgovori:

“Rožna voda? Efendi, ali me hočeš žaliti? To je rožno olje, pravo rožno olje, kakoršnjega še v vsem svojem življenju nisi videl!”

“Kje si to dobil?”

“Kje? Pri meni, naravno!”

“Ti si vendar le čuvaj tega nasada!”

“Da, jaz sem le čuvaj; ti imaš prav; toda moj gospodar mi je dovolil, da za sebe obdelam komadič vrta. Tako si izberem vedno najboljšo vrsto

vrtnic in vedeti moraš, da sem dolgo, dolgo časa hranil. Pridelal sem dve taki stekleničici. Jedno sem hotel danes prodati, toda pri tem sem bil prevaren. Druga je pa tvoja, ker ti jo podarim."

"Človek, kaj počenjaš?"

"Tvoja je!"

"Povej mi, kako se imenuješ?"

"Jafic mi je ime."

"Toraj, Jafic, ti si bedak."

"Čemu?"

"Ker mi hočeš podariti to olje."

"Olje? Olje? Ne izgovarjaj te besede! To je esenca, ne pa navadno olje. V tej mali stekleničici prebivajo duše desetstisoč najlepših vrtnic. In ti jih skušaš sedaj zaničevati?"

"Darila ne morem sprejeti."

"Čemu ne?"

"Ti si siromak in jaz te ne smem pripraviti ob vse."

"Kako me zamoreš ob to pripraviti, saj ti vendar podarim? Tvoj džebel je ravno tako dragocen, kakor ta esenca."

Ako se hoče pridobiti le jedno samo unčo dobrega rožnega olja, se porabi za to šeststo funtov najboljših vrtničnih listkov. To sem dobro vedel in radi tega mu rečem:

"In vendar ne smem sprejeti tega daru."

"Ali me hočeš ožalostiti, efendi?"

"Ne."

"Ali razžaliti?"

"Tudi ne."

"Toraj, ako nečeš vzeti, potem zlijem vso dragoceno tekočino na zemljo."

"Stoj! Ti si olje destiliriral, da ga prodaš?"

"Da."

"Toraj dobro; jaz ga kupim."

Mož se prične smejati in me vpraša:

"Koliko bi mi ponudil?"

Iz žepa vzamem toliko denarja, kolikor sem mu ga zamogel ponuditi in mu pokažem svoto.

"Toliko ti dam."

Denar vzame na dlan, da ga prešteje in potem mi reče:

"Efendi, tvoja dobrota je večja, kakor tvoja mošnja!"

"Vsled tega te prosim, da si obdržiš tvoje olje. Ti si siromak in preveč ubog, da bi mi zamogel olje podariti, dočim jaz nisem dovolj bogat, da bi zamogel olje kupiti."

Čuvaj se prične smejati in odvrne:

"Dovolj sem bogat, da zamorem olje podariti, kajti sedaj imam tvoj tobak, in ti si tudi dovolj siromašen, da zamoreš olje od mene sprejeti. Vzemi tvoj denar nazaj!"

Ta dobrosrčnost je bila prevelika, da bi jo zamogel izkoristiti. Svotica, katero sem mu ponudil, je imela zanj vsekako tudi gotovo vrednost in vsled tega sem denar odklonil in mu odločno stvar pojasnil:

“Dajva se medsebojno obdariti in vsled tega je najboljšje, ako si pridrživa ono, kar sva si podarila. Ako pridem srečno v domovino, pripovedoval bodem ženskam, ktere se bodo veselile krasnega vonja tvojega olja, o vrtnarju Jaficu, ki mi je bil tako naklonjen.”

To ga je razveselilo. Njegove oči se prično svetiti, potem prikima zadovoljno in vpraša:

“Ali ljubijo ženske v tvoji deželi dišave?”

“Da, one ljubijo cvetljice, ktere so njihove sestre.”

“In moraš še dolgo časa jezdeti, predno prideš tjekaj?”

“Najbrže še partednov. In potem, ko ostavim konja, se moram še par dni peljati po morju in končno po železnici.”

“To je daleč, zelo daleč. Morda prideš na tvojem potu v nevarne pokrajine in med nevarne ljudi?”

“To je prav lahko mogoče, kajti potovati moram po deželi onih, ki so se podali v gorovje.”

Pri tem pogleda resno v tla; nato me natančno ogleda in končno reče:

“Efendi, človeški obraz je ravno tak, kakor površina vode. Jedna voda je čista, svetla in prozorna in njej se vsakdo rad izroči. Druga voda je pa temna, motna in umazana; kedor jo ugleda, že ve, da mu preti nevarnost in se jej hitro izogne. Prva voda je slična obličju dobrega in druga onemu zlega človeka. Tvoja duša je prijazna in čista; tvoje oko je čisto in v tvojem srečju ne prežita niti nevarnost, niti izdaja. Rad bi ti nekaj povedal, kar sem le redkokedaj povedal kakemu znancu. In ti si mi vendar ptujec.”

Te besede me razvesele, dasiravno nisem imel niti pojma o onem, kar mi namerava povedati. Vsled tega mu odvrnem:

“Tvoje besede so tople in solnčne, kakor žarki, ki sijejo na vodo. Govori dalje!”

“V kterej smeri bodeš jezdil od Mastanlija dalje?”

“Najpreje proti Menliku. Tam se pa bodem moral odločiti proti kterej smeri naj grem. Morda bodem moral jezditi v Skoplje in od tam dalje v Kestendilsko gorovje.”

“Vulak — gorje ti!” dejal je nehote.

“Misliš, da je ta pot nevarna?”

“Zelo nevarna. Ko prideš v Kistendil in ako hočeš potem k morju, moraš kreniti preko Šardaga v Perzerin in tam se skrivajo Škipetarji in razni beguni. Vsi so siromašni; oni imajo le svoje orožje; vsi morajo živeti le od ropanja. Vzeli bodo vse, prav vse, kar imaš in morda tudi tvoje življenje.”

“Temu se bodem branil!”

Starček zmaja z glavo in reče:

“Bir genč kan var on bin kuestahlik — mlada kri ima obilo poguma! In ti si še mlad. Seboj imaš sicer mnogo orožja, toda kaj ti to pomaga proti desetim, dvajsetim ali celo petdesetim sovražnikom?”

“Moj konj je zelo hiter!”

“Nisem poznavalec konj, vendar pa vidim, da je tvoj vranec krasen; toda oni, ki se podajo v gorovje, imajo tudi hitre konje. Oni te bodo lahko došli.”

“Moj konj je polnokrven; ime mu je veter in dirja tudi, kakor veter.”

“Dohitele te bodo njihove krogelje, kajti krogelje so hitrejše, kakor najhitrejši konj. Škipetarji so dobri poznavaleci konj; oni bodo takoj spoznali, da je tvoj konj boljši od njihovih, in vsled tega te ne bodo pričakovali odkrito, temveč streljali bodo nate iz zasede. Kako se hočeš pred njimi zavarovati?”

“Previden moram biti.”

“Tudi to te ne bode rešilo, kajti pregovor pravi: Zakinma dir kavl kabahatun — previdnost je predpogoj zločina. Ti si pošten človek; oni bodo desetkrat tako previdni, kaor si ti! Dovoli, da te posvarim!”

“Jeli to svarilo morda v zvezi z onim, kar si mi hotel povedati?”

“Da.”

“Potem sem pa zelo radoveden.”

“Toraj naj ti povem, da imajo oni neke vrste varnostni papir; ta papir imajo prijatelji, znanci in zavezniki hajdukov.”

“Kako pa ti to veš?”

“O tem pri nas vsakdo ve, toda le malo ih je, ki vedo, na kak način je mogoče tak papir dobiti.”

“Ti pa to veš?”

“Ne, jaz ostanem na svojem vrtu in nikdar ne potujem. Toda moj brat Šimin ve o tem. To ti lahko povem, ker ti zaupam, in ker bodeš to deželo itak kmalo ostavil.”

“Jako bi mi bilo drago, ako bi mi tudi on zaupal!”

“Zaupal ti bode, ako te jaz pošljem.”

“Ali mi ne moreš dati kako znamenje?”

“Neznam pisati. Toda pokaži mu tvoje rožno olje. On pozna steklenico natančno. On tudi ve, da olja ne prodam ali podarim človeku, ki ni tega vreden. In ko mu olje pokažeš, mu povej, da te pošilja njegov oje-kardaš (polubrat) ali pa jari-kardaš. Nijeden človek ne ve, da imava različne matere. Ako mu pošljem kako zaupno poročilo, potem se poslužujem besed oje, ali pa jari vedno kot znaka, da zamore dotičnemu zaupati.”

“Hvala! Ti toraj misliš, da mi bode zamogel tvoj brat dati kako pojasnilo o onem varnostnem papirju?”

“Saj tako upam. V tem kraju je — —”

Pri tem preneha govoriti in posluša. Daleč za vrtom se zasliši žvižg, kateri se potem še enkrat ponovi.

“Gospodar me kliče”, nadaljuje starček. “Sedaj moram k njemu. Si si vse zapomnil, kar sem ti povedal?”

“Vse.”

“Toraj pazi, da na poti ničesar ne pozabiš. Alah bodi s teboj in dodeli naj ti dovoljenje, da doneseš ženskam tvoje domovine vonj iz mojega vrta.”

Zamorem li imenovani sestanek s čuvajem vrta nazvati srečnim? Nesrečen vsekako ni bil. In je li ono, kar mi je dejal glede varnostne listine resnica? Starček nikako ni izgledal kot lažnik. Na vsak način je toraj dobro, da obiščem njegovega brata, čegar kovačnica se mora vsekako nahajati kraj poti, po kateri morajo priti tako moji spremljevalci, kakor tudi oni jezdec, kojemu sem nameraval zastaviti pot.

Jaz jezdim dalje. Konj se je med razgovorom nekoliko oddahnil in vsled tega je zamogel sedaj tem hitrejšje dirjati.

Ako hočem potovati naravnost, potem moram kreniti preko višin, kjer je pot naravno težavna. Vsled tega sklenem, da se držim po možnosti v bližini omenjenih višin.

Ko pride reka Burgaš iz Tokačiške gorske planote, skuša z naravnost proti severu vedečim tokom doseči reko Ardo, v katero se tudi izliva in sicer pri Adi. Ob tej mali rečici se nahaja Košikavak. Topi pot, katerega tvorita obe reki, obdaja nižino koja se proti jugu polagoma zvišuje in pride končno v gorsko planoto Tašlik. Tej višini sem se hotel izogniti.

To se mi končno posreči, dasiravno mi pokrajina ni bila poznana, in dasiravno nisem našel nikacih potov ter sem bil poleg tega primoran tako-rekoč prebresti in preplavati več manjših rek, katere se izlivajo od leve strani v Ardo.

Solnce se je vedno bolj bližalo zatonu in končno zgine za daljnimi gorami. Ker sem vedel, da je mrak le kratek, poženem konja, dokler ponovno ne pridem do precej široke vode, kjer opazim, da se nahaja pod menoj v nižini, kjer teče reka, most, ki vodi preko vode.

Krenem jo k temu mostu in tu najdem cesto. Ko pridem preko mosta, opazim — v prvič v Turčiji — kažipot. Ta je bil izdelan jednostavno iz skale, ki je štrlela iz zemlje in na kateri sta bili napisani dve besedi.

Ako bi ne vedel kak je namen tega kažipota, potem bi se o tem prepričal, ko bi prebral prvo besedo “kilavuc”, kajti ta beseda pomenja po naše “kažipot”.

Druga beseda je pa bila “Dere Kjoeci”. Da pomenja ta beseda ime kake vasi, sem takoj vedel, toda sedaj je nastalo vprašanje, kje se nahaja ta vas. Kažipot je tu, ime vasi je tudi zapisano na njem — toda kamenj je bil na vrhu raven in na tem prostoru sta bili napisani imenovani besedi.

Ono, kar sem ravnokar imenoval cesto, vodi naravnost in na desnej ob reki vodi ravno taka cesta. Ktera toraj vodi v Dere Kjoeci? Kake koristi je toraj kažipot?

Nekaj časa premišljam, da voda, ob kateri sem ravnokar prišel, ne more biti Burgaš, kajti ako bi jezdil ob njej, bi predaleč prišel na sever. Vsled tega sklenem jezdit naravnost.

Medtem se popolnoma stemni, tako, da niti ne vidim jeli konj na cesti, vendar sem se pa nanj popolnoma zanesel.

Tako jezdim kake pol ure dalje, ko prične konj tiho prhati in majati z glavo navzgor in navzdolj.

Ko napnem svoje oči, opazim na desno temen predmet, iz katerega vodi neka višina naravnost proti nebu. Bila je hiša, ki je imela visok dimnik.

Jeli to ona kovačnica, ktero sem iskal? Ako je temu tako, potem sem v neposrednej bližini Košikavaka, ktero selo sem iskal.

Odjezdim v bližino hiše in zakričim:

“Bana bak — poslušajte!”

Nihče mi ne odgovori.

“Savul alarga — hej, ali ne slišite?”

Vse ostane mirno in v hiši ne opazim luči. Jeli v hiši nihče ne stanuje, ali je pa razdejana?

Vsled tega razjašim in povedem konja prav do hiše. Ri prične zopet prhati in baš to se mi dozdeva sumljivo. Dasiravno je bil Ri arabski konj, sem ga vendarle po indijanski izvežbal. Kadar je na ta način prhal, oziroma kadar je zrak na ta način preskuševal, potem gotovo ni bilo nekaj prav v “državi Danski”.

Vsled tega vzamem oba revolverja in pričem okolico hiše preiskovati. Hiša je bila jednonadstropna in precej dolga. Vrata so bila zaprta in večkrat sem zaman potrkal. Na levi strani najdem tri okna, ktera so bila tudi zaprta, kar se le redkokedaj dogaja v teh krajih. Na desni strani najdem še jedna, mnogo bolj široka vrata, kakor so prva. Na teh je visela velika ključavnica, ki je bila zaklenjena. Kraj vrat je pa ležalo mnogo poljedelskega in kovaškega orodja, iz česar sem prav lahko sklepal, da je tu kovačnica.

Potem grem dalje krog vogala. Tu najdem kup drv, ki so bila pripravljena brezdvomno za kurjavo. Za hišo je bil mali četverkot, ograjen s kolmi tako, da je izgledala ta ograja slična onim ograjam, kakoršnje imajo v ostalej Evropi za svinje in perotnino. Ta ograja je bila prazna, kajti v njej ni bilo opaziti niti najmanjšega gibanja.

Kljub temu je pa moj konj baš tukaj zopet pričel prhati in sicer izdatno močnejše, kakor preje. Končno se je tudi bal priti bližje k ograji.

Ne morem baš trditi, da se mi je vse to zdelo sumljivo, vsekakor sem pa podvojil svojo pazljivost. Hiša je zaprta, toraj stanujejo v njej ljudje. Toda puščajo li ljudje v takem kraju, kakoršen je ta, hiše ponoči brez varuha? Vsekako je bilo prav lahko mogoče, da se je tu nekaj nenavadnega zgodilo, vsled česar sklenem nadaljevati s preiskavo.

Ker me pri tem konj le ovira in ker zamore priti tudi v nevarnost, sem pred vsem skrbel, da njega zavarujem. Da zavarujem ali privežem konja, nisem potreboval niti kola niti ljasa ali jermenja, temveč ukazal sem mu s prednjimi nogami stopiti na uzdo. S tem je bil osiguran, tako, da ni mogel iti daleč. Ako se mu pa kaj v mojej odsotnosti pripeti, potem sem tudi prepričan, da se bode z zadnjimi nogami hrabro branil.

Šele sedaj odidem k ograji, vzamem iz žepa malo svečico, katerih par sem si kupil v Drinopolju, jo prižgem in posvetim v ograjo.

Tu leži žival, ki je velikanska in zelo kosmata, baš kakor kak medved. Lučica ugasne in zopet zavlada tema. Kaka žival je to? Je li živa ali mrtva? Vzamem puško raz ramo in sunem žival, ktera se pa ne gane. Potem udarim še enkrat in žival se še vedno ne gane. To ni spanje, temveč smrt.

Potem odidem previdno preko ograje in potipljem žival. Bila je mrzla in trda, toraj tudi mrtva. Koža je bila na raznih mestih mastna. Je li to kri?

Ko otipljem žival še natančneje, se prepričam, da to ni medved, kajti imela je dolg rep. Pripovedovalo se mi je, da je v Šar dagu, Despodo dagu, Kara dagu in Perin dagu tu pa tam še vedno najti medvede. Temu sicer ne ugovarjam, toda kako naj pride ta žival v to ograjo, da tu pogine? In ako bi medveda kedo ustrelil, bi ga gotovo ne prinesel semkaj, ne da bi mu preje vzel kožo in ono meso, ki je nad vse ukusno.

Da doženem s kako živaljo imam opraviti, sem potipal za všesa. Toda glava je bila razbita in sicer tako, da je oni, ki jo je ubil, rabil za to kak težki predmet.

Ko napravim potem še enkrat luč, se prepričam, da leži pred menoj velikanski pes.

Kedo ga je ubil in čemu se je to zgodilo? Lastnik psa gotovo ni to storil in tujec, ki kaj tacega stori, pri tem gotovo nič dobrega ne namerava.

Prišel sem slutiti, da se je tu izvršil zločin. Sicer se mi je vsiljevalo očitaje, da me ta stvar prav nič ne briga, toda bil sem skoraj popolnoma prepričan, da je kovačnica last brata čuvaja vrta, in tako sem si štel v dolžnost, da stvar še natančneje preiščem.

Pri tem sem mislil naravno tudi na nevarnost in sicer povsem opravičeno. Nikakor namreč ni izključeno, da so zločinci še v hiši in da mirujejo le radi tega, ker so slišali peket kopit mojega konja.

Kako naj se jim pa bližam? Naj pričakujem tukaj prihoda svojih tovarišev? In kaj vse se zamore do tedaj izvršiti v hiši? Ne, nekaj moram ukreniti. Četrto stran hiše še nisem preiskal in vsled tega se počasi splazim tje, kjer opazim dvoje okenj, katerih jedno je bilo skrbno zaprto, dočim se je drugo lahko odprlo.

Pričnem premišljati.

Ako vstopim, zamorem takoj dobiti kroglo v glavo. Toda baš vsled tega, ker so bila vsa okna, razun tega zaprta, sem pričel misliti, da ni niti ogar več v hiši. Da se po možnosti počasi pride na sled zločinu, so vsa okna zaprli. Kljub temu sem pa bil v zelo nevarnem položaju.

Okno prav počasi odprem in sežem v hišo. Okna so v tej deželi redka pojava in vsled tega sem tu tudi našel ono, kar sem pričakoval. Odprtina za okno je bila sicer napravljena, toda tu ni bilo nikakega stekla.

Tu poslušam. Dozdevalo se mi je, kakor da je slišati v hiši zamolklo bobnenje. Jeli kedo v hiši in naj li pokličem? Ne.

Od tu odidem k drugemu oknu in se kmalo vrnem ter prinesem seboj nekoliko suhih vej. Te veje zvežem skupaj, jih zažgem in vržem goreče v hišo. Potem previdno pogledam v notranje prostore.

Poslopje ni bilo visoko. Okno je bilo skoraj pri tleh. Veje so gorele svetlo in tako ugledam velik štirivoglat prostor, čegar tla so bila iz stlačene ilovice. Kraj sten so stali oni predmeti pohištva, koje je najti v vsakej rumelskej hiši, v kateri stanujejo siromaški ljudje. Toda človeka nisem nikjer ugledal.

Potem vržem še par suhih vej na ogenj, se odkrijem in obesim fes na puško, katero po časi pomolim v hišo. To je od znotraj vsekako izgledalo tako, kakor da bi hotel jaz priti v hišo.

S tem sem hotel zapeljati one, kateri so bili po mojem mneju v hiši k temu, da bi se branili, toda nihče se ne gane.

Sedaj vzamem puško zopet nazaj, jo prislonim zajedno z brzostrelko k steni in skočim na okno. Bil sem pripravljen, da takoj odskočim, toda že prvi pogled mi je dokazal, da v tem prostoru ni žive duše.

Potem odidem popolnoma v hišo in sežem po puški.

V tem trenutku se zopet zasliši prejšnji ropot. To mi je bilo tem dražje, ker je ogenj pričel že ugasovati. Zelo se razveselim, ko ugledam v nekem kotu nekoliko suhih drv, ktera mi zamorejo služiti za razsvetlavo.

Sedaj prižgem malo trsko, katero utaknem v steno, zaprem okno in je zvežem z vrvjo, ki je bila pritrjena na oknu, da se saj na zunaj zavarujem.

Potem prižgem še jedno trsko, in preiskujem notranji prostor.

Stene so bile izdelane iz trde ilovice in so obdajale sobo na treh straneh, dočim je tvorila četrto steno neka slamna pletenina, ki je visela raz strop do tal. V tej steni je bila mala odprtina, skozi katero je bilo lahko priti v sosednji prostor.

Ko vstopim v ta prostor, vidim, da je le majhen in da so na tleh mala dvigajoča se vrata, ktera vodijo očitno v klet. Toda kleti so v takih hišah zelo redke in tako sem pričel dvomiti, da bi bila baš v tej hiši kaka klet.

Sedaj zopet zaslišim prejšnji šum, ki je prihajal izpod omenjenih vrat.

Končno si prinesem še nekoliko trsk in dvignem vrata, ki so bila spletena iz vrbovja. Ta vrata so bila tako jaka, da so zamogla nositi človeško truplo. Trska je gorela tako slabo, da sem le težavno opazil, da je bila klet bolj globoka, kakor je srednji človek velik.

Stopnic ali lestve ne opazim. Kakor hitro pa je prišla svetloba v globočino, je bilo tu začuti povsem razločno človeško stokanje.

“Kin ašagda — kedo je tu?” vprašam glasno.

Dvojno stokanje se zasliši mesto odgovora. To je bilo zelo nevarno. Ker bi bilo vsako iskanje lestvi zaman, vzamem gorečo trsko v jedno in druge trske v drugo roko, ter skočim v odprtino.

Z nogami priletim na nek predmet, ob kterega se spodtaknem in padem. Pri tem mi luč ugasne, toda v par sekundah prižgem drugo trsko in pričem po prostoru svetiti.

Bil sem v štirivoglatej kleti sličnej jami, v kateri takoj spoznam, da je oni predmet, na kterega sem se spodtaknil, lestev. Tu je ležal kup lesenega oglja in raznega orodja, kar vse se je gibalo.

Hitro poiščem v steni luknjo, v katero sem vtaknil trsko in pričenem odstranjevati oglje. Kmalo najdem človeško truplo, katero izvlečem iz kupa. Bil je mož, zvezan na rokah in na nogah dočim je bila njegova glava trdno povita v debelo suknjo. Hitro odvežem suknjo in sedaj se pojavi modro-črn obraz, katerega pa vsled pomanjkljive razsvetljave nisem zamogel spoznati. Tudi nisem vedel je li črn vsled oglja, ali pa vsled tega, ker je le malo manjkalo, da s mož ni zadušil. Mož prične globoko dihati in me gleda z mučenimi očmi, nakar prične:

“Na pomoč! Usmi'i se! Bodi milostljiv!”

“Pomiri se, jaz sem tvoj prijatelj in ti nosim rešitev” odgovom. Reši najpreje mojo ženo!” odvrne nepoznanec.

Dobri siromak je predvsem mislil na svojo ženo in še le potem na sebe.

“Kje je tvoja žena?”

“Tam.”

Ker je imel zvezane roke, ni mogel z njimi gibati, toda pri tem je strahoma gledal na drug kup oglja, na katerem je ležalo razno orodje.

Te predmete takoj odstranim in iz kupa izvlečem žensko ravno tako, kakor preje njenega moža. Ko jej odstranim sukno raz glavo, opazim, da se je nabralo krog njenih ust obilo pene iz česar sklepam, da ni več mnogo manjkalo, da bi se zadušila.

“Pomagajte! Pomagajte!” spregovori končno tudi ona.

Njeno truplo se je gibalo nekako krčevito; hitro jej porežem vezi in takoj prične mahati z rokami, kakor maha človek, ki se potaplja in zamaš išče zraka.

Baš to gibanje je pa bilo za pljuča ugodno; ona zakriči in potem globoko vzdihne.

Sedaj prerežem tudi vezi, s kterimi je bil njen mož zvezan. On ni tako trpel, kakor ona. Ko prižgem potem drugo trsko, vzdikne mož:

Pri Alahu, le malo je manjkalo, da nismo umrli! Hvala ti!”

Potem poklekne pred svojo ženo, ktera je nepopisno jokala in stokala in jo prosi, naj utihne, češ, “saj smo prosti!”

Končno jo vzame v naročje in prične poljubovati. Ona ga objame in nadaljuje z jokanjem. Ne da bi se zame zmenil jo tolaži dalje, dokler se ni popolnoma pomirila. Potem ustane, se okrene proti meni in me nekaj časa opazuje, ko sem prižgal nove trske, da tako vzdržim luč.

“Efendi,” reče končno, ti si naš rešitelj in osvoboditelj. Kako naj se ti zahvaliva! Kedo si, in kako se ti je posrečilo nas najti?”

“To so razna vprašanja, na ktera vama zgoraj odgovorim. Ali zamore tvoja žena sedaj zopet hoditi?”

“Da, bode že hodila.”

“Toda pojdimo navzgor, ker tukaj ne smem dolgo ostati.”

“Imaš tovariše pri sebi?”

“Ne, toda pričakujem nekega jezdeca, kteremu ne smem pustiti, da bi jezdil tu memo.”

“Toraj pojdimo navzgor in potem hočemo govoriti dalje!”

Prislonim lestvo in potem odidem navzgor; ženska je šla zelo težavno. Tu opazim malo ležišče in jej svetujem, naj se vleže, da se saj malo odpočije. Bila je tako izmučena, da se je takoj vlegla.

Njena mož jo prične ponovno tolažiti in potem mi poda desnico.

“Dobrodošel!” reče. “Sam Alah te je poslal, in sedaj mi dovoli, da te vprašam, kedo si ti?”

“Kedo si ti?”

“Imenujejo me Šimin.”

“Toraj si brat Jafica, ki je vrtnar?”

“Da.”

“To je dobro. Baš tebe sem iskal. Takoj napravi ogenj v tvoji kovačnici!”

Pogleda me začudeno in vpraša:

“Imaš kako nujno delo?”

“Ne, toda tvoj ogenj mora svetiti preko ceste.”

“Čemu?”

“Da ne bode mogel jezdec, o katerem sem govoril, memo, ne da bi ga mi videli.”

“Kedo je ta jezdec?”

“Povem ti kasneje, sedaj napravi ogenj!”

Iz malega oddelka, v katerem je bil vhod v klet, ktero smo naravno zaprli, vodila so hišna vrata na prosto. On vzame iz žepa ključe in odpre ključavnico, ki je visela na vratih kovačnice. Kmalo na to je v kovačnici gorel velik ogenj, čegar svit je razsvetljeval velik del ceste v bližini. To je bilo, kar sem predvsem potreboval.

Medtem, ko je on netil ogenj, odidem za hišo, da pogledam svojega konja. Stal je še vedno na svojem mestu in radi tega se vrnem pomirjen v kovačnico.

“Ogenj gori”, mi reče kovač, “česa še potrebuješ?”

“Pojdi z menoj proč od ognja. Vsediva se tukaj kraj vrat, ker tu je tema.”

Ko sem preje preiskoval okolico hiše sem opazil precejšen hlod, ktere ga je kovač brezdvomno potreboval namesto klopi. Odideva toraj tje, se vsedeva in potem pričnem govoriti:

“Govoriva najprej ono, kar je najbolj potrebno! Tu memo pride — najbrže kmalo — nek jezdec, s katerim bi rad govoril, ne da bi on preje vedel, da sem pri tebi. Najbrže se bode pri tebi ustavil, da te izpraša. Vsled tega te prosim, da ga pripraviš do tega, da razjaši in pride s teboj v hišo.”

“Ti si moj rešilec; storiti hočem toraj, kar zahtevaš tudi ako ne vem, čemu zahtevaš to od mene. Toda morda veš, kaka vprašanja mi bode stavil?”

“Da; vprašal te bode, so li jezdeli tu memo trije jezdec.”

“Trije jezdec,” prekine me hitro, “kedaj?”

“Najbrže danes dopoldne.”

“Kaki jezdec?”

“Vprašal te bode po dveh belih in jednom temnem konju. Toda med potjo so temnega konja premenili in ga nadomestili z belcem.”

“Toraj jezdijo na treh beleih?”

“Da.”

“Haša — Bog obvaruj! Pa morda ne misliš Manah el Barša iz Skoplja?”

Pri teh besedah skoči raz svoj sedež, in tudi jaz storim to, tako me je iznenadil njegov odgovor. Njegove besede so prišle popolnoma nepričakovano iz ust.

“Ali ga poznaš?” pričem izpraševati.

“Čokdan, čokdan — že davno, davno. In baš danes je bil pri meni!”

“On je bil pri tebi?”

“Da, kajti baš on in njegova dva spremljevalca so bili, ki so mene napadli, me zvezali in odnesli v klet, kjer bi se moral s svojo ženo zadušiti, ako bi tebe ne bilo.”

“Oni so toraj bili, oni! Toraj naj ti povem, da je oni, katerega jaz pričakujem, njihov zaveznik.”

“Tega takoj ubijem in umorim!” prične se rotiti kovač.

“Pusti ga, tega moram jaz vjeti.”

“Gospod, efendi, kako naj te imenujem? Ti mi še nisi povedal, kedo si?”

“Reči mi jednostavno efendi!”

“Toraj efendi, pomagam ti, ako ga hočeš vjeti!”

“Dobro! Sicer še ne vem natanko, ako bode prišel, kajti nikakor ni izključeno, da je že jezdil memo, in ti ga tudi nisi opazil — povej mi, koliko časa sta bila s ženo v kleti?”

“Od poludneva nadalje.”

“Potem ga nisi zamogel videti, ako je memo jezdil, in — — —”

“Naj koga povprašam?”

“Kje? Koga?”

“Pohitim v vas in vprašam starega jemišdžija, kateri sedi običajno po ves dan vse do noči kraj ceste in plete košare.”

“Koliko časa potrebuješ, da se vrneš?”

“Deset minut, kajti vas je zelo blizo.”

“Toda prosim te, nikomur sedaj ne povej, kaj se ti je zgodilo!”

“Ako želiš, o tem ne bodem govoril.”

“Toraj hiti!”

V kratkih besedah mu opišem jezdeca ravno tako, kakor so ga preje meni opisali in potem kovač odide. Še ni minilo deset minut, že pride nazaj,

“Še ni jezdil memo”, sporoči mi na kratko.

Najpreje odide v kovačnico, da popravi ogenj in potem se zopet vsede k meni.

“Sedaj mi pa povej, kako se ti je danes godilo,” pričem zopet izpraševati.

“Slabo, zelo slabo. Bil sem na delu v kovačnici in potem pridejo oni trije jezdeci ter se pri meni ustavijo. Jeden izmed njih, katerega ne poznam mi je dejal, da je njegov konj zgubil podkev. Takoj se pripravim, da pritrdim konju novo podkev. Med tem sem pa pogledal ostala dva jezdeca, in tako sem spoznal bivšega davkarja iz Skoplja, Manah el Barša.”

Jeli tudi on tebe poznal?”

“Da.”

“Kje sta se pa spoznala?”

“Pred štirimi leti v Razlugu. Pred vsem moraš vedeti, da poznam vse konjske bolezni in da imam tudi zdravila za te bolezni. V Razlugu in okolici je tedaj poginilo vse polno konj, in ker ni nihče mogel pomagati, so poslali po mene. Tedaj sem stanoval kot gost pri nekem bogatem konjskem trgovcu, ki je imel nad sto konj. K njemu je prišel Manah el Barša, da si kupi konja. Pokazali so mu več konj. Jeden med temi se je neravno prehladil, vsled česar mu je tekla iz gobca slina. Davkar je dejal, da to ni slina, temveč nvarna konjska smrkavost, vsled česar mora o tem naznati oblasti. Od trgovca bi rad dobil jednega konja v dar, kot nagrado za to, da bi molčal. Poklicali so mene, da jim povem, kaka bolezen je to, kar sem tudi storil. Ker pa nisem po njegovej volji povedal, se je pričel z menoj prepirati in me končno pretepel z bičem. Vsled tega sem mu dal tako zaušnico, kakoršnje še v svojem življenju ni dobil, kajti roke kovačev so trde. Lopov je odšel in me je potem naznanil. On je bil davkar, jaz pa le siromašni kovač. Pri sodišču sem dobil dvajset udarcev na podplate in vrhu tega sem moral plačati tudi petdeset pijastrov kazni. Moral sem več tednov ležati, predno sem se zamogel vrniti v domovino. Vsled tega mi lahko verjameš, da ga ne morem imeti rad.”

“To je samoumevno!”

“Danes sem pribil konju podkev. Medtem me je opazoval s temnimi pogledi in me je potem, ko sem delo izvršil vprašal, ako ga še poznam. Vprašanje sem mu potrdil, kajti nikakor nisem mogel videti, da mi zamore to škodovati. Nato je z ostalimi spregovoril par besedi, nakar so vsi odšli v hišo. Bil sem sam, kajti moja žena je bila na polju, kamor je šla po zelenjad za kosilo. Kaj neki imajo ti trije opraviti v mojej hiši? Zaprem kovačnico, dasiravno je ogenj še vedno gorel in jim sledim. Jedva pa vstopim, že me napadejo. Nastal je vroč boj, efendi. Kovači imajo krepko mišičevje in krepke živce; kljub temu so me pa le podrli na tla in zvali s vrvmi, ktere imam vedno v hiši. Vsled jeze sem kričal na ves glas in valed tega so mi povezali glavo z sukno ter me vrgli v klet. Baš, ko so to storili, je prišla tudi moja žena. Z njo so ravno tako storili, kakor z menoj. Končno so naju pokrili z ogljem, da bi ne bilo slišati niti najmanjšega glasu in potem so odjezdili. Na našega Aja nisem niti mislil, ker inace bi ga odvezal, predno sem odšel v hišo.”

“Kedo je Aji?”

“Moj pes. Tako ime sem mu dal, ker je to velik, kakor medved. Ko sem se z lopovi boril, sem ga slišal lajati, toda odvezati se ni mogel. Ako bi bi pri meni, potem bi prav gotovo vse tri raztrgal.”

“In ti še nisi pogledal za tvojim psom?”

“Ne, saj veš, da še nisem šel za hišo.”

“Potem mi je žal, da te moram užalostiti!”

“Užalostiti? Se je morda psu kaj zgodilo?”

“Da.”

“Kaj? Povej mi hitro!”

“Pes je mrtev!”

Kovač skoči raz sedež.

“Mrtev?” vzklikne z vidno žalostjo.

“Da.”

“Bil je vendar zdrav in vesel! Morda so ga oni trije lopovi umorili?”

“Razbili so mu glavo.”

Nekaj časa kovač ni mogel spregovoriti niti besedice, toda končno vendarle prične:

“Govoriš resnico?”

“Da.”

“Tisoč gorja in tisočero prokletstvo onim psom!”

Pri teh besedah pohiti v kovačnico, iz ktere pa takoj pride držeč v roki goreče poleno, s katerim pohiti za hišo, kjer se prepriča, da sem mu povedal resnico. Kmalu za tem zaslišim njegov jezen glas. Kletvice, ktere je govoril, nisem hotel slišati, in vsled tega ostanem na sedežu, dokler se on ne vrne. Kovač je bil tako jezen, da sem moral slišati še vse polno njegovih kletev, katerih so orijentalški jeziki tako bogati.

Medtem, ko kovač kolne, sem pazno poslušal in gledal proti smeri, od kjer mora priti oni, katerega pričakujem; toda ničesar ni bilo videti in slišati. Mogoče sem vsled izredne brzine mojega konja prišel mnogo pred njim do kovača, ali je pa bil lopov, katerega sem pričakoval, iz nepoznanih vzrokov zadržan.

Počasi se jezni Šimin zopet pomiri. Sedaj je hotel tudi od mene kaj natančnejšega zvedeti in tako me prične izpraševati:

“Efendi, morda imaš sedaj dovolj časa, da mi poveš tvoje ime?”

“Imenujejo me Kara ben Nemzi.”

“Toraj si Nemče?”

“Da.”

“Austriali ali Prusjali?”

“Ne.”

“Morda Bavarjali?”

“Tudi ne. Jaz sem Saksali.”

“Saksalija še nikdar nisem videl; toda baš včeraj je bil pri meni nek mož iz mesta Trsta v Avstriji in s tem sem mnogo govoril.”

“Iz Avstrije? To je nekaj čudnega. Kedo pa je bil?”

“Nek trgovec. Nakupiti je hotel tobak, svilo in slično blago. Zlomila se mu je ostroga, ktero sem mu moral popraviti.”

“Je govoril turški?”

“Le toliko, da sem razumel, kaj želi.”

“In ti praviš, da je mnogo govoril s teboj?”

“Govorila sva večinoma z rokami.”

“Ti je povedal, kako se imenuje?”

“Ime mu je Madi Arnaud. Bil je dober pevec, kajti pel mi je več pesmi, ktere so razveselile moje srce in dušo moje žene.”

“Od kje pa je prišel?”

“Iz Čirmena, kjer je nakupil mnogo blaga.”

“In kam je namenjen?”

“Na veliki sejm v Menliku. Tam je mnogo slavnih izdelovalcev orožja in pri njih namerava nekaj kupiti.”

“Potem ga morda na poti najdem.”

“Tudi ti si namenjen v Menlik, efendi?”

“Da.”

“Si morda tudi ti trgovec?”

“Ne. Jezdim v Menlik, ker mislim, da dobim tam one tri lopove, kteri so te danes napadli.”

“Kaj pa bodeš počel, ako jih najdeš?”

“Potem jih vjamem in izročim policiji, da dobe zaslužen kazen.”

“Alahu bodi hvala. Jaz sem nameraval jutri vložiti tožbo.”

“To lahko storiš. Toda predno dosežeš kak vspeh, bodo lopovi že v mojih rokah. Potem hočem pri sodišču naznaniti tudi njihovo današnjo lopovščino.

“Tako ravnaš pravilno, efendi. Oni morajo dobiti zaslužen kazen. Kedo sta pa ona druga dva, ki sta bila z bivšim davkarjem?”

“To je dolga stvar, o kateri naj ti na kratko povem.”

Potem sem mu povedal o vsem kar se je zgodilo, v kolikor je bilo to potrebno. Kovač me pazljivo poslušal in mi reče:

“Ako bi to vedel! Izvabil bi jih v klet, kterega bi potem moral moj pes čuvati, dokler bi ti ne prišel.”

“So li morda govorili kaj takega, iz česar bi ti mogel posneti, kam so bili namenjeni?”

“Niti besedice. Le tedaj, ko so me zvezali, je dejal oni, kterega imenuješ ti Barud el Amazat, da me morajo umoriti, da jih ne izdam njegovim zasledovalcem.”

“Kaj takega sem si mislil. Manah el Barša te ni napadel le iz osvete, temveč vsled previdnosti. Umoriti te niso hoteli, pač pa le za nekaj časa onemogočiti ti priti na prosto, ker si davkarja spoznal.”

“In vendar je le malo manjkalo, da se nisva zadušila!”

“To se hvala Bogu, vendar le ni zgodilo. Jezdec, kterega pri tebi prikajujem, jim sledi, oziroma jim mora slediti, da jim pove, da sem jaz zopet prost in da jih zopet zasledujem. Na ta način jih bode posvaril in baš to želim preprečiti.”

“Jaz ti bodem pomagal, efendi! Kaj naj storimo z njim?”

“Najpreje ga zapremo v tvojo klet in potem ga izročimo policiji.”

“Kako ga pa nameravaš spraviti v klet?”

“Ali nisva dva, in on je le sam?”

“Ne mislim, da bi se ga bal; toda rad bi vedel, naj rabiva pri tem

zvijačo ali silo.”

“Brez sile najbrže ne bode šlo.”

“To mi je drago, kajti nežno gotovo ne bodem ravnal z njim. Toda efendi, sedaj se spominjam, da si me vprašal, če sem Jaficov brat.”

“Seveda sem vprašal.”

“Ali ga poznaš?”

“Danes sem jezdil memo njegovega vrta in tam sem govoril z njim ter zamenjal nekoliko džebeli-tobaka za steklenico gil-jagi.”

“Alah il Alah! in moj brat ima sedaj tobak vseh tobakov?”

“Ne mnogo.”

“In dobil je tobak od tebe?”

“Da.”

“Ti si imel tak tobak?”

“Naravno, kajti dobil ga je od mene.”

“Kovač molči nekaj časa, toda kljub temu sem vedel, kaj me namerava vprašati. Končno spregovori:

“In tobak ti je sedaj pošel?”

“Še ne povsem.” Da mu stvar nekoliko olajšam, ga vprašam:

“Ali tudi ti kadiš?”

“Rad, prav rad!”

“Džebeli?”

“Tega tobaka še nikdar nisem poduhal in toraj ga tudi kadil nisem.”

“Pojdi toraj v hišo in prinesi si lulo.”

Te besede še ne izgovorim popolaoma, ko je kovač že zginol v hišo, iz ktere pa takoj pride s svojo lulo.

“Kako se počuti tvoja žena?” ga vprašam.

Pri navadnih rokodelcih se v Turčiji lahko vpraša po njihovih ženah, kar je pa inače v orientu strogo prepovedano. Na deželi hodijo namreč žene in dekleta čestokrat brez feredže po cestah in polju.

“Ne vem,” odvrne kovač. “Sedaj najbrže spi.”

Tobak mu je bil toraj bolj pri srečju, kakor njegova žena, ktero je vendar ljubil, kar je malo prej dokazal.

“Daj mi lulo, da ti jo nabašem.”

Ko prične potem lepo dišeči tobak počasi kaditi in spuščati dim skozi nos, reče ves vesel:

“Efendi, to so rajski duhovi! Kaj tacega tudi naš prorok ni kadil!”

“Ne, kajti tedaj sploh ni bilo džebelija.”

“Ako bi takrat imeli ta tobak, potem bi on vzel seme seboj na oni svet, da bi ga posejal na polju sedmih nebes. Kaj naj počnem, ako pride sedaj oni jezdec? Naj li nadaljujem s kadenjem, ali naj ustanem?”

“Vsekako moraš ustati.”

“In naj pipo odložim?”

“Saj potem zopet lahko prižgeš in dal ti bodem še nekoliko tobaka.”

“Efendi, tvoja duša je polna prijznosti in v njej je toliko dobrote, kakor je v morju kapljic! Ali ti ni naročil moj brat, da me pozdraviš?”

“Da, dejal mi je, naj se ti godi tako dobro, kakor njemu. Ta pozdrav naj ti prinesem od onega, ki je tvoj oje-kardaš in tvoj jari-kardaš.”

Kovač prične poslušati in pravi:

“Kaj slišim? So li to njegove lastne besede?”

“Da.”

“Potem sta govorila o važnih stvareh.”

“Govorila sva o Škipetarjih in o onih ljudeh, ki so odšli v gorovje.”

“In pri tem ti je moj brat nekaj obljubil?”

“Obljubil mi je nekaj, kar bodeš prav gotovo izpolnil.”

“Koliko časa si z njim govoril?”

“Četrť ure.”

“Potem se je zgodil čudež, efendi. Jafie ni prijatelj ljudi; on ne govori rad in tudi ne mnogo. Izredno hitro se je moral s teboj spoprijateljiti, da ti je popolnoma zaupal.”

“Povedal sem mu, da bodem morda jezdil vse do gorovja Šar dag.”

“Potem je govoril gotovo o nevarnosti, ktera te tam pričakuje?”

“Posvaril me je in tudi dejal, naj bodem previden.”

“In pri tem je gotovo tudi omenil nek varnostni papir?”

“Da, tudi o tem je govoril.”

“In je dejal, da ti jaz lahko dobavim tak kjagad eminlikin?”

“Da.”

“Potem se je motil.”

“Ah, jeli res?”

“Res.”

“Torej ti mi ne moreš dobaviti takega varstva?”

“Ne.”

“Toda govoril je tako prepričevalno.”

“Mislim, da je še tako, kakor je bilo v prejšnjih časih.”

“Potem ti ničesar več ne veš?”

“To je vprašanje, na ktero zamorem odgovoriti le dobremu poznanemu prijatelju. Toda ti si naju rešil; poleg tega imaš tudi olje mojega brata in pridobil si si njegovo prijateljstvo in vsled tega ti povem resnico: da o vsem tem sem vedel in vem še danes.”

“Potem toraj prav gotovo veš, da sedaj ni več varnostnih papirjev.”

“Ne, sedaj jih ni več; nijeden Škipetar in nijeden begun ne izdeluje take listine.”

“Čemu?”

“Ker se z njimi ni doseglo ono, kar se je želelo. Te listine ne dajeje več onega varstva, kakoršnje bi morale dati.”

“Toraj se za nje nihče več ne zmeni?”

“Ne, to ni baš tako, kajti nijeden izgubljeni ne bode preziral varnostne listine onega, ki je tudi izgubljen. Toda kedo vidi vedno in ob vsakej priliki tak papir?”

“Ali ga zaupnikom ni treba pokazati?”

“V raznih slučajih da, toda slučajji so zelo različni. Ti jezdíš po gozdu; dva ali trije beguni opaziijo, da prihajaš; ti si mnogo boljše oborožen, ka-

kor oni in vsled tega sklenejo, da te ne napadejo v javnem in odkritem boju; vsled tega te napadejo iz zasede; oni ne vedo, da imaš pri sebi varnostno listino; ti pa imaš ta papir v žepu, se zanašаш na njegovo moč, toda kljub temu te pogodijo kroglice onih, kateri bi inače svoje življenje tvegali za te, ako bi vedeli, da si ti v njih varstvu."

"Sedaj te zapopadem. Zgubljeni pa ne morejo biti brez prijateljev, in ako imajo take, potem je tudi potrebno, da jih varujejo. Iz tega izvajam, da je mesto kjagada eminlikin zavzel sedaj kak drug znak."

"Tvoje domnevanje je pravilno in sedaj si uvidel, da ti ne morem dobaviti varnostnega papirja."

"Da. Ti mi ne moreš dati kaj takega, česar sploh ni. Toda ali mi zamoreš povedati, kakega znamenja se sedaj poslužujejo?"

"To bodem skušal storiti. Ali znaš molčati?"

"Tako, kakor vsakdo drugi."

"Toraj vedi, da se sedaj vsi varovalci in varovanci spoznajo po kopči (gumbu)."

Vsled teh besed sem takoj pričel nekaj domnevati.

"Jeli ta kopča srebrna?" vprašam.

"Da."

"Kopča je okrogla in na njej se nahaja čakan." (Čakani so male sekirice, katerih držaji so prevlečeni s ribjo kožo. Hajduki jih nosijo na desni strani ledij in jih rabijo za sekati in metati. Z njimi merijo vedno proti glavi).

"Da. Od kje pa ti to veš?"

"To domnevam in sicer vsled tega, ker nosijo taka znamenja ljudje, o katerih vem ali pa domnevam, da so zgubljeni, ali pa da so s slednjimi v zvezi."

"Ali zamorem zvedeti imena teh oseb?"

"Da, Manah el Barša je imel kopčo na svojem fesu. Tudi par mož, kateri so pri kadiju v Drinopolju prisostvovali obravnavi proti Barud el Amazatu, so imeli take kopče. Potem sem tudi danes, ko sem z bivšim dervišem jezdil po mestu, srečal moža, ki me je natančno opazoval in potem najbrže o tem sporočil zaveznikom in begunom, kateri so potem streljali na me in na Ali Manah ben Barud el Amazata. Tudi ta je imel kopčo."

"Danes sem tudi opazil, da ima bivši davkar iz Skoplja tudi tako kopčo."

"Mogoče bi te oni ne mučili tako, ako bi jim ti povedal, da imaš kopčo."

"Mogoče, toda na njo niti mislil nisem."

"Toraj jo ne dobi vsakdo?"

"Ne."

"Kaj se pa za njo zahteva?"

"Oni, ki jo dobi, mora biti mož, o katerem je lahko vsakdo prepričan, da boše družbi le koristil. In potem mora tudi dokazati, da ni sovražnik onih, ki so odšli v gorovje."

“Naj li ne bode vsakdo njim sovražen? Oni so ostavili človeško družbo, koja je pod varstvom zakona.”

“Imaš prav. Toda pred vsem moraš primerjati te zakone z to družbo. Zakoni so dobri in so podanikom tudi koristni; toda družba, o kateri govoriš, ni nič vredna. Alah nam je dal pametne in modre zakone, toda njegovi zastopniki jih napačno tolmačijo in razlagajo. Ali nisi že slišal, da naš izlam ovira svoje pristase, da bi se pridružili kulturnej družbi?”

“Da, to sem slišal.”

“Toda ne prihaja to očitjanje većinom od ljudi, ki so druge vere?”

“To pritrjujem.”

“Toda oni ne poznajo izlama in pravih Turkov. Izlam ni zapreka napredku kulture, toda moč, koja daje izlam, je prišla v neprave roke. Tudi Turki so dobri. Oni so bili in so še dobri ter čednostni in pošteni. Ako pa so drugačni, kedo jih je do tega pripravil?”

Nehote sem se moral čuditi, ko sem slišal take besede od povsem navadnega vaškega kovača. Kje je prišel do tega prepričanja? Je li to sad premišljevanja, ali je pa občeval z možmi, pri kterih se je mogel kaj naučiti?”

Na njegovo vprašanje mu ne odgovorim, in vsled tega nadaljuje:

“Turki so to deželo osvojili. In naj li bode to vzrok, da se ga prežene iz dežele? Odgovori mi, efendi!”

“Ali niso Angleži, Rusi in Francozje ter vsi drugi, njihovo deželo tudi osvojili? Ali ni bila še nedavno tudi Pruska le mala deželica in je sedaj tolika, da šteje milijone prebivalcev? Čemu se je povečala? S smodnikom, bajoneti, meči in peresi diplomatov. Kaj bi dejali Amerikanli, ako bi prišli k njim Turki in dejali: vi morate iti iz vaše dežele, kajti te dežele so bile last Indijancev. Amerikanli bi se Turkom smejali. Čemu naj se te prežene? V tej deželi so preje živeli ljudje, ki so bili po narodu veliki, toda ravno tako veliki po svojih grehih. Potem so prišli Turki in ti so jih kaznovali, kakor je kaznoval svoječasno Jošua ljudstva dežele Kanaan. To je bila božja volja. Toda premagani so ostali v deželi in proti tem so bili zmagovalci v manjšini. Ti so zmagali s svojim junaštvom, toda polagoma so bili vendarle premagani s pomočjo zvijače. Oglej se malo po deželi in šteje zločine, ki se tu dogajajo; zberi vse obrekovalce, goljufe in vse one, ki kljubujejo zakonom, ki so pa preveč zvijačni, da bi se jih zamoglo prijeti; pojdi v hiše, kjer vsled razuzdanosti kar smrdi — in kedo so ti ljudje ter od kje prihajajo, ktere bodeš tu našel. Koliko pravih Turkov bodeš med njimi našel? Ali se ne razprostira po vsej Aziji le jedna velikanska tatvina, ktero izvršujejo Angleži in Rusi. Ali ne najdeš tu neprestane boje in klanje onih ljudstev, koja pridejo med ta dva velikana. Tako počenjajo kristjani; Turki so pa veseli, ako se jih pusti v miru!”

Pri svojem govoru je postal tako navdušen, da je pozabil na lulo, v ktere je tobak ugasil. Prižgem toraj žveplenko in mu jo dam.

On prižge tobak in reče:

“Vidiš, da sem celo na džebeli pozabil; toda imam li prav ali ne?”

“V marsičem bi ti lahko ugovarjal.”

“Toraj skušaj!”

“Za to nimam časa.”

“Taki ste kristjani. Vsi nas obsojate, ne da bi nas hoteli podučiti in ravno tako nas tudi napadate, ne da bi nas vprašali. Kedo ima najboljše službe v deželi? Kedo ima največji vpljiv? Kedo postaja vedno bolj bogat? Armenci, čifuti, Grki, brezsrčni Angleži in nad vse ponosni Rusi. Kedo živa meso našega ljudstva in kedo srka sok našega življenja? Kedo gloda na naših kosteh? Kedo vzgaja nezadovoljstvo in nezaupnost ter nepokorščino med podaniki? Kedo neprestano ščuva jednega proti drugemu. Nekoč smo bili zdravi, toda kedo nas je oskrnil?”

“Šimin, v marsičem ti moram pritrditi, toda povej mi, kako si prišel do teh nazorov?”

“Te nazore sem si poiskal s svojimi očmi in všesi. Postopal sem tako, kakor delajo pri vas rokodelci, ko gredo po svetu, da se več nauče, kakor bi se zamogli naučiti doma. Delal sem na Dunaju, v Budimpešti in v Belgradu. Tam sem dovolj videl, tako, da sem se naučil tudi misliti. Ali mi zamoreš oporekati?”

“Da, prav lahko, kajti ti zamenjaš vedno vero s politikom. Ti iščeš vzroke vaše bolezni izven vaše države, toda izvor bolezni je vendarle pri vas.”

“Ali mi zamoreš to dokazati?”

“Da.”

“Potem stori to. Ne, počakaj!”

Iz daljave se začuje paket konjskih kopit.

“Slišiš?” me vpraša Šimin.

“Da.”

“Morda je on!”

“Najbrže.”

“Žal mi je, kajti najpreje bi te rad poslušal.”

“Dokaze ti povem, ko sva z njim gotova.”

“Česa naj pa sedaj počneva?”

“On me ne sme takoj videti, ker me lahko spozna. Ti pa skušaj, da ga spraviš v hišo.”

“To bode lahko, samo, ako ne jezdi memo.”

“Tega ne sme na nikak način. Sedaj je dovolj temno. Jaz grem na sredo ceste. Ako hoče jezdeti memo, potem primem njegovega konja. Ako pa razjaši, potem pridem takoj za vama v hišo.”

“In ako ni pravi?”

“Potem se mu nič žalega ne zgodi.”

Jezdec prihaja vedno bližje in prav lahko je bilo razločiti, da prihaja paket le od jednega konja. Takoj na to odidem na sredo ceste, kjer se sklonim in čepe pričakujem.

Jezdec pride in se ustavi baš v svetlobi, kojo je razširjal kovačev ogenj, vendar pa ne morem prav dobro spoznati došlečevega obraza.

“Bak savul — hej, čujete!” zakriči tujec.

Ker se pa na vratih takoj ni nihče pojavil, obnovi svoje klicanje. Sedaj pride kovač na vrata in vpraša:

“Kedo je?”

“Jaz sem tujec. Kedo biva tukaj?”

“Jaz”, odvrne Šimin ne baš duhovito.

“Kedo si ti?”

“Lastnik te hiše.”

“Kaj takega si lahko mislim, osel! Povej mi tvoje ime.”

“Ime mi je Šimin.”

“Kaj pa si?”

“Kovač. Ali nimaš oči, da ne moreš tega spoznati že po ognju, kteri sveti na te?”

“Jaz ne spoznam nič družega, nego da si ti osel in poleg tega še dokaj surov! Pojdi sem, ker te imam nekaj vprašati!”

“Mar misliš, da sem tvoj sluga ali suženj, da bodem k tebi prihajal. Kedor hoče z menoj govoriti, naj pride k meni.”

“Jaz sem na konjul!”

“Potem razjaši in pridi k meni v hišo!”

“To ni potrebno!”

“Jaz sem prehlajen in imam nahod. Naj se li radi tebe še bolj prehladim, tako, da bodem bolan, mesto, da bi delal?” reče Šimin in stopi v hišo. Jezdec parkrat zakolne, toda kljub temu odide bližje.

Do sedaj nisem vedel, je li ta oni, kterega pričakujem. Sedaj pa, ko je bil v bližini kovačnice sem prav dobro spoznal, da je bil konj rujave boje. Jezdec je imel na glavi rudeč fes, dočim je bil oblečen v dolgej suknji. Njegove brke so bile le majhne. Ko je potem razjašil, ugledam tudi rudeča obuvala. Ta je toraj pravi.

Jezdec priveže konja k vratim kovačnice in odide potem v hišo.

Jaz odidem za njim. Kovač je odšel v večji predel njegove hiše, kjer je ležala njegova žena. Ker mu tudi tujec sledi tjekaj, zamorem vstopiti in — skrit za pleteno steno zamorem tudi vse slišati, kaj govorita. Tujec stoji obrnjen z hrbtom proti meni, kovač pa okrenjen proti njemu, držeč v roki svojo bakljo. Kovačeva žena je dokaj okrevala, kajti njene oči so bile odprte. Naslonila je glavo na dlan in poslušala.

Tujec očita najpreje kovaču, da ni uljuden, kar si je za naprej prepovedal. To je kovača vjezilo, tako, da je bil tako nepreviden, da je dejal:

“Le proti poštenim ljudem sem uljuden.”

“Kaj morda misliš, da jaz nisem pošten?”

“Da, baš to mislim.”

“Ti si surovina, kakoršnje sploh ni na svetu! Kako pa veš, sem li pošten človek ali ne? Ali me poznaš?”

“Da, poznam te.”

“Kje si me videl?”

“Videl te še nisem, toda slišal sem že o tebi.”

“Kje in od koga?”

"Tukaj in sicer od nekega tujega efendija, ki prav dobro ve, da si lopov."

"Kedaj?"

"Danes in sicer pred prav kratkim časom."

"Lažeš!"

"Ne lažem, temveč govorim resnico in to ti jo lahko dokažem. Tako na primer vem prav natanko, kaj bi ti rad pri meni zvedel."

"Tega ne moreš vedeti!"

"Toda prav gotovo vem!"

"Povej toraj!"

"Ti bi rad zvedel kaj o Manah el Barši in Barud el Amazaku."

Tujec se je nehote sklonil, tako se prestraši in potem vpraša:

"Kako pa to veš?"

"Oni efendi mi je povedal."

"Kedo pa je ta efendi?"

"Tega ti ni treba vedeti. Ako bode njemu drago, potem boš že zvedel."

"Kje pa je?"

"Tega ti ne povem."

"Misliš? Kaj pa ako te prisilim?"

"Se ne bojim."

"Tudi tega ne?"

On potegne izza pasa bodalo in mu je pokaže.

"Ne, tudi tega se ne bojim, kajti vedeti moraš, da nisem sam."

Pri tem stopim v odprtino pletene stene in pri teh besedah me pokaže kovač tujcu. Slednji se okrene in ko me ugleda, zakriči:

"Vraga!"

Tujec se nepopisno prestraši, kajti v njem sem spoznal onega človeka, ki me je tako pazljivo ogledoval, ko sem šel po drinopoljskih ulicah tedaj, ko sem vodil vjetega derviša. V prvič je vskliknil v rumunskem jeziku. Jeli bil Rumunec? V takih trenotkih se namreč vsakdo, ki se prestraši, poslužuje skoraj izključno le svoje materinščine.

Ono, kar je kovač pokvaril, sem moral zopet popraviti. On bi namreč ne smel povedati ničesar.

"To je resnica", odvrnem mu v rumunskem jeziku, "ti si vražji!"

Pri tem se prične zopet zavedati, spravi bodalo, koje je kazal kovaču, in reče:

"Česa želiš? Tebe ne poznam!"

"Tega tudi ni potreba, kajti glavna stvar je, da te jaz poznam, dečko!"

Prične se zopet čuditi in reče:

"Jaz tebe ne poznam, sam bog mi bodi svedokom!"

"Ne žali boga! On je namreč priča, da si me že videl!"

"Kje?"

"V Drinopolju."

"Kedaj?"

“A — znaš turški govoriti?”

“Da.”

“Toraj ostavi rumunščino. Ta kovač mora namreč tudi slišati in razumeti ono, kar govoriiva. Ti toraj ne bodeš tajil, da si bil prisoten, ko je bil Barud el Amazat v Drinopolju obsojen, ker je grešil proti zakonu?”

“Nisem bil poleg in ničesar ne vem.”

Med gledalci ali poslušalci, ga sicer nisem videl in vsled tega mu nisem ugovarjal. Potem izprašujem dalje:

“Toda Barud el Amazata poznaš?”

“Ne.”

“Tudi njegovega sina Ali Manaha ne poznaš?”

“Ne.”

“Čemu si se pa tako prestrašil, ko si videl, da je moj jetnik?”

“Jaz nisem videl niti tebe niti njega.”

“A tako, in ti morda tudi ne poznaš handžija Doksatiya v Drinopolju?”

“Ne.”

“In ali morda nisi takoj potem, ko si ugledal mene in Ali Manaha, odšel, da javiš o tem njegovim tovarišem?”

“Uprav nezapopadljivo je, kako mi moreš staviti taka vprašanja. Saj vendar zadostuje, ako ti povem, da o vsem tem ničesar ne vem!”

“Jaz ti pa povem, da dobro veš o begu jetnikov, da si ti kriv smrti Ali Manaha, da pa ne moreš za to, ako je druga kroglja pogodila kavasa mesto mene, in da si sedaj na poti k Manah el Barši in Barud el Amazatu, da ju posvariš. Vidiš vse to vem prav natančno.”

“In vendar se motiš. Ti me ne poznaš. Kje pa se je ono, o čemur govoriš pripetilo? Kakor razvidim iz tvojega govora, v Drinopolju?”

“Da.”

“In sicer nedavno? Toraj naj ti povem, da v Drinopolju že leto dni nisem bil.”

“Ti si velik lažnik! Kje si pa bil zadnje dni?”

“V Mandri.”

“Od kje prihajaš?”

“Iz Boldžibaka, kjer sem bil včeraj zjutraj.”

“Bil si toraj v Mandri ob Marici? Hm, da, ob Marici si bil, toda dokaj daleč od Mandre, namreč v Drinopolju.”

“Naj prisežem, da se motiš?”

“Bila bi kriva prisega. Seli nahaja Bu-kjoeji morda na poti, ki vodi iz Mandre preko Boldžibaka semkaj?”

“Bu-kjoeji? Tam še nisem bil.”

“Nisi bil tam?”

“Ne.”

“Toraj tudi nisi vprašal kakega tamošnjega prebivalca po treh jezdecih, ki jezdijo na dveh belcih in jednom rujavem konju?”

“Ne.”

“In oni mož te je potem poslal k čuvaju, ki te je odvedel h kjaji?”

“Ne.”

“Čudno! Vsi se motimo, samo ti si nezmotljiv. Vsekako moraš biti mnogo pametnejši, kakor smo mi. Morda mi bodeš povedal, kaki so tvoji posli?”

“Jaz sem agent.”

“Za kako trgovizo?”

“Za vse.”

“In kako ti je ime?”

“Pimesa.”

“To je čudno ime. Tega imena dosedaj še nisem našel v nijednem jeziku. Morda si si dal sam to ime?”

Njegovo čelo se sedaj nagubanči.

“Efendi”, reče, “kedo ti je dal pravico na tak način govoriti z menoj?”

“To pravico si dam sam.”

Sedaj pristavi tudi kovač:

“To je namreč oni efendi, o katerem sva prej govorila.”

“Sem opazil,” odvrne ptujec, “toda naj že bode efendi vseh efendi, nikakor mu ne morem dovoliti, da bode na tak način z menoj govoril! Dobro mi je znan način, kako se take ljudi priuči uljudnosti.”

“Toraj kako se to stori?” ga vprašam.

“Tako!”

Pri tej besedi položi desnico na pas, v katerem ima svoj samokres, katerega na polovico vzame izza pasa.

“Dobro, to je jezik, katerega tudi jaz spoštujem. Toraj hočem biti uljudnejši. Bodi tako dober in povej mi, kje si rojen?”

“Rodom sem Srb iz Lopatice ob Ibarju.”

“Hočem biti tako uljuden, da ti to verjamem, toda v srečo te smatram Rumuncem. Kam si namenjen?”

“V Ismilan.”

“Tudi to je čudno! Ti si tako pameten človek in napraviš tak ovinek. Kako pa prihajaš v Koşikayak, ako si prvotno nameraval jezdeti iz Mandre v Ismilan? Pot bi te morala voditi mnogo dalje proti jugu.”

“V onih krajih, kamor sem prišel, sem imel obilo opravka. Sedaj si pa prepovedujem vsako nadaljno izpraševanje. Morda si policijski uradnik, da me izprašuješ kakor kakega zločinca?”

“Dobro, naj bode po tvoji volji. Toda povej mi še, čemu si tu razjašil?”

“Sem li hotel razjašiti? V to me je prisilil kovač, ker mi ni hotel na prostem odgovarjati.”

“Si ga že izprašal?”

“Ne.”

“Stori to sedaj, da bodeš zvedel ono, kar želiš vedeti.”

Za par trenutkov pride v zadrego, toda kljub temu hitro odvrne:

“Sem se premislil. Ako se s človekom postopa tako, kakor ti, potem je najboljše, da se poslovimo.”

Pri tem namerava oditi.

“Jeli morda to uljudnost?” se mu smejem.

“Surovini se surovo odgovarja.”

To je dejal zopet v rumunskem jeziku. Toraj nepoznanec, ali znanec ni bil Srb.

“Menim, da zelo ljubiš pregovore”, mu rečem in se okrenem tako, da sem mu bil na poti. “Sklenil sem, da ostanem uljuden in vsled tega te prosim, da še malo pri meni ostaneš.”

“Pri tebi? Kje pa je to — pri tebi? Kje pa stanuješ?”

“Tukaj.”

“Ta hiša je kovačeva, in tudi on te je imenoval tujega efendija.”

“Toda on se ne bode protivil, ako te povabim, da ostaneš tukaj.”

“Kaj pa naj tukaj počnem? Nimam časa in moram odjezditi.”

“Počakaj, da pridejo še drugi gostje. Oni te željno pričakujejo.”

“Kedo pa so ti ljudje?”

“Kavasi iz Drinopolja.”

“Pojdi k vragu!”

“To mi ne pride na um, kajti sklenil sem ostati pri tebi. Evo tam je prostor. Bodi tako dober in vsedi se.”

“Si li zblaznil? Pojdi proč!”

Pri teh besedah skuša oditi memo mene, toda sedaj ga primem za roko in sicer ne premočno.

“V resnici te moram prositi, da ostaneš tukaj, kajti kavasi, ktere sem omenil, bi te zelo radi videli.”

“Kaj imam z njimi opraviti?”

“Vem, da nimaš z njimi ničesar opraviti, toda oni s teboj.”

Sedaj se zabliška jeza v njegovih očeh.

“Vzemi roko proč!”

“Ne; sedaj moram za to skrbeti, da ne prideš več do Manah el Barše!”

Postavim se predenj, dočim stoji kovač, ki je dejal gorečo trsko na steno, za njim. Tega tujec niti ne opazi. Vsekako ve, da mi ne more ničesar utajiti in da vem za vse njegove nakane; vedel je pa tudi, da mora svojo pot nadaljevati, vsled česar sem prepričan, da bo to skušal s silo doseči. Vsled tega pazno motrim njegove roke. Potem zakriči na ves glas:

“Tega človeka ne poznam, toda na vsak način moram iti proč, pusti me toraj!”

Potem še enkrat skuša priti memo mene; toda jaz ga prehitim in ostanem med njim in izhodom.

“Proklet bodi!”

Pri teh besedah stopi korak nazaj in v njegovej desnici se zasveti bodalo in skuša mene zabosti. Kovač je pa bil hitrejši, kakor on in ga prime za roko.

“Pes!” zakriči in se okrene proti kovaču.

Tako mu pridem v ozadje in ga hitro primem ter tako močno pritiskam k sebi, da se ne more ganiti.

"Prinesi mi vrv ali jermen!" zakričim kovaču.

"To se vama ne posreži!" reče navidezni agent.

Potem napne vse svoje moči, da se reši, toda vse je bilo zaman. Končno prične brecati, toda to ni trajalo dolgo, ker je kovač hitro izvršil moje povelje in v par trenutkih leži agent zvezan na tleh.

"Tako!" reče Šimin skrajno zadovoljen. "Tako se bode godilo tudi tvojim zaveznikom, ki so mene in mojo ženo ravno tako zvezali."

"Jaz nimam zaveznikov."

"To je nam bolj znano!"

"Takoj me odvežita in izpustita!"

"Se nama prav nič ne mudi."

"Vidva me ne poznata! Jaz sem pošten človek!"

"Dokaži!"

"Povprašajta!"

"Kje naj to storiva?"

"Pojdita v Džnibašli!"

"To bi ne bilo daleč! Toda pri kom naj se oglasiva?"

"Pri barvarju Bošaku."

"Tega poznam."

"In on pozna mene. On vama bode povedal, da nisem oni, o katerem mislita."

Kovač me vprašljivo pogleda in vsled tega odgovorim:

"Za to se nama prav nič ne mudi. Najpreje morava pogledati, kaj imaš v žepih."

Potem pričneva z iskanjem med neprestano kletvijo zvezanega jetnika. V žepih najdeva precejšnjo svoto denarja in razne malenkosti, kakoršnje vsakdo nosi seboj. To mu dava zopet v žepe. Kovač, ki je bil mehkega srca, vpraša:

"Ali se ne motiš, efendi?"

"Ne. Tudi ako ničesar ne najdeva, ga morava obdržati. Toda sedaj morava preiskati še njegovega konja."

Kovačeva žena je bila dosedaj mirna. Ko pa vidi, da nameravava iti iz hiše, naju vpraša:

"Naj ga li čuvam?"

"Da", odvrne njen mož.

Ona ustane, prižge par trsk in reče:

"Pojdita brez skrbi. Ako skuša ganiti se, potem ga prižgem, kajti nikakor ne maram, da bi bila zaman zaprta v kleti!"

"Srčna ženica!" zašepeče kovač, "jeli, efendi?"

Konj stoji še vedno privezan k vratim kovačnice. V torbah na sedlu je bilo nekoliko jestvin in nič družega.

"Kaj pa sedaj?" povpraša Šimin.

"Najpreje odvediva konja k mojemu."

"In potem?"

“Potem vrževa jetnika v ono luknjo, v katerej sta bila ti in tvoja žena.”

“In potem?”

“Potem čakava, da pridejo moji ljudje.”

“Kaj se pa potem zgodi z jetnikom?”

“Pošljem ga nazaj v Drinopolje.”

Ko oskrbiva konja in ko potem izve kovačeva žena, kaj se zgodi z jetnikom, je bila popolnoma zadovoljna. Pri tem nama je celo pomagala, in tako spravimo jetnika, ki se je s kletvijo Brazil, v klet. Nato odide kovačeva žena kljub poznej uri po potrebne jestvine, da nam pripravi večerjo.

S kovačem se vsedeva zopet k vratim in kovač si prižge drugo pipo mojeg tobaka.

“Čudna dogodba!” reče kovač. “Še nikdar nisem bil vjet v svojej lastni kleti in v njej tudi še nisem imel takega jetnika. To je Alahova volja!”

Med razgovorom čas hitro mineva, minola je tudi večerja in jaz še vedno zaman čakam na Halefa in tovariše. Žena odide zopet k počitku, dočim ostaneva s kovačem pred vratmi. Pride polnoč, potem jedna ura, toda naše čakanje je še vedno zaman.

“Najbrže so našli na poti kako gostilno”, reče kovač, ker naši še vedno niso prišli.

“Ne, ukazal sem jim, da morajo jezdit tu memo. Gotovo se je na poti pripetilo kaj takega, kar ni nihče pričakoval; vsekako pa ne bodo prenočevali, dokler ne pridejo semkaj.”

“Morda so pa zgrešili pravo pot.”

“Kaj takega se jim ne bode pripetilo, zlasti si ne morem kaj takega misliti o našem hadži Halefu.”

“Potem moramo počakati. Vsekako nama to ne bode tako težavno, kakor možu, ki je v kleti. Kako neki se on kratkočasi?”

“Ravno tako, kakor si se ti kratkočasil, ko si bil preje v kleti.”

“Ti toraj ne veruješ, da je on Srb?”

“Ne, on laže.”

“In da se imenuje Pimosa?”

“Tudi to dvomim.”

“Vsekako se pa lahko motiš!”

“Kaj še! Vzel je nož izza pasa in pričel bi prav gotovo mahati. Čemu pa ni zahteval, da ga povedemo h kjaji? To bi vsakdo storil, ki ima dobro vest. Toraj ti poznaš barvarja, o katerem je preje govoril?”

“Da, tega poznam.”

“Kake vrste človek je oni barvar?”

“Dobro rejen lenuh.”

Odgovor je bil dokaj čuden. Barvarja je jetnik imenoval Bošak, kar pomenja v turškem jeziku “lenuh”. Vsled tega nadaljujem z izpraševanjem:

“Jeli premožen?”

“Ne, ker je prelen. Sploh pa on ni le barvar, temveč tudi pek.”

“Jeli kot pek marljivejši?”

“Ne. Njegova hiša se že podira, toda on je prelen, da bi jo popravil. Njegova žena je morala sama zgraditi peč, kakor tudi zaboje, v katerem mesi testo. Ona mora tudi pečivo ednašati odjemalcem.”

“Potem gotovo tudi sama peče?”

“Da.”

“In ona tudi barva?”

“Seveda.”

“Kaj pa počne njen mož?”

“Je, pije, kadi in obdržuje kef.”

“Potem se mu ni čuditi, da je siromak. Jeli, on stanuje v Džnibašli?”

“Da, efendi.”

“Jeli to vas?”

“Precej velika vas.”

“Kako daleč od tukaj?”

“Dve uri hoda. Ko se pride onkraj Košikavaka, se gre na most in preko reke. Od tam vodi cesta naravnost proti jugu v Džnibašli.”

“Jeli oni barvar in pek še izače na slabem glasu?”

“Hm! Ne vem.”

“Govori bolj razločno!”

“Pred par leti so mu porezali ali prerezali všesa.”

“Čemu?”

“Ali ne veš, kateri ljudje se na ta način kaznujejo?”

“Najbrže je pekel premajhne hlebce?”

“O ne, temveč prevelike. Pek, ki peče premajhne hlebce se kaznuje s tem, da se ga za uho pribije k vratim, toda uho se mu ne prereže.”

“Ako je pa tako siromašen, potem se moram čuditi, da je pekel tako velike hlebce.”

“Kljub temu pa ni porabil preveč moke! Njegov kruh je šel preko meje in tam so pronašli, da je zelo težak. Vsled tega so njegove hlebce odprli in v njih so našli vse polno predmetov, ki ne smejo preko meje, ako se za nje ne plača carina.”

“Tako, tako! Toraj je škrivar?”

“Najbrže; saj bil je.”

“Potem bi pa prav rad z njim govoril.”

“Čemu? Jaz mislim, da bodeš takoj nadaljeval tvojo pot, ko pridejo tvoji tovariši.”

“To sem nameraval. Toda naš jetnik, se je skliceval na peka in tako se mi dozdeva, da zamorem tam kaj izvedeti, kar mi zamore le koristiti.”

“Potem moraš čakati do jutra.”

“Vsekako. Moji zamorejo medtem dalje jezdit, ker jih prav hitro dohitim.”

“Čemu pa čakaš tukaj na nje? Saj zamoreš tudi v hiši dobro počivati!”

“Potem jezdijo tu memo, ne da bi se ustavili.”

“Jaz bodem čakal, efendi!”

“Tega ne smem zahtevati!”

“Čemu ne? Ali nisi rešil mene in mojo ženo. Brez tebe bi se gotovo zadušila. In sedaj naj niti par ur za tebe ne čujem? Jutri moraš jezditi, toraj ne moreš počivati, dočim se jaz potem lahko spočijem.”

Kovač ima prav, in ker neprestano sili v mene, se mu končno vdam in izpolnim njegovo željo. Njegova žena mi priredi ležišče in ko mi kovač obljubi, da ne bode pustil, da bi ogenj ugasnil, se vležem k počitku.

DRUGO POGLAVJE.

Med skrivarji.

Ko se probudim je vladala še tema; kljub temu pa čutim, da sem popolnoma izpočit in da sem se docela izspal. Uganjka se pa reši kmalo potem, kajti ko ustanem, opazim, da so vsa okna skrbno zaprta.

Vsled tega odprem okno in vidim, da je solnce že precej visoko. Bilo je nekako med osmo in deveto uro zjutraj.

Zunaj se sliši marljivo kovanje in vsled tega odidem na prosto. Kovač je na delu, dočim njegova žena goni meh.

“Dobro jutro!” pozdravi me prijazno. “Dobro si spal, efendi.”

“Obžalujem! Ti si tudi dobro spal!”

“Jaz? Kako?”

“Jaz nikjer ne vidim mojih tovarišev.”

“Tudi jaz jih nisem videl.”

“Jezdili so memo!”

“Kedaj?”

“Po noči.”

“Toraj misliš, da sem spal?”

“Da, tako mislim.”

“Vso noč nisem zatisnil očesa! Vprašaj mojo ženo. Ko si spal, je prišla k meni na prosto in tu sva sedela vso noč ter zaman pričakovala tvojih ljudi.”

“Jeli ves čas gorel ogenj?”

“Do sedaj. Efendi, jaz govorim resnico.”

“Sedaj sem pa v skrbih za tovariše in vsled tega jim jezdim nasproti.”

“Ali ne pojdeš v Džnibašli?”

“Nameraval sem; toda — — —”

“Ne skrbi, efendi! Oni bodo prišli. Bili so namreč tako pametni, da po noči niso jezdili po nepoznanej pokrajini.”

“Ne, vsled tega niso zamudili. Najbrže so prišli do kake nepričakovane zapreke, ali pa so zgrešili pravo pot.”

“Vsekako je pa boljše, da jezdiš v Džnibašli. Zapreko bodo gotovo odstranili in kmalo prišli. Tudi ako so na napačnej poti, bodo končno že pravo našli. Kje bi pa morali jezdit?”

“Ukazal sem jim, naj jezdiijo iz Dere Kjojei v Mastanli.”

“Potem morajo na vsak način tu memo. Ako že mora iti kedo njim naproti, potem to rad storim. Vzel bodem konja našega jetnika.”

“To je dobro! Toda si li z njim govoril?”

“Da, pogledal sem ga.”

“Kaj pa je dejal?”

“Nepopisno kolne in psuje. On zahteva, da se ga nemudoma izpusti, in ko sem mu dejal, da ga ne smem oprostiti, je želel s teboj govoriti.”

“To željo mu rad izpolnim.”

“Ne stori tega, efendi!”

“Čemu ne?”

“On je zelo zvit. On se hoče osvoboditi in sicer s silo, ali pa — ako se mu to ne posreči, — z zvijačo.”

“Ne bojim se niti njegove moči, niti njegovih zvijač. Sedaj je v kleti in je zvezan, kaj mi toraj more storiti, ko ne more niti roke stegniti.”

“Pregovoril te bode!”

“Ne, tega ne bode storil. Vedeti moraš, da nisem lahkoveren in da tudi svojih misli ne spreminjam vsako minuto. Pojdi!”

Baš, ko skušava vrata kleti odpreti, pride k nama kovačeva žena, me prime za rokav in tiho reče:

“Sedaj sem pronašla!”

“Koga”, vprašam jo in izpustim vrata.

“Njegov obraz in rano.”

“Misliš najbrže njegov obraz in brazgotino na njem?”

“Da, efendi, na oboje sem že pozabila.”

“Toraj si ga že kedaj preje videla?”

“Da, toda potem sem nanj pozabila. Na to sem mislila skoraj vso noč. Premišljevala sem in premišljevala, ne da bi se zamogla spominjati. Sedaj se pa nakrat spominjam.”

“Pojdimo v drugo sobo”, rečem, “ker tu nas zamore slišati.”

Oba mi sledita v drugo sobo in tu reče kovač začuden svojeji ženi:

“Ti si ga videla? Pozabila si o njem in vso noč si sedela kraj mene ter o tem mislila? Čemu mi nisi o tem povedala?”

“Nisem se hotela motiti. Ako bi o tem govorila, potem bi se nikakor ne mogla spominjati.”

“Morda imaš prav”, jej rečem. “Dobro da se sedaj spominjaš. Toraj kje si ga videla?”

“V Topoklu.”

“Kedaj?”

“Minolo spomlad pri mojej prijateljici.”

“Ko si bila v Topoklu na obisku?” vpraša jo njen mož začuden.

“Da, tedaj.”

“Kaj pa je počel pri tvojej prijateljici?”

“Kupil je smodnik in drugo.”

Potem se okrene proti meni in nadaljuje:

“Vedeti moraš, da ima mož moje prijateljice malo trgovino, v kateri prodaja vse, kar se potrebuje. Tje so me povabili, ker je bila njegova žena bolna in ker ni imel nikogar, ki bi jej stregel. Ko sem sedela pri njej, je prišel nekdo v prodajalnico in zahteval smodnika. Smodnik je hotel takoj preskusiti, toda mož moje prijateljice ga je naprosil, naj tega ne stori, ker je ona bolna. Kljub temu je pa svoj samokres vseeno nabil in ustrelil proti sosedovej hiši.”

Tak je namreč običaj med Bolgari.

Žena potem nadaljuje:

“Moja prijateljica je zakričala vsled strahu, toda on se je smejal in je še večkrat ustrelil. Ko mu je pa potem mož moje prijateljice prepovedal nadaljno streljanje, je prišel pretiti, da bode njega ustrelil. Končno je plačal in odšel. Predno je pa to storil, je dejal, da mu pravzaprav ni treba plačati, ker je član zarotnikov.

“Kaki ljudje so to?”

“Ali ne veš tega?” vpraša me kovač.

“Ne, o teh še nisem slišal.”

“Zarotnik je človek, ki neče biti pokoren sultanu, in ki želi imeti svoje bolgarsko kraljestvo z neodvisnim kraljem.”

“In zamore li kedo javno priznati, da spada k zarotnikom?”

“Čemu ne? Sultan biva v Štambulu in kolikor dalje prideš od onega mesta, tem manjša je njegova moč. Ako pa komu preti nevarnost, potem gre v gorovje.”

“Pripoveduj dalje!”

“Gledala sem skozi razpokline stene in tako sem ga videla. Na desni lici je imel velik obliž za rane, in ko smo potem trgovca vprašali, kedo je kupec smodnika, nam je pojasnil, da spada k zvezi nezadovoljnejšev in da biva v vasi Palaci. Ime mu je Mosklan in je po poklicu konjski mešetar. Ta posel je pa ostavil, da se popolnoma posveti tajnej zvezi. Toda trgovec nas je prosil, naj o tem nikomur ne povemo. Zvedela sem tudi, da je mešetar le redkokedaj doma in da je skoraj vedno na poti.”

“In sedaj misliš, da je naš jetnik?”

“Da, obliža sicer nima več in vsled tega sem se motila. Vedela sem pa, da sem ga nekje videla, toda moj spomin je bil preslab. Potem sem se pa spomnila na brazgotino na desnem licu in tako sedaj vem natančno, da je pravi.”

“Ali se ne motiš?”

“Nikakor, kajti prav lahko prisežem, da je pravi.”

“Dejal je, da je Srb in da mu je ime Pimosa in da je agent iz Lopatic ob Ibarju.”

“To je laž.”

“Tega mu niti nisem verjel. Govoril je rumunski in sicer natančno v onem narečju, ktere ga sem slišal v okolici Slatine.”

“Iz tega je prav lahko sklepati, da ga natančno pozna in da tudi ve, da je lopov iz Slatine.”

“Spominjam se, da ga je imenoval v svojej jezi tudi sela nezadovoljnežev in revolucionarjev.”

“To je zelo zanimivo. Mogoče bi se pri debelem peku v Džnibašli še več zvedelo.”

“Hočeš iti tje, efendi?”

“Da, sedaj pa prav gotovo.”

“Naj li jetnik o tem izve?”

“Na vsak način, kajti v to mi je sam svetoval.”

“Mu bodeš tudi povedal, da si zvedel, kedo je on?”

“Ne, to bi bila neprevidnost, ktere pa nečem zakriviti. Mi imata za sedaj še kaj povedati?”

“Ne”, reče žena, “povedala sem ti vse, kar vem. Toda dovoli mi, da te nekaj vprašam, kar me zelo skrbi!”

“Vprašaj! Morda so tvoje skrbi neosnovane.”

“O, ne, ako je ta mož član nezadovoljnih, potem smo vsekako v nevarnosti. Mi smo ga vjeli in tako se bode osvetil, ali bodo pa njegovi tovariši to storili.”

“To je vsekako misel, ktere se ne moreta kar tako znebiti. Morda pa lahko tako napravimo, da se vama ni treba ničesar bati. Njegovi zavezniki so vaju mučili, tako, da sta imela dovolj povoda z njim na isti način ravnati. Vsekako pa moram sedaj še enkrat z njim govoriti, ker je sam tako zahteval.”

Prižgemo trsko, odpremo vrata, postavimo lestev in potem odidem v klet. Jetnik leži na kupu oglja in me sprejme s psovkami.

“Morda misliš, da bodeš na ta način izboljšal tvoj položaj?”

“Izpusti me!” mi odgovori. “Izpusti me, kajti nikake pravice nimam do mene.”

“Dosedaj sem pa prepričan, da imam tako pravico!”

“Ali ti ni barvar Bošak povedal kaj natančnejšega?”

“Pri njem niti bil nisem.”

“Čemu ne? Kaj pa odlašáš? Sedaj je že poludne. Imel si toraj dovolj časa iti v Džnibašli.”

“Motiš se. Tako pozno še ni, kakor misliš. Toda takoj odidem tje. Toraj ti trdiš, da te on dobro pozna?”

“Da, vprašaj le po agentu Pimosa.”

“Ali ve tvoj prijatelj, da nisi bil sedaj v Drinopolju?”

“Da. Ako ga vprašáš, ti bode dokazal, da sem bil zadnje dni v Mandri in Boldžibaku.”

“Kako pa on to ve?”

Nekaj časa ne odgovori, toda potem reče:

“To ti bode gotovo povedal.”

“Toda raje bi videl, ako mi ti poveš.”

“Čemu?”

“To je najboljši način, da se iznebiš mojega nezaupanja.”

“Tega ne verjamem.”

“Naj ti toraj stvar pojasnim? Ti molčiš, ker hočeš preprečiti, da bi se njegovo izpovedanje ne vjemalo s tvojim. Povej mi toraj, je li bil barvar s teboj v onih krajih?”

“Tega ni potreba, pojdi tje in vprašaj ga.”

“Meni se dozdeva, da si nečeš izboljšati tvojega položaja. Čemu naj toraj hodim k Bošaku?”

“To zahtevam, da spoznaš, da sem nedolžen.”

“Ako bi bil nedolžen, potem bi mi sam dal zahtevano pojasnilo.”

“Povej mu, da sem tukaj.”

“Da pride sem in te reši iz kleti? Morda misliš, da sem bolj nespameten, kakor si ti pameten? Da mi pa ne bodeš mogel kaj očitati, hočem se potruditi k barvarju. Mogoče mi bode povedal kaj tacega, ki bode haš nasprotno z onim, kar želiš, da bi povedal. Si lačen?”

“Ne.”

“Žejen?”

“Ne, raje stradam in trpim žejo, kakor, da bi sprejel od ljudi, kakoršnji ste vi, kapljico vode!”

“Kakor ti drago.”

Ko se pripravim, da ga ostavim, mi zopet reče:

“Zahtevam, da me odvežete!”

“Toda od ljudi, ki niso vredni, da ti podajo kapljico vode, vendar ne bodeš kaj tacega zahteval.”

“Vezi me tišče!”

“To ne škoduje! Tudi žeja je huda, toda kljub temu jo hočeš prenašati, samo, da ti ni treba od nas kaj sprejeti. V ostalem pa dobro vem, da te vezi ne tišče. Prorok pravi: Ako se te polaste bolečine, potem vedi, da v večini slučajev to ni bila Alahova volja, temveč tvoja lastna!”

Vsled tega obmolkne.

Kovač mi pripravi med tem mojega konja in z njim zajedno dovede tudi jetnikovega konja.

“Nameravaš v resnici jezditi mojim naproti?” ga vprašam.

“Da, efendi, ako dovoliš.”

“Ali ni boljše, da ostaneš doma?”

“Tu ostane moja žena, ki bode pazila na jetnika.”

“Nihče ne ve, kaj se zamore zgoditi v naši odsotnosti!”

“Kaj naj se zgodi? Dobro je, da tvoji ljudje izvedo, kje da si in da jih pričakuješ. Jezdil bom le do Dere-Kjoeji in ako jih do tedaj ne dobim, se vrnem.”

“Na poti se lahko zgrešite.”

“Moja žena mora zato skrbeti, da ne bodo jezdili memo, ne da bi se tu ustavili.”

“Kakor želiš! Toda ona mora pred vsem skrbeti za to, da nihče ne izve, da imamo jetnika v kleti.”

Njegova žena stoji blizu, tako, da vse sliši.

“Efendi, jezdi brez skrbi v Džnibašli,” reče kovačeva žena. “Tu ostane vse tako v redu, kakor da si sam tukaj.”

Potem zajašim konja. Prvotno sem nameraval pustiti puške pri kovaču, toda bile so predragocene, da bi kaj takega storil. V hiši ni niti najmanjšega prostora, na katerem bi bile varne in vsled tega jih vzamem seboj.

Vas ni daleč od kovačnice in ker ni velika, je kmalo za menoj. Potem jezdim preko mostu in na levo proti jugoiztoku in ne, kakor mi je svetoval kovač, proti jugu.

Na poti najdem nekoliko s koruzo posejanih njiv, potem nekoliko grmovja in končno pridem na neobdelano zemljo. Prave poti tu sploh ni, kajti vsakdo jezdi, se pelje ali gre, kakor se mu poljubi. Vsled tega se niti malo ne začudim, ko opazim na desnej, precej daleč od mene jezdeca, ki jezdi očitno v istej smeri, kakor jaz. Tudi on me opazi in krene takoj proti meni.

Ko se mi približa, me nekaj časa opazuje in videti je bilo, da ni na jasnem glede mene; potem se hitro premisli in prijezdi k meni.

“Sabahak bilher — dobro jutro!” pozdravi me v najlepši arabščini.

“Alah jusbahak bilher — Alah ti podeli dobro jutro!”, mu odvrnem kar najprijaznejše.

Jezdec se mi namreč dopada. Vsekako ne spada k bogatinom, kajti njegov konj je bil vreden jedva trideset do štirideset dolarjev in tudi obleka je bila skoraj siromašna; toda obleka je izredno čista, kar ni običaj v tukajšnjih krajih. Tudi njegov konj je bil čist, tako, da je bilo na prvi pogled videti, da ima dobrega gospodarja, kar stori na prijatelja konj najboljši vtis. Nepoznani jezdec je lepo zraščen in na njegovem obrazu je na prvi pogled videti odkritosrčnost.

“Govorite arabski?“, nadaljuje, medtem, ko mi s kimanjem skuša dokazati, da pravilno sodi o meni.

“Seveda, in sicer prav rad.”

“Bodite tako dobri in mi povejte od kje prihajate?”

“Iz Košikavaka.”

“Hvala!”

“Hočete iti z menoj?”

“Vam bodem zelo hvaležen.”

To je bil že višek uljudnosti in vsled tega ga potem vprašam, kako je prišel do tega, da me je arabski nagovoril. On pokaže na mojega konja in mi odgovori:

“Na takem nedžiju zamore jezdit le kak Arabec. To je pravi pustinski žrebec! Pri Alahu! Rudeče nosnice! Njegova mati je bila gotovo kohelska kobila.”

“Vi ste dober poznavalec, kajti vi se ne motite.”

“Kako ste srečni in bogati! Na kopitih je poznati, da vaš konj ni prišel na svet v peščeni, temveč v kamenitej puščavi.”

“Tudi to je pravilno. Toda povejte mi, ste li vi tu doma?”

“Da.”

“Kako pa poznate tako dobro arabske konje?”

“Hadži sem. Ko sem v Meki opravil svoje molitve, sem odpotoval v Tarif, kjer sem vstopil h konjici velikega šerifa iz Meke.”

Ta konjica mi je poznana in znano mi je tudi, kako izvrstne konje imajo ti jezdeci. Veliki šerif ima prav sijajno zbirko najkrasnejših konj. Vsled tega mi čuda, da je postal moj znanec tako dober poznavalec konj.

Zelo me zanima, da sem se sešel z nekdanjim konjenikom velikega šerifa iz Meke.

“Čemu pa niste tam ostali?” vprašam nadalje.

Rudečica mu zalije obraz in za trenotek pogleda na zemljo in spregovori samo jedno besedo:

“Mahabe — ljubezen!”

“Velak — o joj!”

“Na 'm hakasa — da, da, tako je!”

Besedici “o joj” sem spregovoril le v šali, toda on napravi zelo resen obraz in gleda zamišljeno predse, tako, da sem prav lahko uganil, kako je z njegovo stvarjo. Naravno da ga ne izprašujem, temveč pričenem govoriti:

Glede konja, se niste prav nič motili; toda ono, kar mislite o jezdecu ni pravilno.”

“Kako, ali niste Arabec?”

“Sedim li na konju, kakor kak Bedavi (Beduin)?”

“Ne. To sem takoj opazil, ko sem vas ugledal.”

“In ste se čudili?”

“Da.”

“Vi ste odkritosrečni!”

“Naj li ne bodem?”

“Le bodite v Alahovem imenu in govorite odkrito!”

“Nikakor nisem zamogel zapopasti, da lastnik takega konja tako slabo jezdi.”

“Je že tako na svetu!”

On me skrbno pogleda in vpraša:

“Saj mi radi tega ne zamerite?”

“Nikakor!”

“O, vendar!”

“Ne skrbite! Ono kar ste mi vi dejali, mi je že marsikdo drugi tudi povedal, ne da bi mu zameril.”

“Čemu se pa nečete učiti jezdit?”

“Jaz sem se mnogo učil, kako se mora jezdit!”

“Jumkin — najbrže!” smeja se in me neverjetno gleda.

“Morda dvomite?”

“Da.”

“Toraj naj vam povem, da sem več let ostavil sedlo le tedaj, ko sem šel spat.”

“Alah akbar! On ustvarja ljudi in da vsakomur kako posebno sposobnost, a zajedno tudi kako posebno pomanjkljivost. Tako poznam nekoga, ki na nikak način ne more žvižgati. Vedno in vedno se je trudil, toda dosegel ni niti najmanjšega vspeha. Zopet drugi pa žvižgajo, ko so še v zi-

beljki. Vam se godi glede jezdenja ravno tako, kakor onemu glede žvižganja. Zato vam je pa Alah dodelil kako drugo sposobnost."

"Imate prav."

"In ktera je ta sposobnost?"

"Piti znam prav dobro."

"Piti?" vpraša začuden.

"Da, pil sem že, ko sem bil še v zibeljki."

"Ne šalite se!"

"Morda mi tega tudi ne verjamete?"

"O, zelo rad, kajti to sposobnost imamo itak vsi. Toda na to še ne moremo biti ponosni. Jahanje je na primer nekoliko težje."

"To sem opazil."

Pogleda me nekako pomilovalno in reče:

"Jeli vaš križ zdrav?"

"Da."

"In tudi vaša prsa?"

"Zelo."

"Čemu pa tako krivate vaš križ in čemu ne izbočite vaših prsi?"

"Na tisoče družih ravno tako jezdi."

"Ti so zelo slabi jezdec."

"O ne, temveč zelo dobri! Jezdec, ki ima rad svojega konja, ga tudi čuva in vsled tega mu tovor po možnosti olajša. Kako se pa to doseže, pa ne vedo niti Turki niti Arabci."

"Tega ne razumem."

"Vam verjamem."

"Toda ali niste Arabci?"

"Ne."

"Kaj pa ste?"

"Nemče."

Pri tem pomenljivo pokima in reče:

"Ko sem bil v Štambulu sem videl ljudi iz Alemanje. Oni prodajajo platno, vreče in nože; pijo pivo in pojo. Toda na konju še nisem nijednega videl. Imajo li v Alemanji mnogo vojakov?"

"Več, kakor v Ozmanli memleteki."

"Toda njih konjica mora biti zelo slaba!"

"Oni jezdiyo tako, kakor jaz."

"Res?"

"Seveda."

"Dovolj žalostno!"

Mož misli pošteno in radi tega se nikakor ne morem jeziti. Gotovo je mislil, da je s svojim govorom šel predaleč, in vsled tega vpraša:

"Vi ste tukaj tujec; smem li vprašati, kam ste namenjeni? Morda vam zamorem koristiti."

Morda ni bilo varno povedati mu popolno resnico, in vsled tega mu odvrnem:

"Najpreje v Džnibašli."

“Potem jezdiva lahko še četrť ure skupaj, nakar krenem na desno
• Kabaľ.”

“Stanujete li tam?”

“Da, in veste kaj sem?”

“Ne. Toda čuditi se moram, da ste tako mlad služili sultanu, nakar ste to zopet opustili.”

“Čemu sem službo ostavil, vam je že znano. Preje sem bil urar in sedaj sem knjigotržec.”

“Imate prodajalnico?”

“Ne, zalogo nosim seboj v žepih. Tukaj prodajam namreč sledeče reči.”

Pri tem seže v žep, iz katerega prinese listek. Na tem je bila napisana fata, oziroma prva sura iz kurana z razklanim trstom in sicer z gumijem, na katerega se potem potrese zlat prah. Bil je toraj neke vrste kolporter in seboj je imel veliko zalogo takih listkov.

“Jeli bilo to pisano v Meki?”

“Da.”

“Morda po čuvajih svete Kabe?”

Njegov obraz se hipoma spremeni in pri tem zmaja z ramami.

“Razumem. Toda vaši odjemalci mislijo tako.”

“Da. Vi ste Nemčee in toraj kristjan. Vsled tega vam lahko povem, da sem to sam pisal, seveda v Meki. Seboj sem prinesel veliko zalogo in tako precej dobro izhajam.”

“Koliko stane vsak listek?”

“Cena se ravna po premoženju kupea. Siromak mi da jeden pijaster, ali mu pa listek tudi podarim. Toda od bogatih ljudi sem dobil tudi že po deset in več pijastrov. S tem denarjem živim zajedno s svojim očetom, ki je hrom, in poleg tega si kupim tudi vse potrebno za izdelovanje ure.”

“Toraj še niste ostavili vaš prejšnji poklic?”

“Še ne. Sedaj delam uro, kojo ponudim sultanu v nakup. Take ne bode potem dobiti v vsej deželi, kakor le pri sultanu. Ako jo kupi, potem sem preskrbljen.”

“Toraj umetnost?”

“Da.”

“Toda bodete li delo izgotovili?”

“Prav gotovo. Spočetka sem bil v velikih skrbih; toda sedaj sem prepričan, da se mi posreči. In potem — potem hočem govoriti z Bošakom!”

Slednji besedi izgovori nekako grozilno in ime, katero je izgovoril, me je tudi nekako prestrašilo, kajti tako je ime peku, h kateremu sem namenjen!

“Bošak? Kedo je to?” ga vprašam.

“Njen oče.”

“Čemu pa preje z njim ne govorite?”

“On me vrže iz hiše, ako pridem sedaj k njemu. Jaz sem namreč zanj preveč siromašen.”

“Jeli on bogat?”

“Ne. Toda ona je najlepša deklica v Rumili.”

Pri tem zamahnem z roko po zraku in rečem:

“Danes je vroče!”

“Tam je vroče!”, mi odgovori on in zapreti s pestjo proti smeri, v kterej mora biti Džnibašli. “Bil sem pri njenem očetu, toda pokazal mi je vrata.”

“Ali bi vam najlepša deklica v Rumili tudi pokazala vrata?”

“Ne. Vsaki večer se vidiva in govoriva.”

“Tajno?”

“Da, kajti drugače ni mogoče.”

“Kaj pa je njen oče?”

“Pek in barvar. Njej je ime Ikbala. (Osrečevalka).”

“Kako krasno ime! Želim, da bi se na vas obistinilo vse ono, kar znači to ime.”

“To se bode tudi zgodilo, kajti to je Alahova in tudi moja volja. Njena mati je naša zaveznica.”

“Hvala bogu!”

“Da, ona nas čuva, kadar se sestaneva, dočim oče spi. Alah jej za to dodeli dolgo življenje in obilo vnukov! Stari naj pa žveči česen in pije črnilo, dokler ne sklene postati moj tast!”

“Potem ga lahko rabite za posodo, ako vam sedanja zaloga poide, kajti potem bodejte morali zopet pisati izreke iz kurana. Kje pa biva jezni oče tako krasne hčerke?”

“V Džnibašli.”

“To vem, toda v kterej hiši?”

“Ako pridete od te strani v vas, potem je peta hiša na desno. Pred hišo visi leseno jabolčno pecivo, rumena rokovica in rudeča nogovica v znak, da je Bošak barvar in pek. Čemu pa povprašujete po njegovej hiši?”

“Rad bi ga videl.”

“To vam je prav lahko.”

“Kako?”

“Dajte pri njem kako reč barvati.”

“Toda ne vem kaj. K večjem, ako si dam konja pobarvati z modro barvo. Toda pri tem nimam časa, da bi toliko časa čakal, da se konj posuši.”

“Potem si kupite slaščice, ktere prodaja.”

“Jeli on tudi slaščičar?”

“Da. On peče vse.”

“Toda ne rokovice in nogovice! Povsem lahko se namreč zgodi, da zamenja oba poklica. Stojte! Ste li čuli?”

Ustavim konja in poslušam.

“Ne”, mi odgovori.

“Zazdelo se mi je, kakor da čujem v daljavi klic.”

Sedaj tudi on ustavi svojega konja in posluša. In kmalo na to se čuden glas ponovi.

“To se sliši, kakor da bi bil glas človeka, ki je zazidan!”

“Ne”, odvrne mi, “to je žaba.”

“V svojem življenju še nisem slišal žabe, ki bi imela tak glas.”

“Potem je krstača. Večkrat sem jih že slišal tako kričati. Klic prihaja od leve strani iz grmovja, ki je tako nizko, da bi vsekako morala videti človeka, ako bi bil tam. To je žival in nič drugega. Evo, tukaj zavije moja pot na levo, sedaj se ločiva.”

“Ali morem zvedeti za vaše ime?”

“Povsodi me imenujejo Ali, knjigotržec.”

“Hvala! In kako daleč je od Džnibašli v vaš Kabač?”

“Za to pot potrebujem tri četrt ure. Ste li morda potem namenjeni v Kabač?”

“Mogoče.”

“Potem vas prosim pridite k meni in si oglejte mojo uro. Mogoče vas zamorem potem tudi vprašati ono, kar sedaj nisem mogel.”

“Čemu pa ne vprašate?”

“Človek mora biti uljuden.”

“Toda jaz vas tudi nisem vprašal po vaših razmerah.”

“Vi lahko vprašate, kajti vi ste drug človek, kakor sem jaz. Vi potujete inkognito, o tem sem prepričan.”

Pri tem se tako iskreno prične smejati, da se tudi jaz smejem.

“Vi se motite!”

“O ne, vi sicer ne znate jezdit, toda to nič ne de. Morda ste velik efendi ali pa učenjak, ki prihaja od sultanovega dvora, dasiravno ste kristjan. Ako bi bili muzloman, potem bi počastili moje listke s pozdravom. Vem pa dobro, da je pri sultanu tudi mnogo kristijanov, in ker niste jezdce, potem je ta konj sultanov. Jeli da se ne motim?”

“Da, motite se.”

“Potem je pa boljše, da molčim.”

“Vi ste pameten. Opišite mi vaše stanovanje.”

“To je lahko. Pri tem se ravnajte tako, kakor ko pridete v Džnibašli. Ko pridete od tu v Kabač, potem je naša hiša peta na desnej. Koča je le mala, kajti moj oče je bil siromašen pastir. Mati je še živela, ko sem odšel v Meko. Potem je umrla in kmalo za tem je zadel očeta mrtvoud. Sedaj ne more gibati nijednega uda in tudi govoriti ne more. Kljub temu pa ne prestando prositi Alaha, da bi ga rešil tega sveta, da mi ne bode več v nadlego. Jaz pa molim tajno k Alahu, da mi očeta še dolgo ohrani. Očeta in mater imamo na svetu le enkrat. Ko pa umro, potem je dobilo pokopališče najboljši del otroka, kajti nijedna duša na svetu mu ni tako naklonjena, in tako zvesta, kakor duša starišev. Ko sem bil še majhen je prišel k našej koči nek starček, ki nas je prosil prenočišča. Dobil je ležišče, mleko in kruh, kajti več itak nismo imeli. Tedaj sem nekaj storil, tako, da se je mati vlezila. Vsled tega je starček vzel iz žepa listek in svinčnik. Bil je katolik, in dasiravno ni razumel turškega jezika, mi je napisal nekaj iz svojega svetega pisma in mi priporočil, naj se naučim te besede na pamet, ktere naj nikdar ne pozabim in po kterih naj se vedno ravnam. Oni listek

sem nosil pri sebi, dokler se ni popolnoma raztrgal in zginol; toda besede so ostale v spominu in v srcu vse do današnjega dneva in tu bodo tudi ostale, dokler me ne odpokliče angelj smrti.”

“Kako so se pa glasile te besede?”

“Glasile so se: “Bir gec cevken-ar babaji, bir gec itaatetmec, kargalar onu kacarlar irmak jakinda, gendž kartalar onu jutarlar.”

To se pravi po naše: “Ok, ki zaničuje svojega očeta, in ki neče slušati svoje matere, bodo krokarji ob potoku izključevali in njih mladiči je bodo povžili.”

Urarju in knjigotržcu podam desnico in ga vprašam:

“Vi toraj ljubite svojega očeta?”

“Efendi, čemu vprašujete? Jeli na svetu kak sin, ki bi svojega očeta ne ljubil? Zamore li otrok pozabiti na svoje stariše, katerim se mora za vse, kar ima zahvaliti?”

“Prav imate. Moje vprašanje je bilo povsem odveč. Morda obiščem vašega očeta in potem mu napišem tudi nek verz, kakoršen je oni, katerega vam je napisal stari katolik. In ako se izpolni želja, ktera se je sedaj obudila v mojem srcu, potem upam, da mi bode mogoče njemu in vam napraviti veliko veselje. Ostanite doma, da vas najdem, ko pridem! Alah juselimak — Alah vas obvaruj!”

“Fi aman Alah — v božje varstvo!” odvrne Ali in pritisne ponujeno mu desnico na svoje čelo.

Potem okrene svojega konja na desno in odjezdi.

Za Alijem gledam, dokler ne zgine za grmovjem in potem nadaljujem svojo pot. Nisem še daleč jezdil, ko vidim, da na tleh nekaj leži, kar v tem kraju ni pričakovati, namreč prava in povsem pravilna žemlja, rujava velika žemlja, ktera se je delila v osem slabo pečenih žemelj.

Te vrste pecivo je prišlo iz srednje Evrope v Turčijo, vsled česar ga imenujejo v Turčiji “frandžela” ali “frankovski kruh”.

Razjašim in poberem pecivo, koje me spominja na domovino. Kaj naj počnem z žemljo in ne da bi pri tem kaj mislil, odlomim komadič ter ga pomolim konju. Kaj tacega še nikdar ni videl; toda to ga nikakor ne moti. Naj se li pecivo imenuje po turški čas etmek ali frandžela, ali po angleški roll, francoski pain blanc, italijanski piccoli pani, poljski bulka in pszena, srbski pletenica in rumunski pune albe ali ruski bulka, kakor jo imenujejo tudi v istočnej Poljski — konj na to ni mislil. Povohal je kruh in potem mi potegne iz roke vse pecivo.

“Mi li hadže fi, sufra daiime, tajib hajvan — tega ne potrebujem; blagoslovljen tek, moja dobra žival!”

Ko povžije svoj obed, prične drgniti svoj krasen vrat in svojo značilno glavo ob mojej rami. Potem zajašim in — — — jedva jezdim dvajset korakov, najdem zopet vrsto žemelj.

Kaj je to? Kaj to pomenja? Te vrste mana ne pada niti iz neba, niti ne raste na tleh!

V drugič razjašim, poberem pecivo in ga vtaknem v torbo na sedlu.

Jedva da zopet zajašim, že ugledam še jedno pecivo na tleh. Naj li zopet razjašim? Ne! Spodbodem konja in jezdim ventre a terre ter poberem med ježo zemlje medtem ko v istem trenutku opazim še druge, ktere pa pustim ležati.

Se je li tu peljal kak ameriški "roll-boy" s pokvarjenim vozom? Ti podjetni dečki radi prično s kupčijo, toda tako daleč od svoje domovine in domače "bakers stove" kaj tacega ne bodo počeli!

Pričnem zopet počasneje jezdit in kmalo spoznam, da so bila tla v raznih presledkih posuta s takim pecivom. Kako blagoslovljena je Rumelija!

Kar leži na poti, naravno pustim ležati in gledam na to, da čim preje pridem do onega človeka, ki daruje tako "kamato". Pridem do grmovja, ki je stalo sredi ravnine — krenem krog grmovja, in glej, tu stoji dobrotnik v svojej zemskej obliki. Ta stvor je bil one vrste, kteremu pravijo Arabci bagl, Turki katir, latinci equus hinus in Slovenci jednostavno mula.

Tu stoji mirno in žre. Toda kaj žre? Nikakor ne zemlje, ki so mojemu konju nad vse teknile, temveč slaščice, drage slaščice, kakoršnje uživajo ženske na zapadu običajno po obedu, dočim jih krasotice na iztoku jedo skoraj cele dneve. V ostalem pa zamorem tudi trditi, da so slaščice na zapadu običajno po ves dan v modi.

V tretje razjašim. Mula pogleda najpreje mene in potem mojega konja, ter se okrene, ne da bi mislila na ono, kar je zakrivila, in ne da bi razumela, da se poneverjenje in poraba v svojo lastno korist, strogo kaznuje. Ali se je pa morda zanašala na olajševalne okolnosti? Toda to je meni prav vse jedno, kajti tudi popolno nepoznanje zakonov, ne more krivca obvarovati pred kaznijo. Vsled tega se pričnem z vprašanjem o slaščicah nekoliko natančneje pobaviti.

Mula ima na hrbtu neke vrste tovor, ki je pa bil podoben polovičnemu ženskemu sedlu. Na obeh straneh sešla vise košare in v teh je bilo razno pecivo in slaščice. Žival se je iz nepoznanih razlogov splašila in všla. Med tekom se je tovor nekoliko odvezal in tako se je del vsebine raztresel. Muli je pri tem prišlo v glavo, da beži skozi grmovje in tem povodom se je vjela ob veje za svojo uzdo.

Mula je še pritrjena za uzde ob vejevje in tako mi je nudila sliko zločina. Pri tem sem igral vlogo jezne Erinje in maščevalne Eumenide; toda zločinec se gosti z slaščicami. Mogoče je mislila mula, da je pokornost odveč.

Košare so ležale na tleh in sicer v neposrednej bližini ostankov bivše vsebine. Vsled tega udarim mulo z bičem, tako, da vsa začudena skoči v stran in me osreči z vprašujočim pogledom ter miganjem ušes. Potem jo odvežem, odvedem v stran in jo tam boljše pritrdim.

Na ta način sem rešil saj ostanek peciva. Sedaj se mi pa naravno vsili vprašanje, jeli mula ostavila svoj dom popolnoma sama, ali pa s kakim spremstvom. Nehote sem pa bil mnenja, da bode zadnje domnevanje pravilno.

Potem pa pride drugo vprašanje: Jeli bil dotičnik jezdec ali pešec — in jeli bil možkega ali ženskega spola.

Niti na sedlu, niti kje drugod na muli ni opaziti najmanjšega znamenja, na podlagi katerega bi bilo mogoče odgovoriti na to vprašanje. Le nekaj sem za gotovo vedel: ako je kedo sedel na muli, ga je gotovo vrgla raz sebe. Kje pa je ta jezdec?

Ako hočem o tem zvedeti, potem moram jezdit nazaj. To tudi storim. Preje nisem pazil! Sedaj pa vidim povsem natančno sledove mojega konja, kakor tudi one od mule. Sledovi mule me povedo kmalo v stran in sicer na desno proti onemu trnjevemu grmu, od kjer je prihajal preje, ko sem govoril še s Sahaom, klic, o kojem je slednji trdil, da je žabji.

Sedaj sačujem zopet ta klic. Slišati ga je bilo ravno tako, kakor da kriči kedo, ki je zazidan. Vsled tega pohitim bližje in razjašim pred grmom, ki je bil tako gost, da je bilo nemogoče priti vanj.

“Jardim, jardim, imdad — pomoč, pomoč, pomoč!”, začujem sedaj precej razločno.

“Kedo je tu?”

“Čileka, Čileka!” glasi se odgovor.

Glas je bil ženski in tudi ime, katero pomenja po naše “jagoda”, mi je dejalo, da imam opraviti z ženskim bitjem.

“Tako, tako”, jej odvrnem.

Grm takoj preiščem in kmalo najdem prostor, na katerem se je izvršil “vlom”. Tu je bilo saj nekoliko poti. S pomočjo noža, pridem končno v grm, in tako pridem končno v nekako globino, ki je bila slična malemu kotlu, ki pa ni bila pokrita s trnjem, temveč s — — — preprogami in sličnim blagom.

Na tej strani je prišla mula notri in na drugej je zopet ostavila grm. Na dnu pa sedi na mehkejši podlagi ženska, ki je bila tako debela, da take še nikdar v svojem življenju nisem videl.

“Pomoč, pomoč!” kriči ženska neprestano.

Toda jedva da me ugleda, že zakriči in zakrije svoj obraz.

“Kaj se je tukaj zgodilo?” jo vprašam.

“Haša! Geri ček! Jašmak-im, jašmak-im! — Bog obvaruj! Pojdi proč! Moj pajčolan!”

Klicala je na pomoč, toda kljub temu me je zopet skušala prepoditi. Ko nekoliko natančneje pogledam krog sebe, opazim nekoliko ostankov njenega pajčolana viseti na vejevju.

“Buruda; al mendil im — tu; vzemi moj robec!” jej zakričim.

Robec vzamem iz žepa, ga otežim z malim kamnom in jej ga vržem.

“Čevir, bis bitin, tamam bitin — okreni se na ono stran in sicer popolnoma!”

Njeno povelje takoj izvršim.

“Tekrar etrafında — okreni se zopet!” poveljuje kmalo potem.

Ko se zopet okrenem, je bil njen obraz že pokrit z mojim robcem, dasiravno je bilo to prepozno, kajti njen obraz sem itak že natančno videl.

Ako bi bila ona možki in bi prišla h kakej telovadni slavnosti, po-

tem bi glede debelosti brezdvomno dobila prvo nagrado. Ker je pa bila dama in ker sem hotel biti "genteel", nečem njeno truplo natančneje popisati.

Orientalci cenijo krasoto ženske vedno le po debelosti in ako se to uvaža, potem je trnjev grm čuval zaklad neprecenljive vrednosti.

Čileka je bila oblečena v modro suknjo kratkih rokavov, ktera je pa bila vsled trnja dokaj raztrgana. Kratki rokavi so dovolili, da se je iz njih videlo par dokaj dolgih in živo rudečih rokovic, ktere so bile izvrstno izdelane in sičér iz najboljšega blaga, kajti roke so se prijemale tako lepo, da na njih ni bilo opaziti niti najmanjše gube.

Ženski se je posrečilo napraviti v robeč — ne vem na kak način, — luknjo in skozi ta monokel je gledala na me. Končno prične stokati in vzdihovati ter reče z debelim glasom:

"Tujec, ali me hočeš rešiti?"

"Da", odvrnem jej uljudno.

"Ali me zamoreš nesti?"

Tega se prestrašim, toda kljub temu se osokolim in rečem:

"Ali te moram nesti?"

"Da."

"Ne moreš hoditi?"

"Ne."

"Si li ranjena?"

"Da."

"Kje?"

"Ne vem."

"Saj vendar čutiš."

"To povsodi čutim."

"Si li poskusila vstati?"

"Ne."

"Čemu ne?"

"Ne gre."

"Le poskusi brez skrbi, jaz ti bom pomagal."

Do preprog je bilo le tri čevlje daleč. Vsled tega skočim k njej in jej ponudim roko, toda ona glasno zakriči:

"Misibet, misibet — nesreča, nesreča! Ne dotakni se me, kajti jaz nisem zagnjena!"

"Kje nisi zagnjena?"

"Tukaj na rokah."

"Saj imaš vendar rokovice na rokah!"

"Rokovice? Tujec, ali si slep? To je vendar le "el pale" ali rudeča barva!"

In res, Čileka, ki sedi sredi jagod v grmovju, ni imela rokovic. Njene roke so bile živorudeče pobarvane. Sedaj šele vem, čemu njene rokovice niso bile niti malo nagubančene!

Toda sedaj sem tudi vedel, da je bila Čileka pekarica. Ker je pa imela živorudeče roke, je bila hkrati barvarica. Pred menoj toraj stoji žena bo-

jadži Bošaka, ktereга sem hotel obiskati, oziroma ona dobra ženska, ktera je vedno čuvala svojo hčerko, kadar je slednja govorila s svojim izvoljencem.

O predobra "jagoda"! Oni čegar ljubezen tako skrbno čuvaš in jemlješ v svoje varstvo, je mislil jedva pred četrto ure, da prihaja tvoj glas od kake žabe ali krstače, ko si klicala na pomoč! Ali ljubezen v resnici nima boljšega instinkta in boljše slutnje? In ali ljubezen ne ve, kedaj je blizu njena čuvateljica? —

"Toda kako naj te dvignem, ako mi ne dovoliš, da se te dotaknem?"

"Primi me od zadaj!"

Vsled tega nasveta odidem za njo in jo primem od zadaj, kakor je želela.

"Hajir, hajir! Sen čapuk kidžilelanir — ne, ne, mene ščegeta", zakriči tako glasno, da v strahu par korakov odskočim.

"Kje pa naj te primem?" jo vprašam.

"Ne vem."

"Potem moramo drugače poskusiti."

"Toda kako?"

"Tam leži vrv. Oni, ki donašajo to blago semkaj so vrv pozabili. S pomočjo vrvi te potegnem kviško."

"Toda ne za vrat?"

"Ne, privežem te krog ledij."

"Poskusi!"

Potem prinesem vrv, jo privežem krog "jagode", se okrenem tako, da so bili naši hrbti skupaj, napnem vrv s tem, da se sklonim in pričem poveljevati:

"Gecet! Bir — iki — eč — pazi! jedna — dve — tri!"

Ko naštejem do tri, se počasi vzravnam, vrv se nategne in jaz pričem vleči. Toda tako ni šlo.

"Sir, sir, sir — vpri se in pomagaj!" zakričim stokaje.

"Mimkinzie, mimkinzie; kajar im — nemogoče, nemogoče; meni bode spodletelo!" stoka ona še glasneje, kakor jaz.

Potem jej vrv zopet odvežem in se oddahnem. Kako nespretna je bila ta ženska! Tovor preprog, na katerem je bila mamutska "jagoda", je bil sicer nekoliko spolzel in poleg tega preproge tudi niso bile ravne, tako, da taka teža, ki je popolnoma nepremakljiva, skoraj ne more priti navzgor. Priznati moram, da mi je prišla na um zelo slaba misel, ko sem opazoval trne krog sebe, kajti s pomočjo trnje bi jo morda spravil na noge. Vendar pa to misel takoj opustim.

"Morda si sedaj opazila, če si ranjena?" jo zopet vprašam.

"Da, ranjena sem."

"Toda kje?"

"Ne vem — povsodi. O, Alah! Kaj bodo ljudje dejali, ko bodo zvedeli, da sem sama s teboj?"

"Ne boj se, tega nihče ne izve."

"Ne boš nikomur pravil?"

“Ne. Sploh sem pa tukaj tujec.”

“Tujec, toraj nisi iz tega kraja?”

“Ne.”

“Od kje pa prihajaš?”

“Iz daljne večerne dežele.”

“Potem nisi muzloman?”

“Ne, kristjan sem.”

“Jeli, da se krščanskim ženskam ni potreba zakrivati?”

“Ne.”

“Toraj potem tudi meni ni potreba zakrivala, kajti oko kristjana, ki vidi tisočere ženske, me ne bode razžalilo. Daj mi roke!”

Podam jej roke, ona se prime, jaz potegnem, in — ona stoji pred menoj, sicer težko sopeča, toda vendar le na nogah.

Jeli bila zame sramota, ko je dejala, da se jej ni treba zakrivati, ali je pa to bila čast? —

“Koliko časa si že tukaj?” jo vprašam.

“O, zelo dolgo.”

“Kako si pa prišla sem?”

“Mula se je splašila, ker jo je trnje ranilo na nogah.”

“In ti si sedela na muli?”

“Da.”

Uboga, uboga mula! Sedaj mi je bilo žal, da sem jo preje motil, ko je obedovala, kajti slaščice je več kakor zaslužila.

“Čemu si pa jezdila v trnje?” jo vprašam.

“Hotela sem — — —”

Ženska postane še bolj rudeča, kakor je bila, in molči. Pri tem pogledam malo na okrog in opazim da je tukaj veliko skladišče raznega blaga.

“Čegavo je to blago?”

“Ne, ne vem.”

“In vendar si vedela, da je blago tukaj?”

“Ne.”

“Vidiš, jaz sem molčeč in poleg tega še tujec. Vsled tega se ti ni treba bati. Vsekako je pa bilo dobro, da te nisem preje opazil, ko je bil še nekdo pri meni.”

“Nisi bil sam?”

“Ne, pri meni je bil nek mladenič iz Kabača.”

“Kje pa je zdaj?”

“Odšel je domov.”

“Veš za njegovo ime?”

“Da. Sahaf Ali se imenuje.”

“Ta. Toraj ta! Ne, ta ne sme vedeti ono, kar si tukaj videl. Ali ga dobro poznaš?”

“Danes sem ga v prvič videl, toda takoj se mi je dopadel.”

“Kako si pa mene našel?”

“Tvoje pecivo sem videl na tleh in potem sem našel mulo. Ta je ostala v grmovju, ker se je njena uzda zapletla med veje. Potem sem jo privezal in odšel po tvojih sledovih. Tako sem prišel semkaj.”

“Mula je skrajno neumno bitje. Sedaj moram pecivo pobirati dasiravno se tako težavno pripogibam. Ali mi bodeš pomagal?”

“Zelo rad.”

“Toraj pojdi!”

“Bodeš lahko šla? In bodeš zamogla priti tukaj navzgor?”

“Ne. Toda ti me boš vlekel ali pa potiskal.”

“Mislim, da si ščegetava!”

“Sedaj ne več, ker si kristjan.”

Hm! Ta dama je imela zaista čudne živce. Sedaj si nekoliko natančneje ogledam zalogo preprog in potem jo vprašam:

“Spada li ta prostor h Košikavaku ali pa že k Džnibašli?”

“K Džnibašli.”

“Kedo pa je vaš kjaja?”

“Jaz nisem njegova prijateljica”, odvrne mi odkritosrčno.

Sedaj vem dovolj. Po naključju sem prišel do točke, ktera zamore knjigotržcu obilo pomagati.

“Greš z menoj?” vpraša me ženska.

“Da.”

“Toraj pojdi in vodi me!”

Na to jo odvedem od preprog do tje, kjer se pričinja trnje.

“Toda moja obleka se bode na trnju raztrgala”, reče mi “jagoda”.

“Ti bodem že napravil pot in sicer s tem, da porežem trnje.”

“Ne, ne”, reče prestrašena, “tega ne smeš storiti.”

“Čemu ne?”

“Ker je prepovedano?”

“Kedo je prepovedal?”

“Baš oni lopovski kjaja.”

Sedaj sem jo spoznal. Ta prostor je bil zelo ugoden za protipostavno trgovino njenega moža. Vsakdo bi namreč mislil, da je grmovje neprodorno; vsekako je pa tukaj moralo biti mesto, po katerem se lahko pride brez nevarnosti sredi grmovja do skrivarskega blaga. Ako napravim s pomočjo noža široko pot v grmovju, potem je zaloga v nevarnosti. To je skušala preprečiti

“Kam si pa namenjena s pecivom?”

“Nameravala sem iti v Geldžik, ko se mi je mula splašila.”

Brezdvomno je toraj vedela, da je kedo v minolej noči to blago prinesel semkaj in ker je bila radovedna kako je to blago, je prišla semkaj. S svojo mulo je prišla preblizo trnja, in potem jej je mula ušla in sicer po nesreči tako, da je bežala baš preko skrivališča.

“Od kje pa prihajaš?” me vpraša.

“Iz Košikavaka.”

“In kam si namenjen?”

“V Džnibašli in Kabač.”

“Kak opravek imaš v Kabaču?”

“Obiskal bodem Ali Sahafa.”

“Reš? Povej mi tujec, hočeš ti meni napraviti jedno ljubav?”

“Zelo rad.”

“Nekaj ti bodem dala, kar je zanj namenjeno.”

“Dobro.”

“Toda tega nimam tukaj in ti moraš z menoj na moj dom.”

To mi je bilo drago, toda kljub temu pripomnim:

“Mislim, da nameravaš iti v Geldžik?”

“Ne sedaj, kajti muli danes ni več zaupati. Toda pred vsem ti moram povedati, da moj mož ne sme vedeti, da ti izročim sporočilo za Alija.”

“Molčati hočem. Kedo pa je tvoj mož?”

“Ime mu je Bošak in je bojadžija in etmekdžija. Jaz mu ne bodem povedala, da sva bila tukaj in ti tega tudi nikdar ne smeš komu povedati!”

Ženska je smatrala mojo molčečnost kot nekaj samoumevnega. Potem nadaljuje:

“Možu hočem le povedati, da mi je mula ušla in me vrgla na tla. Ti si jo potem vjel in mene našel na cesti, nakar si me spremil domov.”

“Kaj pa naj nesem Sahafu?”

“To ti kasnije povem, sedaj pojdimo proti domu.”

Nikakor ni bilo lahko delo spraviti debelo “jagodo” navzgor in potem skozi gosto trnje, toda kljub vsem naporom se je tudi to posrečilo.

“Sedaj pa moraš pot, katero sva napravila, zopet zakriti”, zapove mi, ko prideva na prosto. “Nihče namreč ne sme vedeti, da je mogoče priti tu notri.”

“Ti si skrajno previdna gospodinja. Prav imaš.”

Pri teh besedah pričenem z mučnim delom in se večkrat vbodem.

“Tako je prav!” me pohvali, ko sem to nalogo izvršil v njeno popolno zadovoljnost. “Zelo si spretež v takih stvareh. Hvala ti. Sedaj mi pa dovoli, da se vsedem na tvojega konja.”

“Ali nečeš hoditi?”

“Čemu?”

“Na mojem konju še ni nikdar sedela kaka ženska.”

“Nič ne de, saj mu ne bodem nič žalega storila.”

“To ti verjamem. Toda oglej si to sedlo. To ni napravljeno za nežne ude kaknega ženskega bitja. Ali ne vidiš, da je tako ozko, da v njem ne bode dovolj prostora zate.”

“Odstrani toraj sedlo, saj lahko sedim na konju brez sedla.”

“To mi vzame preveč časa. Pri tem bi moral voditi konja in poleg tega bi tudi ne mogel pobirati pecivo, katero je tvoja mula raztresla. V ostalem pa itak ni daleč do tje, kjer sem jo privezal.”

“Si jo privezal? To je dobro! Šla bodem toraj peš, ker mi ti tako svetuješ, dasiravno mi to škoduje. Ako namreč hodim mi poide sapa, in potem moram vedno dolgo čakati, predno se zopet oddahnem. Ako hodim, potem mi srce vedno jako tolče in kočno moram tudi kašljati in kihati, tako da vedno mislim, da se mi bliža smrt.”

Potem primem konja za uzdo. Ona se opre name in tako odidemo dalje. Jedva napravimo trideset korakov, že prične težavno dihati. Končno obstoji, se oddahne in pravi:

“Vidiš, sedaj me napada. Vsekako se moram še boljše na te nasloniti.”

Potem greva še počasneje. Ko prideva do onega mesta, na katerem je ležala prva zemlja, se ženska oglasi:

“Tu leži frandžela. Poberi jo.”

To storim. Par korakov dalje ženska zopet ponovi: “Tu leži zopet jedna frandžela. Poberi jo.” Jaz takoj vbogam.

V primerno kratkem času sem imel že obe roki polni peciva in poleg tega sem moral voditi tudi konja ter podpirati dobro damo. Ko greva nekaj časa zopet naprej, me potegne za roko, potem spusti in sklene roke nad glavo:

“O, Alah! Tu leži cel kup peciva pečenega na surovem maslu! Mula je bila gotovo neumna, da jej pride v glavo toliko blaga razmetati po poti. Poberi!”

“Rad, prav rad. Toda povej mi prej, kam naj denem to ‘saj jagilo’, saj vidiš, da nimam več prostora.”

“Deni vse v tvojo suknjo!”

“Alah! Alah! Ali ne vidiš kako barvo ima moja suknja?”

“Belo. Suknja je tako bela, kakor sveži sneg na gorovju in je to-
raj nova.”

“Suknja je nova in za njo sem plačal celih 200 pijastrov!”

“To je dobro. Nikakor bi namreč ne dovolila, da bi dejal pecivo v umazano suknjo.”

“Alah ti je dodelil dober razum za čistost in snažnost in vsled tega mu moraš biti vse življenje zahvalna za to, kajti snažnost je najlepša vr-
lina vsake ženske. Vendar ti pa moram povedati, da je Alah meni dal
ravno tak dar. Sree bi me bolelo in duša bi se mi pretresla, ako bi moral
umazati svojo novo suknjo.”

“O, surovo maslo je dobro! in madež od surovega masla na suknji
nikakor ne pomenja sramoto, kajti to ni niti ribje olje niti konjska mast.”

“Toda nihče ne bode vedel, da prihajajo ti madeži od tvojega
peciva!”

“Dragi gospod, ti si velik efendi in tebi je prav vse jedno, ako mi-
slijo ljudje, da prihajajo madeži od ribjega olja ali pa od surovega mas-
la. Vsled tega sleči suknjo in jo obrni, in nihče ne bode opazil madežev.”

“Ali ne veš, da je zabranjeno v prisotnosti žensk slačiti se?”

“O, ti si moj prijatelj in rešitelj, in poleg tega nosiš pod suknjo tudi
jopič in srajco!”

“Toda kljub temu ne grešim rad proti zakonom uljudnosti in dobrih
običajev. Dovolj mi, da denem tvoje pecivo v konjsko odejo!”

“Jeli čista?”

“Da, kajti vsaki dan jo osnažim.”

“O tem se moram prepričati. Daj, potolei na njo!”

Razgovor je skrajno smešen. Konjske odeje nisem nikdar čistil, kajti bila je vedno pripeta na sedlu, kjer se je na njej nabralo obilo prahu. Potem odpnem odejo in jo razgrnem.

“Otresi jo!” ukaže mi “jagoda”.

To storim in prah odleti v podobi malega oblaka z vetrom v stran. Kljub temu mi pa ženska reče:

“Odeja je čista. Poberi toraj pecivo in deni vse skupaj v odejo.”

Iz odeje napravim nekako vrečo, v katero strpam vse pecivo, katero sva počasi nabrala po poti.

Tako prideva do grma, h kateremu sem privezal mulo. Ko ugleda košare, ki leže na tleh, sklene zopet roke nad glavo in zakriči:

“O, Alah! O, Aješa! O, Fatma! Kako škodo je napravila ta žival. Tu leže košare in kraj njih vse moje slaščice! Toda ne, tu ni vse blago, kajti mnogo primanjkuje. Kje je ostanek?”

Pri tem me vprašljivo pogleda in nadaljuje:

“Efendi, te reči so zelo sladke in dobre!”

“Verjamem!”

“Imaš rad slaščice?”

“Včasih.”

“Morda si ti ono, kar primanjkuje, pojedel?”

“Ne.”

“Povej mi resnico! Niti malo se ne bodem jezila, ako mi blago plačaš!”

“Ničesar nisem pojedel, draga Čileka.”

“Kje pa so potem slaščice? Za vsak posamezni komadič moram dati možu račun!”

“Povem ti, da blago ni bilo snedeno.”

“Kaj se je pa z njim zgodilo?”

“Bilo je požrto!”

“Požrto? Kedo je žrl?”

“Tvoja mula.”

“Nesreča, predrznost! Ali morda v resnici misliš, da tudi mula je slaščice?”

“Saj sem jo vendar pri tem zasačil!”

“In to si videl z lastnimi očmi?”

“Z lastnimi očmi.”

“In jaz pa še dosedaj nisem opazila, da ljubi mula tudi slaščice! Hina! Farizejka! Efendi, mi bodeš storil malo vslugo?”

“Malo vslugo? Ali ti že nisem dokazal, da sem proti tebi rad vluuden?”

“Da, storil si vse, kar sem želela. Vzemi toraj tvoj bič, in pretepi mulo tako po glavi, da jej všesa odlete!”

“Tega ne storim.”

“Ne? Čemu ne?”

“Nečem mučiti živali.”

“Kaj pa to tebe briga! Ali je mula tvoja?”

“Ne.”

“Moja je! Jeli?”

“Naravno!”

“Mula je toraj moja in ono, kar je moje zamorem mučiti, kakor se mi poljubi. Toraj prični z udarci!”

“Oprosti, tega vseeno ne storim. Ali si muli povedala, da ne sme uživati slaščice?”

“Ne.”

“Potem si napravila veliko napako. Mula je brezdvomno mislila, da zamore slaščice jesti, ker so last njene gospodinje. Kadar se v prihodnjic podaš na pot, ne smeš pozabiti muli razložiti to zadevo.”

“To storim takoj in upam tudi, da bode moje besede prav dobro razumela!”

Pri teh besedah vzame moj bič raz sedlo in stopi k muli, ktera prične nekako sumljivo mahati z všesi.

“Kaj si storila?” prične ženska kričati, “ali veš, kaj si? Lopov, velik lopov! Evo ti zaslužene kazni!”

Mula dobi pri tem krepki udarec po glavi.

“Sladkosnednica!”

Potem jej da drugi vdarec.

“Lupež!”

Tretji udarec zažvižga po zraku. Toda mula najbrže ni imela dobre vzgoje in tako ni imela baš mnogo straha pred svojo gospodinja. Mula se hitro obrne in brene z zadnjimi kopiti. To se je zgodilo tako hitro, da sem imel jedva čas žensko potegniti v stran.

Vsa jeza je bila hipoma pri kraju in ženska se trese vsled strahu.

“Efendi”, reče, “kaj je storila mula? Brenila je proti meni!”

“Da.”

“Nesrečnica! Nezahvalna beštija! Me je li zadela?”

“Mislim, da te ni pogodila. Te li kaj boli?”

“Seveda me boli! Vse moje telo, se spremeni v bunko.”

“Tako bunko bode pa težavno ozdraviti.”

“Da. Toda vseeno mislim, da so švignila kopita memo mene. Jeli?”

“Jaz tudi mislim, da sem to videl.”

“Alahu bodi hvala! Ako bi me mula pogodila v prsi, potem bi morala umreti; in ako bi me pogodila v obraz! Potem bi mi lahko izbila kak zob, morda tudi vse. Nikdar več je ne bodem tolkla.”

“Prav imaš. Saj sem ti dejal, da bi jaz kaj takega ne storil, toda ti nisi hotela poslušati mojega nasveta.”

“Toda mula je moja last in kako se potem postopi mene breati? Tako sem se prestrašila, da se na vsem telesu tresem. Ali vidiš kako se tresem?”

“Da, to vidim!”

“Drži me!”

“Jeli to v resnici potrebno? Ti je tako slabo?”

“Da, zelo slabo je! Tako slabo je, da se moram celo vvesti, da se odpočijem.”

Lepo vzraščena dama bi se na estetično divni način vsedla. Čileka je to sicer tudi poskusila, toda njena teža je bila prevelika; všled tega zgubi ravnotežje in pride tako hitro na zemljo, da sem imel jedva dovolj časa odstraniti košaro, v katero bi se inače vsedla.

“Hvala ti. Sedaj se moram oddahnuti, ker mi primanjkuje zraka.”

To tudi stori v pravem pomenu besede, kajti ko prične potem zopet pravilno dihati, mi reče:

“Sedaj moraš vse, kar je ostalo, naložiti tu v košare in potem popravi zopet sedlo in odidemo proti domu.”

Njeno povelje takoj izvršim in nestrpno pričakujem kako mi bode mogoče žensko spraviti na sedlo. Zelo sem se moral mučiti, ko jej pomagam zopet na noge. Ko se to posreči, pogleda krog sebe nekako obupano.

“Kaj pa iščeš?” jo vprašam.

“Stopnice, male stopnice.”

“Stopnice? Kje naj dobim tu na prostem stopnice?”

“Toda jaz jih potrebujem, da zamorem na mulo!”

“To je v resnici zelo slabo!”

Potem pričem tudi jaz gledati obupano naokrog.

“Evo tam stoji štor”, reče končno, “povedi me tjekaj!”

Precej se moram mučiti, da jo spravim končno na štor in od tam na mulo. Uboga mula je vsled velikega tovora skoraj padla na zemljo, toda njene moči se podvoje, ko opazi, da jo vodi pot proti domu. Kmalo potem vgleдам nekoliko raztresenih hiš.

“Jeli to Džnibašli?” jo vprašam.

“Ne, to je šele mali Džnibašli, toda mi bivamo tukaj.”

Ko prideva v vas, jezdiva memo par siromašnih koč, dokler ne prideva do nekoliko večje hiše, za katero zavije moja spremljevalka.

Tu je več jam, v katerih leže sodovi, ki so napolnjeni z raznobarnimi tekočinami. Prišla sva toraj do hiše barvarja in peka Bošaka.

Amazonka glasno zakriči. Potem se odpro vrata male lesene koč, ki stoji blizu večje in med vratmi se pojavi možka postava ptičjega obraza.

Obleka tega človeka ni nič drugega, nego navadne plavalne hlačice. Vendar se pa še temu toliko ne čudim, kakor barvi njegove kože. Njegovo telo je bilo raznobarvno in se mi predstavi v najtemnejših, kakor tudi v najsvetlejših bojah. Pri vsem tem pa napravi pek tako nedolžno resen obraz, kakor da so barve na njegovem telesu povsem samoumevne.

Jaz razjašim in nestrpno pričakujem prihodnjih dogodkov.

“Sidžirda, moje stopnice!” ukaže žena možu.

Sidžirda je bilo toraj domače ime tega moža. Slednji odide zelo ponosno za hišo in se kmalo vrne s stopnicami, katere postavi kraj mule. Ženska pride na zemljo.

“Kaj pa dela moj mož?” vpraša ženska.

“Ne vem.”

“Nekaj mora vendar početi!”

“Ne.”

“Osle! Kje pa je?”

“Ne vem.”

“Morda je v sobi?”

“Ne.”

“V mali sobi?”

“Ne.”

“Kje pa je?”

“Ne vem.”

“Saj je doma?”

“Ne.”

“Toraj je odšel?”

“Da.”

“Čemu nam pa tega takoj ne poveš? Odženi mulo.”

Krasno pobarvani človek je krasno odgovarjal in pri tem se je držal tako resno, kakor da bi se šlo za velevažno stvar. Končno prime mulo za uzdo in hoče oditi.

“Najpreje moraš raztovoriti!” zakriči njegova gospodinja.

Pobarvani jej pokima in potem prične jemati pecivo iz košar.

“Pojdi z menoj v hišo, efendi!” povabi me ženska prijazno.

Privežem konja k bližnjemu kolu in jej sledim. Iz notranjih prostorov prihaja duh po surovem maslu in vročem lugu. Na levej opazim neko na-pravo, o kateri takoj mislim, da mora biti peč, kajti luknja za jazbecce vendar ne more biti v hiši. Na desnej je bil vhod v sobe.

Ko pridem v sobo, ugledam ravno tako, toda mlajšo žensko, kakor je bila “jagoda”. Niti malo ne dvomim, da je to njena hči.

Oblečena je po bolgarskem načinu v lahkem krilu, njene obrazne po-teze so dokaj zanimive in poleg tega ima tudi najlepšo krasoto orijental-skih žensk, namreč debelost in sicer v skoraj tolikej meri, kakor njena mati.

Stala je pred posodo, napolnjeno z mlekom, raz katero je jemala s prsti smetano in jo nosila v usta.

“Ikbala, kaj počenjaš?” vpraša jo mati.

“Derizini čikarim — posnemam”, odvrne hčerka.

“Nereje — kam?”

“Agic ičine — naravnost v usta.”

“Toda smetano bi morala vendar dejati na krožnik ali v lonec, ne pa v usta.”

“Smetana je dobra.”

To je bil vsekako zelo važen razlog, katerega je deklica povedala. Mati jej potem tudi več ne ugovarja, temveč stopi k njej, jo nežno pogladi po lici in reče:

“Benim čistlika — sladkosnedenka!”

Sladkosnedenka pogleda začudeno name in potem jej mati pojasni:

“Ta efendi bi se rad pri nas spočil.”

“Čemu?”

“Ker je truden.”

“Naj se vleže v travo pred hišo. Kako zamoreš občevati s tujcem brez pajčolana in ga dovesti k meni, ker vendar veš, da sem tudi jaz brez pajčolana?”

“On je moj prijatelj in rešitelj!”

“Si bila v nevarnosti?”

“Velikej nevarnosti.”

Njena hči me sedaj pogleda, toda ne več tako hudo in reče:

“Mati, ti bi še ne mogla priti nazaj. Toraj se ti je vendar nekaj pripetilo?”

“Seveda se mi je pripetilo.”

“Kaj pa?”

“Nesreča!”

“To si lahko mislim. Toda kaka nesreča je bila?”

“Na to nisem niti mislila, da je danes jeden izmed petdeseterih nesrečnih dni; in če bi ostala raje doma. Jedva, da sem bila kake pol ure na poti, ko se odpre pred menoj zemlja — — —”

“Alah!” reče hčerka prestrašeno.

“Iz zemlje se dvigne moder dim”, nadaljuje mati.

“Vaši sana — gorje tebi!”

“In iz tega dima pride potem duh ali strah, ki seže proti meni s sto inštiriinštiridesetimi rokami — — —”

“Alah te čuvaj! Na svetu je mnogo hudih duhov!”

“Seveda, moj otrok. Mula se naravno ravno tako prestraši in beži, kakor hitro more. Jaz sem dobra jahalka, kakor veš, toda kljub temu sem padla in mula mi je ušla.”

“Kaka nesreča! Sedaj je ni več.”

“O, še je. Ta efendi je potem prijezdil, vjel mulo in me vzdignil ter spremil domov. Kje je oče?”

“Odšel je v vas.”

“Po kakem opravku?”

“Kupiti mora rozine in mandlje.”

“Jeli dejal, kedaj se vrne?”

“Dejal, da kmalo pride.”

“Toraj podvori, dokler se ne vrnem, kajti obleči moram drugo obleko.”

Pri tem hoče oditi skozi druga vrata, toda njena hči jo prime za roko in reče:

“Povej mi preje, kaj se je potem zgodilo z duhom in strahom?”

“Nimam časa, vprašaj efendija, on ti bode vse povedal.”

S temi besedami odide in prepusti tako meni, da dokončam vso povest o duhovih.

Takoj ko sta pričeli mati in hči govoriti, sem se vsedel na pletenino, ki je ležala kraj stene.

Mlada “jagoda” je sedaj sama z menoj in vsled tega je bila v velikej zadregi. Končno me vpraša:

“Si li truden, efendi?”

“Ne.”

“Ali lačen?”

“Tudi ne, moje dete.”

“Žejen?”

“Vroče je, ali mi hočeš dati malo vode, hčerka lepote?”

Ona vzame skledo mleka raz katero je preje pobirala s svojimi prsti smetano. To skledo mi ponudi in reče:

“Evo ti kravjega mleka. Mleko je sveže in ti bode ugajalo. Ali morda imaš raje kozje mleko?”

“Si morda tudi od kozjega mleka že pobrala smetano?”

“Da.”

“Toraj mi daj vode, kajti mleko pijem le tedaj, ako je še na njem smetana.”

Dekle odide iz sobe in mi prinese lončeno posodo polno vode, ki je pa ravno tako dišala, kakor da bi v njej umivala kak star tobačni mehur.

“Kje si zajemala to vodo?”

“V miznici, kjer mesimo kruh.”

“Ali nimaš druge vode?”

“Da, nedaleč od hiše imamo tekočo vodo.”

“Ali mi hočeš prinesiti nekoliko te vode?”

“Lahko, toda ti ne boš pil te vode.”

“Čemu ne?”

“V njej so žabe in kustače, ki so tako velike, kakor psi in ježi, kadar so prav debeli.”

“Ali nimate kakega vodnjaka v bližini?”

“Da, toda v vodnjaku so kuščarji, ki so tako dolgi, kakor jegulje.”

“Potem pa raje ne pijem.”

“Efendi, postrežem ti pa lahko z jabolčnikom.”

“Jeli dober?”

“Kakor sladkor in med.”

“Toraj daj mi malo te pijače!”

Deklica zapet odide. Ko se vrne, prinese mi izdolbeno bučo, v kateri je tekočina, ki pa izgleda tako, da je bila že na prvi pogled za življenje nevarna. Ko pođuham pijačo, takoj sklenem, da ostanem še v nadalje rezerviran.

“Iz kakega sadja je napravljena ta pijača?”

“Iz raznih jagod in citron. Namešana je tudi z rumenimi gobami in sirupom. Pij, kajti to te bode okrepčalo, kakor potok, ki prihaja iz raja.”

Toraj razne jagode, s kterimi se hranijo ptice in ki že same po sebi niso dobre, in kisle citrone! Vse to namešano z rumenimi gobami in sladkorjem. Vsakdo si lahko misli, kak okus mora imeti ta pijača in kake zamorejo biti posledice. Najmanjša nesreča, ki se potem zgodi, je brezdvomno ta, da mora vsakogar, ki vživa tako pijačo trebih boleti. Ker sem pa bil v resnici žejan, zaprem oči, denem bučo pred usta in povžijem par požirkov rajeke pijače. V tem trenutku me pa deklica prime za ramo.

“Dur, dur — stoj, stoj!” zakriči na ves glas. “Salt bir ičimi, salt bir ičimi — le jeden požirek!”

“Zakaj?”

Ko položim posodo na tla, opazim šele kako slab okus ima ta pijača.

“Sandži korkulu sandži — po tem boli trebuh”, odvrne mi krasotica.

“Čemu mi pa to daješ?”

“Pijača je zelo dobra, toda piti se sme le jeden požirek, vidiš tako!”

Pri tem mi vzame bučo iz rok in spiije požirek krasno duhtečega nektarja.

Nehote pričnem misliti na grozni kumis, katerega sem svoječasnó pil na Kirgiškej stepi. Ko sem tedaj v prvič pil to pijačo, je le malo manjkalo, da se nisem onesvestil. Toda svetovali so mi, naj zatisnem nos in na ta način se mi je kasneje vendarle posrečilo uživati tudi to mefitično pijačo.

Jabolčnik v Džanibašli je bil naravno še groznejši, kakor kumis; ker imam pa vedno izvrsten želodec, je ostal tudi poskus zastrupljenja od strani lepe barvarjeve in pekove hčerke brez vsakih zlih posledic.

Ko položi bučo na tla, pride v sobo star trobarvni maček, ki je do tedaj spal v kakem kotu. Potem pomčei svoje prke v jabolčnik, strese nezaprano svojo glavo, toda končno prične vendarle lizati in sicer najpreje počasi, potem pa vedno z večjim tekom.

“Kečik kedim ič; ačikim, benim džanimlik, ič, ič — pij mačica, pij, moja draga, moja ljuba!” reče Turkinja in prične mačka gladiti.

“Stoj, stoj!” zakričim, in sicer tako glasno, da se dekle prestraši.

“Kaj je? Čemu tako kričiš?”

“Ne pusti vendar tvojemu ljubljencu, da bi pil ta jabolčnik!”

“Čemu ne?”

“Bolel ga bode trebuh, kakor praviš.”

“O ne, on je navajen uživati tako pijačo.”

“Toraj večkrat pije ta jabolčnik?”

“Da.”

“Iz te buče?”

“Da, on pije zelo rad; baš malo preje je pil, dobra živalica.”

Toraj tudi to! Najpreje je pil ljubljeneec, potem jaz in končno dekle! In poleg tega skrajna nedolžnost, s katero mi je vse to povedala. O, Ikbala, kako malo so ti poznani dobri običaji zapadne Evrope!

Prav lahko bi se jezil, toda baš nasprotno se je zgodilo, kajti vse osvetne misli me ostavijo in tako pričnem govoriti ono, kar je deklici brezdvomno najljubše:

“Ali tudi Ali Sahaf pije to pijačo?”

Ko jo vprašam, me zelo začudeno pogleda.

“Efendi, poznaš Sahafa?”

“Da, poznam ga.”

“Kje si ga spoznal?”

“Na poti iz Košikavaka semkaj in sicer danes pred kakima dvema urama.”

“Jeli govoril o meni?”

“Da, dejal je naj ti izročim lep pozdrav.”

“Potem ti je dejal, da me ljubi?”

“To mi je povedal in še nekaj.”

“Kaj pa?”

“Da ti njega ravno tako ljubiš.”

“Da, to je istina. Ljubiva se iz vsega srca. Samo radi mene se je vrnil iz Arabije.”

“In vendar ne sme s teboj govoriti.”

“Žal, oče ne dovoli.”

“Toda tvoja mati vaju čuva.”

“Da. Ako bi ne imela matere, potem bi bila najina bol tako visoka in velika, kakor najvišji munar v cesarstvu pravovernih. Izvršila bi samomor in sicer s strupom za podgane, ali pa s tem, da bi se potopila v vodi in sicer tam, kjer je voda najbolj globoka.”

“Zunaj, v tekočej vodi?”

“Da.”

“Toda ali nisi preje rekla, da so tam žabe in krstače, ki so tako velike, kakor ježi?”

“Da, in to je resnica. Toda našla bi mesto, kjer ni žab in krstač.”

“Kje bi pa dobila strup?”

“Ali bi jezdil v Mastanli. Tam sta dva lekarnarja, ki imata vse strupe.”

“Morda pa ne bode potreba, da gresta v vodo ali v lekarno. Tvoj oče bode že še Aliju naklonjen.”

“O ne! V to Mosklan ne privoli.”

“Kedo pa je Mosklan?”

“Trguje s konji in ima še razne druge opravke. Toda ti ga ne poznaš. Mene hočejo prisiliti, da se z njim poročim.”

“Tudi to mi je znano.”

“Ti je Ali povedal?”

“Ali nima ta mož še kako drugo ime?”

Odgovoriti mi ni hotela takoj.

“Z menoj lahko povsem odkrito govoriš, kajti želim ti le dobro,” pripomnim.

“Ne, on nima družega imena.”

“To praviš, ker se njega in tvojega očeta bojiš.”

“O ne, druga imena mi niso znana.”

“Ali nisi že kedaj videla kakega človeka, ki se imenuje Pimosa in ki je doma iz Lopatice?”

Na njenem licu se pojavi zadrega in potem me jecljaje vpraša:

“Kje naj ga vidim?”

“Tu pri vas, v tej hiši.”

“Ne, motiš se.”

“Toraj sem se motil, toda to ni dobro za tebe.”

“Ne dobro, kako to?”

“Ako bi vedela, kedo je ta Pimosa in kaj počne, potem lahko pridobim tvojega očeta za to, da te da Aliju za ženo.”

“Kako bi bilo to mogoče?”

“Toraj vedi, da prihajam semkaj samo za to, da tebe vidim. Namenil sem se, ako bi se mi dopadala, jezdit k Aliju, da ga potem dovedem k tvojemu očetu kot njegovega zeta.”

“To je nemogoče!”

“O, ne, temveč prav lahko mogoče.”

“Kako pa nameravaš to napraviti?”

“Tega ti ne morem povedati, ker tudi ti ne govoriš odkrito. Tvojega očeta sem nameraval prisiliti, da privoli v to in sicer še danes, razumeš?”

“In misliš, da bode v to privolil?”

“Da, prav gotovo. Toda ti mi ne zaupaš, in tako sem odveč v vašej hiši. Sedaj odhajam.”

Pri tem hočem ostaviti svoj sedež, toda ona že stoji pri meni, me prime in reče:

“Efendi, ostani! Kedo pa si, ko misliš, da imaš tako moč nad mojim očetom?”

“Jaz sem efendi iz večerne dežele; poleg tega sem v padišaho-
vem varstvu in tako, ako hočem, tvojega očeta prav lahko prisilim, da te da Aliju za ženo. Toda sedaj nimam več časa in moram oditi.”

“Ostani tu! Odkrito ti hočem vse povedati.”

“Ako to storiš, bode vse to le v tvojo korist. Toraj povej mi, ako poznaš Pimoso?”

“Da, poznam ga. Oprosti mi, da sem preje drugače govorila!”

“Oproščam. Vem namreč, da si z ozirom na očeta tako govorila!”

“Toda ali mi zamoreš obljubiti, da s tem mojemu očetu ne škoduješ?”

“Da, to ti obljubujem.”

“Daj mi desnico!”

“Evo je! Ako kaj obljubim, potem tudi držim dano besedo. Sedaj mi pa povej, kedo je Pimosa?”

“Ime mu ni Pimosa, le kedaj si da to ime. On je oni Mosklan, čegar žena bi morala postati.”

“To vem. Toda kaj je ono, s čemur se on bavi poleg trgovanja s konji?”

“On je skrivar in poleg tega tudi Žutov sél.”

“Ga je li Žut že kedaj poslal tudi k tvojemu očetu?”

“Da.”

“V ktereji zadevi?”

“Tega ne vem.”

“Je li tudi tvoj oče skrivar?”

“Ne!”

“Povej mi resnico!”

“On ni skrivar, toda skrivarji prihajajo k njemu in potem — —”
Dekle ne more govoriti dalje.

“Toraj? In potem — — —?”

“In potem ima vedno mnogo blaga.”

“Kje? Tu v hiši?”

“Ne, temveč na polju.”

“Na katerem mestu?”

“Tega ne smem povedati. Mati in jaz sva morali priseči, da nikomur ne povevi.”

“Tega ti tudi ni treba povedati, kajti ono mesto mi je ravno tako znano, kakor tebi.”

“To je nemogoče, saj si vendar tujec.”

“In vendar poznam oni prostor. Nahaja se v velikem trnjevem grmu na polju.”

Dekle se nehote prime za glavo in vzklikne:

“Pri Alahu! Tudi to veš?”

“Vidiš! Baš danes je tam polno blaga.”

“Si videl to blago?”

“Da. Same preproge so tam.”

“Sedaj vidim, da vse veš! Kedo ti je vse izdal?”

“Ni jeden človek. Od kod pa prihajajo preproge?”

“Prišle so z ladijo preko morja. Izkrcali so blago v Makri in od tam so blago prinesli naši ljudje v Gimirdžino in od tam semkaj.”

“In kam je blago namenjeno?”

“Od tu gre v Sofijo in od tam dalje in zopet dalje.”

“Jeli žut tudi deležen skrivarenja?”

“Ne. Glavni vodja je nek siladžija v Ismilanu.”

“A tako! In ta človek ima tudi kavarno?”

“Da.”

“In on stanuje v oni ulici, ki vodi v Čatak?”

“Efendi, in ti ga poznaš?”

“Slišal sem o njem. Ali ti je znano njegovo ime?”

“Ime mu je Dezelim.”

“Je li že bil pri vas?”

“Večkrat. Tudi danes ali jutri pride.”

“Gotovo radi preprog, ki so skrite na polju?”

“Da, blago mora proč.”

“Pridejo z njim nosilci?”

“Le nekteri, kajti drugi bivajo tukaj v bližini.”

“V Džnibašli?”

“Tukaj in v bližnjih vaseh.”

“Kedo jih pa skliče?”

“Moj oče.”

“Toda vendar ne osobno?”

“Ne, on pošlje našega pomočnika, kateri vse pozna.”

“To je človek, ki je tvoji materi pomagal raz mulo?”

“Da. On ima na svojem obrazu vse barve. On je zelo zvit in tudi srčen človek. Poslušaj, nekdo prihaja.”

Pri vhodu v hišo se začuje neko čudno stokanje.

“A bu, a bu!” se začuje pred hišo.

“To je moj oče”, reče dekle, “nikar mu ne povej, da sva govorila!”

Takoj na to zgine deklica in sicer ravno tje, kamor je preje njena mati zginola.

Ostanem toraj popolnoma sam v sobi, le maček je še bil tu, toda ta se skrije zopet v kot. To mi nikakor ni drago, vendar pa ni mogoče spremeniti. Najpreje zaslišim počasne korake, katerim sledi še par težavnih “a bu” in potem vstopi.

Skoraj da se prestrašim, ko mož vstopi, kajti debel je skoraj ravno tako, kakor visok, tako da je le težavno prišel v sobo. Oblečen je bolgarske narodnej noši. Hlače, tunika in suknja so bile volnene, dočim nosijo Turki v poletju obleko iz lahke in široke tkanine. Tudi pekovne noge so bile ovite po bolgarskem načinu s širokimi trakovi, kajti taka je bolgarska narodna noša.

Samoumevno je, da je pek vsled take noše izgledal še bolj komično. Kratka suknja, povite noge, pol čevlja širok pas in vse drugo, kar je bilo na njem je njegovo debelost še povečalo. Poleg tega je bila še njegova glava obrita in le na vrhu temena je imel šop las, ki je bil spleten v dve kiti. Fesa ali kakega drugega pokrivala ni imel. V roki je držal ruto, v kateri je bilo nekoliko malih zavojev.

Ako bi me kedo vprašal kake barve je bila njegova obleka, bi mi bilo nemogoče na to odgovoriti. Toda prvotno je imela tudi ta obleka kako barvo. Nad to barvo so pa prišle kasneje proge vseh mogočih barv, tako, da prvotne barve sploh ni bilo več videti. Jedino kar je bilo na njegovej obleki opaziti je bilo to, da je mož vedno brisal svoje prste ob obleko in sicer ravno tako tedaj, ko je mesil testo, kakor tudi tedaj, ko je barval.

Njegove roke so izgledale tako, kakor da bi ravnokar vničile kako zalogo barve, iz ktere nastane prah, katerega bi potem namešal z oljem in s to zmesjo pobarval svoje roke. Gorenjega dela njegovih rok nisem mogel videti, vsekako so pa bile take, kakoršnje je imela njegova krasna “jagoda” o kateri sem prvotno mislil, da ima lepe in dragocene rokavice.

In končno njegov obraz! Ta je bil uprav grandijozen. Poleg vsega tega je imel pek tudi dve ali tri napake, ktere nikakor niso bile v soglasju z njegovim poklicom: šnofal je tobak; poleg tega si je tudi skoraj neprestano mel oči in razum tega se je čestokrat praskal za vsesi, na vseh in po nosu, kajti na vseh teh mestih je bilo opaziti sledove njegovih pobarvanih rok. Tu so bile zastopane vse barve in sicer od najtamnejše do najsvetlejše.

Ako si orientalke rado barvajo oči oziroma trepavice z ogljem, potem zadobi pogled nekako melanholično toda kljub temu interesantno lepoto. Pek je bil brezdvomno tudi tega mnenja. Vsled same komotnosti ali pa tudi radi lepote, svojega obraza najbrže že dolgo ni umil, ker se je bal, da ga s kapljico vode ne razžali. Kaj takega je v zapadnih krajih skoraj nemogoče, kajti policija bi bila prisiljena pri takem človeku posredovati, ker bi se nad njim vse zgrajalo.

Uprav smešno je bilo kako začudeno me je gledal, ker sem mirno sedel na svojem sedežu blizu vrat. Njegovo čelo se nagubanči, usta se široko odpro in tudi všesa se mu nekoliko umaknejo nazaj.

“Elim jildirim — smrt in strela!”

Kaj družega ne more spregovoriti. Potem je bil prisiljen sopsti ne da bi mi bilo znano, je li to storil vsled začudenja ali iznenadenja.

“Sabahinic ajrola — dobro jutro!” ga končno pozdravim in počasi ustanem.

“Ne is ter sen bunda? Ne arasen bunda — česa želiš in kaj iščeš pri meni?”

“Seni — tebe”, odvrnem mu na kratko.

“Beni — mene?”, vpraša in zmaje z glavo.

“Evet, seni — da, tebe.”

“Ti se motiš!”

“To ni mogoče, kajti tebe se takoj spozna.”

Razžaljenja, ki je bilo v zadnjih besedah niti ne opazi in potem nadaljuje še vedno majaje z glavo:

“Prišel si v napačno hišo.”

“Ne, v pravi hiši sem.”

“Toda jaz te ne poznam.”

“Me bodeš že spoznal!”

“Kam pa nameravaš?”

“K nekemu bojadžiju, ki je zajedno tudi ekmedžija in ki se imenuje Bošak.”

“Ta sem jaz.”

“Toraj vidiš, da se nisem motil.”

“Toda rekel si, da si me takoj spoznal! Ali si me že kedaj videl?”

“Ne, še nikdar in nikjer.”

“Kako me pa potem poznaš?”

“Po dostojanstvu tvojega poklica, katerega je opaziti takoj na tvojem obrazu.”

Tudi smisla tega stavka ni razumel, kajti na obrazu se mu pojavi zadovoljen smeh, nakar mi reče:

“Zelo si uljuden in imaš prav. Moj poklic je zelo važen. Brez nas bi morali ljudje umreti vsled lakote in mi smo tudi oni ljudje, ki podela vsakej obleki pravo lepoto. Sedaj mi pa povej tvojo željo.”

“Rad bi govoril s teboj o nekem poslu.”

“Morda si trgovec z moko?”

“Ne.”

“Ali kupčuješ z barvami?”

“Tudi ne, kajti jaz mislim povsem druge posle.”

“Toraj povej mi!”

“Povem ti, ko se vsedeš. Sledi tvojo suknjo in vsedi se kraj mene.”

“Takoj storim. Malo me počakaj.”

Pri teh besedah zgine skozi ravno ista vrata, skozi ktere sta preje odšli njegova žena in hči. Vsekako sta bili tamkaj dve sobi jedna za dru-

go in kakor sem zamogel posneti iz glasov, ki so prihajali od tam, sem prav lahko sklepal, da so bili vsi trije v zadnji sobi.

Ko se vrne, obstane pred menoj in reče:

“Im bunda. Ištahnic varmi? — Evo me, si li lačen?”

“Ne”, mu odvrnem in mislim na sledove testa, ki se drže njegovih prstov in hlač.

“Hočeš morda piti?”

“Hvala.”

Tek mi je namreč popolnoma pošel in sicer radi zaboja za testo iz znanega jabolčnika.

“Govoriva toraj o našem poslu.”

Uprav nemogoče mi je popisati, kako težavno se je vsedel kraj mene na tla. Ko se mu to končno po velikih težavah posreči, postane njegov obraz zelo resen in potem glasno udari roko ob roko.

Najraje bi se mu smejal naravnost v obraz, ko je skušal nastopati kot človek, ki je wajen ukazovati. Toda njegovo ploskanje je bilo vsekako slišati, kajti raznobarvni njegov pomočnik, ktereга je imenovala njegova hči premetenim in drznim človekom, pride v sobo.

Ker se je preje mudil za hišo, so mu najbrže skozi zadnje okno ali odprtino naročili, kako se mora vesti in obnašati. Pred svojim gospodarjem se priklone in prekriža obe roki na prsih. Tako pričakuje potem njegovih povelj.

“Getir benim luleji — prinesi mi mojo pipo!”, zapove pek z glasom, kakor da je paša s tremi konjskimi repi.

Trenotni suženj ga takoj vboga in prinese pipo, ki izgleda, kakor da je že dolgo ležala v blatu kakega umazanega potoka. Sluga odide in njegov gospodar prinese nekoliko tobaka iz žepa nakar prične basati svojo lulo. Potem me zopet vpraša:

“Sen mi tutun išen — kadiš li tudi ti tobak?”

“Evet — da”, mu odgovorim.

Že sem mislil, da mi bode dal prinesiti ravno tako lulo, katero bode napolnil s tobakom iz svojega žepa, toda zelo se razveselim, ko me prične dalje izpraševati:

“Kibritler onum için melik oisen — gotovo imaš tudi žveplenke?”

Ali jih ti nimaš?” glasi se moje vprašanje.

Pri svojem vprašanju napravi namreč strašno resen in moder obraz. Žveplenke so v onih krajih dokaj redka pojava in človek lahko preišče cele vasi, neda bi našel samo jedno žveplenko. Kedor pa ima žveplenke pri sebi, je gotovo premožen človek. Pek je hotel toraj vedeti, spadam li jaz k premožnim ljudem in vsled tega me vpraša po žveplenkah. Vsled tega mu tudi jaz stavim jednako vprašanje, na katero mi pa odgovori:

“Moral bi zopet ustati. Jaz dobro vem, da imaš ti žveplenke.”

“Kako pa to veš?”

“To sodim po vsej tvojeji obleki, kajti ti si bogat.”

Ako bi dejal, da sem čistejši, nego on, potem bi dejal pravilno. Se-
žem v žep, vzamem par voščenih žveplenk iz žepa in mu podarim jedno.
Žveplenko gleda začudeno in reče:

“Ta žveplenka pa ni lesena?”

“Ne, jaz ne maram lesenih.”

“Izdelana je najbrže iz voska?”

“Da, pogodil si.”

“In v njej je nit, kakor v sveči?”

“Naravno!”

“Čudno, nepopisno čudno! Sveča za prižiganje tobaka! Kaj tacega
še nisem videl. Čemu mi ne podariš vsega zavoja?”

Nihče bi ne mislil, kak vtis napravi taka malenkost. Vsled tega je
vedno dobro, da se v takem slučaju porabi prava prilika in radi tega
mu odgovorim:

“Te svečice so zame velike vrednosti, toda kljub temu ti jih morda
podarim, ako boš zadovoljen s teboj glede posla.”

“Toraj pričniva, toda najpreje si moram prižgati lulo.”

Ko to stori opazim, da ne kadi baš slab tobak. Mogoče do tega tobaka
ni prišel baš poštenim potom.

“Toraj pričniva”, reče mi pek. “Najpreje mi bodeš povedal,
kdo si.”

“Naravno, kajti vedeti moraš s kom imaš opraviti. Morda je pa ven-
darle boljše, ako ti povem moje ime kasneje.”

“Čemu?”

“Posli, o katerih hočem s teboj govoriti niso vsakdanji in navadni. Za
te posle je treba imeti dovolj zvižčnosti in tudi molčečnosti; jaz pa, ka-
kor si lahko misliš še ne vem, imaš li ti te darove.”

“Ah, sedaj pa že vem, kdo si!”

“Toraj, kdo?”

“Pečaš se s tajno trgovino.”

“Hm! Morda ne ugibaš napačno. Imam namreč blago na prodaj, ki je
zelo drago, ktero bi pa vse jedno rad po ceni prodal.”

“Kako blago?”

“Preproge!”

“Preproge? To je zelo dobro blago. Toda kake vrste preproge?”

“Pravo blago iz Smirne.”

“Alah! Koliko?”

“Približno sto.”

“Kako jih prodaš?”

“Povprečno. Za vsako zahtevam po trideset pijastrov.”

Pri tem vzame lulo iz ust, jo položi kraj sebe na tla, sklene roki
in reče:

“Trideset pijastrov? V resnici samo trideset?”

“Ne pijastra več!”

“In to so prave preproge iz Smirne?”

“Sveda.”

“Jih lahko ogledam?”

“Naravno, vsak kupec mora blago preje videti!”

“Kje pa imaš blago?”

“Ti morda misliš, da ti to kar tako povem, dokler ne vem, da je kupec mož, na katerega se lahko zanesem.”

“Zelo si previden. Toda povej mi saj, jeli oni kraj, kjer je blago shranjeno, daleč od tukaj?”

“Ne, ni daleč.”

“In povej mi tudi, kako je to, da prideš baš k meni.”

“Ti si slaven barvar blaga in bodeš lahko spoznal, je li blago glede barve v resnici pravo.”

“To je res”, pripomni barvar s samodopadanjem.

“Radi tega prihajam k tebi! Ne mislim sicer, da bi ti kupil blago, toda mislil sem, da morda poznaš kakega človeka, ki bi bil pripravljen napraviti tako ugodno kupčijo.”

“Ako tako misliš, potem se seveda ne motiš.”

“Toraj poznaš kakega kupca?”

“Da, poznam ga.”

“Taka trgovina se vodi večinoma na upanje.”

“Toda jaz nisem tega mnenja. Dobro blago, po ceni, toda gotov denar. Le potem sta oba zadovoljna, prodajalec in kupec.”

“Ako je tako, on tudi lahko plača.”

“To mi je drago. Kedo je ta človek?”

“On izdeluje orožje.”

“To je slabo!”

“Kako to?”

“Navaden izdelovalec orožja ne more kupiti tako množino preprog

“On bode to storil. On je tudi kavarnar in razume blago spraviti na pravi naslov.”

“Kje pa ga najdem?”

“V Ismilanu?”

“To mi ni ljubo, ker je predaleč.”

“To nič ne de. On pride danes ali jutri k meni.”

“Do jutri ne morem čakati.”

“Zakaj ne?”

“To si lahko misliš!”

“Ne ničesar si ne morem misliti.”

“Ako tako drago blago tako po ceni prodajam, potem mora biti še kaj družega na stvari.”

“Hm, seveda.”

“Blago moram hitro prodati, ker inace se mi lahko vse izjalovi.”

“Te zasledujejo?”

Pri tem zamiži z obema očesi in zamahne z obema rokama tako, kakor stori policaj, kadar koga aretuje.

“Ne, tako ne mislim, kajti dosedaj nihče ne ve, česa nameravam; toda blago je na prostoru, ki ni baš varen.”

“Prenesi blago drugam!”

“To naj stori oni, ki preproge kupi.”

“Jeli človek, pri katerem imaš blago tako nezanesljiv?”

“Preproge niso pri ljudeh.”

“Ne? Kje pa?”

“Na polju.”

“Alah akbar! Kako pa prideš do te misli?”

“Tega se nisem baš jaz izmislil, temveč drugi.”

“Toda vsekako si v to privolil?”

“Tudi ne, kajti niti na um bi mi ne prišlo tako vrednost ostavljati na prostem polju, ker to je skrajna lahkomišljenost.”

“Potem te ne razumem.”

“Vso zadevo ti hočem zaupno pojasniti, kajti name si napravil vtis človeka, ki nikogar ne izda.”

“Tega še nikdar nisem storil!”

“Dobro, verjamem ti. Toraj tudi ti uvidiš, da je trideset pijastrov zelo malo?”

“Hm. O tem še ne morem govoriti, kajti preprog še nisem videl.”

“Toda ponavljam, da je to malo, zelo malo. Nihče ne prodaja tako po ceni.”

“Vsekako si blago dobil še cenejše!”

“Seveda, to je samoumevno!”

“Koliko si plačal?”

“Veš kaj, to vprašanje pa ni baš pametno, kajti nijeden prodajalec ti ne bode povedal, koliko ima v resnici dobička; toda kakor rečeno, napram tebi hočem biti odkritosrčen.”

“Toraj, koliko napraviš dobička?”

“Trideset pijastrov, le trideset pijastrov.”

Pogleda me začudeno in vpraša:

“Pri vsej zalogi?”

“Kaj pa misliš! Tako neumen pa vendar le nisem, da bi se zadovoljil s tako malo svoto. Ne, pri vsakej preprogi toliko zaslužim.”

“To pa vendar ni mogoče!”

“Čemu ne?”

“Ti prodajaš komad po trideset pijastrov in pri tem ravno toliko zaslužiš?”

“Tako je.”

“Potem ti je kedo vse blago podaril.”

“Tega nihče ne stori.”

“Potem te ne morem razumeti.”

“Ne bodi v skrbeh radi tega, kajti dovolj je, da stvar jaz razumem. Preprog namreč nisem kupil in tudi nihče mi jih ni podaril, kajti našel sem jih.”

“Našel?”

“Tako je.”

“Kedaj?”

“To je stranska stvar.”

“Toda kje?”

“Tukaj, v bližini.”

Bošak se nepopisno prestraši; prične požirati slino in vidno se je mučil, ko me končno vpraša:

“Tukaj, v bližini? Efendi, jeli to mogoče?”

“Naravno! Saj sem ti povedal!”

“Ali mi hočeš povedati, kje so preproge?”

“Ti je znana pot od tukaj v Košikavak?”

“To pot dobro poznam!”

“Pot vodi memo nekega grma. Ako se gre memo grma in se zavije nekoliko na desno, se pride v neko globino, ki izgleda tako, kakor da bi bila nepristopna, kajti obdana je s trnjem. To je oni kraj in tu so skrite preproge.”

Njegovo truplo popolnoma otrpne, kajti Bošak se niti malo ne gane le njegovo dihanje postane hitrejše. Končno vendarle izpregovori:

“To je čudežno!”

“Da, človek bi ne mislil, da se najde na polju veliko zalogo preprog. Toda tukaj le redkokedaj dežuje in sedaj smo v suhem letnem času, tako da vreme blagu, ki je spravljeno na prostem, ne more mnogo škodovati.”

“Toda ljudje lahko napravijo škodo!”

“Kako?”

“Blago se vendar lahko najde!”

“O ne. Ti in vsi tukajšnji prebivalci ravnate vedno kakor pravi otroci, kajti vsi počnete le to, kar ste tudi včeraj in preje počeli. Danes nečete vedeti kaj drugega, kakor to, kar ste že preje vedeli. Ljudje so vedno mislili, da je ona globina nepristopna in tako gotovo ni nikomur prišlo v glavo, da preišče, je li to resnica, kajti trnje vedno bode.”

“Kako si pa ti prišel v globino?”

“Na konju. Saj veš, da človek ne more vedno vladati svojega konja in tako se večkrat pripeti, da konj uide. Tako se pride včasih sredi trnja.”

“Lanetli! Lanetli vaka — prokleti, prokleti slučaj!”

“Kaj?” vzkliknem začudeno, “ti se jeziš, ker sem našel preproge?”

“Ne, jaz se ne jezim, pač pa mislim, kako neprijetno mora biti za onega, čegar je blago.”

“Moral bi preproge boljše skriti.”

“Toda, efendi, povej mi, kako prideš sedaj do tega, da nameravaš preproge prodati?”

“Ali morda ni to najboljše, kar zamorem storiti?”

“Za te že; toda — je li blago tvoje?”

“Naravno, kajti jaz sem našel preproge.”

“To še nikakor ni pravi vzrok, da si blago sedaj prilasčaš. In vsled tega moraš preproge prepustiti lastniku.”

“Potem naj se mi javi! Toda tega ne bode storil!”

“Prišel bode jednostavno po blago.”

“On, ali pa kedo drugi. Toda lahko se zgodi, da pride kedo drugi, ki je pametnejši od mene. Ne, blago moram prodati.”

Sčasoma ga mine strah in se umakne razburjenju.

“Svetujem ti, da tega ne storiš!” reče končno. “Pravi lastnik preprog bode že za to skrbel, da ne izgubi svojega blaga. Ako si prilaščaš preproge, potem bi postal tat, in kot tak nikakor ne izgledaš.”

“Ne? Hm, morda imaš prav in to besedo si spregovoril baš v pravem času. Nikakor nečem biti tat.”

“Toraj preproge bodeš pustil na onem mestu?”

“Da.”

“Ali mi to obljubiš?”

“Čemu naj tebi obljubim? Morda je blago tvoje?”

“Ne; toda nikakor ne želim, da bi imel na vesti kak zločin.”

“Dober človek si in meni le dobro želiš.”

“Da; toraj obljubi mi; daj mi roko, da se preprog ne dotakneš!”

“Pa naj bode po tvoji volji. Evo moje roke!”

Tudi on mi poda desnico, se oddahne, pobere svojo lulo in reče:

“Alahu bodi hvala, kajti obvaroval sem te velikega greha. Pri tem mi je ugasnil tobak. Daj mi še jedno svečico!”

“Evo je! Veseli me, da si me obvaroval zločina, kajti zapeljivost je bila v resnici velika. Radi tega pa moram poskrbeti, da tudi kedo drugi ne pride v skušnjave.”

“Kako bodeš pa to napravil?”

“O vsem tem sporočim oblastim.”

“Alah 'l Alah! Komu bodeš javil?”

“Oblastim.”

Lulo, katero je jedva prižgal, položi zopet na zemljo, prične mahati z obema rokama in reče:

“Tega ni potreba!”

“Da, to je potrebno. Odšel bodem h kjaju in ta mora preproge zapleniti.”

“Kaj misliš? Bode že prišel pravi lastnik!”

“Svojega sklepa ne morem spremeniti, kajti moja dolžnost je, da o tem naznanim oblastim.”

“Ne, to ni potrebno! — Ta stvar te prav nič ne briga!”

“Seveda me briga, kajti kedor pride na sled kakemu zločinu, ga mora takoj prijaviti.”

“Toda tu se ni izvršil nikak zločin!”

“Pošten človek ne skriva svojega blaga na prostem polju, o tem si lahko uverjen. V ostalem pa lahko domnevam, kam so preproge namenjene.”

“Motiš se!”

“Nikakor, kajti o tem sem prepričan.”

“Kedo pa je dotičnik?”

“Oni isti, katerega si mi preje svetoval kot kupeca.”

“Misliš izdelovalca orožja?”

“Gotovo.”

“Ta nima s tem ničesar opraviti. Morda ga poznaš?”

“Ne, še nikdar ga nisem videl.”

“Kako pa zamoreš potem tako o njem sumiti? Saj ti nisem niti povedal kako mu je ime.”

“Vseeno ga poznam. Ime mu je Dezelim.”

“Dezelim? Tega ne mislim, kajti nikogar ne poznam, ki bi imel tako ime.”

“Potem tudi nikogar ne poznaš, čegar ime je Pimosa?”

“Pimosa? O, tega poznam!”

“Od kje pa prihaja?”

“On je Srb iz Lopatice pri Ibarju. Kje si se z njim spoznal?”

“To ti kasneje povem. Ali te kedaj obiše?”

“Da.”

“Jeli bil zadnji čas pri tebi?”

“Ne.”

“Ali veš kje se je mudil te dni?”

“Ne.”

“Hm! Ali nisi bil nedavno v Mandri in Baldžibaku?”

Njegov obraz se sedaj povsem spremeni. Njegova fizijognomija postane mahoma lisičja in takoj uvidim, da je debeli pek in barvar zelo nevaren človek. Končno mi reče:

“Povem naj ti resnico: da, bil sem tam in z menoj je bil Pimosa.”

Pogleda me nekako zmagonosno, toda položim mu roko na ramo in mu smeje odvrnem:

“Bošak, to vlogo si dobro igral, ti si star lisjak.”

“Kako misliš?”

“Uganil si, da sem govoril s Pimosom in sicer nedavno.”

“To si lahko mislim.”

“Toda prišel nisi zvito, kajti kaj tacega bi mi ne smel povedati.”

“Resnico lahko povem!”

“Radi mene! Uganil si tudi, da mi je Pimosa dejal, da je bil v Mandri in Baldžibaku in tako nastopiš takoj kot priča njemu v prid. Toda gorje tebi, ako ti dokažem, da nisi bil daleč od tukaj!”

“Tega ne moreš dokazati.”

“Treba mi je le malo povprašati, kajti ljudje so te vsekako videli. Toda tega ne storim, ker nimam časa. Jezditi hočem v Palaco in tam bodem gotovo zvedel, kedo je oni Pimosa.”

Debeluh je kljub barvi, ki je bila na njegovem obrazu, obledel. Končno, mi reče nekako zaupno:

“Tudi tam ne bodeš nič drugega zvedel, kakor to, kar sem ti povedal.”

“Konjski trgovci Mosklan mi bode že podal vsa pojasnila. Sedaj uvidim, da je moj obisk pri tebi dokončan. Odidem toraj h kjaju.”

Pri teh besedah vstanem. Toda tudi on ustane in sicer tako hitro, da je bilo videti, da je iz samega strahu postal tako gibčen.

“Efendi, preje ne smeš oditi, dokler nisva jedina!”

“Jedina? Glede česa?”

“Glede preprog.”

“In glede Žuta, jeli?”

“Alahi severzin — za božjo voljo! Čemu govoriš o Žutu?”

“Čemu se prestrašiš, ako o njem govorim? In čemu praviš, da morava biti glede preprog jedina? So li morda tvoje?”

“Ne, ne!”

“Ali morda veš, kedo jih je skril?”

“Tudi ne.”

“Potem bodi brez skrbi. Jaz pa moram h kjaju, da mu naznanim zadevo.”

“Toda od stvari ne bodeš imel nikake koristi!”

“Dolžnosti moramo vršiti, ne da bi pri tem gledali na lastne koristi.”

Bošak je v velikej zadregi in se postavi pred vrata ter reče:

“Kedo pa si pravzaprav, da prihajaš k nam in se umešavaš v naše zadeve?”

“Znaš čitati?”

“Da.”

“Potem ti moram nekaj pokazati.”

Iz žepa vzamem potno listino, ktero mu pokažem tako, da zamore videti le sultanov veliki pečat, nakar ga vprašam:

“Poznaš to?”

“Da, to je mehir sultana.”

“Toraj, naj ti povem, da imam mehir in da sem agenta Pimosa vjel.”

“Efendi! Morda si policaj?” vzklikne prestrašeno.

“Na to mi ni treba odgovarjati. Toda tudi tebe bodem prijel in potem Dezelima iz Ismilana, kakor hitro pride semkaj.”

“Mene boš dal zapreti?”

“Tako je.”

“Toda čemu?”

“Radi preprog in tudi vsled drugih stvari.”

“Efendi, jaz sem pošten človek!”

“In kljub temu se mi lažeš?”

“Povedal sem ti resnico!”

“Toraj se še vedno upaš kaj takega trditi? Sedaj vidim, da hočeš na vsak način v pogubo. Vsled tega naj se vse zgodi po tvoji volji. Proti tebi se bode vršila velika preiskava in potem si zgubljen, dasiravno sem te hotel rešiti. Prihajam k tebi, da ti zaupno pokažem pot do rešitve.”

Pek se nasloni na steno in mi ne ve kaj odgovoriti.

“Sedaj bi se moral videti”, mu rečem, ko stoji pred menoj kot grešnik, ki se zaveda svoje krivde. “Strah in krivda ne moreta drugače izgledati, kakor izgledaš. Obleci zopet suknjo in pojdi z menoj h kjaju!”

Pri teh besedah prideta v sobo njegova žena in hči. Do sedaj sta bili v stranskej sobi, kjer sta poslušali in naravno vse slišali. Obe pričeneti glasno jokati in mi vse mogoče očitati. Pek ostane povsem miren; najbrže

je premišljeval, kaj bi bilo zanj najboljše. Obe ženski nekaj časa poslušam nakar ju pomirim:

“Mirujti! Hotel sem ga rešiti, toda on ne mara za rešitev. Se sedaj sem pripravljen, da odstopim od tožbe, toda obe se lahko prepričati, da me neče prositi.”

To ga zopet spravi do govorjenja.

“Efendi, kaj vse veš o meni?”

“Vse! Toda podrobnosti mi ni treba navajati, kajti to je sodnikova stvar.”

“In ti misliš, da bi vse to lahko izostalo?”

“Da. Prepričan sem namreč, da nisi zločinec, temveč da si le zapeljan. Vsled tega želim, da se s teboj milostno postopa.”

“Kaj pa naj storim?”

“Odpovedati se moraš zapeljivcem.”

“To rad storim!”

“To mi sedaj obljubuješ, toda ko odidem, se za obljubo gotovo več ne zmeniš.”

“Obljubo hočem držati, to lahko prisežem.”

“Toraj potem pa zahtevam, da se odpoveš prijateljstvu s konjskim trgovcem Mosklanom.”

“To mu bodem povedal.”

“Dobro! Toda ti si mu hotel dati tvojo hčer za ženo, jeli?”

“Da.”

“Ona mora toraj svojega ženina zgubiti, a ti moraš skrbeti za to da dobi drugega!”

On me pogleda, potem pogleda svojo ženo in hčer in vpraša:

“Vi ste se vse dogovorili, predno sem prišel domov?”

“Da”, odvrnem mu, ne da bi lagal.

“Morda misliš, da jo bodem dal Sahaf Aliju za ženo?”

“To ti tudi svetujem.”

“Valahi! Toraj ste tudi o njem govorili?”

“Da, in jaz sem tudi z njim govoril. On je marljiv človek in ni zločinec, kakor Mosklan. Ali bode tvoja hčer osrečil. Sedaj pa nimam mnogo časa in vsled tega naj ti še sledeče povem: Sedaj odidem za par minut venkaj in v tem času se lahko pomeniš s tvojo ženo in hčerjo. Ko pridem notri in ako mi rečeš, da ti bode Ali dobrodošel, potem odjezdim takoj k njemu in ga dovedem semkaj. Potem mu lahko daš tvoj podpis in s tem je stvar v redu. Ako pa tega ne storiš, moram oditi h kjaju in te vzamem takoj seboj.”

Kovač se sicer poti, toda vsejedno se mi dozdeva, da je sedaj mnogo mirnejši, kakor je bil preje. Žena in hči sta ga pričeli nekaj prositi, toda on se jima ubrani in me vpraša:

“Ti greš toraj po Sahafa?”

“Da.”

“Jezdil bodeš toraj v Kabač?”

“Naravno, ako hočem iti k njemu.”

“In ako mu dam svoj podpis, potem o vsem molčiš?”

“Kakor grob.”

“Tudi o Žutu in konjskem trgovcu?”

“Da.”

“In tudi o preprogah ne bodeš govoril?”

“O tem povem le jednemu.”

“Komu?”

“Sahafu. Ta lahko potem stori, kar se mu poljubi.”

“Molčal bode, ako mu dam hčerko. Povej mi kedaj jezdiš v Kabač?”

“Kakor hitro se odločiš. Nimam namreč mnogo časa. Toraj dam ti par minut časa, da lahko malo premisliš!”

Potem odidem na prosto h konju. Ko ostavim sobo slišim, da sta mati in hči takoj pričeli peka prositi in sem bil gotov, da se bode udal. Po mojem mnenju mu namreč ni preostajalo nič drugega, kakor udati se in vsled tega ni čudo, da sem se nepopisno veselil, da bodem zamogel po tako kratkem času sporočiti Sahafu, da se njegova želja kmalo vresniči.

Nekaj časa tudi premišljam, bi li ne bila moja dolžnost o vsem naznati oblastim, toda imel sem dovolj razlogov, da tega ne storim. Predvsem nisem bil prepričan, da so preproge prišle v deželo brez carine, kajti vse je mogoče, da se spremene v skrivarsko blago šele potem, ko pridejo na srbsko mejo. V ostalem sem pa tudi vedel, da je Sahaf pošten človek in da bode s to zadevo tako počel, kakor mu bode svetovala njegova vest.

Potem odidem nekoliko v stran od hiše in tedaj se mi zazdi, kakor da zaslišim nek klic. Ko se ozrem, vidim, da gre pekov pomočnik k oknu, kjer prične govoriti s pekom.

Toda kaj to mene briga? Najbrže mu ima pek sporočiti kaj glede dela. Par minut kasneje zaslišim paket konjskih kopit. Tudi jezdec vidim, toda stvar se mi ne dozdeva niti malo sumljiva. Žal, da sem moral kasneje obžalovati to neprevidnost. Pek je namreč poslal svojega pomočnika nekam z naročilom, da pripravi napad na mene. Deklica je preje dejala, da je pomočnik zvit in v tem se gotovo ni motila. Od doma je tako jezdil, da je bila hiša vedno med menoj in njim, oziroma tako, da nisem niti zamogel opaziti, da je kam odjezdil.

Tako čakam kake četrte ure in se vrnem v hišo. Pekova žena me naprosi naj še nekoliko počakam, kajti težavno se je tako hitro odločiti, ker ne ve na kak način bi se ločil od Mosklana.

Tudi to prošnjo jej vslišim in grem zopet iz hiše, kjer čakam toliko časa, da me pokličejo. Pek mi pride nasproti in reče:

“Efendi, prav imaš; storil bodem tako, kakor zahtevaš. Hočeš toraj pozvati Sahafa?”

“Da, takoj bodem odjezdil.”

“In hočeš biti potem za danes in za par dni naš gost?”

“Hvala! To je nemogoče, kajti nikakor ne morem tu ostati.”

“Kam pa jezdiš?”

“Daleč, v večerno deželo, kjer je moja domovina.”

Ker sem to povedal, sem napravil zelo veliko napako, o čemur se kmalo potem prepričam.

“Toraj pojdi saj za nekaj časa v naš meharem, kajti to je le selamlík. Nekaj bi ti namreč rad pokazal.”

Bil je zelo popustljiv in obe ženski sta bili nepopisno srečni. Vseled tega ne morem odbiti njegovo prošnjo in tako odidem v drugo sobo, ki je bila naravno skoraj ravno taka, kakor prva. Hčerka odide za nekaj časa ven in se kmalo vrne ter prinese mali zaboj, ki je bil povezan z vrvmi.

“Ugani, efendi, kaj je tu notri?” reče mi pek.

“Kako naj uganem; povej mi.”

Potem odstrani pokrov in na dan pride precej velika steklenica.

“To je sok vinske trte”, mi reče. “Ali smeš piti vino?”

“Seveda, toda pusti to v steklenici in se sami pogostite.”

“To nam je zabranjeno. To vino je iz Grške. Dobil sem je od nekega trgovca in tako sem je shranil, dokler kedo ne pride, ki sme vino piti.”

Kljub temu pa vina nisem hotel piti in to ga je vidno užalostilo. Potem nekaj časa zopet premišlja in reče:

“Ako nečeš piti, potem tudi vina nečem več imeti v svojej hiši. Čileka, naj li damo vino ubogemu in bolnemu Zabanu?”

Ona takoj v to privoli in vpraša, naj mu li priloži še nekoliko peciva. Pek v to privoli in me potem vpraša:

“Toda efendi, ako hočemo, da siromak dobi ta dar, nam moraš storiti malo vslugo!”

“Rad, ako mi bode mogoče. Kedo pa je ta Zaban?”

“Vse svoje življenje je izdeloval metle, sedaj je pa postal prosjak, ker je bolan, tako da ne more več delati. Preživlja se od radodarnosti onih ljudi, katerim je Alah vsega dovolj dodelil.”

“Da, on je prosjak in tu pa tam mu pošljemo kako darilo”, pristavi njegova hči. “Prebiva sredi gozda na polupoti med Džnibašli in Kabačem.”

Že ponovitev tega stavka, še bolj pa glas v katerem je izustila te besede, bi se mi moralo dozdevati sumljivo. Dekle je pričela govoriti hitro, ko njen oče še ni dokončal, tako, da prav lahko opazim, da me hoče na nekaj opozoriti. Stala je za pekom in ko se ozrem proti njej, povzdigne svarljivo kazalec svoje desnice, ne da bi njen oče o tem kaj opazil.

“Kak gozd je to?” vprašam povsem nedolžno.

“Tam rastejo same bukve in hrasti”, odvrne mi pek. “Le tu pa tam stoji kaka jelka in cipresa. Naj ti li pot natančno popišem?”

“Prosim.”

“Od tu jezdiš proti jugozapadu in sicer vedno po kolovozu, ki te pvede na ravnino. Tu krene pot proti jugu v smeri Terci Oorena in Ireka; tam bodeš pa našel sledove, ki te dovedo na desno do nekega potoka, ki se pod Kabačem izliva v Seidli. Ne daleč od tam, kjer prideš do potoka, je prazen prostor in na robu tega prostora stoji Zabanova koča.”

“In on stanuje tam povsem sam?”

“Da.”

Prosjak, ki živi povsem sam v gozdu, je gotovo sumljiva oseba. In poleg tega še obnašanje pekove hčerke. Vsekako imam dovolj povoda, da sem previden.

“In misliš, da ga najdem doma?”, povprašujem nadalje.

“Da. On ne more nikamor, kakor sem slišal, kajti sedaj je bolan. Vsled tega mu pošiljam ta dar.”

“In kako vslugo naj ti storim?”

“Bodi tako dober in odnesi mu te predmete.”

“To rad storim; le zavij jih.”

Pek prične zavijati. Medtem odide njegova hči na prosto in mi pri tem na skrivaj namigne. Takoj jej sledim in jo najdem za hišo.

“Bi mi rada kaj povedala?” jo vprašam.

“Da, efendi, svarim te.”

“Pred kom in čemu?”

“Oni prosjak ni dober človek. Bodi oprezen.”

“Misliš morda, da tvoj oče kaj slabega namerava?”

“Ne vem. Rečem ti le toliko, da prosjaka ne maram, ker je Sahafov sovražnik.”

“Hm, tvoja mati mi je hotela nekaj dati za Sahafa, toda o tem oče ne sme ničesar vedeti.”

“Ta stvar je že rešena, efendi, kajti mati ti ni hotela takoj povedati, da je to le neko poročilo. On naj — —”

Pri tem zarudi in sramežljivo pogleda v tla.

“Toraj kaj naj stori, Ikbala?”

“Danes zvečer naj pride, — naj pride — — k materi.”

“K materi? Toda ne v vašo hišo?”

“Ne, efendi.”

“Kam pa?” vprašam jo povsem resno.

“Zunaj pri vodi naj čaka.”

“Tako, tako! Tvoja mati se tu pa tam snide s Sahafom?”

“Da”, odvrne mi tako naivno in resno, da sem se moral nehote smeјati.

“In ti brezdvomno čuvaš te sestanke?” nadaljujem z vpraševanjem.

“O, efendi, ti vendar dobro veš, da on ne prihaja k materi, temveč k meni!”

“To si lahko mislim. In ker pride danes z menoj k vam, potem mi ni treba izročiti mu to naročilo.”

“Tako je, efendi. Tvoja namere so zelo dobre in srce se mi veseli. Alah naj dodeli, da se vse posreči!”

“Tudi Sahaf bode vesel. Ko sem z njim govoril, te je imenoval najlepšo deklico v Rumili, in tako — — —”

“Jeli to res?” me hitro vpraša.

“Da, tako je dejal.”

“On je velik lažnjivec.”

“Nikakor ni pretiraval, kajti ti si še sladkejša, kakor jabolčnik, kterega izdeluješ. Toda rekla si, naj Alah dodeli, da se mi vse posreči. Ali še vedno dvomiš? Oče je vendar v poroko privolil!”

“Tebi je dal zagotovilo; toda dozdeva se mi, da pri tem resno ne misli. Efendi, jaz mislim, da ti preti nevarnost. Toda čuvaj mojega Sahafa!”

“Kaka nevarnost pa naj njemu preti?”

“Tega ne vem; toda ti in on se morata zelo čuvati; jokala bodem ne-prestano, ako bi se mu kaj žalega pripetilo.”

“Jokala bodeš za njim! Za mene bi pa ne prolila niti solzice?”

“Ti si vendar tujec!”

Tudi to je dejala tako odkrito in prisrčno, da sem se nehote smejal.

“Ako bodeš za njim jokala, potem te pa prosim, da poveš tvoje mater, da tudi ona nekaj časa joka za menoj, ako bi se mi kaj zgodilo. Sedaj pa pojdi zopet v hišo, da tvoj oče ne opazi, da govoriva. Tudi jaz mu ne zaupam.”

“Efendi, od daleč te bodem čuvala!”

Deklica odide. Njene besede se mi dozdevajo brez vsakega smisla, toda kasneje zvem, da se jej je posrečilo izpolniti svoje obljube.

Ko odide, odvežem konja in čakam. Kmalo potem pride pek in mi prinese za prosjaka določena darila.

“Kje sta tvoja žena in hči?” ga vprašam, in ga pri tem na skrivaj natančno opazujem. “Rad bi se od njih poslovil.”

“Saj se itak vrneš, efendi”, odgovori mi pek.

Pri tem se mu pojavi na obrazu taka škodoželjnost, da mu takoj položim roko na ramo in rečem:

“Morda misliš, da nisem opazil, da je v tvojih besedah obilo ironije?”

Njegov obraz se takoj spremeni, on prične majati z glavo in mi odvrne:

“Jaz te ne razumem. Nikakor pa ne maram, da bi v tvojih očeh veljal za lažnivca!”

“Hm, pri nas doma, pravijo ljudje, da ni nikomur verjeti, ki ima razklana všesa.”

“Se li to name nanaša?”

“Oba tvoja všesa sta preklana.”

“To pa še ni znak, da te varam. Preje so bila moja všesa nepoškodovana. Jaz sem pristaš proroka in vsled tega ti prisegam pri Mohamedovej bradi, da se zopet vidiva, ako ti bode namreč drago.”

“Meni bode drago in upam, da bode ta sestanek prijateljski. Ako pa ne bode temu tako, potem se lahko pripeti kaj takega, kar ti ne bode ljubo.”

Med tem pogovorom privežem zavoj na sedlo in potem odjezdím.

TRETJE POGLAVJE.

V nevarnosti.

Po preteku par minut pridem v pravo vas Džnibašli, ktera je potem kmalo za menoj, nakar jezdim med z raznim žitom posejanimi njivami, ki meje na preje opisani gozd.

Sledovi velikih koles vozov, v ktere so vedno vpreženi voli, se dobro poznajo. Tem sledovom sledim proti jugozapadu in že pridem skoraj do gozda, ko opazim jezdeca, ki prihaja od leve strani po ravnini. Ker jezdím počasneje, kakor on, me kmalo doide.

“Alah bilindže — bog bodi s teboj!”

“Mitešekirim — hvala ti!” mu odvrnem.

Nekaj časa se med seboj opazujeva, toda tega jaz ne storim tako očitno, kakor on. Na njem ne opazim nič posebnega. Njegov konj je slab in to velja tudi o njegoveji obleki. Tudi njegov obraz ne napravi boljšega vtisa. Le njegovi samokresi, ktere ima za pasom, kakor tudi njegov nož so dobri.

“Od kje prihajaš?” me vpraša.

“Iz Džnibašli.”

“In kam jezdiš?”

“V Kabač.”

“Tudi jaz sem tje namenjen. Ti je pot znana?”

“Upam, da pridem tje.”

“Upaš, toraj si tujec?”

“Da.”

“Zamorem biti tvoj tovariš? Ako mi dovoliš jezditi s teboj, potem ne zgrešiš poti.”

Nepoznanec ne napravi prijetnega vtisa name; toda to še ni dovolj vzroka da ga želim, kajti kljub temu zamore biti dober človek. In tudi ako bi temu ne bilo tako, bi mi itak ničesar ne hasnilo, ako bi ga odgnal, kajti na ta način bi kvečjem obudil njegovo jezo ali pa še celo osvetoželjnost. Poleg tega pa tudi tako izgleda, da bi v takem slučaju mene lahko prepričal o izbornosti svojega orožja. Vsled tega mu odgovorim:

“Zelo prijazen si. Ostaniva toraj skupaj!”

On pokima zadovoljno in potem jezdiva dalje.

Nekaj časa jezdiva mirno jeden kraj drugzega. Pri tem skoraj ves čas opazuje mojega konja in orožje. Pri tem se mi pa večkrat zazdi, kakor da se skrbno ozira po okolici. Morda preti od tega kaka nevarnost? Vsled tega sklenem, da ga ničesar ne vprašam. Kasneje naravno izvem, čemu se je tako skrbno oziral po okolici.

“In od Kabača bodeš še naprej jezdil?” vpraša me še vedno prijazno.

“Ne.”

“Toraj boš tam koga obiskal?”

“Da.”

“Ali mi hočeš povedati, koga? Ti si itak tujec in morda ti lahko pokažem hišo dotičnika.”

“Namenjen sem k Aliju Sahafu.”

“O tega dobro poznam. Memo njegove hiše moram jezdit in tako ti jo lahko pokažem.”

Zopet obmolkniva. Meni se ni poljubilo mnogo z njim govoriti in njegovo razpoloženje je bilo ravno tako. Tako prejezdiva precejšno pot, ne da bi kaj govorila.

Pot vodi med drevjem vedno bolj navzgor. Tako prideva do po peku omenjene višine in potem tudi do mesta, kjer krenejo sledovi koles proti jugu. Tu je tudi opaziti da so pred nama ljudje jezdili proti zapadu. Ko jezdiva dalje, prideva kmalo do potoka, o katerem mi je pravil pek.

Kmalo prideva do prostora, na katerem ni bilo drevja in tu ugledam malo podolgasto kočo. Zgrajena je iz kamenja in pokrita z malimi deskami. Spredaj so bila mala vrata in malo okno. Na strehi ima koča odprtino, ki je nadomeščala brezdvomno dimnik. Sploh pa izgleda koča tako, kakor da bi nihče ne bival v njej.

Memogrede pokaže moj spremljevalec na kočo in reče malomarno:

“Tam biva nek prosjak.”

Pri tem neče ustaviti svojega konja in tako ne morem več sumiti da moj spremljevalec ni pošten človek. Končno ustavim svojega konja in vprašam:

“Kako je ime prosjaku?”

“Zaban.”

“Ali ni bil preje izdelovatelj metelj?”

“Da.”

“Potem pa moram iti k njemu, kajti izročiti mu moram mali dar.”

“Daj, kajti on potrebuje. Medtem hočem jezdit počasi dalje, vedno ob potoku. Ako mi potem slediš, me sploh ne moreš zgrešiti.”

Moj spremljevalec v resnici odjezdi dalje. Ako bi razjašil, potem bi se mi to zdelo sumljivo in bi svojo previdnost podvojil. Sedaj sem pa popolnoma miren. Odjezdim toraj h koči, nakar jezdim krog nje, da vidim je li kedo v bližini.

Hrasti in bukve stoje daleč jedna od druge, dasiravno se vejevje medsebojno dotika, tako da lahko vidim med debli daleč v gozd. Nikjer ne opazim kakega sledu človeškega bitja.

Skoraj se sramujem, da sem preje sumil in slutil kako nevarnost. Ubogi, bolni prosjak — kaj mi more storiti? Zasede tukaj ni, saj ne v okolici koč; o tem sem bil popoinoma prepričan. Ako bi se imel še kaj bati, potem moram nevarnost iskati v notranjih prostorih koč, toda tukaj ni težko uiti nevarnosti.

Pred večjo odprtino, na ktere ni bilo vrat, razjašim, toda konja ne privežem da zamorem v slučaju potrebe takoj zopet zajašiti in odjezdit. Držeč revolver v roki, odidem počasi in previdno v kočo.

Toda s previdnostjo še nadaljevati, je bilo nepotrebno, kajti o tem se na prvi pogled prepričam.

V koči je le jeden prostor, in sicer tako nizek, da se z glavo dotaknem skoraj stropa. Tu stoji okajen kamenj, katerega potrebuje prosjak mesto

ognjišča. Krog kamna leži več govejih in konjskih lobanj, ktere zavzemajo mesto stolov. V levem zadnjem kotu prostora je napravljeno ležišče iz listja, na katerem leži nepremično neko človeško bitje. Kraj ležišča stoji na zemlji lonec, razbita steklenica, nož in nekaj drugih bornih malenkosti. Tukaj toraj ni kake nevarnosti.

Odidem toraj po zavoj in se zopet bližam ležišču. Siromak se še vedno ne zgane.

“Ginic ajrola — dober dan!” pozdravim glasno.

Sedaj se prosjak okrene počasi in me gleda začudeno, kakor da sem ga probudil iz spanja ter me vpraša:

“Ne isterzic sultanum — kaj ukažete, moj gospod?”

“Adin Zaban — jeli si ti Zaban?”

“Da, sultanum.”

“Bojadži Bošak tanimarzen — poznaš barvarja Bošaka?”

Sedaj se veselo vsede in mi odgovori:

“Pekej, sultanum — prav dobro, moj gospod!”

Ta človek v resnici izgleda zelo bedno in bolno. Oblečen je le v cunjce in izgleda kakor kak okostnjak. Njegove oči so poželjivo uprte na zavoj, katerega sem prinesel.

“Pošilja ti vina in nekoliko peciva.”

Pri teh besedah sočutno poklekнем kraj njegovega ležišča da odvežem zavoj.

“O, efendi, efendi, kako si dober! Lačen sem!”

Njegove oči me zro plamteče. Jeli to v resnici lakota, ali je kaj drugega, ki je zame nevarno? Toda nisem imel dovolj časa, da bi o tem mislil, kajti za menoj nekaj zašumi. Potem okrenem glavo. Dva, štirje, pet mož pridrvi skozi odprtino. Prvi je držal puško narobe, kakor da je pripravljen na udarec in potem skoči proti meni.

Hitro vzamem revolver izza pasa — in skočim na noge? — Ne, hotel sem skočiti; toda v tem trenutku me objamejo dolge suhe prosjakove roke, kakor tipalnice kakega velikega polipa in me vržejo zopet na tla. Le toliko še vem, da sem okrenil revolver proti glavi izdajalskega starčka in ustrelil, toda meriti mi ni bilo mogoče. Potem dobim od zadaj grozen udarec na glavo — — —.

Potem umrjem; trupla nimam več, kajti bil sem le duša, le duh. Letim skozi ogenj, čegar vročina me hoče vgonobiti, potem po šumečem valovju, ki je bilo tako mrzlo, da sem odrevenel; končno letim skozi nepregledne oblake in meglo, visoko nad zemljo, ravno tako, kakor leti mesec krog zemlje, ne da bi imel kako misel ali kako voljo. Krog mene in v meni je nepopisna praznота. Počasi postane ta hitrost počasnejša. Sedaj ne čutim samo, temveč pričnem tudi misliti. Toda kaj mislim? O samih takih stvareh, ki so nemogoče in ki nimajo smisla. Govoriti pa ne morem, dasiravno se mučim, da bi saj jedno besedico spregovoril...

Počasi se moje mišljenje uredi. Spomnim se svojega imena, poklica, starosti in ure, v kateri sem umrl; toda kje in kako me je dohitela smrt, to mi ni bilo znano....

Potem se pogrezam vedno globokejše. Tudi krog zemlje se ne vrtim, temveč se jej vedno bolj bližam, kakor prav lahko pero, ki pade raz stolp, in ktero potem nosi vetrič sem in tja. In čim globokejše prihajam tem večji so spomini na moje prejšnje življenje na zemlji. Vedno bolj se spominim na ljudi in razne doživljaje. V meni se vedno bolj jasni. Potem se spominjam, da sem pred meseci odšel na veliko potovanje; počasi se spominjam po katerih deželah sem potoval; nedavno sem bil v Carigradu, v Drinopolju, nakar sem hotel potovati domov, toda na tem potu so me na predgorju Planine v malej kamenitej koči ubili. Morilec me potem zvežejo, dasiravno sem popolnoma mrtev, ter me vržejo na ležišče, na katerem je preje ležal prosjak. Nato se vsedejo krog ognjišča, napravijo ogenj, na katerem prično nekaj peči....

Umrli sem toraj, toda to sem vseeno opazil. Sedaj celo slišim glasove morilcev, kajti prihajam zopet na zemljo in ti glasovi postajajo vedno bolj razločni, čim bolj se bližam zemlji....

In ali ni čudno? Končno padem skozi streho kože na listje smrdljivega ležišča in tukaj morilec še vedno sede. Slišim jih medsebojno govoriti; tudi mi diši meso, katerega peko na ognjišču. Rad bi jih videl, toda oči ne morem odpreti in tudi gibati ne morem....

Sem li v resnici le duša in duh? Tam, kjer sem imel preje glavo, posebno pa na zadnjem delu lobanje, me boli in peče, kakor v peklu. Sedaj se mi dozdeva, kakor da imam še glavo; toda ta je desetkrat, stokrat, tisočkrat večja, kakor je bila preje in v njej divja ognjeno jezero notranjosti naše zemlje, na čegar otokih kuje in tolče Vulkan z milijoni svojih Kiklopov....

Najpreje čutim le glavo; kmalo pa opazim, da imam tudi truplo, roke in noge. Toda nijednega uda ne morem ganiti in premakniti. Povsem natančno in razločno slišim vsako pojedino besedico, katero spregovore možje, ki sede kraj ognja. Celo peketanje konjskih kopit zamorem čuti. Pred kočjo razjašita dva jezdeca.

“Kalindži gelir — debeluh prihaja!” reče jeden izmed mož.

Ali ni to glas onega lopova, ki je jezdil z menoj skoraj do kože? Kako pa prihaja semkaj? Saj je vendar dalje jezdil.

“Ve bir ikindži — in še jeden!” oglasi se drugi glas.

“Kim dir — kedo je?”

“Jahu, bre siladži Dezelim Ismilandan — halo, izdelovalec orožja iz Ismilana!”

Razločno tudi slišim, da pohite vsi iz kože na prosto in da došleca živahno pozdravijo.

“Ahmaki tud dinic — ste li vjeli bedaka?” vpraša zunaj debel glas.

Ta glas mi je poznan; bil je last debelega barvarja in peka iz Džnibašli. Kaj neki to pomeni? Morda misli z “bedakom” mene? Da zamorem dobiti tega človeka za nekaj časa med prste, potem bi ga — — ah, sedaj zamorem nepričakovano stisniti prste v pest! Kaj vse jeza ne stori!

“Evet, aldatdik onu — da, prevarili smo ga.”

Te besede spregovori prosjak, ktereга toraj moja kroglja ni pogodila.

“Gene nerde dir — kje je ovčja uš?”

To je pa že prekrečko! Ako hočejo Hrvatje kakega človeka nazvati tepeem, potem ga imenujejo jednostavno “jazbec”. Te besede se tu pa tam poslužujejo tudi v Turčiji. Ako pa hočejo koga s psovanjem na poseben način počastiti, potem mu pravijo “ovčja uš”.

Roke me prično srbeti in glej: sedaj zamorem napraviti dve pesti, dočim sem preje napravil samo jedno. Sedaj se mi je pričelo dozdevati, kakor da sem še pri življenju, in da sploh nisem mrtev. Saj želja, ktera se mi je pojavila v sreč, je bila zelo človeška, kajti sukala se je krog besedi, katerim pravijo Turki dejmek, vurmak in dajak jedirmek, koje pa mi označujemo z jednostavnim izrazom “pretepanje”.

Kako neki je prišlo, da me sedaj glava več ne boli in peče? Tudi se mi dozdeva, da se je izdatno pomanjšala.

“Kulibede dir — v koči ga imamo”, odvrne prosjak.

“Cindžirdea — saj je zvezan?” vpraša možki, ki me je preje psoval, in čegar glasu nisem poznal.

“Evet, andžak dejil la iladž — da, dasiravno ni potrebno.”

“Ničin — čemu?”

“Činki dir mitevefa — ker je mrtev.”

Glasovi se spremene v šepetanje in šele kasneje zaslišim glasno povelje:

“Onu bana gjesterin — pokažite mi ga!”

Vsi pridejo v kočo in prosjak reče:

“Bunda jatar — tu leži.”

Nekdo položi svojo roko na moj obraz; roka ostane nekaj časa na obrazu; dišala je kakor čevljarska smola in mleko.

Duhati toraj še zamorem. Končno sploh nisem bil mrtev! Potem reče lastnik roke:

“Sovuk elimin gibi — mrzel kakor smrt!”

“Ona nameina bak — potipaj mu žilo!”, reče na to debeli pek.

Smolnata in mlečna roka zdrsne raz obraz in me prime za roko. Palec me prime na vrh roke, kjer o vtripanju kake žile ne more biti govora. Končno reče mož po kratkem molku:

“Onun jok damar vorušu — žila mu ne vtriplje.”

“El ile dokan jireksiji — prepričaj se o njegovem sreč!”

Takoj na to začutim roko na prsih. Dozdeva se mi, kakor da ni bilo potreba odpeti kak gomb. Jeli bila moja obleka že odpeta? Ali so mi dobri ljudje tudi obleko vzeli?

O tem bi se rad prepričal; toda oči mi ni mogoče odpreti. Tudi ako bi to zamogel storiti, bi kaj tacega sedaj ne storil.

Roka mi leži le par trenutkov na sreč in potem zdrsne dalje do želodca, nakar se začuje orakel:

“Genili zesini čikarmar — njegovo srce molči.”

“Dir elmiš onun ičin — toraj je mrtev!” zasliši se vsenaokrog.

“Kim onu eldirmiš — kedo ga je ubil?” vpraša mož, čegar glasu ne poznam.

“Ben — jaz”, glasi se odgovor.

“Nasil — kako?”

“Tapelemiš onu — ubil sem ga.”

Te besede spregovori z zadoščenjem, ktero me je pomirljivo prepričalo, da se po mojih žilah kri še pretaka. Sedaj čutim, kako se pomika kri v glavo. Kedor ima še kri, ki se pretaka po žilah, ta ne more biti mrtev. Vsled tega še živim; v resnici sem ležal na ležišču in sem bil tedaj le nezavesten.

Debeli pek je pa še vedno v skrbeh in tako se hoče z vsakim mogočim sredstvom prepričati, sem li v resnici mrtev. Vsled tega reče:

“Soluk malik olmar — ali diha?”

“Kulak azarim — moram poslušati!”

Sedaj začutim, da se nekdo vleže na zemljo kraj mene. Potem se prične nek nos drgniti ob moja usta in pri tem pričenem duhati vonj po česnu, tobaku in gnilih jajcih. Končno spregovori nepoznanec:

“Onun jok nefes — nima zraka.”

“Sabušalum — pojdemo toraj!”

To povelje me toraj oprosti skrbi, da bi kedo končno ne mislil, da sem še pri življenju. Toda bi li ne bilo boljše, ako bi oni opazili, da sem še živ? Svojih udov ne morem rabiti in ker mislijo vsi navzoči, da sem mrtev, se prav lahko zgodi, da me živega pokopljejo.

Polasti se me strah in čutim, da mi je najpreje grozno vroče in potem zopet nepopisno mraz. Potem se pričenem potiti. Ljudje posedejo krog ognja in molče. Najbrže jedo, kajti pečeno meso diši vse do mene.

Moj položaj je obupen. Udarec s kopitom je pogodil zadnji del glave. Jaz sicer nisem niti anatom, niti patolog in tako mi nikakor ni mogoče navesti vse posledice in učinke takega udarca. Toda tedaj sem vse dobro videl in imel sem tudi okus, toda ono mišičevje, ki je v zvezi z gibanjem mi je popolnoma otrpnelo. To pripisujem udarcu. In bode li to mišičevje zopet za rabo tako hitro, kakor bode zahtevala potreba?

In tudi ako se to zgodi, kar sem upal uvažujoč svoje telesne moči sem imel le malo nade, da se izognem pretečej mi osodi. Vse bi bilo dobro, ako bi bili moji tovariši v bližini! Ako bi imel saj moj mali Halef nekoliko pojma, kaka nevarnost mi preti! Toda to je povsem izključeno.

Polasti se me čuvstvo, o katerem ne vem je li bil srd ali obup; mogoče je prvo pravilno, kajti vedno sem bil prepričan, da pride pomoč čestokrat tudi tedaj, ko je obup že povsem blizo. Zopet napravim pesti; potem preneham dihati, kakor da bi se hotel prostovoljno zadušiti; napnem vse mišičevje, ki je bilo še v mojej oblasti in potem — potem se nakrat stresem po vsem životu: končno zamorem gibati z rokami, potem z nogami, z vratom in trepalnicami.

S posameznimi udmi gibam tako, da nihče ne opazi in tako preskusim vse svoje ude. To ni šlo lahko, kajti glava je bila taka, kakor da je povsem razbita. Zelo sem se moral mučiti, da sem zamogel logično misliti

in v rokah ter nogah čutim nekako težo, ki je bila težja od svinca; kljub temu pa upam, da bi v slučaju potrebe zamogel vstati in se saj nekoliko braniti. In končno zaupam tudi osodi, ki me še nikdar ni ostavila, kakor tudi trdnej volji, ktera vedno vpljiva na nepokorno telo. Tako sem bil prepričan, da se ne dam živega pokopati.

Tako ležim dolgo časa in zrem napol odprtih oči na ogenj, ki gori na kamenju. Tu sedi osem mož, kateri s svojimi nožmi režejo meso pečene ovce in je marljivo nosijo v svoja usta. Med njimi spoznam debelega peka, ljubeznjivega prosjaka in častnega Urjana, ki se mi je ponudil za kažipota, ko sem jezdil v Kabač.

Tako je toraj mislil pek, ko je preje prisegel, da se itak še vidiva. Pri tem seveda ni mislil, da me bodo ubili. Le čakaj, debeljak, jaz upam, da ti bodem še lahko "natoleevaje" dokazal, da sem še pri življenju.

In moj vodja se je znal izvrstno spremeniti! Čemu neki je tako skrbno gledal med drevje? Ah, sedaj se spominjam! Ko sem čakal za pekovo hišo, je pekov pomočnik na skrivaj odjezdil. Odposlal ga je njegov gospodar, da zbere sedaj tu zbrane gentlemene in da sporoči prosjaku o mojem prihodu. Moj vodja me je pričakoval na polju in se je bal, da bi pekovskega pomočnika, ki je bil tudi namenjen k prosjaku, ne srečala, kajti to bi v meni zbudilo opravičeno sumnjo. Pek me je toraj namenoma poslal k prosjaku, samo da me ugonobi. Tako je, in nič drugače!

In sedaj je pek tukaj zajedno z izdelovalcem orožja in kavandžijo Dezelimom iz Ismilana. Tega je pričakoval še danes ali pa najkasneje jutri in ta človek, ki je Žutov svak, je prišel baš ob pravem času, da se tako reši nevarnosti, ki mu je od moje strani pretila.

Kako naj jim uidem? Osem proti jednemu! Oknice je le majhno. tako da skozi okno ne more nihče na prosto.

Spredaj v kotu leži moje orožje. Slédnje so mi odvzeli, kakor tudi vse drugo, kar sem imel in sedaj ležim tu na kupu listja oblečen le v srajco in hlače.

Končno preskusim previdno vezi s kterimi sem zvezan. Bile so iz usnja in zelo trdne. Vezi se ne morem oprostiti, kajti ako bi se zelo mučil, si zamorem k večjem le kožo raztrgati. Potem premišljam, kako bi se rešil, toda vse mišljenje je bilo zaman. "Ne ostane mi toraj družega, nego to, da se delam še v nadalje mrtvega, toda tudi to je le male vrednosti. Vsekako me bodo odnesli v gozd, da me tam pokopljejo. Morda se bodo pri tem domislili, da si jermena, s kterim sem zvezan ohranijo za eventuelno kasnejšo porabo. Na ta način zamorejo moje roke postati zopet proste.

Mogoče je tudi, da grobu ne bodo privoščili mojih hlač in srajce. Ako me hočejo sleči, potem morajo roke odvezati. Tudi v tem slučaju imam potem še vedno nado, da se saj lahko zadnjič v življenju branim, kajti na beg mi itak ni misliti, ker bi bil vsak tak poskus odveč. Za sedaj mi toraj ne preostane nič družega, kakor potrpežljivo čakati na ono, kar ima priti. Možje gotovo ne bodo vedno molčali in njihovo govorenje zapore imeti tudi zame kake koristi.

In ravno sedaj odloži on¹ mož, čegar glas mi je bil nepoznan in o katerem mislim, da je izdelovalec orožja iz Ismilana, zadnjo kost svojega obeda. Nož si obriše ob hlačah, ga vtakne za pas in reče:

“Tako! Sedaj smo jedli in tako lahko zopet govorimo. Jaz plačam ovco. Koliko je veljala?”

“Nič”, odvrne prosjak. “Ukradel sem jo.”

“Tem bolje. Dan se toraj zelo po ceni pričinja. Jaz prihajam, da vam naznanim dober zaslužek, in med tem ste že izvršili drugo delo, ki je morda še večje vrednosti. Pravzaprav pa še ne vem, kako se je vse to dogodilo. Prišel sem k Bošaku, ko se je namenil na pot in potem sva tako hitro jezdila, da na poti skoraj nisva zamogla govoriti.”

“Alah ! Alah! V vsem življenju še nisem tako jezdil!” pritožuje se debeli pek. “Sedaj niti ne vem, ako sem še pri življenju.”

“Pomiri se, saj še živiš! Toda nisi mogel preje na pot?”

“Ne, kajti na razpolago imam samo jedno mulo in sel, ki je preje jezdil na njej se je kasno vrnil.”

“Toraj, kedo je bil ta tujec?”

“Kristjan iz Frankistana.”

“Alah naj vniči njegovo dušo, ravno tako, kakor ste vi vničili njegovo truplo! — Kako je prišel k tebi?”

“Na poti je srečal mojo ženo in jo po meni vprašal. Znana so mu bila vsa naša znamenja in vse naše tajnosti. Pretil mi je, da me da kaznovati, ako ne dam svojo hčer Sahafu za ženo.”

“To dobi naš zaveznik Mosklan. Kedo je pa tujcu povedal vse tajnosti?”

“Tega ne vem, ker o tem je previdno molčal. Govoril je o Mosklanu, o Žutu in sploh o vsem; vedel je tudi za naš grm na polju in tako me je končno prisilil, da sem privolil v njegovo zahtevo.”

“Toda obljube ne izpolniš!”

“Napram pravoverniku držim dano besedo; toda ta je kristjan. Pojdite v Štambul in govorite tam z neverniki. Tam je vse polno katoliških kristjanov, kateri trdijo, da jim ni treba držati dane besede, ako že tedaj, ko jo zastavijo, sklenejo, da jo prelomijo. Čemu naj toraj jaz proti njim ravno tako ne postopam, kakor oni proti nam?”

“Prav imaš.”

“Poslal sem toraj skrivaj svojega pomočnika k Zabanu in ostalim prijateljem, katerim je naznanil, kaj je treba ukreniti. Zaban je dobil nalog, da mora igrati vlogo bolnika; Murad je pričakoval ptujca na polju, da ga gočovo dovede semkaj, in ostali so se poskrili za drevjem v gozdu, da pridejo potem za njim v kočo. To je ono, kar jaz vem, a ostalo naj ti drugi povedo.”

“Toraj, Zaban, kako pa je bilo potem?” vpraša izdelovalec orožja.

“Zelo lahko in prav dobro. Tujec je prišel z Muradom, ki je navidezno nekaj časa jezdil dalje. Vse to sem opazoval skozi okno in potem sem se hitro vlegel. Tujec pride v kočo in mi prinese ono, kar mi je poslal pek.”

“Toda vino mi zopet vrneš!” oglesi se pek, “kajti poslal sem ti je le navidezno, ker imam le še to steklenico. Pecivo si lahko pridržiš.”

“Kaj? Vina si mu poslal?” vpraša Ismilanec.

“Da.”

“Tega ne dobiš več nazaj.”

“Čemu?”

“Ker ga bomo mi popili.”

“Kako zamorete vi piti vino? Vsi ste pravoverniki in prorok nam je prepovedal piti vino.”

“Ne, tega ni prepovedal, kajti on je le dejal, da je vse ono, od česar se človek opijani, proketo! Od jedne steklenice se pa vendar ne moremo opijaniti!”

“Vino je moja last!”

Glas v katerem spregovori ta stavek, je tak, da je takoj lahko sprevideči, da je pek zatrdno sklenil svoje vino rešiti; toda prosjak se sedaj smeje oglesi:

“Ne prepirajte se o prorokovih zapovedih. Vino se ne more izpiti.”

“Čemu ne?” hitro povpraša pek.

“Ker je že izpito.”

“Človek, kaj pa govoriš! Kedo ti je dal pravico piti vino?” oglesi se zopet pek.

“Ti sam. Saj si vendar vino izrecno le meni poslal in tako smo je s tovariši izpili. Evo, tam leži steklenica, vzemi jo seboj in jo duhaj, ako se ti poželi po vinu.”

“Vražji lopov! Nikdar v življenju, ne dobiš več kekega daru od mene!”

“Saj jih itak ne potrebujem, dasiravno nastopam kot prosjak; to ti ravno tako dobro veš, kakor jaz.”

“Ne prepirajta se”, prekine ju izdelovalec orožja, “pripoveduj dalje Zaban!”

Prosjak potem nadaljuje in reče:

“Tujec je mislil, da spim. Ko pride k meni, me glasno pozdravi, nakar se vedem tako, kakor da sem se ravnokar probudil. Vprašal me je, ako sem jaz Zaban in ako poznam barvarja Bošaka, kateri mi pošilja razna darila. Potem poklekne kraj mene, da odpre zavoj, v katerem so bila darila. Sedaj pa ugledam tovariše, ki so prišli tiho k vratim. Vsled tega ga hitro primem in pritegnem k sebi, nakar je dobil udarec po glavi, tako, da je takoj izdihnil. Potem smo ga slekli in sedaj zamoremo vse razdeliti, kar smo našli pri njemu.”

“Bodemo li delili njegovo lastnino, je še vprašanje. Kaj pa je imel pri sebi?”

Lopovi navedo vsak posamezni predmet in pri tem ne pozabijo niti najmanjše malenkosti. Celo iglice, katerih imam vedno nekoliko pri sebi, ne pozabijo. Igle so za tukajšnje kraje velike vrednosti, kar jih skoraj nikjer ni mogoče dobiti.

Končno pričem nekoliko gledati proti njim in opazim, da ima izdelovalec orožja iz Ismilana v rokah mojo veliko puško.

“Ta puška ni vredna niti pare”, reče Ismilanec, “kedo naj jo nosi? Težja je kakor pet navadnih turških pušk in pri nas tudi nimamo tako velikih nabojev, da bi se dala nabiti. Puška je stara najmanj dvesto let.”

Možak najbrže še nikdar ni imel kake westmanske ameriške puške v svojih rokah. Še bolj pa zmaje z glavo, ko mu podajo mojo brzostrelko. To puško obrača na vse strani in jo nekaj časa preskušava, nakar se prične zaničljivo smejati in pravi:

“Ta tujec je imel najbrže podgane v glavi. Ta puška ni drugega, nego navadna igrača, kakoršnje imajo dečki za vaje v orožju. To puško ni mogoče nabiti in z njo se ne more streljati. Kaj neki pomenja železna krogla s tolikimi luknjami? Vrteti je ni mogoče. Kje pa je petelin? Ako bi ta človek še živel, potem bi ga pozval, da ustrelj iz te puške. Tega bi ne mogel in moral bi se sramovati.”

Tako govore o vsakem predmetu in pri tem pridejo na dan sodbe, ktere me silijo naravnost v smeh, ako bi to ne bilo prenevarno. Ravno hoče Ismilanec vstati, da si ogleda tudi mojega konja, ko se zasliši, da prihaja proti koči počasno nek jezdec. To tudi slišijo lopovi in prosjak hitro odide pred kočo.

“Kedo prihaja?” vpraša Ismilanec.

“Nek tujec”, odvrne prosjak. “Mali človek, ktereга še nikdar nisem videl.”

V tem trenutku se že zasliši pozdrav:

“Neharak mu barak — bodi blagoslovljen tvoj dan!”

“Neharak sajid — bodi srečen tvoj dan! Kedo si ti?”

“Potnik iz daljine.”

“Od kod prihajaš?”

“Iz Asemnata.”

“In kam si namenjen?”

“V Gimirdžino, ako dovoliš.”

“Zelo si vljuden, kajti mojega dovoljenja nikakor ne potrebuješ.”

“Uljuden sem, ker želim, da tudi ti tako nastopaš. Rad bi te nekaj naprosil.”

“Česa?”

“Truden sem in zelo lačen. Ali mi dovoliš, da se v koči odpočijem in povžijem nekoliko jedila?”

“Jaz nimam jedi za te, ker sem siromak.”

“Seboj imam nekoliko kruha in mesa; to rad delim s teboj, ker bo za oba zadostovalo.”

Zelo sem radoveden, kaj bode prosjak na to odgovoril, kajti moje veselje si vsakdo lahko predstavlja: po njegovem glasu sem tujca takoj spoznal — in ta je bil moj mali hadži Halef Omar.

Kje neki je bil v minolej noči? Kako prihaja sedaj semkaj? Kako je izvedel, da sem jezdil v tej smeri? Taka in jednaka vprašanja se mi pode po glavi. Vsekako je moral vedeti, da sem tu razjašil, kajti pred kočo

stoji moj konj. Tudi je moral vedeti, da se je z menoj sovražno postopalo. Prosjak je namreč držal v roki moj nož in iz tega je Halef lahko sklepal, da so mi ga odvzeli.

Strah me je bilo za prijatelja in vendar se sedaj čutim popolnoma varnega, kajti Halef je bil vedno pripravljen tvegati zame svoje življenje.

Ismilaneč ustane med tem; odrine prosjaka, opazuje nekoliko Halefa in reče začudeno:

“Kaj vidim, tujec! Ti imaš kopčo!”

“Ti poznaš to znamenje?” vpraša Halef.

“Ali ne vidiš, da imam tudi jaz kopčo?”

“Vidim, toraj sva prijatelja.”

“Kedo ti je dal kopčo?”

“Ali misliš, da se kaka tajnost tako hitro izda?”

“Prav imaš. Razjaši in bodi nam dobrodošel, dasiravno prihajaš v hišo žalosti!”

“Po kom žalujete?”

“Za sorodnikom lastnika te koč, ki je v minolej noči umrl za mrtvoudom. Njegovo truplo leži v kotu in sedaj smo se zbrali, da opravimo molitve.”

“Alah mu podeli radost v raju!”

Pri teh besedah Halef razjaši in potem pravi:

“Kako lep je ta konj! Čegav pa je?”

“Moj”, odvrne izdelovalec orožja.

“Potem ti zavidam, kajti ta konj je gotovo potomec prorokove ko-bile ki je bila navzoča, ko so prišli po noči k njemu Alahovi seli.”

Ko to izgovori, vstopi, pozdravi ostale in pogleda v kot, kjer jaz ležim. Pri tem vidim, kako nehotе seže za pas; toda k sreči je zamogel tedaj samega sebe sevladati, da se tako ni izdal.

“Jeli to vaš mrtvec?” vpraša, in pokaže name.

“Da.”

“Dovolite, da mu izkažem predpisane časti.”

Ko se hoče meni približati, mu reče prosjak:

“Pusti ga v miru. Mrtvaške molitve smo že odmolili.”

“Toda jaz jih še nisem opravil. Pravovernik sem in tako se moram ravnati po koranovih zapovedih.”

Na to se približa meni, ne da bi ga kedo oviral, poklekne kraj mene tako, da okrene ostalim svoj hrbet in prične navidezno moliti. Nekaj časa se mi zdi, da slišim škripanje njegovih zob. Ker si prav lahko mislim, da gledajo vsi navzoči nanj in name, mižim še nadalje, toda pri tem šepetam tako, da me zamore le on razumeti:

“Halef, še živim.”

Halef se oddahne, kakor da bi se rešil velikega tovara, ostane še nekaj časa pri meni, potem ustane in reče, ne da bi se oddaljil:

“Toda mrtvec je zvezan!”

“Se li temu čudiš?” vpraša ga izdelovalec orožja.

“Seveda, kajti niti trupla sovražnikov se ne zveže. Mrtvec ne more nikomur več škodovati.”

“To je pravilno; toda tega smo morali zvezati, kajti, ko ga je napadla bolezen, pričel je divjati, kakor blazen. Skakal je sem in tja in tokel krog sebe, tako, da je bilo naše življenje v nevarnosti.”

“Toda sedaj je mrtev. Čemu ga ne odvežete?”

“Na to nismo mislili.”

“To je onečiščenje mrtveca in njegova duša ne more iti na svoje mesto. Morda spada k onim, ki so odstopili?”

“Ne.”

“Potem mu morate prekrižati roke in okreniti njegovo truplo proti Meki!”

“Ali ne veš, da se onečistimo, ako se dotaknemo mrtveca?”

“Saj ste že itak onečisteni, ker ste pod isto streho, kakor mrtvi. Mrtveca se vam ni treba dotakniti. Razrežite mu vezi in primite ga s komadom blaga. Evo, tu imam robec; naj li to jaz storim mesto vas?”

“V zelo velikih skrbih si radi njegove duše!”

“Samo radi moje. Pristaš sem Merdifajevih nauk in počenjam le ono, kar je dolžnost vsakega pravovernika.”

“Stori, kar ti je drago!”

Halef vzame svoj nož, potegne dvakrat in moje noge ter roke so proste. Potem ovije svojo desnico z robcem, da tako ne pride v neposredno dotiko z dozdevnim mrtvecem, prekriža moje roke in me položi tako, da gledam proti iztoku.

Ker sede v tej smeri tudi vsi ostali, mi je sedaj mnogo lažje opazovati ljudi v koči.

“Tako”, reče Halef in vrže onečiščen robec na tla. “Sedaj sem zadovoljil svojej duši in tako morem mirno povžiti svojo južino.”

Nato odide k svojemu konju. Možje prično nekaj šepetati dokler se ne vrne s kruhom in mesom v roki ter prisede k ostalim.

“Nimam dosti”, reče Halef, “toda rad delim z vami.”

“Kar sam pojej, kajti mi smo siti”, reče Ismilanec. “Lahko nam pa poveš kedo si in po kakem opravku jezdiš v Girmirdžino.”

“Vse bodeite zvedeli. Toda vaš gost sem in vsi ste bili tukaj pred menoj. Radi tega moram preje jaz zvedeti, pri katerih ljudeh sem sprejel gostoljubnost.”

“Pri dobrih prijateljih; o tem si lahko prepričan, ker nas lahko spoznaš po kopci.”

“O tem niti ne dvomim, kajti to bi ne bilo dobro za vas!”

“Čemu?”

“Ker je zelo nevarno imeti mene za sovražnika.”

“Jeli to resnica?” vpraša ga smeje se izdelovalec orožja. “Ti si toraj tako nevaren človek?”

“Da”, odvrne Halef povsem resno.

“Toraj misliš, da si velikan?”

“Ne, toda še nikdar se nisem bal kakega nasprotnika. Ker pa ste moji prijatelji, se vam ni treba bati.”

Vsi navzoči se prične glasno smejati in jeden pripomni:

“Na nikak način se tebe ne bojimo!”

“Potem mi pa povejte, kedo ste?”

“Jaz sem kmet iz Kabača, in vsi drugi so tudi. Kaj si pa ti?”

“Moja domovina je Kurdistan in po poklicu sem lovec na medvede.”

Navzoči nekaj časa molče, potem se pa prično zopet vsi glasno smejati.

“Čemu se smejete?” vpraša jih Halef. “To je že v drugič, da ste se pričeli smejati. V bližini mrtveca se spodobi za vsakega pravovernika ostati resnim.”

“Toda jeli kaj takega sploh mogoče? Ti, in lovec na medvede?”

Smeh se iznova prične.

“Čemu ne?” vpraša jih Halef.

“Toda ti si vendar pritlikovec. Medved te požre, kakor hitro te vglada. Pri tem bi se pa do sitega nikakor ne najedel. Medved potrebuje deset taceh mož, ako se hoče nasititi.”

“Toda moja krogla bi ga prej požrla, kakor on mene.”

“Jeli lov na medvede tvoj poklic?”

“Da. Imel sem dve teti, kateri sem iskreno ljubil. Jedna je bila sestra mojega očeta, druga pa moje matere. Prišel pa je medved in je obe pojedel. Tedaj sem prisegel vsem medvedom krvavo osveto in sem odšel v svet, da jih morim, kjerkoli jih najdem.”

“Si li že kakega ustrelil?”

“Da, mnogo.”

“S kroglo?”

“Da, moja krogla nikdar ne izgreši svojega cilja.”

“Toraj si velik strelec?”

“Tako vsi trdijo. Znanе so mi vse puške na svetu in z vsako pogodim svoj cilj.”

Sedaj pogodim, čemu se je izdal zviti Halef za loveca. Iskal je namreč razloga, da bi na lep način prišel do svojih pušk. Morda je tudi nameraval pridobiti jih za to, da bi mu dovolili pàrkrat ustreliti iz svojih pušk. Ako se to zgodi, potem morajo iti na prosto pred kočó in na ta način dobim jaz priliko vstati.

“Kaj praviš?” reče izdelovalec orožja, “ti poznaš vse vrste puške?”

“Da.”

“Ali poznaš to puško?”

Pri tem pokaže na mojo brzostrelko.

Halef vzame puško v roko, jo nekaj časa ogleduje in reče:

“Prav dobro. To je brzostrelka iz Amerike.”

“Take puške še nikdar nismo videli in mislili smo, da je le igrača. Ti pa misliš, da se s to puško lahko ustrelí večkrat, ne da bi jo bilo treba nabijati?”

“Petindvajsetkrat.”

“Ejin sen — ti nas vlečeš!” vzklikne Ismilanec.

“Ne, temveč resnico govorim. V deželi, ktero sem imenoval, so imeli slavnega orožarja, ki je izumil to puško. Ta je bil pravi čudak. Ko je puško dogotovil, je prišel do tega, da bi bile kmalo vse gozdne živali postreljene, ako bi bilo mnogo takih pušk v rabi. Radi tega ni vzel patent na to puško. Tajnost je obdržal zase in je izdelal le nekoliko taci pušk. Kmalu potem je umrl. Drugi so potem kušali tajnost odkriti, toda kedor je puškine dele razstavil, jih ni mogel več zložiti in puška ni bila več za rabo. Oni, ki so imeli te puške so v divjini pomrli in te puške so izgubljene. Ta puška je morda jedina, ktero je še dobiti. Imenuje se Henryjeva brzostrelka in zelo rad bi vedel, kako je prišla v vaše roke.”

“Kupil sem jo v Štambulu od nekega Amerikanlija”, odvrne izdelovalec orožja.

“Zelo nespameten je bil, da jo je prodal. Ta kroglija za cevjo je namenjena za naboje. Ona se premika sama pri vsakem strelu, tako prihajajo krogelje vedno v cev. Naj li vam pokažem, kako se strelja s to puško?”

“Da, pokaži nam!”

“Kako pa je to, da ti je Amerikanli prodal puško, ne da bi ti pokazal, kako je treba z njo ravnati?”

“Pozabil sem ga vprašati.”

“Potem si človek, kterege ne morem zapopasti. Si li rojen v Arkiliku, kjer čevlji nimajo peta in vozovi ne koles? Pojdimo na prosto in tam vam pokažem, kako se strelja s to puško.”

“Jeli nabita?”

“Da. Pokažite mi kak cilj in desetkrat po vrsti ga bodem pogodil.”

Halef odide in vsi mu slede. Na streljanje so vsi tako nestrpno pričakovali, da name nihče ni mislil. V ostalem so pa tudi bili prepričani, da sem mrtev, tako, da se jim ni bilo treba zame brigati.

“Toraj — kam naj streljam?” zaslišim Halefa dejati pred kočo.

“Streljaj na ono vrano, ki sedi na oni veji.”

“Ne; vrana bi padla mrtva na zemljo, dočim bi jaz rad večkrat ustrelil na jeden in isti cilj, da vam tako dokažem, kako znam pogoditi. Pojdimo toraj tje v stran, kajti streljati hočem na kočo. Vidite ono desko, ktero je veter že skoraj odnesel? Ker moli iz strehe, nam tvori najboljši cilj. Desetkrat jo bodem zadel.”

Končno slišim, kako se možki oddaljijo. Halef jih vodi po možnosti daleč, da mi tako olajša probujenje iz mrtvaškega spanja.

Tam leži moja obleka, nož, kterege je prosjak zopet odložil, naboji, ura, denarnica in sploh vse, dočim sloni moja velika puška ob steni.

Takoj vstanem in se nekoliko pretezam, kajti v vseh udih še čutim bolečine in roke, kakor tudi noge so še vedno težke. Kljub temu jih pa zamorem gibati. Glava me nepopisno boli in ko primem za oni del lobanje, kjer čutim najhujše bolečine, opazim veliko bunko. Toda sedaj ni čas za taka opazovanja. Vsled tega se po možnosti hitro oblečem, spravim drobnosti v žepe in vzamem puško.

Za vse to rabim naravno več časa, kakor običajno; toda Halef strelja tako počasi, da sem bil že pri petem strelu oblečen.

Kolikokrat ustrelil, tolikokrat slišim pohvalo ostalih. Sedaj stojim sredi kočee in tako ga lahko opazujem skozi okno. Sedaj ustrelil v šestič, in pri tem vidim, da gleda proti oknu, ne pa na streho. Morda misli, da mu bodem dal kako znamenje. Takoj stopim k oknu in dvignem za sekundo roko. Halef prikima z glavo in se okrene proti svojim gledalcem.

Kaj je govoril, tega ne morem slišati, toda takoj na to dene puško na ramo in odide počasi proti hiši.

“Deset strelav, deset!”, oglasi se izdelovalec orožja, “dosedaj si šele šestkrat ustrelil!”

“To je dovolj”, odvrne Halef in med tem se toliko približa, da ga lahko slišim. “Videli ste, da pogodim cilj z vsakim strelom. Škoda je krogelj, kajti morda jih bodem za kako drugo svrhu potreboval.”

“V kako svrhu?”

“Da jih požnem vam v glavo, lopovi!”

Pri teh besedah se ustavi in se zopet okrene proti njim. Tako pride trenutek, v katerem je treba odločno nastopiti. Midva proti tolikej premoči. Toda na Halefu ni opaziti niti najmanjše skrbi ali strahu. Lopovi so ostavili svoje puške v koči in tako se zamorejo braniti le z nožmi.

Vsi so nepopisno iznenadeni, to je opaziti po njihovih besedah, kakor tudi po zadržanju. Najpreje mislijo, da se Halef le šali in Ismilanec reče v smehu:

“Kaj, nas hočeš postreljati, mali? Ako se hočeš šaliti, potem si kaj boljšega izmisli. Sicer si dober strelec, toda nas ne pogodiš, dasiravno smo tako blizo.”

Halef dene prst v usta in zažvižga. Potem odgovori:

“Šala? Kedo vam pravi, da se šalim? Poglejte malo v stran! Tam stojita dva, ki vama lahko takoj dokažeta, da se ne šalim.”

Pri tem pokaže proti nasprotnemu robu gozda in tam opazim v resnici našega Črnogorca Oška in Omar ben Sadeka, ktera oba merita s svojimi puškami. Oba sta bila toraj skrita in Halefov žvižg je bil za njiju znamenje, da se pokažeta.

“Džimle bitin šejtanlar — pri vseh vragih!”, reče izdelovalec orožja. “Kedo so ti ljudje, kaj nam hočejo?”

“Oni zahtevajo mrtveca, ki leži v koči.”

“Kaj pa jim je mrtvec mar?”

“Oni se morajo zanj zanimati, kajti mrtvec ni sorodnik prosjaka, temveč naš vodja in prijatelj. Vi ste ga ubili in prišli smo, da vam milo za drago poplačamo.”

Skoraj vsi sežejo za pasove po svoje nože, toda Halef jim reče:

“Pustite nože v miru, ker vam ne morejo pomagati. V puški imam že osamnajst krogelj in pri prvem strelu, pričneta tudi moja prijatelja streljati. Predno se mi približate, ste mrtvi!”

To spregovori tako resno in prepričevalno, da so bili takoj osvedočeni, da se ne šali. Vsi stoje le kakih petnajst korakov proč od njega

medtem, ko on meri proti njim. Ako ga hitro napadejo, zamore ustreliti le jednega; toda nihče neče iti v smrt.

Lopovi se jezno spogledajo in potem vpraša Ismilanec:

“Kedo pa je oni mož, ktereга imenuješ vašega vodjo in prijatelja?”

“On je še izdatno boljši strelec in lovec, kakor jaz. Njega ne more nihče raniti, in tudi ako je že mrtev, potem se njegova duša kmalo vrne v njegovo truplo. Ako tega ne verjamete, pogledjte proti koči!”

Vsi se ukrenejo proti označenej smeri. Tu sedaj ugledajo mene, kajti stal sem s puško v rokah na vratih prosjakove koč. Ko me ugledajo, se nepopisno ustrašijo, dočim Oško in Omar veselja vzdikljeta.

“Sedaj lahko uvidite, da ste zgubljeni, ako se takoj ne udaste”, nadaljuje Halef.

“Vaj! Bicim tifenkler var iza idik! — Ako bi imeli naše puške!” zakriči Ismilanec.

“Toda sedaj jih nimate. In ako bi jih imeli, bi vam itak ne koristile. Sedaj ste v našej oblasti. Ako se prostovoljno vdaste, hočemo z vami milostno postopati.”

“Kako zamoreš proti nam tako postopati, ko imaš vendar kopčo?”

“Mojega tovariša ste hoteli umoriti. Ker pa imam kopčo, ste lahko prepričani, da se bode z vami milostno ravnalo, ako se udaste. Pojdite v koč, tam hočemo razpravljati dalje.”

Ismilanec hitro pogleda proti koči in tedaj opazim v njegovih očeh vesel svit.

“Da”, reče končno, “pojdimo v koč. Tam se bode vse zjasnilo. Jaz sem nedolžen, kajti, ko sem prišel, je bil tujec že mrtev. Pojdimo notri!”

Pri teh besedah porine svoje prijatelje pred seboj. Halef povesi puško in jaz se hitro umaknem, da si prilastim puške teh ljudi. Puške hitro vzamem in jih odnesem v kot. Tjekaj ne smem nikomur pustiti.

Ko se še bavim s puškami, pridejo lopovi, med kterimi je prvi debeli pek, čegar obraz je sličen onemu, kakega grešnika. Jedva, da vzamem od zadnje puške netilno kapico, ko zaslišim pred koč krik. Zunaj nekdo dvakrat ustrelji, krogliji pogodita steno in Halef zakriči:

“Sidi, sidi, pojdi ven!”

Naravno, da se temu klicu takoj odzovem; sedaj pa zakriči oni, ki je bil prej moj vodja:

“Stojte! Ne pustite ga ven!”

Vsi mi zastavijo pot. Pri tem pa sunem jednega s puško v trebuh, da se z boleznim krikom zvali, dočim udarim družega s pestjo po glavi in pridem srečno na prosto. Za vse to rabim le tri sekunde; toda izdelovalec orožja že jezdi po ravnini — na mojem konju, držeč mojo brzostrelko v desnici.

Nepričakovano je namreč odvzel Halefu puško, ga udaril s kopitom po glavi in potem bliskovito skočil na konja. Oško in Omar to takoj opazita in sta pričela streljati.

“Ostanita tukaj!” zakričim obema. “Ne pustita nikomur na prosto in ustrelita vsakogar, ki bi skušal bežati!”

Pred hišo stoje pekova mula in konja našega Halefa ter Ismilanca. Ismilancev konj je bil boljši; hitro ga zajašim, spodbodem tako, da skoči visoko v zrak, ga okrenem in zdirjam za tatom.

Kaj se godi za menoj, je stranska stvar, kajti pred vsem moram zopet dobiti svojega konja. V roki držim puško, kajti zatrdno sem sklenil, da Lopova ustrelim, ako mi drugače ni mogoče osvoboditi svojega Ri.

Ismilanee krene proti Kabaču. Sedaj ga ne morem več videti, toda njegovi sledovi me vodijo po gozdu. Ako pustim, da se takoj spočetka oddalji, potem je moj konj zgubljen. Vsled tega naganjam konja, na katerem sedim, k največjej hitrosti.

Sicer se mi dozdeva, kakor da slišim konjsko dirjanje pred seboj, toda radi drevja mi ni mogoče ničesar videti. Tako jezdim najmanj pet minut med drevjem in v tem času predirjam najmanj pet angleških milj. In sedaj — prihaja li konjsko dirjanje od strani pred menoj? Ne; dirjanje prihaja od zadaj. Sedaj se okrenem in ugledam — Halefa, ki v urnem skoku jezdi za menoj. Halef sedi sklonjen na konju in tolče po živali s svojim bičem, da se sliši vse do mene.

“Kudam! Havam, bil agel, za Ri hatirak — naprej! Hitro, hitro! Inače je Ri zgubljen!” kriči Halef.

Ker je govoril arabski, vem, da je do skrajnosti razburjen.

“Čemu si kočó ostavil, sedaj bodo ušli!”

“Oško in Omar sta tam!” odvrne Halef kričaje.

Več nisva zamogla govoriti.

Gózd postane redkejši in končno pridemo na ravnino, po kterež se lahko daleč vidi.

Z Halefom jezdiva po malej višini, pod ktero je neka vas, najbrže Kabač. Na levi strani se vije širok potok, ki se izliva za vasjo v malo reko Seidli. Predno se pa potok zliva v reko, vodi preko njega most.

Naravno, da takoj vgleđava Ismilanca, ki je pa daleč pred nama, tako, da ga tudi s kroglo ni mogoče doseči. Ri je bila izvrstna žival. Ako bi bil Ismilanee boljši jezdec, potem bi bil lahko že tri do petkrat tako daleč.

Lopov ne krene proti vasi, kajti najbrže se je bal pokazati se med poštenimi ljudmi. Končno krene iz nepoznanega razloga proti potoku. Morda ga namerava preskočiti? Tega ne morem verjeti. Potok je širok in njegovi bregovi so zelo visoki.

“Za njim!” zakričim Halefu. “Goni ga proti mostu!”

Zavijem proti vasi, kajti to je najdirektnjša pot proti mostu. Na ta način se mi lahko posreči, da pridem tje kljub temu, da je moj konj slabši, preje, nego tat.

Moj konj je preneokreten. Olajšam mu po možnosti težo, toda vse je zaman. Končno mi ne preostane nič drugega, kakor da se poslužim surovosti: — vzamem nož izza pasa in zabodem konja nekoliko v vrat.

Konj porabi vse svoje moči in za nekaj časa se mi dozdeva, da letim proti vasi; žival postane sedaj taka, da jo je skrajno težavno brzdati. Potem me sploh neče več poslušati, temveč dirja slepo dalje in ker tu ni ni-

kake ceste, moral sem nepopisno paziti, da ne padneva, kar bi bilo zame brezdvomno osodepolno ali pa saj nevarno.

Daleč na levo jezdi Ismilanec. Ko se okrene, ugleda Halefa, dočim mene ne vidi. Pri tem se posadi pokonec v sedlu in prične mahati z mojo brzostrelko. Pri tem si lahko predstavljam njegov škodoželjni smeh, ko je ugledal Halefa. Razdalja med njim in Halefom postaja vedno večja. K sreči pa jezdim sedaj jaz proti vasi z večjo hitrostjo, kakor konjski tat.

Iz vasi nas končno ugledajo. Ljudje stoje na vratih; blizo prvih koč leži velik kup kamenja, toda jaz nimam časa, da bi jezdil krog kupa, ktereга jednostavno preskočim. Konj globoko vzdihne; tedaj namreč ni ničesar videl, in ako bi ga ne vodil, bi se gotovo zaletel v prvi zid. Popolnoma pa konj ni bil v mojej oblasti in tako sem se zadovoljil le s tem, da preprečim kako nesrečo.

Sedaj jezdim memo prve hiše. Tu stoji neroden voz, poln raznega sadja. Umakniti se ne morem. Pritisnem konja z vsemi močmi, in naslednji trenotek sva oba srečno preko voza. Gledalec glasno zakriče.

Temu sledi ovinek, po katerem moram jezdit. Jedva pridem srečne krog ovinka, ugledam moža, ki vodi za seboj kravo. Mož me ugleda, potem strahu zakriči, in ostavi svojo kravo. Naslednji trenotek preskočim kravo.

“Čelebi, čelebi, efendi!” zaslišim kričanje za seboj.

Memogrede pogledam moža, ki je kričal. Bil je Ali Sahaf, ki je tedaj stal pred svojo kočo. Njegova usta so odprta in roke ima na prsih prekrižane. Imel me je za slabega jezdeca in tako brezdvomno misli, da mi je konj podivjal.

Tako jezdim vedno dalje zopet na prosto. Sedaj ugledam most. Ismilanec še ni pri mostu, kajti prišel sem srečno pred njim. Ko se okrenem, ga opazim, kako prihaja ob vodi in kako jezdi daleč za njim Halef.

Posreči se mi konja ustaviti in potem vzamem puško v roke, kajti moj konj je bil zame večje vrednosti, kakor tatovo življenje. Ako konja prostovoljno ne ostavi, potem mu je kroglja zajamčena. Pred vsem pa mora priti bližje.

Sedaj me pa tudi on ugleda in se prestraši, kajti nikakor ne more zapopasti, kako sem prišel semkaj. Potem okrene konja hitro na desno, kajti kaj drugega mu itak ne preostane. Pred njim sem bil namreč jaz za njim je Halef in na levi je potok. Vsled tega je prisiljen bežati naravnost skozi vas.

Tudi jaz takoj okrenem in zabodem svojega konja v drugič nekoliko v vrat. Prišedši zopet v vas, ugledam beguna, kako prihaja izza neke hiše. Prvotno je namraval jezdit memo omenjene hiše. Le pet skokov in Ismilanec bi z mojim konjem zginol. Vsled tega se vzravnam, pomerim proti lopovu s puško in merim sredi najhitrejše ježe. Toda puško kmalo zopet odložim, kajti ugledal sem, da je prišel begun do zapreke, ktere preje najbrže ni videl, ali jo je pa podcenjeval.

Kraj hiše, memo ktere hoče jezdit, stoji namreč visok plot iz grmovja. Da sem jaz na njegovem mestu, bi me ta zapreka nikakor ne ovirala,

kajti ako se je nemore preskočiti, potem se lahko jezdi skozi njo. On se pa boji in okrene proti onej smeri, od ktere sem preje jaz pridiral v vas.

Tje mu ne sledim, kajti moja naloga je, da mu zasedem pot na ravni kajti na ta način ga spravim zopet proti potoku. Sicer sem sedaj dovolj blizu, da ga morem s kroglo pogoditi, toda on je vendarle človek in tako moram saj skušati, da pridem do svoje lastnine brez prolijanja krvi. Vsled tega poženem svojega konja naravnost proti onemu plotu, kterege se je begunec prestrašil. Za Rija bi skok preko plota ne bil previsok, toda konj, na katerem jaz jezdim, ne more tako visoko skočiti. Vsled tega ga prisilim, da se povspne visoko v zrak in takoj na to prodre srečno plot in pride na drugej strani vrta zopet na isti način na prosto.

Za vasjo jezdim potem zopet kakor bi letel in baš, ko jezdim vzporedno memo prve hiše, ugledam zopet Ismilanca.

On opazi, da mu je pot zopet zastavljena in tako odjezdi naravnost proti potoku, kteremu bi se preje rad izognil. Malo dalje navzdolj se pojavi tudi Halef, kteremu tudi nič družega ne preostane, nego okreniti se.

Tako sledim beguncu, ki je sedaj le kacih petdeset konjskih dolžin pred menoj in podi Rija z ostrogami, na ktere slednji ni bil priučen. Ri se postavi na zadnje noge in neče več dalje.

“Ri, vagif, vagif, vagif — Ri, stoj, stoj, stoj!” pričnem kričati v nadi, da me bode dobra žival razumela in se ustavila.

Toda Ismilanec udari konja s puško po glavi, da oddirja zopet dalje. Jaz mu naravno sledim.

Ri dirja sedaj v skoku in razdalja med nami prične vidoma rasti. Begunu ne preostane nič družega, nego iskati svojo rešitev v tem, da skoči preko potoka. Ako se mu ta skok posreči, potem je moj konj zgubljen, ako preje tatu ne ustrelim. Vsled tega zopet pomerim.

Tako dirjamo dalje. V trenutku, ko bi prišel Ismilanec srečno na drugi breg, sem nameraval streljati. Še pet, štiri, tri konjske dolžine je oddaljen od brega. Ri dene zadnje noge pred prve in potem poleti elegantno preko vode; pri tem pa jezdec izgubi ravnotežje in pade na drugem bregu potoka na zemljo, kjer nepremično obleži.

Svojega konja nisem mogel več brzdati, ker je preveč dirjal. Konj je bil slabo izšolan. Vsled tega glasno zākričim in naslednji trenotek sem že na drugem bregu, kjer se konj prevrne.

Sedlo na katerem sedim je bilo arabsko, ki ima spredaj in zadaj veliko naslonjalo. Te vrste sedla so sicer udobnejša, kakor evropska, toda ako konj pade, so mnogo nevarnejša. Ko skočim preko potoka, sem tvegaj svoje življenje, o tem sem prepričan. Vsled tega vzamem med skokom noge iz nožnic na sedlu, se oprem držee v rokah vajeti, na sprednje naslonjalo, in na drugem bregu, skočim srečno raz konj v trenutku, ko slednji pade.

To je bilo nekoliko težavno, ker sem imel pri sebi puško in tako se mi ne posreči tako gladko, kakor bi se mi posrečilo, ako bi imel drugo sedlo. Vsled tega padem na zemljo, kjer za par trenotkov obležim nepremično.

“Alah il Alah!” zakriči mali Halef za menoj. “Sidi, ali še živiš, ali si mrtev?”

Na zemlji ležim tako, da ga lahko vidim. Halef ni več daleč od potoka in že priganja konja, da bi tudi on preskočil vodo. Pri tem si lahko zlo-mi vrat. Nevarnost, v kateri vidim prijatelja, mi da zopet moč, tako da dvignem roko in zakričim:

“Ostani na oni strani, Halef! Ne bodi nespameten!”

“Proroku bodi hvala!” odvrne Halef. “Sidi pravi, da sem nespa-meten in vsled tega mora še živeti.”

“Seveda še živim, toda zelo sem se udaril.”

“Morda si si kak ud zlomil?”

“Mislim da ne, toda pogledati moram!”

Pri teh besedah ustanem in vidim, da zamorem gibati z vsemi udmi, toda v glavi mi šumi, kakor kak kontrabas. Halef razjaši, spleza po bregu do vode in skoči na to stran potoka, ki ni bil širok, kajti le razdalja med visokimi bregovi je velika.

“Alah je velik!” reče hadži. “To je bil lov! Niti mislil nisem, da bodeva z našimi konji dohiteli tvojega Ri.”

“Nositi je moral slabega jezdeca.”

“Da, sedel je na konju, kakor opica na velblodu, ali pa na medvedu, kakoršnje se vidi v Štambulu. Evo, tam stoji Ri, jaz grem ponj.”

Ri stoji mirno in se pase. Na njem ni opaziti niti znoja, dočim — je Ismilančev konj ves moker. Sedaj je zopet ustal, kajti pri padcu se ni poškodoval. Le sedlo je bilo raztrgano, kar se je zgodilo brezdvomno pri padcu.

“Pusti ga v miru, Halef!” mu odvrnem. “Najpreje moramo pogle-dati jezdeca, ki je pred nama bežal.”

“Želel bi, da si je zlomil svoj vrat!”

“Kaj tacega ne smemo želeli.”

“Čemu ne, saj je vendar navaden ropar in konjski tat.”

“Toda kljub temu človek. On se niti ne gane. Gotovo je nezavesten.”

“Najbrže ni le nezavesten, temveč tudi mrtev. Njegova duša naj gre v džeheno, kjer naj pije bratovščino z vragom.”

Potem poklekнем kraj Dezelima in ga preiščem.

“Toraj? Ali sedaj veš, kje je njegova duša?” vpraša Halef.

“Duše ni več v njem, kajti v resnici si je zlomil tilnik.”

“Temu je sam kriv, in v nadalje ne bode več kradel konje, najmanj pa tvojega. Alah dodeli, da odide njegova duša v kako staro kobilu, kte-ra bode vsaki dan desetkrat ukradena, da potem izve, kako je ako mora kakega lopova nositi!”

Pri tem se Halef približa in pokaže na fes mrtvega Dezelima.

“Vzemi jo!” reče Halef.

“Koga?”

“Kopčo.”

“Ah, prav imaš, na to niti mislil nisem.”

“In vendar je zelo potrebno; kedo ve, bi te li zamogel rešiti, ako bi ne imel kopče.”

“Kje si jo pa dobil?”

“Od kovačevega jetnika.”

“Potem si bil pri Šiminu?”

“Da. Toda o tem ti kasneje povem, kajti sedaj imava dovolj drugega opravka. Evo, tam prihajajo ljudje!”

Vse prebivalstvo male vasi je prišlo k potoku. Na bregu stoje ženske možki in otroci in sicer v velikem številu, kateri vsi nepopisno kriče. Kaj takega se namreč v njihovej vasi ne dogaja vsak dan.

Dva možka splezata po bregu do vode, ktero preskočita. Prvi med njima je bil Ali Sahaf.

“Efendi, kaj se je zgodilo?” vpraša. “Čemu ste zasledovali tega jezdeca?”

“Ali še ne veš?”

“Ne, kako naj to vem?”

“Ali nisi videl na čegavem konju je jezdil?”

“Na tvojem. Si li z njim stavil, ali pa je morda hotel konja kupiti in ga je tako preje preskusil?”

“Ne prvo ne drugo. Konja mi je ukradel.”

“In potem sta mu sledila?”

“Da, saj si videl.”

“Toda, efendi, sedaj ne vem, kaj naj mislim! Ti vendar nisi znal jezditi!”

“Tudi sedaj ne znam drugače jezditi, kakor preje.”

“Da, da, sedaj si jezdil, kakor prvi sultanov jahač in še mnogo boljše. Nihče na svetu bi se s tem konjem ne upal preskočiti potoka.”

“Mogoče sem se medtem naučil.”

“Ne; prevaril si me; dovolil si si šalo. Najpreje si sedel na konju, kakor kak deček, in potem, ko sem te videl jezditi skozi plot in potem dalje proti potoku, sem že mislil, da si moraš zlomiti vrat.”

“Vrat naj si zlomijo drugi, na primer, ta mož.”

Pri tem pokažem na Dezelima.

“Alah! Morda si je zlomil tilnik?”

“Da.”

“Potem je mrtev?”

“Naravno.”

“Potem je tatvino drago plačal. Kedo pa je ta človek?”

Ali stopi k mrtvecu, okrene njegov obraz proti sebi in vzklikne:

“Alah je napravil čudež! To je vendar izdelovalec orožja Dezelim iz Ismilana!”

“Ga poznaš?”

“Da; on je tudi kavandžija, pri katerem sem izpraznil marsikak findžan kave in popušil marsikak čibuk tobaka.”

“Potem je bil tvoj prijatelj?”

“Ne, temveč le znanec.”

Medtem pride drugi bližje, ki si ogleda obraz mrtveca. Nato me vpraša:

“Si li ti lovil tega moža?”

“Da.”

“In pri tem je zgubil življenje?”

“Obžalujem.”

“Potem si morilec in jaz te moram zapreti.”

“Tega ne bodeš storil!” pripomni hitro Sahaf. “Ta mož ne spada pod tvoje okrožje.”

Pri tem napravi nepoznanec skrajno resen obraz in reče:

“Ti si Ali Sahaf in moraš molčati; jaz sem pa kjaja te vasi in moram govoriti. — Toraj kedo si?”

Vprašanje je name naslovljeno.

“Ptujec.”

“Od kje prihajaš?”

“Iz Nemče memleketi.”

“Jeli to daleč od tukaj?”

“Zelo daleč.”

“Imate tam svojega kjajo?”

“Mi imamo kralja.”

“Nič ne de. Tudi jaz sem kralj v Kabaču; toraj sem ravno to, kar je tvoj kralj. Pojdi z menoj.”

“Kot jetnik?”

“Naravno! Ti si morilec.”

“Ali me ne bodeš preje vprašal, kako je prišlo do tega, da sem zasledoval tega moža?”

“To se zgodi jutri, kakor hitro bodem imel dovolj časa.”

“Jaz imam pa že zdaj čas, katerega pa jutri ne bodem imel.”

“To me ne briga. Naprej!”

Kjaja zamahne z roko proti potoku. Sedaj pa pride mali hadži Halef k njemu, mu pokaže, kakor je to njegova navada, svoj bič in ga vpraša:

“Ti si toraj kjaja te vasi?”

“Da.”

“Si li že kedaj videl kak tak bič?”

“Že večkrat.”

“Si li morda tudi že kaj tacega čutil?”

“Kako pa misliš?”

“O, mislim le sledeče: Ako rečeš temu sidiju, efendiju in emiru, ki je moj prijatelj in tovariš, le še jedno neuljudno besedico, potem te s tem bičem tako nabijem po obrazu, da boš mislil, da je tvoj radovedni nos postala mošesja sultana Murada, katerega naj Alah blagoslovi. Misliš morda, da smo prišli v Kabač, da gledamo tebe in tvoje dostojanstvo? Ali morda meniš, da mislimo, da je kak kjaja najlepši človek na svetu? Videli smo že kozave hlapce in goljufe z odrezanimi nosovi, kateri so bili vsekako lepši kakor ti! Čemu ti je dal Alah krive noge in rudečo bradavico na nos? Morda za to, da te odlikuje pred drugimi pravovernimi? Čuvaj se

moje jeze in pazi se mojega srda! — kajti s tem bičem sem ukrotil že povsem drugačne lopove, kakor si ti.”

Kjaja se bolj čudi, kakor boji. Nekaj časa ogleduje Halefa od nog do glave in potem reče:

“Človek, ali si znorel?”

“Ne; toda, ako se hočeš seznaniti s kakim norcem, potem poglej v vodo in videl bodeš sebe. Le kak norec se namreč zamore predrzniti na surov način ravnati z mojim efendijem, mogočnim emirom hadži Kara ben Nemzijem.”

“Kedo pa si ti?”

“Jaz sem hadži Halef Omar bej, čuvatelj nadožlnih, osvetnik krivice in gospodar vseh kjajev, kakor daleč sije naše solnce.”

Dobri kjaja sedaj v resnici ne ve, kako naj se zadrži, tak vtis je napravil nanj Halefov govor. Končno se okrene zopet k meni in pravi:

“Efendi, si li v resnici tako ugleden?”

“Morda ne izgledam tako?” vprašam ga strogim glasom.

“Izgledaš že kakor kak emir; toda tega moža si tako preganjal, da se je ubil.”

“Temu je sam kriv.”

“Čemu?”

“Ukradel mi je konja in potem sem mu sledil, da mu ga zopet odvezamem.”

“Dezelim iz Ismilana naj bi kradel konje?”

“Ali morda ne verjameš, kaj pravi moj efendi?” vpraša ga Halef in stopi bližje. Pri tem seže zopet po svojem biču.

“Ne, niti malo ne dvomim”, odvrne hitro kjaja. “Toda zamore li efendi dokazati, da je konj v resnici njegova last?”

“Evo dokaza!”

Halef prime pri tem za svoj bič, jaz pa pokažem na Sahafa in rečem:

“Vprašaj Sahafa! On dobro ve, da je konj moj.”

“Kako naj ve; saj te ne pozna, ker si tujec.”

“On me pozna in me je videl na tem konju.”

“Jeli to res?”

“Da”, odvrne Sahaf.

Kjaja se prikloni in reče:

“Verjamem; toda efendi vsejedno moraš iti z menoj na dom.”

“Kot jetnik?”

“Ne povsem, temveč le na pol.”

“Dobro! Ktero polovico pa hočeš aretovati? Kajti druga nima časa iti s teboj, ker mora dalje jezdit.”

Sedaj me prične začudeno gledati, dočim se prično na bregu zbrani prebivalci iz Kabača glasno smejati. Vsled tega jim jezno zakriči:

“Čemu se smejete? Vi ljudje, vi podaniki in sužnji! Ali ne veste, da sem pooblaščenec in zastopnik sultana? Ako ne mirujete, vas dam vse za preti in temu bode sledila bastonada.”

Potem se okrene proti meni in nadaljuje:

„Čemu me osmešiš pred mojimi ljudmi?“

„Čemu se pa smešiš pred menoj. Ali ni smešno, ko praviš, da sem le na pol jetnik?“

„Tvoja nedolžnost je le na polovico izkazana.“

„Toraj naj ti vse dokažem!“

„Stori to!“

„Prav rad! Vidiš to puško in ta nož? Vsakogar, ki bi mi preprečil odpotovati, bodem ustrelil ali pa zaklal. In tu je drugi dokaz. Znaš čitati?“

„Da.“

„Toraj čitaj mojo potno listino, na ktere je pečat padišaha.“

Pri tem mu podam imenovano listino. Ko ugleda pečat sultana Abdul Hamida, pritisne listino na svoje čelo, usta in prsi ter reče:

„Efendi, prav imaš, ti si nedolžen. Sedaj lahko potuješ.“

„Dobro, kaj se zgodi z mrtvecem?“

„Vrgli ga bomo v vodo. Naj ga jedo raki, ker je tebe razžalil.“

„Tega ne bode storili. O njegovej smrti morate sporočiti njegovim sorodnikom, tako da bodo prišli semkaj in da ga pokopljejo, kajti na pošten način mora priti k svojim prednikom. Ako pa slišim, da tega ne storite, potem javim vso zadevo vrhovnemu sodniku v Rumili.“

„Si li njegov prijatelj?“

„Kaj vprašаш?“ odgovori Halef mesto mene. „Rumili kazi askerije je naš prijatelj in sorodnik. Moja najljubša žena je hči njegove najljubše žene. Gorje vam ako ga ne ubogate!“

Halef odide, da dovede Rija. Kijaja se pa skloni in reče:

„Alah naj dodeli najljubši ženi tvojega spremljevalca sto let in tisoč otrok, vnukov in pravnukov! Storititi hočem vse, kar mi ukažeš.“

„To tudi pričakujem. Tudi njegovega konja in vse kar ima pri sebi moraš izročiti njegovim sorodnikom.“

„Vse bodo dobili, efendi.“

Prepričan sem, da se to ne bode zgodilo, toda za nadaljnji razvoj te stvari se ne brigam, kajti vesel sem bil, da zamorem neovirano jezdit dalje ter zajašim takoj svojega konja, ktere ga sem skoraj na tako sramoten način izgubil.

Zažvižgam in konj skoči preko potoka. Ljudje glasno zakriče in se razidejo v strahu. Halef mi sledi peš in zajaši svojega konja na drugem bregu potoka.

„Efendi, ali me hočeš obiskati?“ vpraša Sahaf.

„Da, vodi nas. Vsekako hočem videti tvojega očeta.“

Mi jezdimo spredaj in nam sledi vse prebivalstvo male vasi, potem, ko je kaja. oštavil posebno stražo pri mrtvecu. Pri malej Sahovej koči razjašimo in odidemo v notranje prostore. Koča je bila razdeljena v dve nejednaki polovici. V večji polovici opazim starega moža ležati, kateri nas pozdravi z očmi, ne da bi zamogel govoriti in gibati.

„Oče, to je oni gospod, o katerem sem ti pripovedoval“, reče sin.

Potem se približam starčku, ga lepo pozdravim in mu podam desnico. Starček se zahvali s prijaznim pogledom. Ležišče je bilo čisto in tudi sta-

ri je bil čist, kar je tukaj zelo redka pojava. To me je zelo veshilo in valed tega ga vprašam:

“Razumeš li moje besede?”

Starček prikima z očmi.

“Prihajam, da vidim častitljivega očeta dobrega sina in da osrečim tvojega Alija.”

V starčkovih očeh se posveti, kakor da bi rad nekaj vprašal in valed tega nadaljujem:

“On ljubi Ikbalo, ki je najlepša med hčerkami dežele Rumili. Njen oče mu je neče dati, todà jaz ga bodem prisilil, da to stori. Ali gre sedaj z menoj k Ikbali.”

“Efendi, je li to istina?” vpraša sedaj Sahaf.

“Da.”

“Si li govoril z njo?”

“Tudi z njeno materjo in očetom.”

“Kaj ti je rekla in kaj je rekl njen oče?”

“Ona je rekla “da”, toda pek me je hotel prevariti. O tem ti natančneje povem kasneje. Sedaj mi pa pokaži tvojo uro.”

“Ali nečeš preje malo prigrizniti?”

“Hvala, nimam časa, kajti kmalo se moram vrniti.”

“Potem pojdi z menoj!”

Odvede me v manjši oddelek, kjer opazim mizo, ki je v teh krajih redka pojava. Na mizi stoji njegova umetnost.

“Evo je”, reče Sahaf, “oglej si uro.”

Na uri še ni bilo števil. Kolesa so izrezljana iz lesa, kar je gotovo skrajno težavno delo.

“Veš li, kje tiči vsa umetnost?” vpraša me Sahaf.

“Da”, mu odvrnem in pokažem na prostor, kamor morajo priti kazala.

“Pogodil si, Ta ura ne bode kazala le ure, temveč tudi minute. Si li že videl kako tako uro?”

“Joj, joj, dragi Sahaf! Tvoja umetnost hi velika!” tako si mislim sam pri sebi.

Potem mu glasno odgovorim:

“Da, oglej si mojo uro. Ona kaže leta, mesece, dneve, ure, minute in sekunde.”

Uro mi vzame iz rok in jo začudeno ogleduje.

“Efendi, in ta ura gre pravilno?”

“Povsem natančno.”

“Toda teh števil ne poznam.”

“To je pisano v tebi nepoznani pisavi. Toda slišiš je lahko, kako gre.

Nastavi jo na uho in se prične še bolj čuditi.

“Alah akbar!” vzklikne končno. “To uro je izdelal Alah, ali pa vrag!”

“O, ne, izdelal jo je navaden urar v Frankistanu, ki je pa ni hotel prodati. Ko je umrl, jo je dobil njegov dedič in po smrti tega, sem jo jaz dobil!”

“Se ura lahko odpre?”

“Da.”

“Odrpi jo, da vidim, kako izgleda od znotraj.”

“Zdaj ne; toda v Džnibašli si jo lahko natančno ogledaš. Tam bomo imeli več časa, kakor tukaj.”

“Toraj nameravaš takoj oditi?”

“Da. Toda preje hočem izpolniti dano besedo in napisati tvojemu očetu mali verz, kateri mu bode v tolažbo v njegovem trpljenju.”

“Verz iz vašega sv. pisma?”

“Da.”

“Toraj pojdi z menoj; jaz mu ga prečitam in on se bode nepopisno veselil.”

Vrneva se v prvo sobo in tam reče Sahaf bolniku:

“Oče, se li še spominjaš, na starega kristjana, ki mi je zapisal one lepe besede?”

Oče mu vprašanje potrdi z očmi.

“Tudi ta efendi je kristjan in bode tebi nekaj napisal. To ti potem preberem.”

Medtem odtrgam iz knjižice listek papirja, napišem nanj verz, ga izročim Sahafu in slednji prične čitati:

“Jašar sam jašar im Alaha, elarsam elarim Alaha, jašarim jagod elarim olirim Alaha.”

To se pravi po slovenski:

“Ako živim, živim Alahu; ako umrjem, umrjem Alahu in vsled tega naj li živim ali umrjem, sem last Alaha.”

Starčkove oči postanejo rosne. Potem pogleda na svojo roko, s katero ne more gibati.

“Efendi, oče te prosi, da mu podaš desnico”, razloži mi njegov sin. Temu pozivu se takoj odzovem in obrišem tudi solze starčku.

“Alah je dober, moder in pravičen”, rečem potem. “Njegove ude je zvezal, toda le radi tega, da zamore tvoja duša tem marljiveje z njim občevati. Ko bode nekoč tvoja duša na mostu v večnost prišla do obeh angeljev, ki preizkušata dejanja umrlih ljudi, potem bodeta pronašla, da je tvoja potrpežljivost težja, kakor vsi tvoji grehi. Naj te pričakujejo vse radosti v raj!”

Starček zapre svoje oči in na njegovem nagubanem obrazu se pojavi mir kot odsev njegove pomirjene duše. Oči še ni odprl, ko sva s Sahafom ostavila kočo.

“Efendi”, reče Sahaf, “čemu pa nisi napisal one vrstice v jeziku, kterega sedaj govorimo?”

“Tudi koran ni spisan v novej arabščini. Vsak tak izrek se mora napisati v častitljivih besedah. Toda čemu govoriš sedaj z menoj drugače, kakor prej?”

“Jaz?” vpraša me Sahaf v zadregi.

Ko sva se v drugič sešla, me je namreč tikal, dočim me je preje vedno nagovarjal z “vi”.

“Ker te imam rad. Morda se radi tega jeziš?”

“Ne. Pojdi po tvojega konja, da odjezdimo v Džnibašli.”

Medtem, ko odide za kočo in ko čakava z Halefom nanj, bi najraje vprašal Halefa po njegovih dogodkih; toda krog naju stoji velika množica ljudi, kateri vsi govorijo o onem, kar se je ravnokar pripetilo. Vsi se zanimajo za nas tako, da o kakem govorjenju z Halefom ni moglo biti govora.

Kmaló se nama pridruži Sahaf in potem odjezdimo hitro v gozd, kajti nestrpno sem čakal, da se pridružim zopet našemu Ošku in Omarju.

Med ježo pričnem Halefa izpraševati:

“Tako dolgo sem moral na vas čakati, toda kljub temu niste prišli. Ste li morda zgrešili pravo pot?”

“Ne, efendi, ostali smo vedno na pravej poti, ktero si nam opisal; toda — — —”

Halef obmolkne in me od strani pogleda, da tako izve, sem li pri dobri volji, da mi zamore povedati kaj neprijetnega.

Naravno je, da sem bil tedaj pri dobri volji, kajti na potovanju sem vedno tak, da jaz sevladam voljo, ne pa ona mene. Le na ta način in potem, ako uvažujemo tudi voljo družih, je mogoče sevladati samega sebe in druge. V ostalem me je pa Halef rešil iz obupnega položaja, tako, da sem mu moral biti zahvalen. Poleg tega sem zopet dobil svojega konja, tako, da imam obilo povoda biti dobre volje. Kljub temu pa napravim zelo hud obraz, da zamorem potem s kako dobro besedo Halefa tem bolj razveseliti. Ker mu toraj ne odgovorim in ker poleg tega tudi moj obraz ni vesel, prične Halef počasi govoriti:

“Si li dobre volje?”

“Ne, hadži.”

Tega se dokaj prestraši.

“O, joj.”

“Čemu tožiš in vzdihuješ?”

“Ker te moram vjeziti.”

“Kako?”

“Pripetila se je nesreča.”

“Kaka nesreča?”

“Odšel je.”

“Kedo?”

“Zadnji.”

“Kedo zadnji? Govori vendar!”

“Zadnji kavas.”

Pri tej besedi tako vzdihne, da ga prav lahko slišim kljub temu da jezdimo.

“Hvala Alahu!”

To izustim tako veselo, da me hadži zelo začudeno pogleda.

“Kako?” vpraša Halef z zadovoljnim glasom.

“To mi zelo ugaja in to mi je popolnoma prav!”

“Efendi, te li prav razumem?”

“Upam, da me razumeš.”

“Toraj se ne jeziš, da je odšel?”

“Ne, baš nasprotno tebi in njemu sem za to zelo hvaležen.”

“Toda čemu?”

“Ker nas je kavas le oviral.”

“Toda čemu si ga vzel seboj?”

“Par kavasov bi nam sicer nekoliko koristilo; ker pa ti ljudje ne znajo jezdit in ker je njihov poveljnik raje poveljeval, kakor da bi poslušal, potem je vsekako boljše, da jih ni več pri nas.”

“Dobro! Rešil si me velike skrbi, kajti v resnici sem se bal.”

“Mene, Halef?”

“Da, sidi, tebe!”

“Ali me še tako malo poznaš? Toliko časa si že z menoj in storil si mi vse polno vslug. Tudi danes si me rešil gotove smrti. Ti si moj prijatelj in čuvatelj — in kljub temu se me bojiš? Pojdi, pojdi, dragi Halef! To ni lepo od tebe!”

“Ne, ne, ni bilo lepo od mene, da sem lopovu pustil uteči!”

“Toraj je pobegnil?”

“Da, pravilno pobegnil.”

“Sedaj pa že vem: s tovornim konjem je ušel, jeli?”

“Da, s konjem, ki je bil natovorjen z darovi in katerega nam je dovedel vratar Malhem.”

“Naj gre k vragu!”

Halef se prične čuditi in postane skoraj jezen.

“Kaj? Kar tako naj bi ga pustili?” vpraša. “Tega nisem storil. Jezdili smo za njim precej daleč nazaj, kajti hoteli smo ga na vsak način prijeti. Toda prehitela nas je noč in tako ni bilo mogoče videti njegovih sledov!”

“Jezdili ste toraj kar tje v en dan. In koliko dragocenega časa ste pri tem zgubili!”

“Obžalujem! Jezdili smo skoraj do Gerena. In sedaj si lahko misliš, koliko časa smo izgubili. Pri tem sem neprestano klet, tako, da je Alah majal s svojo glavo, kajti inace sem pobožen človek. V minolej noči sem se pa tako jezil, da bi pobil tisoč velikanov, ako bi mi prišel kedo na pot.”

“Tolažimo se, kajti sedaj nam je treba na drugo misliti.”

“Tolažimo naj se? Efendi, sedaj te ne morem več zapopasti! Ali morda veš, kaka darila nam je poslal naš prijatelj na ukradenem konju?”

“Tovora nisem pregledal. Vsekako so bila v njem razna živila.”

“Toda jaz sem vse pregledal!”

“Bil si toraj radoveden?”

“Radoveden? Vedno je koristno, ako človek ve, kaj dobi v dar in kaj nosi s seboj. V zavoju je bilo izvrstno pecivo, tako veliko in debelo, kakor kak mlinski kamenj, v katerem je bilo na tisoče rozin in mandljev.

Potem so bili še razni dragoceni predmeti najbrže za te in zame. Nadalje sem našel v zaboju veliko število svilenih robeev kakoršnji služijo za okrasje glave. Kako bi rad vzel jednega za mojo Hano! Sedaj se mora pa brez robeev zadovoljiti — moja ljubezen, solnce nade in roža vseh hčera!

Tako se pojavi pri njem nepričakovano ljubezen do njegove Hane. Vsled tega ga skušam tolažiti:

“Ne pritožuj se, hadži! Da smo izgubili darove, ne smemo obžalovati, kajti tako je bilo zapisano že preje v knjigi proroka. Tudi drugodi se lahko dobi svilene robece, in jaz hočem skrbeti za to, da ne prideš praznih rok k najlepšej hčerki na svetu!”

“Alah mi to dodeli! Vesel sem, da sem saj mošnjo rešil.”

“Kako mošnjo?”

“Ko sem tovor odprl, našel sem v njem mošnjo iz mačje kože, ki je bila dobro zavezana in zapечатena; toda mošnja je bila tako težka in je zvenela po srebru, da sem bil takoj prepričan, da je v njej denar.”

“In mošnjo si shranil?”

“Da, imam jo pri sebi v žepu. Na njej je pritrjen komad pergamenta, na katerem je napisano: Dostima Hadži Kara ben Nemsî efendi. Mošnja je toraj namenjena tebi, evo je.”

Halef vzame mošnjo iz žepa in mi jo poda. Takoj se prepričam, da je v njej denar. “Dostima” se pravi po naše “mojemu prijatelju”. Jeli to prijateljsko darilo, ki je meni namenjeno? Mogoče denar za potovanje? O tem še ne vem, toda mošnjo shranim v žep in rečem:

“Kasneje jo odpremo. Vsekako si bil zelo pameten, da si denar shranil. Sedaj pa moramo kaj drugega govoriti, kajti polovica poti je že za nami. Kako je toraj kavas zamogel uteči?”

“Bilo je temno. Ustavili smo se pri nekej hiši, kjer je bil vodnjak. Tam smo hoteli napojiti konje. Kavas je zajemal vodo, dočim sem jaz odšel v hišo, da povprašam lastnika hiše po pravej poti. Oško in Omar ne ostaneta zunaj, kajti oba sta prišla za menoj in ko pridemo zopet na prosto, je kavas s svojim, kakor tudi s tovarnim konjem zginol.”

“Ali niste slišali peketanje konjev?”

“Ne; toda kljub temu smo mu takoj sledili.”

“O ne, tega niste storili”, odvrnem in se smejem.

“Ne? V skoku smo jezdili nazaj, toda dohiteli ga nismo.”

“In si li bil prepričan, da je jezdil nazaj? Vsekako je bil toliko pameten, da je odhajal po drugej poti.”

“Ah, lopov in goljuf!”

“Morda je odšel s konji le nekoliko v stran in je čakal, da vidi, kaj počnete. Po vašem početju se je potem prav lahko ravnal.”

“Na to niti mislil nisem! Misliš, da je bil v resnici tako pameten? Saj je imel vendar tako neumno lice! Da ga zamorem sedaj dobiti! Tudi ako bi na vsako svojo kost zapisal številko, bi se mu nikdar več ne posrečilo kosti spraviti v prejšnji red! Mene je varal — hadži Halef Omarja ben hadži Abd ul Abas ibn hadži Davud al Gosara!”

Pri tem vzame v roke svoj bič in maha z njim tako po zraku, kakor da bi kavasa pretepal.

“Potolaži se”, mu rečem. “kedaj ste pa potem prišli v Košikavak?”

“Jedno uro potem, ko si odšel. Kovaču si nas dobro popisal in tako nas je takoj spoznal in ustavil. Tu smo tudi zvedeli, kaj se je zgodilo in kovač nam je pokazal tvojega jetnika. Potem smo čakali in ker te le ni bilo, pričel sem skrbeti. Vsled tega sem sklenil, da ti sledim v Džnibašli. Pri tem mi pa pride v glavo misel, vsled ktere se bodeš tudi ti veselil.”

“Kaka misel?”

“Kovač mi je pripovedoval o kopči in jetnik je imel kopčo. Ker je kopča nekako znamenje, bi zamogla tudi meni mnogo koristiti. Vsled tega jo jetniku, ki se imenuje Pimosa, vzamem in pripnem na svoj fes.

“Izvrstno; videl sem kak vpljiv ima kopča.”

“Bodeš li sedaj še trdil, da sem nespameten?”

“Ne; ti si izvor vse modrosti.”

“Da; toda včasih pustim, da kavasi ubeže! Potem v Džnibašli odjezdimo naravnost k peku. Tu najdemo pa le njegovo ženo in hčer. Efendi, ko sem ugledal staro, so se me skoraj vse nezavesti polastile! Si li že kedaj gledal v kak bučelnjak?”

“Da.”

“Bučele imajo med seboj kraljico, kter trebuh je napet, kakor kak zrakoplav. Ljudje pravijo, da taka kraljica vsaki dan znese po par ti-soč jaje. Sidi, in pekova žena izgleda ravno tako, kakor taka bučela.”

“Toda ona je vedno dobre volje!”

“Da, ona in njena hči sta me posvarili. Njen mož je svojega pomočnika nekam poslal z nekim naročilom. Potem je prišel kavandžija iz Ismilana in je govoril s pekom o tebi in takoj na to sta oba odjezdila. Bali sta se tudi za Ali Sahafa, ki sedaj za nama jezdi. Pekova žena me je naprosila, naj jezdim za teboj. To bi tudi brez nje storil.”

“Prišel si baš v pravem času, dragi Halef!”

“Da, zelo se mi je mudilo, toda kljub temu sem bil previden. Kmalo začujem prhanje nekega konja in vsled tega sem jezdil sam naprej. Potem ugledam ravninico s kočo. Tu ugledam tudi tvojega Ri in nekoliko družih konj. Takoj sem vedel, da si v koči sredi sovražnikov. Trije jezdeci bi tvoje nasprotnike pripravili do tega, da bi bili previdni, dočim se jim jeden nikakor ne more dozdevati nevarnim. Vsled tega sem skril Oška in Omarja za drevesi in potem sem sam odjezdil proti koči.”

“To je zelo previdno in tudi junaški. Dokazal si, da se nate prav lahko zanesem.”

“Efendi, ti si moj učitelj in prijatelj! Vse ono, kar se je potem zgodilo, ti je itak znano.”

“Da, toda čemu nisi potem ostal pri koči?”

“Naj li dopustim, da ti odvedo Rija?”

“Tega bi ne mogel preprečiti, kajti tvoj konj ni dovolj hiter, da bi Rija dohitel.”

“Tvoj tudi ni bil. Bi li zamogel tatu prevariti — brez mene? Bi ga li zamogel nagnati med sebe in mene? Lopov je videl le mene in tako je mislil, da mu le jaz sledim. Vsled tega se je ustrašil, ko je opazil, da si mu zastavil pot. Moral se je vrniti in tako si prišel zopet do svojega konja. Bi se li to brez mene posrečilo?”

“Ne, imaš prav. Toda v strahu sem za naša spremljevalca.”

“To je nepotrebno, kajti oba sta hrabra.”

“Toda boriti se morata proti premoči; sovražniki so na varnem v hiši.”

“V hiši niso le na varnem, temveč tudi vjeti.”

“Za koliko časa? Skozi vrata ali okno lahko postrele Oška in Omarja.”

“Ne; saj si dal obema tvoja naročila. In tudi jaz sem jima zakričal predno sem odjezdil, naj se postavita za drevje in naj vsakogar, ki bi hotel kočo ostaviti, ustrelita. Kaj nameravaš početi s temi ljudmi?”

“To je odvisno od njihovega zadržanja. Spodbodi konja!”

Sahaf jezdi spoštljivo za nama. Sedaj pa opazi, da je moj govor z Halefom dokončan in tako pride k meni in reče:

“Efendi, ali lahko zvem, kaj se je zgodilo in čemu naj te spremljam?”

“Kasneje! Upam, da bodeš še danes pozdravil Ikbalo, najlepšo žensko v Rumili, in sicer v prisotnosti njenega očeta. Sedaj pa hitimo in ne govorimo.”

Medtem prijezdimo v gozd in kmalo potem se približamo koči. Tu jezdimo počasneje, da nas v koči tako hitro ne opazijo. Na robu ravnine razjašim in dam vajeti mojega konja hadžiju.

“Ostanita tukaj, kajti najpreje moram malo pregledati. Daj mi br-zostrelko, Halef!”

“V 'Alah! Imaš prav! Puško imam še vedno! Evo je, sidi! Naj li čakamo, da se vrneš?”

“Da; le ako slišiš moj klic, potem pridita bližje.”

Počasi se splazim od drevesa do drevesa, dokler ne zamorem ravninico docela pregledati. Konji še stojе pred kočo. Iz koče molita celi dvei pušk. Lopovi so se toraj pripravili na obrambo, kajti nikakor mi ni bilo mogoče odstraniti njihovega orožja.

Oblegovalcev Oška in Omarja ni bilo videti; vsekako sta skrita za drevjem. Vsled tega krenem v stran, da pridem tako na drugo stran koče in tu opazim oba tovariša, kako merita s svojimi puškami proti koči. Tako se jima približam v kolikor je bilo mogoče, ne da bi me bilo videti onim v koči. Tovariša me opazita.

“Je li kedo ušel?” vprašam.

“Ne”, odvrne Oško.

“Ste streljali?”

“Petkrat.”

“In možje iz koče?”

“Trikrat; toda pogodili niso ničesar. Oni ne morejo vnu, mi pa ne notri. Kaj naj toraj počnemo?”

“Ostanita tukaj, dokler me ne opazita pri koči — — —”

“Kaj? Ti greš tja?”

“Da.”

“Toda oni te bodo ustrelili.”

“Ne. Splazil se bodem od zadaj bližje. Tam ni okna in tako me ne morejo videti. Pri meni je tudi Halef. Ko prideva midva tje, nama morata tudi vidva slediti, naravno od zadaj. Kaj moramo potem početi, bomo že videli. Kje pa imata konje?”

“V gozdu sta privezana.”

“Pustita jih tam, dokler nismo gotovi.”

Potem se vrnem k Halefu in mu naznanim o mojem sklepu. Halef je bil zadovoljen in vpraša:

“Ali vidiš one puške, sidi, ki mole skozi okno?”

“Seveda.”

“One puške ne bodo dolgo tako radovedne!”

“Ah! Misliš li tako? Tudi jaz na to mislim.”

“Oba se priplaziva v bližino, zgrabiva puške in jih potegneva skozi okno!”

“Moramo poskusiti.”

“Kaj naj pa jaz počnem?” vpraša Sahaf.

“Ko pridemo do koč, dovedeš tje naše konje, seveda tako, da jih nihče ne opazi. Za kočjo jih privežeš in potem prideš k nam.”

Ko Sahafu izročiva konje, se podava na pot proti koči, kamor prideva brez nevarnosti. Tu obstaneva nekaj časa. V hiši je vse mirno.

“Zdaj, sidi”, zašepeče Halef.

“Toda previdno, kajti obe puški se lahko sprožita in vsled tega morava paziti, da naju kroglice ne pogodijo. Ko so puške v naši oblasti, potem morava iti na prednji vogal hiše. Za vogali sva skrita in tako sva popolnoma na varnem. Vsakogar, ki bi prišel iz kočje lahko ustreliva. Toraj pojdi!”

Previdno pogledam krog vogla. Obe puški molita kacih devet palcev skozi okno. Potem se sklonim — par previdnih korakov, Halef vedno na mojej strani — oba primeva hkrati za puške, potegneva z vso silo in skočiva nazaj za vogle. Dve turški puški sta najina last.

V koči ostane še nekaj časa vse mirno, vsekako radi iznenadenja. Sedaj se pa oglasita Oško in Omar, ki glasno zakričita.

“Aferim, aferim — dobro, dobro!”

Sedaj postane tudi v koči glasno. Z Halefom slišiva različne kletve, vzklike strahu in vprašanja; na vse to pa ne odgovoriva.

“Pojdi od zadaj do družega vogla”, zašepečem Halefu. “Potem so vrata med nama.”

Halef prikimá in odide.

Sedaj se začuje v koči tiho šepetanje in ko pazljiveje poslušam, slišim, da je nekdo rekel, da je najbrže kedo skrit pod oknom. Ker lahko domnevam, kaj se bode zgodilo, previdno pogledam proti oknu.

Tu se pojavi cev dvocevnega samokresa. Nekdo toraj skuša streljati pod okno, kar je s puško nemogoče. Vsled tega so se poslužili samokresa. Hitro okrenem puško in dvignem kopito.

Najpreje ugledam samokresove cevi, potem tudi ostanek in končno tudi roko, ki je držala samokres. Lastnik te roke je bil ali zelo srčen, ali pa skrajno lahkomišljen, kajti v roko bi lahko streljal in mu jo zdrobil. Mesto tega pa povzdignem puškino kopito, udarim in pogodim roko. Dasiravno udarec ni bil baš jak, zasliši se v koči grozno kričanje. Roka hipoma zgine in samokres leži pod oknom na zemlji.

Halef opazuje ves dogodek izza drugega vogla in glasno reče:

“Eji, pek eji — dobro, zelo dobro, efendi! Ta bedak bode v nadalje dal raje roko v svoj žep. Sedaj imamo že dve puški in jeden samokres!”

“Ibhu, aji, avdži — to je medvedji lovec!” nekdo vzklikne v koči. Halefa so toraj spoznali po njegovem glasu.

“Da, jaz sem”, odvrne Halef. “Pridite ven! Ker tukaj ni medvedov, potem moram prirediti lov na smrdljive ježe.”

Zopet nastane molk. V koči se pripravljajo. Potem se zasliši vprašanje:

“Ali si sam?”

“Ne.”

“Kedo je še s teboj?”

“Efendi, ktereга ste vjeli, in razun njega še trije drugi.”

Oško in Omar se pri teh besedah približata in Sahaf se bavi s privozovanjem konj. Halef se toraj ni lagal. Kmalo potem zopet povprašajo:

“Kje je Ismilanec?”

“Mrtev.”

“Lažeš!”

“Reci to še enkrat, in potem vam zažgem kočo nad glavami, da vsi zgorite, kajti z ljudmi, kakoršnji ste vi, se drugače ne postopa.”

“Kako pa je umrl?”

“Zlomil si je vrat.”

“Kje?”

“Skušal je na ukradenem konju skočiti preko potoka pri Kabaču, toda pri tem je padel in si zlomil tilnik.”

“Kje pa je konj?”

“Mi ga imamo.”

“Ako je to res, potem naj se oglasi tvoj efendi.”

“To se lahko zgodi”, odvrnem jaz mesto Halefa.

“Pri Alahu, res je!”

Oni, ki je spregovoril te besede, je bil debeli pek, kajti spoznal sem ga po glasu.

“Da, jaz sem”, nadaljujem. “Vprašam vas, se li hočete udati?”

“Pojdi k vragu!”

“Tega ne storim, pač pa nekaj družega, kar vam ne bode ljubo.”

“Kaj?”

“Hoteli ste me umoriti in sedaj ste v mojej roki. Jaz nisem muzlo-man, temveč kristjan in tako se nečem maščevati. Pošljite k meni bo-jadžijo Bošaka. On naj bode posredovalec. Povedati mu hočem pod ka-kimi pogoji opustim osveto. Ako pa tega ne storite, potem pošljem po kjajo v Džnibašli. Ta vas vjame in lahko si mislite, kaj bode temu sledilo.”

V koči se prične šepetanje.

“Pojdi vun!”, se končno nekdo oglasi.

“Alah, mene bodo umorili!” brzi se pek.

“Mislite na preproge, ktere imate skrite!” nadaljujem, “tudi te so izgubljene, ako ne storite, kar zahtevam.”

“Kaj bodeš počel z bojadžijem?”

“Povedal mu bodem pod kakimi pogoji vas izpustim.”

“Mu ne napraviš kaj žalega?”

“Ne.”

“On sme toraj zopet v koč, ko se z njim pogovoriš?”

“Da.”

“Ali nam to zagotoviš pri Alahu in proroku?”

“Povedal sem vam, da sem kristjan. Vsled tega ne prisezam pri proroku?”

“Kako se imenuje tvoj Alah?”

“Tari — bog!”

“Toraj priseži pri tvojem tariju!”

“Tudi tega ne storim, kajti priseganje je zabranjeno. Beseda ravno tako zaleže.”

“Nas toraj ne bodeš prevaril?”

“Ne.”

“Toraj daj nam besedo.”

“Besedo dajem in poleg tega obljubim še sledeče: ako mi pošljete bo-jadžijo in ako mirujete, dokler z njim govorim, potem se mu nič žalega ne zgodi in on se zamore zopet k vam vrniti.”

“Ako se pa z njim ne pobotaš?”

“Potem vam bode naznanil, kaj nameravam z vami storiti. V osta-lem pa, ako mirujete, bode te lahko slišali vsako besedico našega razgo-vora. Iz tega bode te lahko razvideli, da sem zelo popustljiv in z veseljem bode te storili, kar vam rečem.”

“Ti si dal besedo; toda ali mu tvoji spremljevalci ne bodo nič ža-lega storili?”

“Ne, to vam obljubujem.”

“Toraj naj gre k tebi.”

Pek se najbrže obotavlja, kajti v koči se zasliši prepiranje. Med-tem pa postavim Oška in Omarja na oba vogla, kjer sva dosedaj stala jaz in Halef. Oba dobita navodilo, naj takoj rabita orožje, kakor hitro ugledata kaj sumljivega.

“Alah vam oprost!” oglaš se končno debeli pek. “Moram se za vas žrtvovati. Ako me ustrelj, potem skrbite za mojo ženo in otroka!”

To se glasi tako tragikomično, da se le s silo ubranim smehu.

Sedaj pride iz koče. Že marsikoga sem videl, ki je predstavljal sliko sramovanja, zadrege in strahu, toda takega obraza, kakoršnjega ima sedaj pek, še v svojem življenju nisem videl. Nikakor se ne upa pogledati meni v oči in tako obstane tresoč se pred vratmi prosjakove koče.

"Pojdi sem, na to stran koče", mu ukažem. "Tadva moža bodeta medtem skrbela za to, da tvoji tovariši ničesar ne ukrenejo proti nam."

"Oni bodo ostali mirno v koči", zagotovi mi pek.

"To tudi upam, že v tvoj prid! Ničesar se ti ne bode zgodilo, toda, kakor hitro opazim kaj sumljivega, ti poženem ta nož med rebra."

To mu rečem povsem resno in mu pri tem pokažem nož.

Bojadžija se takoj prime za trebuh in vzklikne:

"Efendi, pomisli, da imam rodbino!"

"Si li mene vprašal, ko si me izročil morilecem, imam li tudi jaz rodbino? — Pojdi!"

Primem ga za roko in ga vlečem za seboj krog vogla. Tam stojita Halef in Ali Sahaf.

"Alahov čudež!" vzklikne Halef. "Kak kup mesa je ta človek! Ali tudi on leže vsaki dan po par tisoč jajc?"

Bojadžija nima časa, da bi odgovoril na to zanj vsekako nerazumljivo vprašanje. Pri tem gleda na Sahafa in vzklikne prestrašen:

"Ali Sahaf!"

"Da, tvoj zet, katerega gotovo z veseljem pričakuješ. Podaj mu desnico in pozdravi ga, kakor se to spodobi med sorodniki!"

Mislil sem, da tega ne bode hotel storiti, toda pek mu takoj poda desnico. Pozdravita se brez besed; potem rečem:

"Vsedi se Bošak, sedaj lahko pričnemo z obravnavanjem."

Bošak pogleda nekako v zadregi na tla in reče:

"Kako pa naj potem zopet vstanem?"

Pri tem vzame mali hadži svoj bič v desnico in reče:

"Evo, kralj vsega kar je debelo, to sredstvo najbolj pomaga, kadar se od koga zahteva hitrosti."

V tem trenutku se pek zvali na zemljo, kakor vreča moke in prosi:

"Ostavi tvoj bič za pasom, saj že sedim!"

"Vidiš, kako hitro je šlo. Upam, da bodeš ravno tako hitro ustal. Efendi, povej mu, kaj od njega zahtevaš!"

"Da, povej mi!" reče pek.

"Pred vsem zahtevam, da mi vse odkrito priznaš! Pri prvi laži, te pošljem v kočo in potem pride kjaja; jaz sem emir in nikakor ni pametno takemu človeku streči po življenju. Veš li, kaj se s teboj zgodi, ako te naznanim?"

"Ne."

"Odvedli te bodo pred sodnika in potem bodeš obsojen v smrt."

"Da", oglasi se Halef, "obesili te bodo za noge, tako, da ti bo glava visela navzdolj; potem bodeš moral izpiti tri velike steklenice

strupa in končno ti bodo odsekali glavo in sicer tudi narobe, od nog navzgor.”

Pek niti ne opazi nesmisli Halefovega govora, temveč sklene svoji roki in vzklikne:

“V 'Alah, tega ne bodeste storili!”

“Da, to bodeimo storili, ako ne privoliš v moje zahteve”, nadaljuje zopet jaz. “V poroko tvoje Ikbale s Sahafom, si le navidezno privoliš?”

“Ne — — da, da”, pristavi hitro, ko vidi, da mu nič ne pomaga.

“Potem si poslal tvojega pomočnika po ljudi, kateri so sedaj v koči?”

“Da.”

“Oni bi me morali umoriti?”

“Tega jim nisem naročil.”

“Toda storiti bi me morali neškodljivim!”

“Da — — da.”

“To je ravno tako, kakor da bi umorili! Dalje: preproge, ki leže v grmovju, so tamkaj brez dovoljenja oblasti?”

“Ne — — da, da, efendi!”

“Toraj poslušaj! Vaš nameravani umor bi moral naznaniti in kjaj bi moral tudi povedati, kje se nahajajo preproge. Prvo vam odpuščam, dočim mi družega ni treba storiti, ker sem tujec. Toda Sahafu moram povedati o skrivališču preprog; ta naj potem stori ono, kar smatra za svojo dolžnost kot padišahov podanik.”

“Efendi, ne povej mu tega!”

“O tem prav gotovo izve. Sedaj je pa vse od tebe odvisno. Ako bodeš postopal proti njemu kot prijatelj, bode zate ugodno, inace pa ne. Tvojo hčer si obljubil Mosklanu iz Palace?”

“Da.”

“Mosklan je vjet, kajti jaz sam sem ga vjel. Ikbala ljubi Sahafa in on ljubi njo in sedaj pričakujem, da bodeš držal obljubo, katero si mi preje dal.”

Pek se popraska za dolgimi všesi.

“Toraj?” ga vprašam.

“Da, držal bodem besedo!”

“Prisežeš mi pri prorokovej bradi?”

“Tega ne smem storiti!”

“Čemu ne?”

“Ti si kristjan.”

“Toda on je muzloman. Njemu moraš priseči, ne pa meni! Hitro se odloči!”

“Efendi, ko bode Mosklan zopet prost, potem — — —”

“Molči!” prekine ga Halef. “O tem lopovu nečemo ničesar slišati! Ne govori mnogo, temveč bodi kratek, ker inace te ukrotim z bičem, da boš postal daljši, kakor dva stoletja! Boš dal tvojo hčer Sahafu, ali ne?”

“Da — — da!”

“Ali prisežeš?”

“Da.”

“Pri prorokovej bradi in pri bradah vseh pobožnih kalifov in vernikov.”

“Da.”

“To je tvoja sreča, kajti niti trenutka bi ne čakal na daljši odgovor.”

“Efendi, jeli sedaj vse v redu?” okrene se proti meni. “Ali nas sedaj izpustiš?”

“Ne, saj še nismo gotovi.”

“Česa še želiš?”

“Enkrat si mi že dal besedo, ne da bi jo držal in sedaj moram biti sigurnejši. Sahafu ne bodeš dal tvojo privolitev le ustmeno, temveč tudi pismeno.”

“Kako naj to storim?”

“Napravili bomo pravilni izbat, katerega moraš podpisati.”

“Da, tudi to bomo napravili v mojej hiši, toda najprej nas izpusti!”

“Ne, ne izpusti ga!” oglasi se sedaj Sahaf, ki je neprestano molčal.

“Dobro ga poznam. Saj veš, da prodajam svete spise. Papir in črnilo imam vedno pri sebi. Izbat naj se takoj napravi.”

“To je tudi moje mnjenje.”

“Tega ne morem storiti!” prične zopet bojadžija. “Jaz ne morem pisati, ker sem tako razburjen, da se mi dozdeva, kakor da bi bil v mojem trupu potres!”

“Naj li ta potres pomirim?” vpraša hadži in prime zopet za bič.

“O, Alah, o, Alah”, stoka debeli pek. “Sedaj sem kakor slama, katero stisneta dve skali!”

“Ali pa kakor ovca, ki je med dvema levoma!” smeje se Halef.

“Efendi ti bode dal le jedno minuto časa za premišljanje.”

“Je li to resnica, efendi?”

“Da, ko mine minuta, greš zopet lahko v koč, jaz pa pošljem po kjajo!”

“Naj bode; naj se Mosklan jezi; jaz ne morem za to! Vse bom podpisal!”

“Tudi to mi še ne zadostuje.”

“Ne? Česa pa še želiš?”

“Tvoji tovariši so zajedno s teboj grešili; sedaj pa morajo za to skrbeti, da boš držal dano besedo. Tudi oni morajo priseči in podpisati, natančno tako, kakor ti. Oni naj jezdiijo z nami k tebi in tam bodeš dejal roko tvoje hčerke pred nami v roko Sahafa!”

“Tega oni ne store.”

“Zakaj ne?”

“Ker ne znajo pisati.”

“Morda ravno tako dobro, kakor ti. Ako pa v resnici ne znajo pisati, potem, naj napravijo svoja znamenja pod spis. Samo to zahtevam od njih; potem ste prosti.”

“Toda oni vendarle ne bodo storili, kajti — —”

“Molči Bošak!” prekinje ga glas, ki prihaja iz koč. “Naj se li radi tebe podamo v nevarnost? Efendi, je li to v resnici vse, kar zahtevaš?”

“Da.”

“Potem ne bodeš nikomur pripovedoval, kaj se ti je tukaj zgodilo?”

“Ne.”

Po glasu spoznam prosjaka. On je bil glavni zločinec in vsled tega je sedaj na vsak način skušal odstraniti mu pretečo nevarnost. Jedva, da zasliši moj odgovor, že mi odvrne:

“Potem naj bojadžija podpiše izbat. To tudi mi storimo.”

“Toda kaj bode dejal Mosklan?” pripomni pek.

“Ničesar ne sme reči. Saj veš, da se me mora bati. On se ne sme upirati.”

“Dobro!” odvrnem. “Potem smo jedini. Sedaj se lahko vrneš v koč, bojadžija.”

“Ne da bi podpisal?” vpraša vesel.

“Izbat bodedo izdelali v koči, jaz grem s teboj.”

“Pri Alahu, ostani tukaj!” reče Halef in me prime za roko.

“Ti ljudje mi ne bodo nič žalega storili. Ako slišite, da se mi kaj zgodi, potem zažgite hišo in ustrelite vsakogar, ki bi hotel uteči. Tako vam nihče ne uide.”

“Le pridi notri, efendi”, reče prosjak, “popolnoma si varen.”

“Sidi, jaz grem s teboj!” reče Halef.

“Dobro, prepričaj se, da se nam ni nikogar bati. Ustani, Bošak!”

Pek stokaje vstane in odide v koč, nakar mu midva slediva. Halef vzame izza pasa revolver, toda takoj ga dene zopet nazaj, ko opazi, da stojе puške v enem in da sede možki v drugem kotu. Potem pomigam Ošku, Omarju in Sahafu in končno pridejo tudi oni v koč.

Pek se še vedno neče udati, kajti bal se je Mosklana; toda ostali, zlasti pa prosjak ga silijo, in tako se končno uda.

Sahaf odide vesel k svojemu konju, kajti v sedlu je imel črnilo in papir. To prinese v koč.

“Bodeš ti pisal, efendi?” me vpraša.

“Ne. Ti si ženin, in vsled tega moraš skrbeti za to, da ne izgubiš neveste!”

Potem prične pisati in trajalo je dolgo, predno izvrši svoj spis katerega mi končno izroči. Ko preberem vrstice, pronajdem, da jih tako zaklavzuliral, da mu nevesta ne more oditi.

Ko bi moral pek listino podpisati, se prične zopet upirati.

“Sidi, ali ga hočemo takoj sedaj obesiti?” vpraša Halef. “Obeše bode tako in tako, kajti ako takoj ne podpiše, potem odjezdim in s vrnem s kjaom. Vi pa lopova toliko časa držite!”

“Saj hočem podpisati!” zatrdi sedaj bojadžija.

Končno v resnici podpiše. Potem se Sahaf obrne do drugih, kateri so vsi takoj podpisali in mu dali tudi ustmeno obljubo, da bodo svojo besedo držali. Ko je bilo vse v redu, reče Sahaf:

“Sedaj jezdimo v Džnibašli. Vsi morate biti priče, da bode položil Tkalino desnico v mojo!”

“Dovolite mi, da se najpreje počijem!” stoka barvar, “kajti docela sem izmučen — — —”

“Poslušaj!” prekine ga Halef, in kaže proti vratim.

Tudi jaz zaslišim peketanje, v skoku prihajajočega konja. Jezdec je bil seveda v tem trenutku že tukaj, kajti tla so bila tako mehka, da je bilo konja slišati le v neposrednej bližini.

Niti nismo ustali, ko tuje vstopi. Nepopisno se začudim, ko vidim, da vstopi — Mosklan, kateri se je preje izdajal za agenta Pimosa.

Kako je kovaču ušel? Je li — — — toda za premišljevanje nimam časa, kajti v tem trenutku me zagleda.

“Lanetli kovarda, burada — prokleti lopov — tukaj si!”

Te besede rujove v pravem pomenu besede; v njegovej roki ugledam samokres. V tem trenutku sproži, toda jaz odskočim, da sam ne vem, kako se more kaj takega tako hitro zgoditi. Naslednji trenotek ga udarim s puškinim kopitom po glavi, da mu izpade samokres in da nepopisno zakriči. Pogodil ga nisem na glavo, temveč na obraz, ker se je nekoliko okrenil.

Halef ga podre na tla in poklekne nanj. Vse to se zgodi tako hitro, da ostali ljudje v koči še ustali niso.

Sedaj skočijo seveda vsi na noge. Halef ga dobro drži in Oško ga zveže. Mosklan se ne brani, kajti z obema rokama se drži za obraz in stoka, kajti udarec s puško mu je zdrobil vse zobovje in morda tudi čeljusti.

Toda v koči kriči še jeden, kakor da je privezan na drog in da se peče.

Ko je Mosklan ustrelil in ko sem se jaz hitro umaknil, je pek v strahu nehotе zamahnil z roko; tako je prišla njegova roka v smer kroglice, ktera ga je naravno pogodila v roko in mu ranila mazinec.

“Parmak im, elim, fakir im, vidžud im, ten im — moj prst, moja roka, moja rama, moje truplo!” prične rujoveti debeluh. “Bulmiš um, beni vurdı, beni, beni — pogodil me je in ustrelil — mene — mene.”

Pri tem skače kljub svojej teži iz jednega kota v drugega.

“Pokaži!” mu rečem.

“Evo, evo, tukaj teče kri in življenje. Sedaj sem mrtev.”

Komaj mi pokaže svoj prst, že vidim, da ga je kroglica le nekoliko opraskala in mu odnesla mali komadič mesa.

“Molči vendar, to ni mikaka rana; to niti ne boli in kaj takega niti čutiti ne moreš.”

“Tega ne morem čutiti?” me vpraša začuden.

Potem si ogleda prst natančneje, posluša, ga li v resnici boli in mi odgovori:

“Alah je milostljiv. Sedaj sem smrti še srečno všel. Ako bi pa kroglja frčala malo bolj na desno, potem bi bil sedaj mrtev!”

“Da, dva čevlja bolj na desno!”

“Samo dva čevlja! Efendi, kroglja je bila tebi namenjena! Čemu si se tako hitro umaknil?”

“Da me kroglja ni pogodila!”

“In vsled tega je mene pogodil. Ta lopov bi me kmalo pripravil ob življenje! Obljubil sem mu lastno hčer za ženo, in sedaj strelja na me. Ali ne zna boljše meriti in bolj paziti? Med menoj in njim je sedaj vse končano. Zaban, pojdi sem in obveži mi rano!”

Zaban kleči pri Mosklanu, da preišče njegovo poškodbo. Ranjenec skuša govoriti, toda to se mu ne posreči. Tem zgovornejši so pa bile njegove oči, katerih pogledi so bili taki, da bi nas prodrli, ako bi to sploh bilo mogoče. Mosklan takoj uvidi, da nismo medsebojni sovražniki.

“Kako mu je?” vprašam Zabana.

“Še ne vem”, glasi se odgovor, “željusti so tudi poškodovane. Treba bode poslati po pravega zdravnika in ranjenec mora tukaj ostati.”

Namen prosjakovega odgovora takoj zapopadem, toda kljub temu odvrnem:

“Toraj ti ne moreš z nami v Džnibašli, ker moraš tukaj ostati. Mi pa moramo oditi.”

“Kaj?” reče Halef. “Tega človeka nameravaš pustiti tukaj?”

“Da.”

“Pomisli, da je ušel! Kako se mu je to posrečilo? Morda je kovača umoril!”

“O tem bomo že zvedeli, kajti uteči nam itak ne more. Zaban naj skrbi toliko časa zanj, da mu pošljemo naznanilo, kaj naj ukrene.”

“Jaz grem po zdravnika”, reče Murad, ki me je vodil k lopovom.

“Stori to”, odvrnem. “Vi drugi pa greste takoj z menoj!”

Nihče se ne brani. Lopove takoj razumem. Oni niso hoteli prelomiti dane mi besede, istodobno pa tudi niso hoteli ostaviti svojega ranjenega zaveznika. Oško in Omar odideta po svoje konje in po tem zajašimo. Debeli pek je pri tem najhitrejši.

Ostali nam slede in sicer vedno počasneje. Ko je gozd končno za nami, ni nikogar več videti.

“Sidi, naj li počakamo, da nas dohite?” vpraša Halef.

“Ne, vesel sem, da smo se jih znebili!”

“Oni morajo vendar z nami k Bošaku.”

“Jaz jih ne potrebujem!” reče Bošak. “Jaz sploh ne potrebujem prijatelja, ki na me strelja. Tam prihaja zopet nek jezdec!”

Moža, ki nam jezdi na neosedlanem konju nasproti, sem že preje videl. Takoj opazim, da prične počasneje jezdit, ko nas ugleda.

“Toraj se mu vendar ni kaj žalega pripetilo.”

“Kedo pa je?” vpraša Oško.

“Kovač. Danes se vedno jeden za drugim podi.”

Potem spodbedemo konje. Ko me Šimin spozna, že od daleč zakriči:

“Hamdulilah — hvala bogu, še si živ. Nepopisno me je skrbelo!”

“Tudi jaz sem bil radi tebe v velikih skrbih. Se ti je kaj žalega pripetilo?”

“Ne.”

“Toda tvojej ženi?”

“Udaril jo je s pestjo po glavi; toda udarec je bil slabši, kakor sem prvotno menil.”

Sedaj smo prišli bližje in tako opazim, da zamore jedva dihati.

“Ali ste ga videli?” vpraša Šimin.

“Da, streljal je name, ne da bi me pogodil.”

“Kje neki je dobil orožje?”

“Kako pa je ušel?”

“Najpreje so prišli tvoji prijatelji”, pripoveduje mi kovač. “Te sem poslal potem k Bošaku, ki jezdi sedaj poleg tebe. Potem sem odšel v kovačnico da pričem z delom in naslednji trenotek ugledam jetnika, kako beži. Hitro odidem v sobo, da pogledam svojo ženo, katero najdem ležati na tleh, kajti bila je še nekoliko nezavestna, kajti lopov jo je napadel in pobil na tla.”

“Kako pa je bilo kaj takega mogoče in kako je prišel iz kleti?”

“Efendi, napravil sem veliko napako. Hadži Halef je namreč hotel videti jetnika in ko se je to zgodilo, sem ostavil lestev v kleti. Jetnik si je odvezal roke in tako je prišel iz kleti.”

“Toda kako je odprl vrata?”

“Vrata so izdelana vendar iz navadne pletenine in tako jih je prav lahko podrł. Šuma, ki je pri tem nastal nismo mogli čuti, ker sem marljivo koval. Za hišo je stal njegov konj, katerega je vsekako takoj opazil in tako srečno ušel.”

“Kako pa je to, da je jezdil za nami? Jeli morda vedel, kje da smo?”

“Najbrže je slišal, kar sem govoril s tvojimi tovariši.”

“Potem ste bili vsekako skrajno neprevidni.”

“Imaš prav. To sem hotel takoj popraviti in vsled tega sem hitro dal ženi vodo, da si ohladi glavo in potem sem šel v vas, kjer sem zajašil prvega konja in odjezdil v Džnibaški. Tam mi je Boškova žena povedala, da si odjezdil v Kabač, kamor sta ti sledila pek in Dezelim in kasneje še tvoji tovariši. Kmalo na to je prijezdil tudi begun, kteremu je ravno to povedala in tako je vam sledil. Tudi jaz sem takoj odjezdil dalje in sedaj sem iz sreča vesel, da vas vidim zopet zdrave. Sedaj mi pa povej, kako se je vam godilo.”

“V par stavkih mu povem naš doživljaj. Ko končam, se kovač nekoliko zamisli in reče:

“Tako je hotel Allah. Mosklan je dobil svojo kazen in jaz sem se ga rešil. Kako bi ga ti od mene odstranil, efendi?”

“To bi ne bilo ravno težavno, toda sedaj ni potrebno”, me odvrnem.

Resnici na ljubo naj pa priznam, da bi mi to delalo dokaj preglavice, kajti Mosklan bi na vsak način ne mogel vso večnost ostati v ko-

vačevej kleti. Kako naj bi ga toraj oprōstil, ne da bi mu bilo mogoče osvetiti se?

Kovaču potem omenim Mosklanovo eventuelno osveto, toda kovač me hitro pomiri:

“Ne bodi v skrbeh radi mene. Z vašo pomočjo sem toliko zvedel, da se mi ni bati konjskega trgovca. Sedaj ne more govoriti in tako tudi tebi ne more za nekaj časa napraviti neprilike, dočim se ga jaz itak ne bojim in bodem z njim prav lahko gotov.”

“Jaz tudi”, oglasi se sedaj debeli pek. “Name je streljal in to mi mora plačati. Le malo je manjkalo, da me ni ustrelil. Moje življenje je viselo samo na jedneji niti.”

“Ne, temveč na mojej glavi”, se hitro oglasim.

“Morda je hotel mene in tebe ustreliti z jedno krogeljo. Toda, efendi, evo, tu je vas. Jašimo počasneje, kajti najpreje moram staviti še par vprašanj.”

Vsleđ tega zaostanem nekoliko za drugimi in potem me vpraša:

“Sahafu bodeš toraj povedal o preproгах?”

“Da.”

“Povedal mu bodeš tudi o kraju, kjer so preproge skrite?”

“Ono mesto in preproge mu bodem celo pokazal.”

“Ali nečes to raje opustiti?”

“Ne, kajti pred vsem želim, da te naznani oblastim.”

“Ti si grozovit. Ali v resnici to od njega zahtevaš?”

“Da.”

“Ali ga bodeš v to silil, ako bi me ne hotel namamiti?”

“Jaz moram odpotovati in ga toraj ne morem prisiliti. Vsekako bode pa to storil, ako ne držiš dane mu besede. Ravnaj se toraj po temu.”

“Besedo bodem vsekako držal.”

“Pozovi toraj takoj sedaj kjajo in tudi tri sosede kot svedoke. To ti svetujem.”

“Misliš?”

“Da. kajti Sahafu moraš dokazati, da povsem resno misliš.”

“Ravnal bodem tako, kakor mi svetuješ, in — o Alah, kako bodeta moja žena in hči veseli!”

Končno pride toraj tudi pri peku prirojena dobrosrčnost na površje. Njegov obraz postaja kar vidno veselejši in ko potem pred njegovo hišo razjašimo, dočim on pade raz svojo mulo, pohiti naravnost v hišo in tam zakriči tako, da ga vsi slišimo:

“Čileka, Ikbala, gelin, gelin evetlemin, burda ic — pridite, pridite, mi prihajamo!”

Obe prideta. Peka ugledata prvega in mene drugega.

“Efendi, prišel si”, vzklikne najlepša deklica v Rumili. “In nič žalega se ti ni zgodilo? Hvala Alahu! Posvarila sem te pravočasno! Ali si držal dano besedo?”

“Da, kajti ženin je prišel z menoj!”

“Kje je?”

“Tukaj!”

Pri tem pokažem na malega hadži Halefa, ki stoji za menoj, kajti ostalih še ni bilo videti.

“Inkali min hon — pojdi k vragu!” prekine me Halef, k sreči v arabskem jeziku, katerega deklica ne razume.

Ona me pa žalostno vpraša:

“Ta, tukaj?”

“Da, krasna hčerka rudeče barve.”

“Tega niti ne poznam!”

“Toda on ti želi posvetiti svoje življenje! Toda — tu prihaja še jeden. Odberi si prvega ali drugega!”

Sahaf pride za Halefom v hišo in ona pogleda svojega očeta nekako v zadregi in radovednosti.

“Hangi bil irzen — katerega pa poznaš?” vpraša njen oče in se smeje.

“Bonu — tega”, odvrne Ikbala in pokaže na Sahafa.

“Sana elverir dir — ali ti zadostuje?”

“Evet, taman bitin — da, popolnoma!”

“Onu al — vzemi ga!”

Pri tem pokrije svoj obraz z rokami in prične ihteti, nevem ali vsled sramežljivosti ali vsled radosti. Končno beži skozi ona vrata, skozi ktera je prišla.

“Efendi, ali vidiš sedaj, kako nesrečo si napravil!” reče pek na pol resno in na pol smešno.

“Pošlji še srečo za njo!”

“Kje pa je?”

“Tu stoji!”

Pokažem na Sahafa.

“To ne gre”, odvrne pek. “Nijeden mladenič ne sme biti pri nevesti popolnoma sam na dan pred poroko!”

Pek seveda ni vedel, da je bila njegova Ikbala že neštetokrat s svojim Alijem sama in sicer več mesecev pred poroko v neposredni bližini njegove hiše, kjer ju je mati varovala zajedno z molččim mesecem.

“Toraj pojdi ti z njim!” svetujem peku.

“Nimam časa za to.”

“Ali ga ne more Čileka spremljati?”

“Tudi ona nima časa. Vi ste naši gostje in vas moramo pogostiti vsled tega imamo obilo posla.”

Pogostiti? Morda nam je hotel prirediti pojedino in tudi pijačo? In s čem naj nas pogosti? Morda z delikatesami, katere sam jaz že preje okusil? To bilo grozno in radi tega hitro odgovorim:

“Zadovolji se z našim pozdravom, kajti časa imam le malo, ker moram odpotovati.”

“Efendi, tega mi vendar ne bodeš storil! Vidiš dan se že nagiba h koncu. Kam pa hočeš potovati?”

Imel je prav. Bilo je že pozno popoldne. In sedaj me tudi Halef natihoma vpraša:

“Ali nameravaš v resnici še danes odpotovati?”

“Da, to je toraj skoraj neobhodno potrebno.”

“Ta bodeš potoval sam? — Brez nas?”

“Tega bi se skoraj ne upal.”

“Toraj pomisli, da smo bili skoraj ves čas na konjih in da potrebujemo mi in konji počitka.”

“Dobro, ostanimo toraj še nekaj časa tukaj in prenočimo pri prijatelju Šiminu.”

Kovač veselja vzklikne, ko zasliši te besede, mi poda desnico in reče:

“Efendi, ti niti pojma nimaš, koliko veselja si mi napravil!”

“Vem, da te veseli.”

“Imenoval si me tvojim prijateljem!”

“Saj si vendar in to si mi tudi dokazal. Ko se vrnem v domovino, spadal bodeš tudi ti k onim, katerih se bodem vedno z veseljem spominjal.”

“O tem moram sporočiti moji ženi. Da bi saj vedel, kako se jej sedaj godi in kako se počuti!”

“Izposodil si si konja in tega moraš zopet vrniti. Vzemi toraj mejega konja; poglej po ženi in pridi zopet nazaj.”

“Ne, tega ne storim. Na takem konju sme jezdit le človek, ki ga je vreden. Lahko dobim družega konja in potem se takoj vrnem.”

Kovač odide.

To mi je bilo tudi prav, kajti Rija itak sam potrebujem. Pred vsem moram namreč zvedeti, kaj se medtem godi v prosjakovej koči, ker tako zahteva naša varnost. Ko se vsi vsedejo, in ko je bil pek zaposlen s svojci, da nas “pogoste”, rečem Halefu:

“Ne bodi v skrbeh, ako sedaj odidem! Videti hočem namreč, kaj se je zgodilo z Mosklanom.”

“Ali si prišel ob pamet, sidi? Ti greš sedaj nazaj v kočo?”

“Da.”

“Tam te bodo umorili!”

“Nikakor, kajti sedaj me ne morejo več iznenaditi. V ostalem sem pa prepričan, da je kočica sedaj prazna. Mosklana so namreč kam odnesli, da ga ne moremo več najti.

“Njemu se tebe sploh ni treba več bati, kajti pravzaprav nisi imel pravice zapreti ga.”

“To je res. Toda on se me boji. Prej je streljal name in v ostalem tudi nima dobre vesti. Ne povej barvarju, kam sem odšel!”

“Toda ako se kmalo ne vrneš, potem pridem za teboj!”

“Dobro, pa naj bode tako.”

Odidem tiho na prosto in odjezdim seveda ne po prešnji poti, kajti tu bi se prav lahko s kom sešel, ki bi mi ne bilo po volji. Vsled tega ne jezdim proti jugu, temveč proti zapadu, da pridem tako od druge strani v gozd. Tako jezdim ob desnem robu gozda in pridem kmalo do onega

mesta, kjer zavije gozd južno proti Kabaču. Tu ugledam daleč južno od imenovane vasi skupinjo jezdecev, kateri počasi jezdijo dalje. Tam so se ustavili pri nekej samotnej koči in sedaj nadaljujejo zopet svojo pot.

Dozdeva se mi, da so to baš oni ljudje, ktere iščem. Od njih sem oddaljen nekaj nad angleško miljo.

“Kavam, kavam — hitro, hitro!” rečem konju.

Bi dobro razume te besede in tako se mi ni treba poslužiti družega sredstva za hitrejšo ježo. Bilo je veselje tako leteti. In vendar bi lahko sedeč tako na sedlu nalival in pil vino, ne da bi zlih tudi samo jedno kapljico. V par minutah sem pri omenjeni koči, kjer razjašim.

Jezdil sem vedno tako, da je bila koča med menoj in omenjenimi jezdec, tako, da me nihče ne opazi.

Pred kočo sedi ženska srednjih let in reže dinje.

“Ahšam ajrola — dober večer.” Ženska me pogleda in mi odvrne pozdrav prav prijazno.

“Ali mi hočeš dati komadič dinje, kajti žejen sem”, jej rečem.

“Zelo rada, efendi.”

Odreže mi velik komad in mi ga poda. Ko vidi, kako hlastno jem sladko dinjo, se zadovoljno smeje in reče:

“To sem sama pridelala. Pred par minutami sem morala celo dinjo razdeliti. Oni, ki so bili tukaj, niso tako uljudno prosili, kakor ti.”

“Toda plačali so, jeli?”

“Jaz ne zahtevam plače, dasiravno sem zelo siromašna in sem le malo dinj pridelala. Poleg vsega tega so me še oropali.”

“Nehvaležneži! Kaj so ti pa odvzeli?”

“Moj robec, ki sem ga imela na glavi. Jeden med njimi je ranjen in tega so z mojim robcem obvezali.”

“Ali jih poznaš?”

“Z njimi je bil prosjak Zaban, ki biva v gozdu; tudi njegov drug Murad je bil z njimi.”

“Ali ne veš, kam jezdijo?”

“Namenili so se v Uzu-Dere. Tam biva nek Zabanov sorodnik, ki je zdravnik in čudezni lečnik. Tam nameravajo ostaviti bolnika.”

“Ali niso govorili, kako je bil njihov drug ranjen?”

“Padel je raz drevo in priletel z obrazom na kamenj. Razbil si je vse zobe.”

“Siromak!”

“O, njega ni potreba obžalovati! Dobro ga poznam, samo za njegovo ime ne vem. — On je zapeljivec naših mož!”

“Tudi tvojega?”

“Ne, jaz sem vdova; mož mi je umrl.”

“Imaš otroke?”

“Tri. Najmlajši je bolan za škrlatico; večja sta pa odšla k vodi, da vjameta par pijavk, ktere prodajam onemu zdravniku. Za deset komadov mi plača jedno paro.”

Sirota! Kako žalostna je taka plača! Vsled tega vzamem pet pijastrov iz žepa in jej je podarim.

“Evo, kupi tvojemu otroku kako hladilno pijačo.”

To je bila malenkost, toda za njo je bila že velika svota. Pogleda me nezaupno in vpraša:

“To mi hočeš podariti?”

“Da.”

“Efendi, ti si zelo bogat?”

“Da.”

“Potem je dobrota tvojega srea tako velika, kakor tvoje premožanje. **Alah naj ti — — —**”

Druzihi besedij ne slišim, kajti sedaj zajašim svojega konja in odjezdim nazaj, odkjer sem prišel. Koliko bede bi se dalo ublažiti, ako — — ako bi kedo zamogel dajati darove!

Zvedel sem dovolj, in tako vem, da se mi ničesar ni bati.

Ko potem razjašim v Džnibašli za hišo našega debelega prijatelja in očeta reveste, vidim, da tu visi sveža in še krvava koža, dočim krog hiše diši po pečenem mesu. Koža je bila še malo preje paradna obleka nekoga kozla.

Na drugem voglu hiše, tam, kjer je imel veter najmanj pristopka, najdem peka in njegovo ženo, ki sta se bavila — s kom?

Na tleh stoji lesena, nizka posoda, kakoršnej bi rekli na Slovenskem na — pol škaf ali pa skleda, ktere izdelujejo Ribničani. Na robu skleda so položene tri jake žice. Na srednjej žici je nataknen blagopokojni kozel, ki ima roge še na svojej glavi. Na njegovo truplo in preko ostalih dveh žic, sta pek in njegova žena položila polena in na polena kravji gnoj, ktereга imenujejo Mongolei arkol. Na to plast je prišlo potem zopet listje in potem drva. Vse to so pokrili zopet z gnojem in lesom in prižgali. Tako se je kozel na vrhu obžgal, pod obžganim delom se je pekel, in še bolj navzdolj je ostal mrzel. Iz pekočega se dela pa kaplja mast v počasnih presledkih na dno imenovane posode, kjer je ležalo nekoliko riža. Posoda pa je bila tako krasno rudeče pobarvana, da je izgledala, kakor hlače francoskih infanteristov. Sedaj si na nikak način ne morem pomagati in tako mislim na rudeče roke debele Čileke, na raznobarvno suktnjo njenega moža in na vse drugo. Končno pričem sumiti, da so to posode preje rabili za rudečo barvo.

“Kje si bil, efendi?” vpraša me pek. “Dobro, da si prišel. Vam v počast sem zaklal nežno in mlado kozo, ktero sem kupil pri sosedu.”

“Ali se ti ta koza ne dozdeva, da je možkega spola?”

“Nikakor! Kaj pa misliš, efendi?”

“Poduhaj samo in videl bodeš, da se je tvoj sosed zmotil in da ti je prodal mesto kože navadnega kozla.”

“Tega moj sosed ne stori.”

“Meso se je zasmodilo. Ali ne bodeš pečenko okrenil?”

“Efendi, sedaj se vidi, da si tujec! Ako to storim, potem zgubi meso ves okus.”

“Postane li riž vsled masti mehak?”

“Riž ne sme biti mehak. Ali ne veš, da mora pilaf biti trd, kajti mehak ni dober.”

“In ali se ti ne dozdeva, da pada oglje med riž?”

“To nič ne de. Saj vidiš, da vse pobrem zopet iz posode.”

Pri tem seže s prstami v posodo in skuša poloviti vse ostanke in sledove gnoja iz riža. Nehote se spomnim na mojo ljubo Merzino v Amadiji, ktera si je umivala svoje solzne oči s čebulo. Od ktereга bi bilo boljše jesti, od jedi, ktere je ona priredila; ali pa rudeči par v Džnibaši?

Tajnosti kuhinje barvarjevih ljudi me sedaj več ne zanimajo in tako odidem raje v kočo.

Že na vratih mi pride Halef nasproti.

“Prišel si, sidi!” reče veselo. “Dozdevalo se mi je malo predolgo in baš sedaj sem hotel zajašiti svojega konja.”

“Sedaj toraj vidiš, da se mi ni nič žalega pripetilo. Kako ste se dosedaj zabavali?”

“Dolgočasno ni bilo. Z Bošakom sem šel kupovati koze in tu je bilo obilo smeha. On je hotel, da se mu koza podari, ker je določena za tako odličnega gospoda, ktereга mora vsa vas smatrati svojim gostom. Pri tem je prišlo do takega prepira, da je moral celo kjaja priti poravnati.”

“Kedo pa je tako odličen gospod?”

“Ti, naravno; kedo pa naj bode, morda jaz?”

“Tako, tako! In koza je zame namenjena?”

“Da.”

“Pa vendar ne misliš kozo, ktera je kozel?”

“Kozo, ali kozel — to je stranskega pomena, sidi; pečenka nam bode vendarle teknila.”

“Potem ti pa želim dober tek! Pojdimo v sobo.”

V sobi se baš hočem vستي, ko začujem v stranskem prostoru, ki je določen za ženske nek čuden šum. Dozdeva se mi, kakor da bi kedo koga krepko klofotal in poleg tega se čuje tudi stokanje in zdihovanje, tako, da sem bil že v strahu za ljudi, kteri so v tem prostoru.

“Kedo pa je tam notri?” vprašam Sahafa.

“Ikbala, zvezda mojih oči”, odvrne Sahaf.

“In kedo še?”

“Ne vem.”

“Kaj pa delajo?”

“Ne vem, efendi. Slišim, da ona stoka in bojim se, da se jej ni kaj žalega pripetilo. Rad bi jej pomagal, toda ker sem njen ženin, ne smem iti k njej.”

“Misliš li, da smem iti jaz k njej?”

“Da. Ti si kristjan. Kot tak se ne moreš niti z jedno hčerko te dežele poročiti. Tudi si že videl njeno obličje in vsled tega jo nikakor ne osramotiš, ako greš k njej.”

“Potem pa moram pogledati.”

“Stori mi to dobroto! Toda ne dotakni se je, efendi. Ona postane moja žena in ona, ki bode stanovala v mojem srečju, ne sme priti v dotiko z roko koga drugega.”

“Ne boj se; najlepša v Rumili se nima bati.”

Potem odidem v stranski prostor. Tu sedi Ikbala — slovenski “osrečevalka”, na zemlji. Na desnej od nje stoji neka lesena posoda, v kterej je čudno pobarvano testo. Njeni roki sta do komolca pokriti s tem testom. Sedaj vzame več funtov težak komad testa iz posode in mu skuša podeliti okroglo podobo. To stori tako, da vrti testo z jedno roko in da z drugo neprestano tolče po testu. To so bile one zausnice, ktere smo preje slišali.

To dela tako marljivo, da se nepopisno poti. Ves njen obraz je zelo rudeč in poponoma moker.

“Kaj pa počneš?” vprašam deklico.

“Pečem.”

“Koga?”

“Topove kroglice.”

“Za koga?”

“Za vas, ker ste naši gostje.”

“Kak okus pa imajo te kroglice?”

“Kakor vse dobrote iz raja.”

“Kako si jih pa napravila?”

“Iz moke, vode, rozin, mandljev, olivnega olja, soli, popra in raznih dišav.”

“Koliko časa pa traja, da bode to gotovo?”

“Ko bode koza pečena, bomo kroglice pekli v njenej masti med rižem.”

“To bode jed, kakor v sedmih nebesih!”

“Da pokusi testo! Kaj tacega še nikdar nisi jedel.”

Pri tem seže s prsti v testo, mi prinese velik komad testa pred nos in me povabi naj pokusim.

“Hvala ti, cvetka gostoljubnosti! Ako že sedaj poskusim, potem ne bom mogel kasneje s tekom jesti.”

“Le vzemi! Ti si ustvaril mojo srečo! Le tebi se imam zahvaliti, da se je moj oče tako hitro premislil.”

Potem me zopet sili, naj pokusim, toda jaz se tako branim, da me končno preneha siliti, nakar dene testo v svoja lastna usta.

Rozine, mandlji, olje in poper! Okus bode uprav grozen! In poleg tega še voda, vsled ktere sem se preje tako tresel. In razne dišave! Joj, joj Sahaf! plemeniti Sahaf! — kako bode po preteku par mesecev izgledal tvoj želodec?

Sahaf se razveseli, ko mu povem, da izvoljenka njegovega sreča ni v nevarnosti. V ostalem je pa med tem prišel v kočo zopet kovač in naslednji trenotek razjaši pred kočjo nek jezdec, ktereja takoj spoznam, kajti bil je človek, kteri je bil pri lopovih, koje smo preje v prosjakovej

koči oblegali. Ta povraša po meni in vsled tega odidem k njemu. Potem me povede v stran in mi reče:

“Efendi, bil si velikodušen proti nam in poleg tega si tudi bogat. Nekaj ti moram povedati.”

“Govori!”

“Kaj mi daš za to?”

“Jaz ne vem, ima li ono, kar mi imaš sporočiti, kako vrednost za me.”

“Veliko vrednost.”

“Čemu?”

“Ti si v smrtni nevarnosti.”

“Tega ne verjamem.”

“Ako ti rečem, potem je resnica.”

“Baš radi tega je lež.”

Došlec me začudeno pogleda in vpraša:

“Morda misliš, da lažem?”

“Da. Hoteli ste me ubiti in oropati. Morilec in roparji so pa tudi lažnjivei.”

“Toda želim ti le dobro in govoril bodem resnico.”

“Ne, ako bi bil resnično v smrtni nevarnosti, potem bi mi ti tega ne povedal.”

“Čemu?”

“Ker bi bil potem tudi ti v velikej nevarnosti, kajti dal bi te takoj **sapreti in tam bi moral priznati**, ne da bi dobil tudi jedno paro.”

Ko to povem, se prestraši in nehote pogleda po svojem konju. Sedaj vzamem v roko revolver in mu rečem:

“Predvsem te opozorim na to, da te ustrelim, ako skušaš bežati.”

“Efendi, hočem te rešiti in za to me nameravaš ustreliti!”

“Nisem ti dolžen hvale. Ako sedaj v resnici nameravaš mene rešiti, potem misli na ono, kar si preje nameraval proti meni. Ako hočeš, da postopam milostno s teboj, potem mi povej kaka nevarnost mi preti.”

“Mi v resnici ne bodeš ničesar dal?”

“Pripravljen sem ti nekaj dati, toda pred vsem moram vedeti, kake vrednosti je tvoj poročilo za mojo osebo.”

“Velike vrednosti. Ali daš tisoč pijastrov?”

“Ne.”

“Moje poročilo je še večje vrednosti.”

“Tega ti ne verjamem.”

“Ali daš saj devetsto?”

“Ne.”

“Osemsto?”

“Tudi ne.”

“Pomisli, da se gre za tvoje življenje!”

“Za svoje življenje ne dam niti jednega pijastra.”

“Kaj? Ali je brez vsake vrednosti?”

“Moje življenje je velike vrednosti, toda o njem bode Alah določil. Ali ni zapisano v vašem koranu, da Alah določi dolgost življenja vsake-mu človeku, takoj, ko pride na svet?”

To ga je spravilo vidno v zadrego in sedaj ne ve, kaj naj mi odgo-vori. Vsled tega nadaljujem:

“Vidiš toraj, da je skoraj greh, dajati denar za življenje, kajti smrt, ktera mi je določena, bodem itak dosegel, pa naj že plačam kako svoto ali ne.”

Na njegovem obrazu se pojavi veselost, kajti prišla mu je rešil-na misel:

“Efendi, ti si vendar kristjan?”

“Da.”

“Toraj zamoreš tvoje življenje podaljšati.”

“Alah je določil le dolgost življenja svojih pravovernikov.”

“Je li res tako?”

“Da.”

“Kristjani zamoremo toraj svoje življenje podaljšati.”

“Potem je bil Alah kristjanom vsekako mnogo bolj naklonjen, ka-kor vam. On nas toraj bolj ljubi, kakor vas in tako smo njegovi ljubljenci. Življenje je največji dar, ktere-ga smo dobili od Alaha. Kedor pa dobi od Alaha tudi moč, da si ta dar poveča, ta je pri Alahu vsekako v več-jej milosti, kakor oni, ki mora ob določeni uri umreti. Ali tega ne uvidiš?”

V zadregi se prime za brke. Najbrže je imel svoje misli v brkah, kajti iz njih si je izvil zopet dobro misel:

“Toda vendar priznavaš, da je blaženost boljša, kakor življenje.”

“Da.”

“Ako mora toraj pravovernik ob določeni uri umreti, ne da bi si zamogel podaljšati življenje, potem je to vsekako dobro zanj, kajti na ta način postane tempreje blažen.”

“Misliš?”

“Da.”

“Ako pa njegovej duši na mostu Es Siret spodleti? Ta most je ožji, kakor ojstrina britve. Duša, ktera ima več grehov, kakor dobrih del, spodleti na tem mostu in potem pade v pekel. Ta duša je toraj tem hi-trejše prekle-ta in ti vendar priznavaš, da je življenje na zemlji boljše, nego ono v peklu?”

“Efendi, tvoje besede so tako ostre, kakor bodalo.”

“Toda ti se tudi motiš, ako misliš, da je Alah govoril le o muzlo-manih, kajti v petej koranovej suri, ki se imenuje mizna sura, je čitati, da so ure vseh ljudi, vernih in nevernih že preje seštete. Ti je znana ta sura?”

“Znane so mi vse sure.”

“Potem vidiš, da imam prav. Svoje življenje na nikak način ne smem podaljšati. Kaj bi pa rekel k temu, ako bi jaz hotel plačati konja, ktere-ga niti kupiti ne smem. To bi bila bedastoča!”

Zopet se prime za brke, toda sedaj ne pride iz njih kaka dobra misel.

"Toda, efendi, jaz rabim denar", reče žalostno.

"Tudi jaz ga potrebujem."

"Ti imaš denar, jaz ga pa nimam."

"Dokazati ti hočem, da nisem trdosrčen. Izsiliti se ne pustim, toda potrebnim dam rad kak bakšiš, ako vidim, da so ga zaslužili. Moje življenje ne moreš rešiti in tako je tudi nemogoče zahtevati kako plačilo za rešitev. Ako mi pa poveš, kaka nevarnost mi preti, potem ti dam kak bakšiš."

"Bakšiš? Milostinjo? Efendi, jaz nisem prosjak."

"Toraj naj ne bode bakšiš, temveč dar."

"Koliko pa ponudiš?"

"Ponuditi? Ponuja se le tedaj, kadar se gre za kako ceno in povedal sem ti že, da tu ne more biti govora o kakej ceni. Obljubim ti dar; velikost darila pa mora vedno darovalec določiti, ne pa oni, ki sprejme dar."

"Vsekako bi pa rad vedel koliko mi boš dal."

"Dal ti ne bodem ničesar, ali pa le toliko, kolikor se mi poljubi. Povem ti tudi, da nimam časa s teboj govoriti. Toraj kaj mi imaš povedati?"

"Ničesar!"

Pri tej besedi se hoče odstraniti, jaz ga pa primem za roko in mu povsem resno rečem:

"Rekel si, da mi preti smrtna nevarnost; toraj mi ljudje strežejo po življenju; ker pa o tem veš, si njih zaveznik in tudi sokrivec; tako j te dam zapreti, ako ne govoriš."

"Jaz sem se le šalil."

"To je laž!"

"Efendi!" reče pretečim glasom.

"Hotel si dobiti denar, pa naj mi že preti nevarnost ali ne. Ali veš, kako se kaznuje izsiljevanje?"

"O izsiljevanju tu ni govora."

"Dobro, radi tebe se nečem jeziti, ker nimam za to časa niti veselja; pojdi toraj od kjer si prišel."

Potem ga ostavim pred hišo in odidem proti vratim. Toda do vrat še ne pridem, ko mi zakliče:

"Efendi, počakaj!"

"Česa še želiš?"

Približa se mi in reče:

"Ali daš petsto?"

"Ne."

"Tristo?"

"Ne."

"Sto?"

"Niti jednega."

"Bodeš obžaloval."

“To samo ti misliš. V ostalem pa misliš, da sem neumnější, nego sam v resnici. Ono, kar mi imaš povedati mi je že davno znano.”

“To je nemogoče.”

“Na pot se je podal nek sel.”

Na očeh mu vidim, da sem pravo pogodil.

“Kako pa ti to veš?” me vpraša.

“To je moja stvar.”

“Potem je prosjak pripovedoval.”

Z ramami zmajam in se pričnem smejati, kajti niti na um mi ne pride, da bi plačeval za tajnosti, ktere sem deloma že uganil.

“In ti se ne bojiš?” me vpraša.

Najpreje moram zvedeti, kedo je sel in vsled tega odgovorim smeje:

“Morda misliš, da se ga bojim?”

“Zabana še ne poznaš! Enkrat si ga prevaril, toda v drugič se ti ne posreči.”

Sel je bil toraj prosjak Zaban. Ranjencu je pomagal priti v Uzu-Dere in iz tega je prav lahko sklepati, da mu je ranjenec naročil, naj jezdi najpreje v Palaco, kjer je bil ranjenec doma in potem najbrže dalje v Ismilan k sorodnikom izdelovalca orožja in kavandžije, kateri si je zlomil tilnik.

Njegovi zavezniki so z nami sklenili mir; oni bodo držali besedo, ako se gre za njihovo osobnost, o tem sem prepričan. Toda po drugih se lahko osvetijo. Istodobno so morali biti toliko previdni, da mi ne dopuste uteči. Ker so po peku izvedeli v kterej smeri nameravamo dalje poto-vati, potem je bilo vse drugo prav lahko uganiti.

Vsled tega mu osorno odgovorim:

“Zabana tudi nečem prevariti.”

“Kaj pa nameravaš?”

“Z njim sploh nečem imeti ničesar več opraviti, kajti dal mi je besedo, da me ne bo več nadlegoval.”

“Dano besedo bode držal. On te ne bode nadlegoval, toda nahujskal bode druge proti tebi, kajti zveza je velika.”

“Jaz se je ne bojim. Vsakogar, ki nastopi proti meni sovražno, izročim sodniku.”

“Zamoreš li tudi krogeljo javiti sodniku?”

“Ne bodi smešen! Raje mi povej, kako prideš do tega, da izdajaš Zabana, ki je bil vendar tvoj prijatelj.”

“Moj prijatelj? Na to ti ne odgovorim, kajti ti zapiraš sree in mošnjo. Zaman sem jezdil k tebi.”

Odide proti svojemu konju, toda tako obotavlja, da vidim, da še vedno pričakuje, da mu storim kako ponudbo. Končno mu rečem:

“Toraj odhajaš? Ali nečesh ostati tukaj? Saj veš, da imamo danes malo slavnost.”

“Za take slavnosti nimam časa. Ti mi toraj ničesar ne daš?”

Pri tem me nekako grozeče pogleda.

“Ne.”

“Ali še danes odpotuješ?”

Zelo nespametno je bilo to vprašanje, kajti s tem je izdal le svoje sovražne nakane. Hotel je zaslužiti nekoliko denarja; ker pa ni dobil ničesar, je sedaj sposoben za vsako sovražnost.

“Morda misliš, da se odpovem pojedini?” mu odvrnem. “Tudi naši konji morajo počivati, predno zamoremo dalje jezdit.”

“Potem naj te Alah blagoslovi tako, kakor si ti mene blagoslovil.” Sedaj zajaši in odjezdi.

Za vratmi ugledam Halefa, na kateremu takoj spoznam, da je bil ves čas tukaj skrit in na njegovem obrazu spoznam takoj, da se je nepopisno jezil.

“Sidi, čemu si ga izpustil?” vpraša Halef.

“Ker ga ne potrebujem.”

“Toda drugodi ti bode škodoval!”

“Si li slišal njegove zadnje besede?”

“Žal le zadnje. Postavil sem se tukaj, da te čuvam. Lahko sem vaju videl, toda slišati nisem mogel ničesar. Končno sem pa le zvedel, da je hotel dobiti nekoliko denarja. Čemu to?”

“Pojdi z menoj na prosto, kajti nikakor ni potrebno, da bi vsakdo slišal o čem.govoriva.”

Tu mu povem, kaj sem zvedel in kako sumim.

“Toraj nas bodo napadli”, reče Halef.

“Morda tudi ne, dragi Halef.”

“Kaj pa? Čemu pa je oni prosjak, ki ni prosjak, pred nami odjezdil?”

“Najbrže radi tega, da naščuje prijatelje Mosklana in Dezelima proti nam. Ko pridemo potem v Palaco ali celo v Ismilan, zamoremo pričakovati tak sprejem, da nam ne bode po volji.”

“Potem pa jezdimo po drugi poti.”

“Tega ne storim rad. Pred vsem želim begunom ostati za petami in poleg tega mislim, da zamoremo baš v Ismilanu in v Dezelimovej hiši mnogo izvedeti, kar nam zamore koristiti.”

“Ako nas sprejmejo kot sovražnike, potem ne poizvemo ničesar. Tudi ni izključeno, da nas bodo kot morilce zaprli.”

“Vsled tega pa hočem prosjaka prehiteti.”

“Ti? — Kako?”

“Tako, da bodem preje tam kakor on.”

“Sidi, kaj pa misliš! Pa vendar ne bodeš tudi nocojšnjo noč jezdil pred nami?”

“Baš to nameravam.”

“To ne gre.”

“Seveda gre.”

“Toda jaz te ne pustim samega. Pomisli v kakej nevarnosti si bil danes, ker nisem bil pri tebi!”

“Toda ti si me rešil in tudi jutri me bodeš rešil, ako bode potreba.”

To se Halefu dopade.

“Mišliš?”

“Seveda. Poslušaj toraj moj sklep. Vi prenočite pri kovaču in odjezdite rano zjutraj in sicer po drugej poti, in ne po onej, po kateri smo nameravali prvotno jezdit. Jezditi morate iz Košikavaka preko Mastanli, Stojanove in Topoklu v Ismilan; jaz pa odjezdim sedaj proti jugu preko Geldžika, Madena in Palace.”

“Čemu pa obiščeš te kraje?”

“Ker bode prosjak od Usu Dere dalje jezdil po tej poti.”

“Današnja noč je temna in končno bodeš zašel.”

“Upam, da ne zgrešim poti.”

“Toda prosjak je daleč pred teboj!”

“Ri je hitra žival in tako ga prehitim.”

“In si pri tem zlomiš v temi tilnik!”

“Bodemo videli! Prišedši v Ismilan, jezdite naravnost k Dezeli-movej kavarni, ktera se nahaja v ulici, ki vodi v vas Čatak. Tam se po-tem snidemo.”

“In ako ne prideš tje — —?”

“Potem čakajte.”

“In ako tudi potem ne prideš?”

“Potem mi jezdi drugo jutro nasproti proti Palaci, kajti mogoče je, da se tam radi Mosklana nekoliko ustavim.”

“Kje naj te pa tam najdem?”

“Tega niti sam ne vem, toda vas je majhna in tako bode samo jedno vprašanje po meni zadostovalo.”

Halef potem zopet skuša, da bi mi spremenil moje mišljenje, toda to se mu ne posreči.

Ko potem tudi ostali moji tovariši zvedo, da jih nameravam ostaviti, so se mojemu načrtu tako protivili, da temu skoraj ni bilo mogoče kljubovati. Ikbala in Čileka skleneta roke nad glavami, ko izvesti, da ne bodem topovih krogelj in kozlove pečenke niti okusil. Tudi Sahaf me prosi, naj ostanem.

Slednjega povedem potem v stran in mu naznamim vse potrebno o preprogah.

“Efendi”, reče Sahaf, “dobro je, da si mi to povedal. Oni drugi vedo, da slavimo sedaj zaroko in bodo medtem skušali jamo izprazniti. To jim moram preprečiti.”

“Bodeš li tvojega tasta naznanil?”

“Da, in potem ga bodo obesili”, se smeje Sahaf.

“Kar počneš, me nič ne briga. Pozdravi tvojega očeta in bodi srečen z Ikbalo, ki je najlepša v Rumili!”

Ko opazi kovač Šimin, da me ni mogoče pregovoriti, me povpraša po poti, po kateri nameravam jezdit. Debelemu peku še vedno ne zaupam in vsled tega mu povem več krajev, v ktere niti ne nameravam potovati. Šimin pa odide za menoj do konja in tu mu povem svoj načrt. Nekaj časa premišlja in potem mi reče:

“Prosjak je sedaj že prišel v Uzu Dere. Tam ostane nekaj časa in potem jezdi dalje. Vsekako bode jezdil v Maden in Palaco. Od tu do Madena moraš jezditi deset agačev (turških milj), in moraš pravzaprav jezditi preko Mastanlı in Geldžik; ta pot mi je dobro poznana in tako ti lahko omogočim, da pridemo preje tje. Jezdila bova kar naravnost.”

“Kaj? Ti nameravaš iti z menoj?”

“Da, spremiti te hočem tako daleč, dokler se ne prepričam, da ne moreš več zaiti.”

“To je zelo lepo od tebe, toda — —”

“Moži!”, me prekine. “Sam dobro veš, da ti moram biti zahvalen.”

“Toda jaz moram hitro jezditi!”

“Moj konj ni slab; kajti to je najboljša žival moža, od katerega sem si jo izposodil. Konja bodem gonil in potem, ko se od tebe poslovim, ga lahko čuvam. Žal mi je, da te moja žena ne more več videti, zagotovim te pa, da se te bodeva vedno spominjala.”

Sedaj pride Halef k nama, da me na nekaj opozori, nakaž niti mislil nisem, — namreč na mošnjo, o kateri sva govorila, ko smo jezdili iz Kabača nazaj k prosjakovej koči. Mošnjo takoj odprem in pri luči pregledamo njeno vsebino.

V njej je sto avstrijskih zlatnikov, katerim pravijo v Turčiji jednostavno munc. Tega avstrijskega denarja je v Turčiji mnogo več, kakor v Avstriji, in ima v raznih krajih Turčije različno vrednost. Vse skupaj je bilo vredno kakih 1100 pijastrov.

Poleg tega je bilo v mošnji tudi petdeset bešlikov, katerih vsaki je vreden pet pijastrov. Med denarjem je bil tudi listek, na katerem je bilo zapisano, da so zlatniki moji, dočim so bešliki Halefovi. Kakor kasneje izvem, je Omar ben Sadek dobil še v Drinopolju od našega prijatelja denar.

Marsikdo bi sprejetje takega darila ne smatral opravičenim in nekaj časa tudi jaz tako mislim. Vendar se pa ta misel kmalo umakne drugim. Pred vsem je oni, ki nas je obdaroval, le dobro mislil, kajti dobro mu je bilo znano, da nisem milijonar. V ostalem je pa glavno darilo obstalo iz družih predmetov, ktere smo pa naravno zajedno s konjem in kavasom zgubili. Poleg tega je pa bil v mošnji tudi krasen prstan, ki je bil namenjen meni. Sicer ne morem trpeti prstanov na možkih rokah — ker možki kras je treba drugod iskati; toda prstan je spadal brezdvomno k onim predmetom, kateri naj bi mi služili v vedni spomin.

Samoumevno je, da Halef takoj dobi svojih petdeset bešlikov. Denar spravi veselo v žep in reče:

“Sidi, oni dobrotnik je mož, ki ima zelo veliko pamet. Ako bi pa bil jaz na njegovem mestu, bi imel še večjo pamet. Kaf je namreč boljši, kakor Nun in radi tega je tudi v abecedi tako postavljen.”

Vsaka črka v arabskeji abecedi pomenja tudi številko. Kaf (K) pomenja sto in Nun (N) pomenja le petdeset. Hadži je namreč računal po svoje. Petdeset bešlikov naravno ni baš dosti za prijatelja in varuha kacega efendija, toda kot bakšiš za slugo, bi to pomenjalo lep dar.

Našega slovesa naj ne popišem in naj omenim le toliko, da se je tem povodom nudilo nekoliko čudnih prizorov. Barvar mi poda desnico, njegova hčerka pa levico. Dobra Čileka je celo pričela jokati. Ko sedim že na konju, pride tudi pomočnik in mi poda desnico. Naj mu li podam tudi jaz desnico — ali pa kak bakšiš? Moj bič je bil običajno boljše pritrjen k sedlu, kakor oni mojega hadžija; sedaj pa hitro vzamem bič in lopova parkrat tako krepko udarim po hrbtu, da nepopisno hitro skoči za svojo debelo gospodinjjo.

“O jacik! Bu biberlemer o joj, to peče!” prične pomočnik kričati.

“Si želiš še malo soli?” ga vprašam.

V tem trenutku je že hadži Halef pri njem, vzame bič izza pasa in vpraša:

“Naj li prisolim? Lopov je zaslužil!”

Pomočnik pri tem beži za hišo.

Potem odjezdiva.

ČETRTO · POGLAVJE.

Stari znanci.

Noč je bila ravno tako temna, kakor prejšnja in le par zvezdic je migljalo na nebu. Šele sedaj uvidim, da sem bil dokaj drzen, ko sem sklenil jezdit sam po nepoznanej pokrajini in vrhu tega še po noči. Poleg tega bi moral še izredno hitro jezdit, ako bi hotel dohiteti prosjaka.

Četrť ure jezdiva molče jeden kraj družega, kajti vsakdo se bavi s svojimi mislimi. Pred nama ni kake poti, temveč neobdelana zemlja. Ri se tudi za to ne zmeni, kajti njegove oči so navajene na temo.

Potem me vpraša Šimin:

“Efendi, se li še spominjaš, o čem sva govorila, ko je naju Mosklan prekinol? Sedela sva kraj vrat moje hiše.”

“Dobro se spominjam.”

“Rekel si, da mi bodeš dokazal, da ste kristjani boljši ljudje, kakor sem mislil.”

“Povsodi je mnogo dobrih in tudi mnogo hudobnih ljudi in sicer tako med kristjani, kakor tudi med muzlomani. Toda o kristjanih nisem nameraval govoriti, temveč le o krščanstvu.”

“In ti misliš, da je boljše, nego naši nauki?”

“Da.”

“Toda to ti bode težavno dokazati.”

“O ne! Preglej vaše in naše sveto pismo. Najlepša razodetja, kar jih je v koranu, so vzeta iz našega svetega pisma, ravno tako, kakor so zopet naša vzeta iz židovskega svetega pisma. Mohamed je to porabil za svojo knjigo in je vse prilagodil tedanjim časom in razmeram. Te razmere so se pa spremenile. Arabci niso sedaj več jedini, ki pripadajo Mohamedovej veri in vsled tega postaja sedaj izlam za vas kolikortoli ovirljiv in tudi škodljiv. Krščanstvo uči ljubezen in spravo, kar pa ni-

kakor ne prihaja iz navad kakega malega naroda, ki je živel v pustinji. Ljubezen in sprava se pa ne dosežeta z mečem in ognjem temveč le z dobrimi deli.”

“Govoriš o ljubezni, ktere pa sami nimate!”

“Ali je treba vso žetev zavreči in vničiti, ako je nekoliko sadov pokvarjenih in črvivih?”

“Čemu pa baš pri nas ne rodi čista pšenica ljubezni, temveč sam plevel, kajti vse naše kristjane lahko nazivljamo plevel!”

“Tako hudo mislim, da tudi pri vas ni. Pred vsem pa moraš vedeti, da največ plevela zraste na slabih tleh. Na ta način daš izlamu slabo spričevalo, ker v tem slučaju pomenja izlam slaba tla. Sama sva in na razpolago imava obilo časa. Naj li ti pripovedujem o Kristu in o prorokih?”

“Pripoveduj in dokaži, kedo je večji, Kristus ali Mohamed. Tebe lahko poslušam, ne da bi me potem pekla vest, kajti ti me itak ne bodeš zapeljal. Poznan ti je izlam in tudi krščanstvo.”

Pripovedoval sem mu mnogo, kajti poslušal je zelo rad in ves čas molčal. Le tu pa tam me kaj povpraša, ali se pa glasno začudi. Jezdila sva zelo hitro in Šimin je imel obilo opravka, da se je vzdržal vedno kraj mene. Kljub temu pa na me bolj pazi, kakor na ježo in tako je prišlo, da je tu pa tam, ko se je njegov konj spodtaknil, krepko zaklel, kar naravno nikakor ni spadalo med moje pobožno pripovedovanje.

Tako mine več ur in prejezdila sva dolgo pot, ne da bi zamogla kaj videti. Končno prideva na precej visoko goro, kar je v temi dokaj težavno. Na drugej strani gore morava jezdit zopet navzdolj po redkem gozdu in vsled tega sva prisiljena jezdit počasneje.

“In misliš, da je potem v resnici ustal od mrtvih in odšel v nebesa?” vpraša me kovač.

“Prav gotovo.”

“Kako pa zamore mrtvo truplo priti v nebesa? Tudi naš prorok je imel truplo, toda to je ostalo na zemlji.”

“Ali ti nisem preje povedal o gori razodenja? In ali ne piše tudi Mohamed, da je Kristus pred očmi svojih učencev odšel v nebesa?”

“Da, to je zelo čudno. In potem bode zopet prišel na zemljo?”

“Seveda. Potem bode pa sodil žive in mrtve. Tako pravi tudi Mohamed. Delil bode namreč blaženost in prokletstvo, kajti on je neskončno dobitljiv in na vsak način večji, kakor Mohamed, kateri o sebi ni nikdar trdil, da bode prišel zopet na svet, da bi tu sodil ljudi.”

“Skoraj bi ti verjel!”

“Skoraj? To je resnica, kajti tudi Kristus je resnica, ker inace bi o sebi ne trdil, da ima popolno moč na zemlji in v nebesih. Mohamed kaj takega gotovo ni trdil?”

“Ne, efendi. Pripovedovati hočem mojej ženi in prijateljem vse ono, kar si mi ti pripovedoval. Rad bi imel tudi vaše sveto pismo; potem bi lahko iz njega bral in potem bi morda tudi k meni prišel oni sveti duh, o katerem si mi preje pripovedoval. Ako je človek žejen. potem se mu

mora dati pijače in ravno tako je ustvarjena tudi duša. To žejo sem že čutil, ker verujem kar uči Mohamed in tako sem vedno mislil, da pijem, kadar sem obiskal džamijo. Ravno tako bi se tudi zgodilo, ako bi čital vaše sveto pismo, to tem bolj, ker je našemu slično in ker je naše iz vašega vzeto. Žal mi je, da si tujec in da te potem nikdar več ne vidim.”

Moje besede si si zapomnil in tako se lahko vedno name spominjaš. Ker te pa imam rad in ker sem ti dolžan hvalo, ti hočem nekaj podariti, kar te bode vedno spominjalo na moje besede, kadarkoli bodeš to vzel v roke. Saj znaš čitati? Podariti ti hočem knjigo. Klupil sem jo v Damasku v spomin na mesto vrtov in hladnega vodovja. Evo je.”

Pri teh besedah odprem svoje sedlo, vzamem iz njega knjižico in mu jo podarim.

“Kaj pa je v knjigi — morda pripovedke?”

“Ne, v njej niso pripovedke, temveč resnica. Tej knjigi pravimo novi testament in v njej je vse ono, kar sem ti preje pripovedoval in še mnogo več.”

Šimin yeselo vzklikne, tako da sem prepričan, da bi mu večjega veselja ne mogel napraviti.

“Efendi”, reče končno, “to darilo je toliko, da je sploh ne morem sprejeti.”

“Le obdrži si knjigo v Alahovem imenu! Jaz nisem bogat. Knjiga ni bila draga, toda v njej je obilo drazega, kajti iz nje bodeš lahko našel pravo življenje, kar ti iz vsega srca želim.”

Le težavno se mi posreči napraviti konec njegovej hvali. Zahvaljeval bi se brezdvomno še dalj časa, ako bi ne bil nepričakovano moten. Sedaj sva prišla zopet na ravnino in tu opaziva, da sva na precej obhvojenej poti, v kolikor se zamore razumeti beseda “obhvojeno” v turških pokrajinah.

“Ta pot vodi iz Uzu Dere v Maden”, pojasni mi Šimin.

V tem trenutku primem njegovega konja za vajeti.

“Stoj! Poslušaj! Meni se dozdeva, da pred nama prha nek konj.”

“Jaz nisem ničesar slišal in tudi sedaj ničesar ne slišim.”

“Tla so mehka in tako se le slabo sliši. Toda moj konj je nagnil vsesa naprej in pričel vohati. To je gotovo znamenje, da je nekdo pred nama. Poslušaj!”

“Da, sedaj slišim. Nek konj je stopil na kamen, katerega je odrobil. Kedo neki jaši tako pozno v tej samoti?”

“Morda je prosjak.”

“To je skoraj nemogoče.”

“Čemu?”

“Potem je zelo kasno odjezdil.”

“Morda je temu tudi tako.”

“Toda on hoče priti na svoj cilj pred teboj!”

“Prosjak je vsekako mislil, da bomo mi šele zjutraj odjezdili, in tako ni hitel. Ali ga zamoremo tukaj objездiti, tako, da ne bode opazil, da sem že pred njim?”

“Prav lahko, toda tega ti ne svetujem.”

“Čemu ne? Ako jezdiva naokrog, tako, da je on potem za nama, ne moreva še vedeti, ako je on pravi.”

“Vsled tega morava najpreje k njemu.”

“Toda kaj naj pa počnem z njim? Ali mu zamorem preprečiti nadaljevanje njegove poti? To se zamore zgoditi le s silo, krvi bi pa ne prolival rad.”

“To tudi ni potrebno, efendi. Prepusti vso stvar meni.”

“Kaj bodeš ukrenil?”

“Ti ga prisiliš okreniti se in to tudi jaz storim. Potem ostanem pri njemu in ga vzamem lepo seboj v Košikavak.”

“Ako te pa povpraša, kako pravico imaš do njega?”

“Nimam li pravice? Ali te ni hotel umoriti, efendi?”

“To bi že bil vzrok. Toda ako to storiš, potem si nakoplješ sovražnika, ki bode vedno čakal, da se ti osveti.”

“Toda njega se ne bojim. On je sovražnik poštenih ljudi. V ostalem mi pa moraš dovoliti, da sem napram tebi vljuden in pri tem ne smem biti radi mene v skrbeh. Ako je pred nama v resnici prosjak, potem ga primeva in se posloviva, ne da bi on slišal, kam jezdiš.”

“Kako se pa gre od tu v Maden?”

“Jezdi vedno po tej poti in po preteku pol ure si na cilju. Od tu naprej sploh ne moreš poti zgrešiti. S teboj sem hotel govoriti še radi kopče; toda tvoj mali hadži ima jedno in ti si si prilastil ono Ismilanca. Sedaj pa pojdiva, efendi.”

Kovač požene svojega konja v znak, da ne želi slišati kakega ugovora. Njegov predlog mi tudi ugaja, kajti na ta način se prosjaku prepreči izvršiti svojo nalogo, ne da bi to meni kaj škodovalo.

Ni trajalo dolgo, ko se nočnemu jezdecu približava v toliko, da naju zasliši. Kmalo potem opaziva tudi, da je prišel hitrejšje jezdit, tako, da bi ga midva ne dohitela.

“Le hitro za njim, Zaban ni dober jezdec”, reče kovač. “Prav lahko ga dohitiva, ako je v resnici oni, kojega iščeva.”

“Ako pa krene v stran?”

“Tega ne bode storil, kajti kaj takega se tu nihče ne upa storiti v temnej noči. Tudi jaz bi ne jezdil tukaj, ako bi ne hotel storiti tebi vslugo.”

Kovač sodi pravilno. Jezdec opazi, da sva midva hitrejšja, kakor on. V stran se ni upal kreniti in tako je smatral, da je najboljšje, ako se ustavi in naju pričakuje.

Kovač jezdi naprej, dočim jezdim jaz toliko za njim, da me ne more takoj spoznati. Jezdec krene nekoliko v stran, da bi midva zamogla jezdit dalje, toda kovač se ustavi pri njem in ga pozdravi:

“Saba ajrola — dobro jutro.”

“Saba —”, odgovori prosjak kratko.

“Nereden gelir mi zin — od kje prihajaš?”

“Deridereden — iz Deridere.”

To je laž, kajti jezdeca spoznam takoj po glasu. Jezdec je bil prosjak.

“Nereje gidejorzun — kam jezdiš?”

“Her jerde hič bir jerde — povsodi in nikamor.”

Odgovor se je toraj glasil dokaj drzovito; toda to prosjaku ne pomaga, kajti kovač nadaljuje z izpraševanjem tako odločno, da se mu prosjak ne more izviti:

“Bodeš moral natančneje povedati.”

“Moral?”

“Da. Ali me poznaš?”

“Ali me ti poznaš?”

“Ti si Zaban, prosjak.”

“Ah, in ti?”

“Noč je tako črna, kakor tvoja duša. Mojega obraza ne moreš spoznati. Jaz sem kovač Šimin iz Košikavaka.”

“Zato se mi je tvoj glas zdel tako poznan. Jezdi dalje, s teboj nimam ničesar opraviti!”

“Imam pa jaz s teboj nekoliko posla. Ali morda poznaš moža, ki jezdi z menoj?”

“Ne. Pojdita k vragu!”

“To storiva, toda preje moram s teboj govoriti, Zaban.”

Pri teh besedah se jima približam tako, da me mora Zaban spoznati. Tako stojiva sedaj skupaj, da ima moj konj tam glavo, kjer ima Zabanov konj rep.

“Šejtan, tujec!” vzklikne prosjak.

“Da, tujec, sedaj mi bodeš verjel, da imam nekaj s teboj za govoriti?”

“Toda jaz nimam nikakega posla s teboj!”

Pri tem opazim, da seže prosjak za pas. Bilo je tako tema, da ne morem spoznati, kaj je tam iskal. Kljub temu pa vzamem svojo brzo-strelko v roko tako, da se pripravljen na udarec s kopitom od leve na desno.

“Povej toraj, kam si namenjen?” ga vprašam in skrbno opazujem.

“Kaj pa to tebe briga, morilee!” odvrne prosjak.

“Morilec?”

“Da. Kedo pa si je radi tebe zlomil tilnik in komu si zdrobil čeljusti?”

“In koga ste zvalili v tvojo kočo, da ga tam ubijete. Dobro, kakor hočeš, toda moral bodeš biti tako dober in vrniti se nazaj z menoj.”

“Kedo me zamore prisiliti?”

“Jaz; razjaši!”

“Kaj pa to pomeni; morda hočeš tudi mene umoriti? Toda znal se bodem braniti. Pojdi v džeheno!”

Pri teh besedah povzdigne roko, toda takoj ga vdarim s puško po roki in istočasno on sproži. Krogla me ne pogodi, kajti z udarcem po

roki, sem dal krogli drug pravec. Prosjak še drži roko kviško, ko se mu še bolj približam in ga udarim s kopitom pod pazduho, tako, da takoj pade raz svojega konja.

Tudi jaz hočem takoj razjašiti, toda še ne pridem na zemljo, že slišim kovačeve besede:

“Stoj, lopov; inace te pogazim!”

Ko skušam zaviti krog prosjakovega konja — se posveti drugi strel iz prosjakovega samokresa; kovačev konj skoči daleč naprej in kovač je takoj srečno na zemlji.

Kedo je zadet? Takoj se obema približam.

Oba ležita na tleh in sicer jeden na drugem. Noč je pa tako temna, da jednega od drugega ne zamorem ločiti. Potem primem onega, ki leži na vrhu za roko.

“Stoj, efendi, to sem jaz,” reče Šimin.

“Ti si, Šimin, te je li pogodil?”

“Ne. Videl sem, da je skušal uteči in to sem mu prepovedal; pri tem je lopov streljal in jaz sem ga pogazil. Branil se je, toda le z jedno roko, najbrže ga je konj brenil na drugo.”

“Ne, to sem storil jaz s puškinim kopitom.”

“Lopov grize, kakor podlasica. Treba mu bode usta zamašiti.”

Videti nisem mogel, kaj počne kovač; kmalo potem pa zaslišim hropeče glasove in potem kovač ustane ter reče:

“Tako, zdaj bode molčal.”

“Kaj si mu storil, pa ga vendar nisi ubil?”

“Ne; le primi ga in videl boš, da še breca. Le ovratnico sem nekoliko nategnil.”

“Toda roke mu morava zvezati.”

“S čem?”

“S pasom.”

“Imaš prav; saj ima pas in tudi naramnice. To bode celo zadostovalo, da ga priveževa na konja.”

Potem pomagam kovaču, ki je Zabana skoraj zadavil. Predno se pa zopet dobro zaveda, že sedi zopet na konju, na ktereга je s pasom previdno privezan in sicer za obe nogi pod konjevim trebuhom. Roke mu kovač zveže z naramnicami. Sedaj doženeva s kovačem, da je imel lopov dva samokresa: jednega sem mu izbil iz rok in drugi mu je izpadel, ko je padel na zemljo. Samokresa sta imela le po jedno cev. Oba sta tudi izstreljena, ne da bi nastala vsled tega kaka nesreča.

Sedaj prične psovati. Pred vsem zahteva, da ga nemudoma izpustiva in nama preti s sodiščem. Kovač se mu pa le smeje in reče:

“Ono, kar si preje počel, me prav nič ne briga; toda skušal si me ustreliti in vsled tega te vzamem seboj, da ti tako dokažem, da si le ti oni človek, ki se mora bati sodišča. Mogoče ti odpustim, ako se na poti lepo vedeš. Ako boš pa še naprej tako psoval, potem nimaš kaj dobroga pričakovati.”

“Vidva sta me ustavila in jaz sem se le branil. Jaz moram dalje jezdit.”

“Da, povsodi in nikamor! Za to imaš tudi kasneje časa dovolj. Sedaj pa molči, kajti midva še potem lahko mnogo govoriva, ko se poslovim od efendija.”

Prosjak potem v resnici utihne. Morda je mislil, da bode zamogel iz najinega govora še kaj važnega posneti. Toda Šimin je pameten in preslepi prosjaka s tem, da mi reče:

“Toraj efendi, daljno pot bodeš prav lahko našel. Jezdi nazaj in pričakuj me, kajti jaz se moram napotiti v Geldžik, kajti nikakor ne bode lahko shajati z jetnikom. Ko prideš k tvojim, jim reci, da lopova že imamo, da ga ne bodo še oni po nepotrebnem iskali. Pri meni se zopet vidimo.”

Pri teh besedah zajaši, prime vajeti prosjakovega konja in odjezdi. Nekaj časa še slišim glasno prosjakovo psovanje, toda potem zavlada zopet tišina.

Nikakor ne morem verjeti, da je Zaban verjel kovačevim besedam, toda vsekako sem se ga znebil in to je bila za me glavna stvar. Zajedno mi je Šimin tudi prihranil slovo, katero ni nikdar prijetno, razun, ako se poslovimo od ljudi, do katerih nimamo sočutja.

Potem jezdím dalje v praveu, kojega mi je pokazal Šimin in tako pridem v Maden natančno po preteku pol ure, kakor je preje zatrdil Šimin.

Prične se daniti in jaz premišljam. Sedaj mi ni potreba jezdit v Palaco, da se tam informiram o sorodnikih ranjenega Mosklana. Sel, kterege je Mosklan poslal k svojim sorodnikom, se je moral vrniti in sicer v spremstvu dobrega kovača. Na ta način tudi v Ismilanu ne bodo ničesar zvedeli o Dezelimovej smrti. Čemu naj toraj mučim svojega konja, ko je moral dve noči dokaj prestati? Vsled tega sklenem jezdit v Topoklu in tam pričakovati Halefa in njegova tovariša.

V Madenu so ljudje še spali. Vedel sem, da se Topoklu nahaja na severu in tako jezdím dalje. Pot me vodi ob nekem potoku, o katerem sem lahko domneval, da se blizu Topoklu izliva v reko Ardo. Vsled tega ne morem zgrešiti svojega cilja.

Kmaló potem pridem v neko vas, kjer najdem gostilno. Tu so bili ljudje že na nogah in vsled tega sklenem svojemu konju privoščiti nekoliko počitka. Gostilna se nahaja nekoliko v stran in krog nje je močvirje preko kterege vodi debelo hrastovo deblo, ki pa je bilo okroglo. Za brvjo je globoka in široka jama, v kterej se valja nekoliko prešičev. Iz te jame se pride naravnost do vrat. Kaj se nahaja za vratmi, mi ni mogoče videti, kajti pred menoj je visoka zidana stena, ktera najbrže obdaja dvorišče.

Pravzaprav bi moral biti človek prava veverica, ako bi hotel priti preko hrvi, toda mojemu Riju se je tudi tukaj posrečilo premagati težavno hojo. Ustavim se pred jamo s prešiči. Ri skoči preko jame in potem skozi vrata. Tu me sprejmejo z večglasnim krikom iznenadenja in

strahu, kajti prevrnil sem nekega moža, ki je najbrže hotel iti memo vrat.

Tako pridem na precej veliko dvorišče, ktero izgleda tako, kakor velikansko skladišče gnoj. V kotu stoje ljudje, ki so kričali. Dva moža držita neko precej staro deklico. Brezdvomno so hoteli deklico privedati k lestvi, ki je tam postavljena. Nek velik mož, ki drži v rokah bič, pride samozavestno k meni. Po njegovih širokih prsih in dolgem obrazu, kakor tudi po zakrivljenem nosu sem prav lahko sklepal, da je rodom Armenec.

“Ali si slep?” me vpraša dokaj surovo. “Ali ne moreš paziti, ako jezdiš skozi vrata?”

“Odpravi gnoj pred hišo in zasuj jame, potem bode vsakdo lahko prišel k tebi, ne da bi mu bilo treba zlomiti svoj tilnik.”

“Ti hočeš biti neuljuden?”

“Morda si ti uljuden?”

“Naj li te objamem in poljubim, ko si mojega hlapca skoraj ubil?”

“Ubil? Kaj ga ne vidiš, da stoji tam in si čisti gnoj, kateri se ga je pri padcu prijel. Pri tebi se pade tako lepo na mehko, da je kar veselje. Ali si ti gostilničar?”

“Da. In kedo si ti?”

“Tujec.”

“To vidim. Imaš potne listine?”

“Da.”

“Pokaži jih.”

“Umij si preje roke, da mi jih ne pomažeš. Imaš kako pijačo?”

“Kislo mleko.”

“Hvala. Nimaš kaj drugega?”

“Slivovec.”

“In krmo za konja?”

“Strto koruzo.”

“Daj mu toraj toliko koruze, kolikor si je požel. Meni pa daj čašo slivovice.”

“Nimam čaš. Dobil bodeš lonec; pojdi v kuhinjo.”

Mož je bil zelo kratkih besedi. Privežem konja h kolu in odidem v sobo, ktera ni bila nič drugega, kakor temna luknja, v kterej je bila primitivno stesana klop in ravno taka miza. Tu stoje tudi razna mala stojala dokaj čudnega stila in to se mi dozdeva nekoliko sumljivo. Končno vendar uganem, da so to stoli.

Tu sedi neka ženska, ki neprestano meša v velikej lesenej posodi, ki je polna kislega mleka. Instrument, s katerim meša pa ni morda žlica, temveč polovica takozvanega zajca, kakoršnje rabimo pri nas za sezuvanje čevljev. Da se ne motim, mi dokazuje druga polovica zajca, ktera leži kraj ženske na tleh. Ženska je toraj rabila prvi predmet, ki jej je prišel v roke za mešanje mleka.

Ko jo pozdravim, me pogleda z velikimi in nekako neumnimi očmi, ne da bi odzdravila. Za menoj pride tudi njen mož, ki sname raz steno

mali lonček in natoči vanj iz vrča neke vrste tekočino, katero mi potem da za slivovico.

“Jeli to v resnici slivovica?” ga vprašam.

“Da.”

“Tako. — Ali nimaš nič drugega?”

“Ne. To ti najbrže ne ugaja?”

“Ne. Žganje je zelo slabo.”

“Potem pa pojdi k vragu, ako ti pri meni ne ugaja, kajti jaz ti itak nisem ukazal, da moraš baš k meni priti. Morda si kak paša, da toliko zahtevaš?”

“Ne. Koliko velja to žganje?”

“Dva pijastra.”

Poskusim pijačo. Lonec je držal kakega pol litra pijače, toda v njem je bilo kvečjem požirek slivovice. Na robu lonca se je držala neke vrste smola, ki je obstala brezdvomno iz blata, katero je ostavilo par tisoč brk ravno tolikih piveev, kateri so pred menoj pili iz istega lonca.

Slivovica je bila najgorše žganje, kar sem ga še kedaj v svojem življenju okusil. In to velja dva pijastra! To je bila največja prevara v deželi kjer rastejo slive v izobilju! Toda za sedaj še ničesar ne omenim.

“Ti ugaja?” vpraša me mož.

“Da — in še kako!”

Mož me napačno razume in reče:

“Ako želiš še kaj pijače, potem reci ženi, da ti je da. Jaz nimam časa, ker moram iti na dvorišče, da kaznujem neko žensko.”

Pri teh besedah odide in jaz pričenem natančneje opazovati sobo. Tu je nekoliko slabih slik, ki so prilepljene na steno. Te slike mi pa le svedočijo, da sem pri armenskem kristjanu. Toda ta kristjan je bil brezdvomno one vrste, katero je imenoval dobri Šimin “plevel”. Ti ljudje so oni, po katerih se v onih krajih sodi vse kristjane. Naj se li po tem čudimo, ako se povsodi, kjer se govori o kristjanih, sliši zaničevalne arabske besede: “Haša nasrani — bog obvaruj, kristjan!”

Ženska še vedno meša. Njena spodnja ustna jej visi navzdolj in po njej kaplja slina v mleko. Vsled tega se okrenem v stran in gledam skozi odprtino, ktere pravijo tukaj okno. Zunaj je pričelo greti solnce, dočim je bilo v sobi še temno in dimno.

Vsled tega ustanem, da odidem na prosto in na sveži zrak, v kolikor je bilo mogoče sveži zrak na dvorišču sploh dobiti. Tu itak ne morem dolgo ostati, ker to sem za trdno sklenil.

Jedva da stopim med vrata, ko se zasliši na dvorišču tenak in glasen klic. Takoj skočim na dvorišče. Sedaj se začuje drugi ravno tako grozen krik in vsled tega pohitim preko dvorišča v oni kot, kjer so v resnici privezali na lestev žensko, जो sem preje omenil.

Oblečena je le v krilu. Privezana je na lestev tako, da so njena razgaljena pleča okrenjena proti biču, ktereга je nek lopov v tretje zavi-

htel, da jo udari. Predno pa zamore udariti, ga primem za pest in mu odvzamem bič.

Na plečih ženske je videti dva velika krvava udarca, vsled katerih mora koža kmalo počiti. Poleg lopovov stoji gostilničar, kakor kak postavodajalec, ki je vesel vsled pokorščine, kojoj mu ostali izkazujejo. On stopi k meni, hoče zgrabiti za bič in kriči:

“Kaj počenjaš? Sem daj bič! To je moja, ne pa tvoja last!”

Bil sem nepopisno jezen vsled sramote, kajti še nikdar nisem videl da se ženske tako kaznujejo. Naj je že storila kar jej bilo drago, toda v mojej navzočnosti je ne bodo pretepali. Čutim, da sem v lieu zarudel in vsled tega vprašam gostilničarja:

“Kaj je storila ta ženska?”

“To te prav nič ne briga!” odvrne ježno.

“Tako ne bodeš govoril! Jeli tvoja hči?”

“Tu nimaš kaj govoriti; sem daj bič, ker inace ga bodeš tudi ti čutil.”

“Kaj? Jaz? Evo — to je moj odvor!”

Pri teh besedah ga udarim po plečih, da se prične kriviti; zajedno pa skoči takoj proti meni in sicer s tako silo, da pade na tla, kajti odskočil sem pravočasno.

“Ne dotakni se me, ker inace dobiš ti bič, mesto jaz, in sicer po obrazu!”

Kljub temu pa skoči potem, ko ustane, zopet proti meni. Jaz se mu ne umaknem, temveč ga sunem s pestjo v želodec. Pri tem se mora trdno stati in se skloniti naprej, ker inace se prav lahko pade. Lopov pade zopet v gnoj, toda sedaj ima dovolj, kajti le težavno ustane. Spočetka skuša govoriti, toda to mu je nemogoče in potem odide mrmraje v hišo, ne da bi me pogledal.

To mi zadostuje, kajti bilo je slabše, kakor da bi mi pričel pretiti. Odidem k svojemt konju, vzamem brzostrelko in se vrnem k lestvi. Tu najpreje pogledam, me li zamore pogoditi kak strel, ako prihaja skozi okno. To je izključeno. Potem se postavim tako, da je med menoj, oknom in vrati vedno jeden onih lopovov, ki so prisostvovali eksekuciji.

“Odvežite jo!” zapovem hlapcem.

Že preje sem se čudil, da hlapci niso ničesar storili, da bi svojemu gospodarju pomagali. Moje povelje takoj izvrše.

“Oblecite jo!”

Nesrečnica zamore jedva gibati z rokami, tako je bila zvezana in tako jo bole udarci na plečih.

“Čemu ste jo pretepali?” nadaljujem z izpraševanjem.

Pred menoj stoje tri ženske in štirje možki, kateri vsi izgledajo prav surovo.

“Gospod nam je ukazal”, odvrne mi jeden.

“Čemu?”

“Ker se je šalila.”

“S kom?”

“S tujeem.”

“Jeli sorodnica vašega gospodarja?”

“Ne; ona je dekla.”

“Od kje?”

“Iz bližnje vasi.”

“Ima sorodnike?”

“Mater.”

“In on se je upa pretepati le radi tega, ker se je šalila s tujeem?”

O tem smo tu lahko neovirano govorili, kajti dekle se je skrilo za bližnja vrata.

“Da, kaj družega ni storila”, odvrne mi oni, ktereга sem vprašal. “Gospod je strog in že danes zjutraj je bil zelo srdit.”

Sedaj pride gostilničar zopet na dvorišče. V rokah ima dolgo turško puško. Moj udarec mu toraj ni tako škodoval, kakor sem mislil. Sedaj zamore zopet govoriti, kajti, ko me ugleda, prične kričati:

“Pasji sin, sedaj morava obračunati!”

Pri tem pomeri proti meni. Njegova žena pride za njim iz hiše, zakriči vsled strahu in prime za njegovo puško.

“Kaj počenjaš?” kriči njegova žena; “tujca vendar ne bodeš umoril!”

“Molči, pojdi proč!” jej odvrne podivjani mož in jo tako sune, da pade na tla.

Na ta način zgubi njegova puška svoj pravec. Tudi jaz dvignem svojo brzostrelko in pomerim tako natančno, kakor je bilo to v naglici mogoče. Nikakor ga ne nameravam raniti, dasiravno vidim, da je docela sklenil poslati me na drugi svet. Moja puška počí pred njegovo. Lopov zakriči in spusti puško na zemljo. Meril sem dobro, kakor se takoj prepričam. Kroglja je pogodila njegovo puško in sicer baš pod njegovo brado. Njemu se nič žalega ne stori, nego le to, da ga udari kopito njegove puške v prsi in da ga bolita roki vsled udarca. Potem prične kričati:

“Ste li videli, da je name streljal? On je morilec. Primite ga!”

Potem pobere svojo zdrobljeno puško, zamahne z njo proti meni in me namerava napasti.

“Stoji!” zakričim, “ker inace zopet streljam!”

“Dvakrat bodeš streljal? Poskusi!” reče zaničevalno.

Njegova puška je jednoceevka. V drugič naravno ne more streljati, toda pri tem misli, da sem jaz v enakem položaju. Vsled tega ustrelim v drugič in ciljам na cev njegove puške, kojo mu zopet izstrelim iz rok. Potem ustrelim takoj še dvakrat v zrak. Lopov hoče zopet zakleti, toda besede mu ostanejo na ustnah. Tako stoji prestrašen pred menoj.

“Vražja puška!”, končno izusti.

“Čarovnik!” vzkliknejo drugi.

Puško še vedno držim, kakor preje, ne da bi izustil kako besedo. Krčmar pobere svojo puško, jo ogleduje in reče:

“Sramota, puška je pokvarjena!”

“Dosedaj je tvoja puška pokvarjena”, mu odvrnem. “Streljal sem namenoma ne na tebe, temveč na tvojo puško. Ako se mi pa le za korak približaš, potem streljam naravnost nate.”

“Tega ne poskušaj!” reče mi preteče.

“Pri tem mi ni ničesar poskušati! Prišel si s puško name in tudi si name meril. Jaz sem se moral braniti in tako bi te po pravici prav lahko ustrelil.”

“Ti si me hotel ustreliti, in si le slučajno pogodil puško. Nihče ne more trditi, da zamore pogoditi puško, ktero kedo drugi drži pod svojo brado.”

“Potem še nisi videl kakega strelca!”

“In preje si me suval. Ali veš, kaj to pomenja? Nihče mi ne more zameriti, ako te za to ustrelim. Tako sramoto je mogoče oprati le s krvjo.”

“Kedo pa opere isto sramoto raz deklico, ktero si dal pretepati?”

“Ima li dekla kaj časti?” reče mi in se zaničljivo smeje. “Sploh mi pa povej, čemu se brigaš za moje posle. Svoje posle lahko kaznujem, kakor se mi poljubi!”

Po navadah onega kraja, je imel prav. Toda v to ne smem privoliti. Ker sem že pričel, moram tudi končati. Vsled tega mu odvrnem:

“V mojej prisotnosti, kaj tacega ne dopustim. In z bičem sem te pretepel, ker nisi bil napram meni vljuden. Na razžaljenja odgovarjam le z bičem, kajti to je moja navada.”

“Kak gospod pa si ti pravzaprav? Koliko konjskih repov pa imaš od sultana? To hočem dati takoj preiskati.”

Potem se okrene proti hlapcem in nadaljuje:

“Nikari ga ne izpustite! Takoj pridem.”

“Greš h kjaju?” ga vprašam.

“Da, izročiti te hočem kazenskemu sodniku, da ti pokaže, kako lepa stanovanja so v zaporu.”

“Toraj pojdi po kjajo! Čakam ga z veseljem in teh ljudi ne potrebujem, da bi me stražili. Ako hočem namreč iti, potem me itak ne more jo obdržati. Vendar pa hočem ostati, da ti tako dokažem, da si ti sam na poti v zapore.”

Gostilničar odide po blatu in gnoju. Jaz pa odprem vrata za kterimi je zginola deklica. Tu je shramba za razno poljedelsko orodje. Dekle sedi na kupu slame in joka vsled bolečin. Ko jo nameravam nekaj vprašati, me nekdo prime za ramo in ko se okrenem ugledam gostilničarjevo ženo, ki me skuša potegniti proč od deklice. Vsekako se more bati onega, kar mi ima deklica povedati.

“Tu nimaš kaj iskati”, reče krčmarjeva žena, “pojdi vun!”

“Ne, temveč ti pojdi vun!” jej odvrnem.

Ženska odskoči in vzklikne:

“Pravi kanibal!”

“Da, pojedel sem že mnogo žensk in možkih; ti mi pa pokvariš es tek!”

Vsekako se me je zbala, kajti potem mi več ne skuša preprečiti priti v shrambo.

“Vidiš, da ti želim pomagati”, rečem dekletu, “toča povedati mi moraš, čemu te je gospodar tako grozno mučil.”

“Ako ti to povem, potem me bode dal še bolj pretepsti.”

“Skrbeti hočem za to, da se ti nič žalega ne zgodi. Kedo je bil oni tujec, ki je bil s teboj tako prijazen?”

“Bil je nek efendi iz — iz ime onega kraja sem že pozabila. Tu je prenočeval.”

“Kaj pa je bil in kako mu je bilo ime?”

“Imenoval se je Madi Arnaud in je dejal, da se kmalo vrne.”

“Tako je bilo tudi onemu možu ime, o katerem mi je pripovedoval Šimin.

“Čemu se je pa tvoj gospodar prišel jeziti radi te prijaznosti?”

“Radi tega se ni jezil! Jezen je vsled denarnice, katero sem našla.”

“Čegava je bila denarnica?”

“Tujčeva. Zgubil jo je in potem jo je zaman iskal. Našla sem jo v gospodarjevej sobi in sem jo hotela zopet vrniti tujcu; gospodar me je pa zaprl, dokler tujec ni odšel in ko sem potem dejala, da denarnica ni njegova me je dal pretepsti.”

“Potem je on povsem navaden tat. Toda kaj je bilo v denarnici?”

“Nisem mogla pogledati, ker je prišel gospodar.”

“Ali veš, kje ima sedaj denarnico?”

“Pazila sem dobro. Denarnico je dal svojej ženi in ta jo je spravila za drva na dvorišču.”

Sedaj zaslišim pred hišo, kako nekdo vpraša:

“Kje je morilec?”

Odidem na prosto in tukaj ugledam majhnega in skrajno suhega možička, ki je bil pokrit z velikansko ovčjo kapo in obut v velikanske čevlje. Oblečen je bil v živo rudeče hlače, ravno tak telovnik in v modro džupejo kratkih rokavov. Džupeja je bila že dokaj raztrgana in tudi na telovniku ni bilo niti jednega gomba. Mesto gombov so zavzemale niti, s katerimi si je obe strani telovnika zvezal.

Na nosu je imel velikanske očale, v katerih je bilo poldrugo steklo in v rokah je držal steklenico za črnilo, gosje pero in par listov papirja.

“Evo ga”, reče gostilničar in pokaže name.

Čudni možiček je toraj glavarnik in poveljnik tukajšnje vasi! Name je napravil ravno tak vtis, kakor njegova obleka. Na prvi pogled vidim, da je njegovo gosje pero tako, da z njim ni mogoče pisati in da je v njegovej steklenici za črnilo, slednje popolnoma strjeno, oziroma, da se je spremenilo v črno blato.

“Ti si toraj morilec?” okrene se proti meni in me vpraša s službenim obrazom.

“Ne.”

“Toda ta tako trdi.”

“Ako bi bil morilec, potem bi moral koga umoriti.”

"Hotel si umoriti in to zadostuje. Pojdimo vsi v sobo; tam pričnem s strogo preiskavo in zasliševanjem in obtoženec naj nikari ne misli, da se bode zamogel izogniti mojim vprašanjem. Vzemite ga v vašo sredo!"

"Tega ne pripustim!" pripomnim sodniku, "kajti sedaj še ne vemo, kedo je kriv. Vsled tega grem jaz naprej."

Ko pridemo v sobo, se vsedem k mojemu loncu, v katerem je bilo takozvano žganje. Tu je bilo tudi najboljše mesto v sobi.

"Tu ne bodeš sedel", reče kjaja, "to je moje mesto."

"Ali ne vidiš, da je mesto sedaj že moje, ker že sedim?"

"Ustani!"

"Med vami ne vidim nikogar, pred katerim naj bi ustal."

"Ali ne vidiš mene? Ako prostovoljno ne ubogaš, potem ti bodem s silo odkazal tvoje mesto."

"Kedor se podstopi mene prijeti, mu poženem teh šest krogelj v prsi."

Pri teh besedah mu pokažem revolver. Kjaja skoči nepopisno hitro par korakov nazaj in potem reče:

"Ta človek je v resnici nevaren. Pustimo ga toraj za sedaj sedeti."

Poišče si toraj drugo mesto, položi tintnik kraj sebe, nagubanči čelo in prične ogledovati svoje gosje pero. Po tej preiskavi da povelje:

"Daj mi nož!"

Gostilničar mu prinese nož, s katerim bi se lahko drva sekalo. Kjaja prične rezati svoje pero, da je bilo veselje in potem ukaže:

"Daj mi vodel!"

Tintnik napolni z vodo in potem prične mešati s peresom po črnem blatu, katero postaja le počasi mehkejše.

Položaj je bil skrajno smešen. Končno pomaknem svoj lonec z žganjem pred kjajo in mu rečem:

"Težko delo imaš, pij!"

In zgodilo se je ono, kar sem pričakoval, kajti kjaja me vpraša:

"Kaj je v loncu?"

"Slivovica."

"Joli dobra?"

"Jako dobra."

Vzame lonec, poduha in prične piti.

"Hočeš še več?" ga vprašam.

"Imaš kaj denarja?"

"Da, vse bodem plačal."

"Napolni lonec; vsi bodedo pili."

Lonec napolnijo in potem gre od ust do ust.

Ko bi morala priti vrsta na me, reče kjaja:

"Ta je zločinec in vsled tega ničesar ne dobi!"

To mi je bilo po volji, dasiravno sem na obrazih hlapeev opazil, da mi privoščijo nekoliko pijače. Oni so sploh na mojej strani. Zadnje kapljice čudnega žganja povžije sodnik. Potem si popravi očala in reče:

“Sedaj se prične zasliševanje. Streljal si na tega moža, jeli?”

“Ne na moža, temveč na njegovo puško.”

“To je prav vsejedno; streljal si in to si sedaj priznal. Zaslišanje je toraj končano. Sedaj mi ni treba kaj pisati. Plačaj toraj žganje in potem te odvedemo.”

“Kam?”

“Bodeš že zvedel. Sedaj moraš ubogati in ne izpraševati.”

“Dobro, toda ako ne smem jaz izpraševati, potem želim, da saj ti nekoliko izprašuješ.”

“Kaj naj izprašujem? Jaz sem gotov.”

“Kakor hočeš; potem sem pa tudi jaz gotov in tako odidem svojim potom.”

“Tega ne bodeš storil, kajti sedaj si moj jetnik.”

“Veš kaj, ako že želiš napraviti kako šalo, potem napravi saj kako dobro. Rad bi namreč vedel, kedo me zamore pridržati, morda ti?”

Udari se po prsih in odvrne:

“Da, jaz!”

“Toraj pridi k meni in skušaj. Ako te dobim med svoje roke, potem te prelomim, kakor staro trsko. In ako me skuša kedo drugi prijeti, ga jednostavno ustrelim.”

“Ali slišite?” oglasi se kjaja, “sedaj ga bodedo morali zvezati.”

“To ni potrebno, kajti vam ne bodem nič žalega storil, ker prav dobro vem, da me tudi vi ne morete nadlegovati. Dokončal si zasliševanje, ne da bi me vprašal kedo sem. Ali ne bodeš moral tvojim predpostavljnim poročati tudi o mojem imenu?”

“Da, kedo si in kako ti je ime?”

“Vidiš, sedaj pa znaš izpraševati!”

“Z izpraševanjem sploh nisem hotel pričeti, da te ne pripravim v toliko nesrečo, kajti ako pričenem izpraševati, potem pridejo tudi vsi ostali tvoji zločini na dan, ktere si že preje izvršil.”

“Toraj nadaljaj z izpraševanjem v Alahovem imenu. Povedati ti hočem vse svoje grehe in ti jih napiši. Znaš pisati?”

“To vprašanje pride nekako nepričakovano in šele po daljšem premišljevanju mi odgovori: kl

“Črnilo je seveda predebelo in tudi pero ni dosti vredno. Pred vsem si moram skuhati novo črnilo. Povedali so mi, da si tujec?”

“Seveda sem tujec.”

“Imaš li teskere za devet pijastrov?”

Teskere je navadna turška potna listina, ktero mora imeti vsak potnik. V vsakem kraju se mora taka listina pokazati.

“Da, teskere imam.”

“Pokaži!”

Potno listino mu izročim, toda jedva da jo pogleda, že reče:

“Potne listine dosedaj še nisi nikjer pokazal. Čemu pa tega nisi storil?”

“Ker kaj tacega dosedaj še ni bilo potrebno.”

“Potem si pa potepuh, kakoršnjega ni na svetu. Tvoja kazen postaja vedno večja.”

“Ali nečeš vprašati, čemu teskere nisem nikjer pokazal?”

“Toraj, čemu?”

Podam mu bujuruldi. To je priporočilno pismo paše oblastim svojega okraja ali pašaluka. Sodnik napravi dokaj iznenaden obraz.

“Ne bodeš pozdravil pečat in podpis tvojega predpostavljenega?” ga vprašam.

Kjaja se prikloni in reče:

“Čemu nisi preje povedal, da imaš bujuruldi?”

“Prehitro si prenehal z izpraševanjem. Tvoj pozdrav je bil le porvšen. Ustani in sleci tvoje čevlje, kajti pokazati ti hočem še jedno listino!”

“Za Alahovo voljo, morda imaš celo ferman?”

“Da — evo ga!”

Pri tem razganem veliko polo. Ferman je najvišja potna listina. Na vrhu fermana je napisano in sicer prav lepo in umetniško sultanovo ime zajedno z vsemi njegovimi pridevki in priimki. Ferman priporoča oblastim, da potnika povsodi prav lepo sprejmejo in da mu gredo na roko. Poleg drugega je tu tudi določeno, po kakej ceni se smejo tujcu prodajati razne potreščine in koliko se sme od njega vzeti za vodje in spremstvo.

Včinek fermana se takoj izkaže, kajti kjaja vzklikne:

“Ljudje, pozdravite čast, pečat, in podpis vladarja vseh pravovernih! Iz njegovih ust prihaja resnica in blagoslov in kar on ukaže, to se mora zgoditi v vseh krajih na svetu.”

Temu slede priklanjanja, katerim ni ne konca ne kraja. Medtem shranim potne listine in potem vprašam kjajo:

“Kaj bode dejal padišah, ako mu pišem, da ste me tukaj psovali in da si me ti imenoval morilec?”

“Bodi milostljiv, hazreti! Jaz nisem vedel.”

Hazreti pomenja visočanstvo. Vsled tega sem bil zadovoljen in tako napravim dostojanstven obraz.

“Oprostim vam, dasiravno je bila velika napaka, imenovati me zločinca, ker sem vendar prišel semkaj, da odkrijem zločin. Pojdi toraj k ognjišču in odstrani drva. Tam bodeš nekaj našel, kar ne spada v to hišo.”

Kjaja takoj uboga. Gostilničar ne more prikriti svojega strahu in njegova žena nemudoma izgine iz hiše.

Kjaja prinese v resnici denarnico iz drv. Denarnica je stara in obrabljena. Ko jo odprem, vidim, da je v njej tudi mala bilježna knjižica. Tu je bilo vse polno opazk v raznih avstrijskih jezikih.

Vsebinska bilježnica je brez vsake vrednosti. Morda je v drugih predalih kaj boljšega. Ko iščem, najdem nekaj star zemljevid in posetnico, na kateri sta bili naslikani dve medsebojno se držeči roki, pod kterima je zapisano: “Niti smrt naju ne more ločiti.” Tu najdem tudi železniški

vožni listek tretjega razreda za pot iz Št. Petra v Nabrežino na Slovenskem — dva lista iz nekega besednjaka in bukov list, na katerem je naslikana cvetljica z napisom: "Tako lepa si ti"; tu je tudi shranjeno navodilo za igro skat, nadalje cenik neke peštanske vinske trvdke in končno osemdeset avstrijskih papirnih goldinarjev.

Denar je bil brezdvomno za gostilničarja največe vrednosti in to je bil tudi vzrok, da je denarnico zase obdržal.

"Kje si dobil ta džizdan?" ga vprašam.

"To je moja last," odvrne gostilničar.

"Kedo je pisal na te listke?"

"Jaz."

"Kak jezik pa je to?"

"To je — to je — — —"

"Perzijsko, jeli?"

"Da."

"Toraj naj ti povem, da tako pišejo ljudje v Avstriji. Čitaj toraj, kaj je zapisano na tej strani?"

Krčmar je v velikej zadregi.

"Ti ne znaš čitati! Ta denarnica je last nekega moža, ki se imenuje Madi Arnaud. Skrbeti hočem za to, da je zopet dobi nazaj. Ker se pa tebe tiče, potem si zaslužil strogo kazen. Vendar je pa od tebe odvisno, ako hočeš, da milostno postopam s teboj. Ako odkrito priznaš, da si si denarnico protipostavnim načinom prilastil, potem ti kazen odpustim. Govori toraj, je li v resnici tvoja last?"

Odgovoriti mu je težko, toda ferman je napravil nanj velik vtis. Sedaj je prepričan, da sem velik gospod in da se me mora bati; vsled tega končno odgovori:

"Ne, denarnica je njegova."

"Ali veš, kam je odpotoval?"

"V Ismilan."

"Dobro, odpuščam ti, seveda le pod pogojem, da sedaj vsakemu izmed nas postrežeš z loncem polnim tvoje slivovice. Inače bodeš dobil bastonado in poleg tega boš tudi več tednov zaprt. Hočeš?"

"Da", odvrne jezno.

Pri teh besedah me prime mali kjača tako hitro za roko, da prevrne svoj tintnik, in reče:

"Efendi, velika je tvoja dobrota, toda tvoja modrost je še večja. Ti lopova kaznuješ s tem, da nam izkažeš dobroto. Nikdar te ne pozabimo!"

"Toraj dokažite, da ste vredni moje dobrote in izpijte žganje — naj služi vsem vam v veselje in poboljšanje."

Tepena dekla ni prišla z nami v sobo. Vsled tega odidem na dvorišče in jo najdem še v shrambi za orodje. Tu jej naznamim, da je njen gospodar pripoznal tatvino; vsled tega se prestraši.

"Efendi, sedaj se mi bode slabo godilo", mi reče dekla.

“On ne ve, da si mi ti to povedala. Toda čemu pa ostaneš pri njem, ako je tako hudoben?”

“Moram ostati. Plačal mi je trideset pijastrov, plače v naprej; denar sem rabila za svojo mater in sedaj ne morem iti proč, dokler te svote ne odslužim.”

“Denar ti dam jaz. Bodeš li potem takoj našla drugo delo?”

“Tako; toda on me kljub temu ne bode pustil proč.”

“To bode storil, kajti jaz mu ukažem.”

“Kako naj se ti zahvalim?”

“Molči; skrbela si za svojo mater in to me veseli. Spoštuj jo še v nadalje, kajti kedor spoštuje svoje stariše, tega tudi Alah spoštuje.”

Potem jej dam malo svotico in še nekoliko več. Ona napravi povsem drugačen obraz, kakor gostilničar, kterega najdem na vratih, ko je šel, da napolni lonec in reče:

“Efendi, nikakor ni bilo potrebno dajati vsem ljudem žganja. Ako bi ga dobil le kjaja, bi zadostovalo.”

“Misliš? Nijeden med vami ni vreden pare, toda tvoje žganje je še slabše, kakor ti. Ker ga bode te morali piti, vas s tem kaznujem in z veseljem bodem mislil na to kazen. Sedaj pa moram še par besedi govoriti s teboj radi tvoje dekle. Pred vsem ti svetujem, da jo odsloviš.”

“Ona mi dolguje denar.”

“Denar ti bode vrnila.”

“Ali si jej ga ti dal?”

“Da.”

“Toraj naj gre, jaz jo nečem več videti, kajti ona je kriva za vse, kar se je zgodilo.”

“Povej jej toraj v sobi, da jo odslavljaš, in sicer v pričo vseh navzočih.”

“To ni potrebno.”

“Baš to je potrebno, kajti tebi ne zaupam. Preje namreč ne odjezdím, dokler tudi dekla ne odide.”

“Saj sem rekel, da lahko gre. Ali misliš, da sem lažnjivec?”

“Da, ti si tat in poleg tega tudi nasilnež. Povsem sem prepričan, da znaš tudi lagati.”

“To mi naj kedo drugi reče! Toda za sedaj potrpi. Radi tebe imam veliko škodo in upam, da mi laš odškodnino za puško, ktero si mi pokvaril.”

“Misliš? Ali si mozlem?”

“Ne; armenski kristjan sem.”

“Sramuj se; oni, kteremu si ukradel denarnico, je tudi kristjan in valed tega je tvoj zločin tem večji. Kristjani bi morali biti vendar najboljše ljudje in uzor muzlomanom. Toda kaj ste v resnici? Nečem te karati, ker vem, da je vse zaman, toda rečem ti toliko: jaz ne plačam niti puške, niti žganja, ktero sem naročil, ne da bi ga pil. Za hrano, ktero je povžil konj, dobiš pet pijastrov. Evo ti denarja, in sedaj sva gotova.”

Krčmar vzame denar, ne da bi spregovoril le jedno besedico in odide, dočim se jaz vsedem na kamen kraj vrat in čakam. Ne čakam dolgo, ko pride dekla z malo culico v roki. Ta mi pove, da je dala svojemu gospodarju denar, kateri jo je na to odpustil. Od mene se poslovi z iskrenimi besedami in zahvalnostjo.

Sedaj tudi jaz ostavim kraj, ki bi bil zame lahko nevaren. Zame se nihče mnogo ne zmeni, kajti vsi oni, ki so bili v sobi, so bili zaposleni z žganjem. Ko odjezdim, ne da bi se poslovil, sem veselo mislil na to, da bo de duh tega žganja ono, kar sem preje mislil, kajti intimno pretepanje med stanovniki te hiše, bi gotovo nikomur ne škodovalo.

V Topoklu najdem drugi han, čegar lastnik je Turčin. Tu je vse čisto in dobil sem dobro kavo. Ker vodi memo tega hana pot v Stojanovo, ostanem tukaj, da pričakujem prihoda tovarišev.

Prvotno sem mislil, da bodo prišli šele proti večeri v Topoklu; toda bilo je še popoldne, ko jezdi memo. Sedaj hitro plačam kavo in odjezdim za njimi. Doidem jih kmalo. Vsi se čudijo, ker me tukaj ugledajo, kajti preje sem jim dejal, da jezdim v Palaco. Ko jim povem, kaj sem doživel, prične Halef obžalovati, da ni bil poleg.

Tovariši niso niti malo spali in so takoj, ko se je pričelo daniti, odjezdili. Njihovi konji so bili vsled dolge ječe dokaj vtrujeni, toda do Ismilana zamorejo še vzdržati. Tam moramo dalj časa počivati in sicer mi, kakor tudi konji.

Prišedši v Ismilan, povprašamo za kavarno izdelovalca orožja Dezelima. Tu izvemo, da tu ni le kavarna, temveč tudi han, v katerem prenočuje mnogo potnikov.

Vsekako je nevarno ostati v hiši onega človeka, ki si je radi mene zlomil tilnik; toda o tem tukaj sedaj še nihče ne ve, in ker je bil Dezelim svak Žuta sem pričakoval, da so ubežniki pri njemu. Mogoče bi se tam kaj za nas ugodnega zvedelo.

Hiša je stala v že omenjeni ulici. Na precej obširnem dvorišču so bili hlevi in nizko poslopje v katerem so bile spalne sobe za ptujce. Bile so to majhne sobice opremljene z starimi, preperelimi posteljami. Odeje in drugo je moral prinesiti potnik seboj.

Ko razjhamo, pride temnogled človek iz hiše in nas vpraša, če hočemo tu prenočiti. Ko mu to pritrdim, mi odgovori:

“Potem morate na dvorišču prenočiti, ker so že vsi prostori oddani. Nimam nobenega prostora več.”

“Tudi za take ljudi ne?” mu pravim in pokažem na svojo kopčo. Radoveden sem bil, če bo de imelo to kak vspeh.

“Vi ste bratje,” odgovori hitro. “To je kaj družega; potem že dobite prostor. Toda spati bode te morali po dva skupaj, ker imam samo še dve sobi prazni.”

Seveda smo bili zadovoljni in odpeljali smo svoje konje na dvorišče, da bi jih dobro spravili. Med tem delom se mi je zdelo, kakor bi čul iz daljave neko nenavadno petje, a nisem na to pazil. Podali smo se v

sobo, kjer zvemo v naše prijetno presenečenje, da lahko dobimo za večerjo svež pilaf s kokošjo pečenko.

Razun nas ni bilo nobenega v sobi in mladenič, ki nam je stregel, je menda mislil, da je govoriti greh. Tako smo molče in nemoteno jedli. Kmalu je prišel tudi temnoglednež, ki nas je prej sprejel, da bi nam odkazal sobe.

“Vi imate kopčo,” je dejal, “in jaz bi rad z vami govoril; toda sedaj nimam časa, ker imamo na vrtu pevski koncert.”

“Kdo pa poje?” vprašam začuden.

“Nek tuj pevec, ki je dospel danes semkaj.”

“Ali bode za to plačan?”

“Ne. Prišel je, da ostane čez noč. Vsedel se je na vrt in pel, nakar so šli vsi gostje ven, ki ga še vedno poslušajo; zatoorej jim moram tobak in kavo nositi na vrt. To da veliko dela.”

“Ali veš, odkodi je pevec in kako se imenuje?”

“On je iz Avstrije in ima tuje ime; sam pa je rekel, naj ga imenujemo Madi Arnaud. Če niste premočno utrujeni, greste lahko na vrt; povem vam pa, da ga ne boste razumeli, ker poje v nekem tujem jeziku. Ali kljub temu se čuje zelo lepo, kakor še ni bilo z lepa slišati. Dali smo mu citre naše gospodične hčerke, in on igra nanje, da se čuje kakor ptičje žvrgolenje.”

Peljal nas je skozi dvorišče in odprl vrata nizkega poslopja. Iz dvorišča se je stopilo naravnost v spalne sobe. Dal je nanositi v nje slamo in odeje in nam s tem skazal prijaznost, kar se je bilo zahvaliti le kopči.

Omar in Oško sta dobila prvo sobo, medtem ko sva šla jaz in Halef v drugo. Naš vodnik se je odstranil, Omar in Oško pa sta šla v hlev iskati naše stvari.

Ko pripravljava z Halefom posteljo, zaslišiva glasove citer. Naša spalna soba je imela namreč nasproti vratom okno, ki pa je bilo zaprto z lesenimi zatvorami. Luč nam je dajala motno brleča oljnata svetilka.

Kar smo slišali, je bila popolnoma pravilno igrana osemosminska upeljava in nato začujem v svoje največje začudenje v slovenskem jeziku peti neko narodno pesem. Tudi Halef posluša začudeno.

“Sidi, ali veš, kdo tako poje?” me vpraša.

“No, kdo?”

“Oni mož v Džiddah, kateri je bil pri Maleku, šejku Ateibov in pri Hani, kroni vseh deklet. Takrat je nosil veliko sabljo in okolu vratu je imel neko belo stvar, ktero si ti imenoval ovratnik.”

“Da, ti imaš prav, oni mož je natanko tako pel.”

“Jaz grem doli, sidi. Moram vedeti, če je to oni mož, ki je videl mojo Hano.”

“Da, idiva!”

Ne daleč od naših vrat so peljala vrata skozi vrtno obzidje. Ko prideva skozi, zagledava na vrtu na travi več svetilk, katerih migljajoča luč je razsvetljevala v polkrogu sedeče poslušalce. Tem nasproti je se-

del — da, spoznam ga takoj — Martin Albani, naš znanec iz Džiddov. Tudi on nas vidi vstopiti, a nas samo kratko pogleda in potem, ne zмене se kaj za nas, poje naprej.

Počasi grem naprej, dokler ne stojim za njim. Hotel sem ga presenetiti, kakor je mene njegova navzočnost presenetila. On začne, ne da bi vedel, da stojim za njim, zopet peti. Videl sem, da je igral na citre v F-duru. Vzel sem mu jih iz rok ter ga spremljal pri petju.

Ko konča, skoči na noge ter me strme gleda.

“Kaj?” vpraša, “vi ste tudi Avstrijanec.”

“Da, — Bog vas živi, gospod Albani!”

“Vi me poznate? Čudno, zelo čudno!”

“In vi mene ne? Ali načete iti še enkrat z menoj jezdit kamele? Saj veste!”

“Kaj, da bi šel jezdit kamele? To sem samo enkrat poskusil, in takrat — bombe in granate, sedaj se spomnim. Vi ste? Vi? Človek bi od veselja peči podiral, če bi jih imeli tukaj seveda! Klako pa pridete semkaj v Ismilan?”

“Iščem vas.”

“Mene iščete?”

“Da.”

“Kako to? Kje ste pa zvedeli, da sem tukaj?”

“Znano mi je, da pridete iz Čirmenov in da hočete v Menlik.”

“Resnično, on ve! Od koga ste pa zvedeli to?”

“Govoril je kovač Šimin v Košikavaku od vas.”

“Da, pri temu sem bil.”

“To se pravi, jaz nisem vedel, da ste vi ta mož. On je le govoril o nekem tirkičaghyrydžiju, ki se je pri njemu ustavil.”

“O nekem tirki — či — čo — ču, kako ste že rekli? Kako pa se pravi to po naše?”

“Pevec.”

“A tako! Vrag naj vzame turški jezik! Jaz ga ne razumem.”

“In vendar potujete semkaj!”

“O, saj drugi mene razumejo. Če ne gre z besedami, govorim pa z rokami. Režem tudi take obraze, da vsakdo ve, kaj hočem. Toda vsedite in povejte mi, kaj — — —”

“Prosim, ali se načete obrniti? Tu stoji tudi še jeden, ki bi vam rad dober večer voščil.”

“Kje? Tukaj? Aha, to je pa gospod hadži Ha — Hi — Ho —, no oni, ki ima tako strašno dolgo ime!”

Ko zapazi Halef, da se govori o njegovem imenu, pravi z dostojanstveno resnostjo:

“Hadži Halef Omar ben hadži Abul Abas ibn hadži Davud al Gozara.”

“Že dobro, že dobro! Toliko število hadžijev si ne morem zapomniti. Ostanimo pri jednostavnem imenu Halef. Torej dober večer, gospod Halef!”

Ponudi mu roko in Halef mu jo stisne, dasiravno ni niti besedice razumel.

“Prosim, spomnite se, da dobri hadži ne govori našega jezika,” mu pravim. “On vas ne razume.”

“A tako! Kaj pa govori?”

“Arabski in turški.”

“To je pa moja senčna stran. No, pa se bomo že kako razumeli. Toda sedaj je konec petja. Sedaj se prične pripovedovanje!”

Okolu sedeči so opazili, da smo se tukaj nepričakovano našli. Z vidnim nezadovoljstvom so gledali, da so se citre, katerim je, mimogrede rečeno, manjkalo več strun, položile na stran. Tržačan se pa zato niti ne zmeni, me potegne k sebi ter pravi:

“Tako, sedaj mi pa pripovedujte, kaj ste od takrat doživeli!”

“To bi predolgo trajalo. Povejte mi prvi, kako se vam je godilo?”

“Dobro in slabo, kakor je naneslo. Marsikaj sem poskusil, deloma s srečo, deloma z nesrečo. Sedaj sem družnik svojega družnika in se potepam tu okoli, da bi videl, če bi se dalo tu kaj napraviti.”

“Kam hočete iti od tukaj naprej?”

“Na letni semenj v Menlik.”

“Jaz tudi.”

To je krasno. Ali hočete, da ostanemo skupaj?”

“Zakaj pa ne, — seveda če imate dobre živali. Meni se namreč mudi!”

“O, tisto pa, kako pak. Radi tega se ni treba nič bati.”

“Upam, da boljše jezdite, kakor takrat na kameli, ktero ste si sposodili v Džidah.”

“To ste lahko brez skrbi! Jezdim kakor Indijance, če je treba.”

“Ali imate lastnega konja?”

“Ne!”

“O, to je pa slabo. Torej ste si ga sposodili?”

“Da. Imam dve muli, eno zame in drugo za prtljago. Posestnik teh pa jaše na tretji kot vodnik in priganjač.”

“Koliko mu plačate?”

“Plačam seveda samo za prvi dve in sicer po deset pijastrov na dan.”

“Da, to je navadni tarif za tujce, ki ne poznajo razmer in se jih torej lahko ogoljufa.”

“Kako to? Ali preveč plačujem?”

“Seveda. Domačin plača samo polovico tega.”

“Na, le čakaj možakar. Od danes naprej mu plačujem samo po pet pijastrov.”

“Le ne prehitro. Kak potni list pa imate?”

“Samo teskere.”

“Torej nikakega priporočila za uradnike? Potem pa ne smete preveč krepko nastopiti. Kje pa ste si sposodili živali in vodnika?”

“V Mastnli-u.”

“Potem mu plačevajte tako, kakor do sedaj, dokler ne najamete družega. Takrat bodem pa jaz posredoval.”

“Dobro je. Hvaležen vam bodem zato. Kako daleč pa imamo prav za prav do Menlika?”

“Približno petindvajset turških agačev ali petnajst milj; seveda menim v zračni črti.”

“To je tedaj tri dni potovanja. Ker pa ne znamo leteti, bomo rabili še več.”

“Ne vem. Na svojem konju pridem tja v ne popolnoma dveh dneh; mule so pa navadno zelo trmaste. Ali vaše niso? Ste zadovoljni z njimi?”

“O, popolnoma zadovoljen!”

Izgovoril je pa to tako zategnjeno, da sem takoj sklepal, da je povedal malo neresnico v svrhu, da bi ga ne puščal samega in ga vzel s seboj.

“Poslušajte me, dragi Albani, takole en malo pa le blufate?” ga vprašam.

“O, ne, popolnoma nič!”

“Kaj, da so vaše mule brez vsake napake?”

“No, ona, katero jezdim, ima prav malo napako. Ima namreč to navado, da se tu pa tam postavi malce na prednje noge, z zadnjimi pa med tem časom po zraku veslja. In tovarna mula tudi ne teče tako, kakor bi morala. Tu pa tam postoji in si radovedno ogleduje pokrajino; tudi na tla se vleže in — to se mi čudno vidi — vedno tam, kjer je največje blato. Pa to nič ne škodi, ker zamujeno sama popravi. Če se ji namreč zdi, da je nekoliko gibanja zdravo, odbežlja kakor brzovlak. In če vidi, da moramo hiteti nazaj ter pobirati stvari, ktere je zgubila, rezgeče samega veselja. Ima pač vsaka živalica svoje muhe, in jaz sem dovolj človeški, da ji nedolžnega veselja nočem kratiti.”

“Hvala lepa, če kaj takega dovolite. Žival se mora imeti v oblasti in mora ubogati svojega gospodarja.”

“Ne sodite prestrogo! Saj hoče dandanes že vsakdo oponirati. Sicer so pa to jedine napake, ki jih imajo te mule.”

“Zdi se mi, da je vaš vodnik najboljšo žival izbral zase?”

“To je res, kar mu pa ne morem zameriti. Vsak je sam sebi najbližji.”

“To so sicer plemenita načela, če bi ne bili tudi vi sam sebi najbližji. Radoveden sem, kako hočete priti s tacimi živalmi čez slaba pota, ki jih imamo pred seboj. Kam pa hočete potem iz Menlika?”

“Tega še sam ne vem. Ali potujem bolj proti jugu na Salonike — ali pa proti severu do Jadranskega morja, in od tam z ladijo domov v Trst.”

“Jaz bi vam svetoval prvo.”

“Zakaj?”

“Ker ni tako nevarno.”

“Kaj, ali držite tukajšnjo ljudstvo za hudobno?”

“Za hudobno ravno ne, toda ljudje, ki prebivajo od tu do Jadrankega morja, imajo čudne nazore. Tako n. pr. se pridno vadijo v streljanju, toda, kar je čudno, za cilj vzamejo najraje kacega človeka.”

“To je seveda zelo neprijetno.”

“Vi imate vsakovrstno prtljago in najbrže tudi denar. To je zapeljivo za ljudi s tacimi nazori. Ni nemogoče, da bi si vaše stvari sposodili za večno. Ali bi se pa še celo znalo primeriti, da bi pri vkrcanju opazili, da se vas je kje visoko v gorah ustrelilo in kje v kakem divjem kraju zakopalo.”

“Se lepo zahvalim za te opazke. Kaj tacega si nisem predstavljal. Dosedaj se mi še ni pripetilo nič drugega, kakor da so me v Adačah precej nabili in, da sem zgubil svojo listnico. Da sem jo zgubil, moram seveda sam sebi pripisati, ker nisem bil dovolj previden. Ne mislite, da mi je bilo od tukajšnjega ljudstva ukradeno.”

“Mogoče pa le.”

“Zakaj bi dolžili drugega tatvine, če jaz kako stvar izgubim.”

“Če ste jo izgubili, se seveda ne sme nikogar dolžiti!”

“Vi gotovo mislite, da mi je bila listnica ukradena?”

“Mogoče. Če pa ne, potem bi jo vam najditelj vendar lahko vrnil.”

“Hm? Ali me pozna? Jaz še sam ne vem, kje mi je zginila.”

“Ali ste veliko zgubili? Upam, da ne.”

“Ne ravno veliko. V listnici je bilo osemdeset avstrijskih papirnatih goldinarjev. To toraj še ne bi bila taka zguba; pač pa sem imel notri tudi nekaj meni jako, jako priljubljenih mi spominov, ktere zelo pogrešam.”

“Kaj je bilo to?”

“Raznoterosti, ki vas gotovo ne zanimajo.”

“Da — niti smrt naju ne more ločiti!”

“Kako? Kaj pravite?”

“Tako lepa si!”

“Gospod, jaz vas ne razumem!”

“Natančen pregled in ocenjava igre škat.”

“Kaj mi ne pravite! Menda celo veste, kaj je bilo v listnici!”

“Še precej.”

“Od kod pa?”

“O, jaz sem se o vas razgovarjal z neko prav lepo, mlado damo.”

“Lepa? Mlada? Kje pa?”

“Po mojem mnenju morate mnogo takih poznati.”

“Še precej.”

“Seveda, saj vendar potujete, da bi si našli ženo.”

“Kaj vruga! — Aha, zdaj pa še vem, koga menite: deklo gostilničarke s posodo za kislo mleko v —”

“Kaj je tudi pri vas mešala kislo mleko?”

“Od jutra do večera. Jaz mislim, da je to njena navada.”

“Vsak človek ima svojo navado. Njen mož, gostilničar ima tudi eno.”

“Ktero? — Da je strašno surov?”

“Ne, to mu je prirojeno. Njegova navada je, da najdenih stvari ne vrne.”

“Ali je kaj našel?”

Jaz potegnem listnico iz žepa in mu jo izročim.

“Moja listnica!” pravi začudeno. To je ta človek, gostilničar našel?”

“Da, in še celo takrat, ko ste bili vi še pri njemu.”

“Tak lump! Kako pa vendar to pride, da jo je vam dal, ko jo je meni utajil?”

Jaz sem ga k temu prisilil. Dotična dona mi je pa izdala, kam jo je skril.”

Povem mu cel dogodek obsirneje. On odpre listnico in se prepriča, da nič ne manjka.

“Radi mene ste se podali v takšno nevarnost,” mi pravi. “Zahvalim se vam prav lepo.”

“Zaradi vas? O ne! Ko sem se potegnil za psovano deklo, niti slutil nisem, da ste bili vi tam. Torej mi ni treba biti hvaležen.”

“Uboga deklica! Torej zaprli so jo! In jaz sem jo iskal po vseh kotih, ne da bi jo našel.”

“Najbrže ste se hoteli od nje posloviti?”

“Seveda! Jaz sem namreč prijatelj galskih odhodnic in poslavljanja. Gotovo ste se čudili, ko ste našli v knjižnici evropsko pisavo?”

“Bil sem naravnost presenečen. Toda, za danes dovolj. Jutri hočem zgodaj odriniti, zato je najbolje, če gremo počivat.”

“Sedaj hočete že iti spat? Pa vendar ne. Pripovedujte raje, kako se vam je med tem dolgem času godilo.”

“To bi bilo za nočjo predolgo. Sicer pa itak potujemo skupaj in imamo časa dovolj za pogovor.”

“Kje pa spite?”

“Skozi te duri prva vrata.”

“In jaz za tretjo.”

“No, potem smo pa sosed, ker dva moja spremljevalca stanujeta poleg vas. Sedaj pa, lahko noč.”

“Lahko noč.”

In odpravim se z Halefom še enkrat v hlev, pogledati če so konji dobro spravljani. Ko vidim, da je vse v redu, povem še Ri-ju, kakor po navadi, suro v uho in se hočem odpraviti na svoje ležišče, toda na dvorišču srečam temnogledga moža, ki nas je sprejel. Postoji in mi pravi:

“Gospod, gostje so odšli, ker ni več petja. Sedaj imam čas, z vami govoriti. Ali hočeš iti z mano?”

“Prav rad. In tudi moj prijatelj bode šel.”

“Ker ima kopčo, mi je dobrodošel.”

Odpelje nas v hišo in potem v neko malo sobico, kjer se vsedemo. Prinese nam kave, duhana in lepo izdelane pipe ter reče:

“Znamenja imate in zato vas nisem vprašal po potnih listih; povejte mi tedaj imena, da vas bom vedel imenovati.”

“Moj prijatelj je hadži Halef Omar in mene imenujejo Kara efendi.”

“Odkod prihajate?”

“Iz Drinopolja. Govoriti moramo nekaj nujnega s tremi možmi, ki so se najbrž tukaj vstavili.”

“Kdo so to?”

“Manah el Barša bodeš poznal. Njega in njegova dva spremljevalca menim.”

On nas ostro pogleda in pravi:

“Upam, da ste njegovi prijatelji!”

“Ali bi prišli k tebi, če bi bili sovražniki?”

“Imaš prav.”

“Ali bi imeli kopčo?”

“Ne. Najmanj pa tako, kakoršno imaš ti; poznam jo dobro.”

To se je nevarno slišalo. Toda ne pokažem mu svoje zadrege in pravim:

“Odkodi jo pa poznaš?”

“Je nekoliko drugačna, kakor so druge navadne. To je kopča voditelja in je bila last mojega brata Dezelima.”

“Ah, ti si brat krčmarja?”

“Da.”

“To mi je zelo ljubo. Jaz imam kopčo od njega.”

“Potem si voditelj in si menjal z njemu kopčo. Kje si se pa sestel z njemu?”

“Pri Kabaču v gozdu, v lopi berača Zabana.”

“Pa saj on ni hotel tja!”

“Ne, on je hotel k peku in barvarju Bošaku v Džnibašli. Tam sem bil tudi jaz kot gost.”

“In kje je sedaj moj brat?”

“Še vedno v Kabaču.”

“Ali smem vedeti, kdo si prav za prav. Efendijev je jako veliko.”

“Hočem ti povedati samo nekaj in potem bodeš vedel, kedo da sem, namreč besedo usta.”

To je samo poskus, ki ga napravim, ki se mi pa popolnoma posreči. Mož mi pravi veselo presenečen:

“Da, to zadostuje. Nočem nič družega vedeti.”

“To je pametno od tebe; nimam navade, da bi se puščal izpraševati.”

“S kom naj ti služim?”

“Povej mi najprvo, če se je Manah el Barša pri tebi vstavil.”

“Bil je tukaj z dvema drugima.”

“Kedaj?”

“Nočeval je pri meni in včeraj opoldne je zopet odšel.”

“Potem je jako urno jezdil. Bil je tudi pri tvojem sorodniku, kjažu v Bukjeju in tam si je sposodil konja.”

“Ali si bil ti pri kjažu?”

“Da. Pusti te pozdraviti. Manah el Barša je šel v Menlik. Ali ti je znano, kje bi se tam lahko sešel z njim?”

“Da; dāl mi je svoj naslov, ker hoče moj brat tudi v Menlik. Tam stanuje bogat trgovec s sadjem po imenu Glava. Pri njemu se misli vstaviti. Vsakdo ti lahko pove, kje stanuje.”

“Ali je vprašal Manah el Barša po Žutu?”

“Da, ker hoče k njemu.”

“Jaz tudi.”

“Potem bosta skupaj jezdila.”

“Tudi jaz mislim tako. Toda Alahova pota so čudovita in večkrat se zgodi drugače, kakor mislimo. Mogoče odpotuje Manah preje, nego ga jaz dohitim. Zatorej bi rad vedel, kje bi našel Žuta.”

“Rad ti to povem. Če jezdiš iz Menlika v Istib in po tej poti dospješ do Radoviča, potem moraš iz tega kraja jezditi proti severu in prideš v Seigance. Ta kraj leži med vodama Bregalnica in Sletovska. Tam stanuje mesar Čurak. Tega vprašaj po hiši v soteski, in odgovoril ti bode. In ko prideš enkrat do te hiše, zveš lahko vse čez Žuta kar hočeš in kar še ne veš.”

“Jaz sem mislil, da bom konjskega mešetarja Mosklana dobil v Palaci, pa ga ni bilo tam.”

“Kaj, ti poznaš Mosklana?”

“Poznam vse te ljudi. On je pot Žuta.”

“Tudi to veš? Efendi, sedaj uvidim, da si visok član naše zveze. Velika čast za nas, da si se pri nas vstavil. Zapovej mi, kaj naj storim in ubogal te bom.”

“Hvala ti! A sedaj ne rabim nič. Zadostuje mi, kar si mi povedal. Sedaj pa hočemo iti spat.”

“Kdaj nas hočeš zapustiti?”

“Jutri zjutraj, ko se bode delal dan. A ni nas treba buditi; zbudimo se že sami pravočasno.”

“Sidi,” mi pravi Halef tiho, “tu smo sedaj vse zvedeli, kar smo hoteli. Imel te je za velicega lumpa in mene kot tvojega prijatelja in zaveznika. Vidim, da so na svetu ljudje, ki imajo v glavi mesto možgan slamo. Če bi vedel, da si je njegov brat zlomil vrat in da si Mosklanu zbil zobe, bi nam pač ne voščil lahko noč.”

“Dragi Halef, ne smemo še triumfirati. Ali ni mogoče, da zve na kak način še to noč, kaj se je zgodilo?”

“Fi aman Alah — Bog obvari! Ta človek bi nas zadavil.”

“Zato moramo biti previdni. Zlezli smo v luknjo hijene, da bi z njo spali. Bomo že videli, če pridemo srečno tudi ven.”

Spal sem kljub temu dobro in brezskrbno. Zbudim se šele, ko slišim zunaj peti Albanita. Bil je lahkoživec, nepreviden človek in žal, da ni več dolgo pel. Res je prišel srečno iz tega potovanja, a je pozneje utonil v morju pri kopanju.

Ko stopim na dvorišče, je govoril z gostilničarjevim bratom radi plačila. Račun je bil menda previsok, toda končno ga le plača. Bilo je

res preveč, kar se je od njega zahtevalo. Rečem to tudi gostilničarju, ki mi pa odgovori:

“Kaj pa hočeš? Če več, kakor po navadi zahtevam, pride to tudi tebi v dobro. On je nevernik in mora tudi za one plačati, ki imajo kopčo, ker od teh nikoli nič ne zahtevam.”

Torej tudi od mene ne?”

“Ne. Ti in tvoji spremljevalci so moji gostje in nimate nič plačati.”

Iz gotovih ozirov mi je bilo seveda neprijetno, ker od sovražnikov se noče gostoljubnosti; toda previdnost mi je velevala, da moram to sprejeti.

Šel sem z Halefom, Oškom in Omarjem v gostilniško sobo, kjer dobimo kavo, nato nasedljamo, in ko se še poslovimo, odidemo.

PETO POGLAVJE.

V golobnjaku.

Jezdimo ob Ardi. Kakor takoj vidim, si je obdržal Albanijov vodnik najboljšo mulo in dobro sedlo, njemu pa je dal slabo žival in sedlo, da se je moral smejati, kdor ga je videl. Bilo je to ostrokroničasto leseno ogrođje in sicer tako široko, da so jezdecu stale noge daleč v stran. To je moralo delati jezdecu bolečine, ali pa je moral kolena potegniti do sedišča. Jermen ali strementov ni.

Nismo še od mesta veliko oddaljeni, ko nam pride nasproti neki mož s psom. Mrcina nas nalaja, in takoj se postavi Albanijeva mula na prednji nogi. Bilo je takoj opaziti, da ima živalica vajo v tej evoluciji. Ni hitro udarila z zadnjima nogama, ampak počasi, umetniško in okusno.

“Oha, eha!” zakliče jezdec. “Ali zopet začenjaš! Ti mrcina ti!”

Na vse načine se skuša obdržati, a zaman. Še predno se žival umiri, zdrсне čez njen vrat na tla. Ko se pobere, udari mulo s pestjo med ušesa. Tu pa pravi vodnik:

“Zakaj jo tolčeš? Ali je moja, ali tvoja? Kje imaš pravico, tujo žival trpinčiti.”

“Ali ima mula pravico, tujega človeka vreči iz sedlja?” odgovori Albani.

“Tz sedla vreči? Ali te je mogoče vrgla? Prav počasi in lepo je pustila, da si doli zdrsnil, ne da bi se ti kaj prigodilo. Torej si ji dolžan hvalo. A mesto tega jo tolčeš!”

“Sposodil sem si jo, da bi jo jezdit, ne pa, da bi doli padal. Ona mora biti poslušna. Jaz plačam in je toraj moja. In če ne uboga, jo smem kaznovati!”

“Oho! Če jo še enkrat vdariš, odjezdim nazaj in te pustim tu na cesti. Stopi zopet gori!”

Albani spleza zopet na njo; toda sedaj se ljubi živalici ne zljubi naprej. Jezdec se huđuje in kriči, a mula ima menda nad tem veliko veselje. Miga z ušesi in otepa z repom, a se ne gane s prostora. Albani

se jo ne upa tepsti in pozove vodnika, da jo spravi naprej. Ta pa odgovori:

“Le pusti ji njeno voljo. Ker hoče stati, naj stoji. Bode že zopet sama šla. Mi pa gremo ta čas naprej.”

In tako se tudi zgodi. Tam, kjer se zavije pot, pogledam nazaj in vidim, da trmoglava žival še vedno stoji in miga z ušesi. A komaj smo za ovinkom in nas ne more več videti, zdirja v takem kalopu, da ogrodje sedlja kar ječi. In ker je v teku, se tudi noče več vstaviti in dirja naprej mimo nas.

Ko tovarna mula to vidi, se odtrga in hiti za njo, in mi seveda za obema. Toda kmalu se moramo vstaviti in pobirati predmete ki padajo iz tovarnega sedlja. Ko doidemo Albani, sedi na zemlji in si tiplje dotični del telesa, ki spada prav za prav na sedlo, ne pa na zemljo. Obe muli pa stojite zraven njega, migate z ušesi, mahate z repi in kažete zobe. Bilo je videti, kakor, da bi se škodoželjno režale.

Odvržene stvari zopet pritrdimo in Albani se spravi na mulo. Toda po kaki slabi pol uri postoji zopet njegova rožinanta in nikakor noče naprej.

“Že pride za nami. Jezdimo naprej,” pravi njen posestnik.

Jaz sem dosedaj molčal; sedaj mu pa pravim:

“Ali želiš, da tovarna mula zopet odbeži? Če se to ponavlja, ne pridemo nikamor. Naj se posluži biča.”

“Tega ne trpim.”

“Tako, tako! Kaj ti je gospod rekel, ko je najel živali?”

“Zahteval je dva konja ali muli, jedno za ježnjo in drugo za prtljago.”

“Dobro, prav dobro! Toraj ni izrečno zahteval mulo, katero si mu dal?”

“Ne.”

“Tako, potem stopi doli in menjaj z njim!”

Pogleda me prav začuden. Moj predlog se mu zdi neumljiv, neučen.

“Kako praviš? Jaz mu naj dam to žival. Saj je vendar moja!”

“Druga je tudi tvoja, razumeš?”

“Toda jaz jezdim samo na tej, in na nobeni drugi ne.”

“Potem napraviš pač danes izjemo. Ta gospod je zahteval jedno mulo za ježnjo, drugo za prtljago. Za ježnjo je pa tudi treba sedlja. On ga nima, pač ga imaš ti. Kdor plača jezdno žival, jo mora tudi dobiti. Torej bodeš z njim menjal.”

“Seveda! To mi niti v glavo ne pade!”

“Toda meni!” mu odgovorim s strogim glasom. “Jaz imam ferman padišaha. Ta gospod je moj prijatelj in stoji pod mojim varstvom in tedaj tudi pod varstvom padišaha. Če ti kaj zapovem, moraš ubogati. Menjaj torej z gospodom!”

Albani zopet odsedlja; oni pa pravi:

“On je zahteval dve živali in te ima. Meni nima nikdo zapovedovati!”

“Halef!”

Mali hadži čaka že dolgo na ta poklic. Komaj izgovorim besedo, že pada njegov bič po neposlušnežu in sicer tako krepko, da slednji, glasno kričaje, skoči s sedlja. Ko dobi še par udarcev, nima nič več proti menjavi.

Seveda je Albani popolnoma zadovoljen s to spremembo; on ima od tega dobiček, žal pa mi drugi ne, ker, predno dospemo v bližnji kraj, je mula odbežala dvakrat s svojim gospodarjem in druga enkrat s tovorom. K sreči najdemo tam nekega posestnika konj, ki je pripravljen, nas rešiti iz zadrege. Prejšnjega vodnika pa izplačamo. Ko odjezdimo, se grozi za nama, za kar se pa niti ne zmenimo.

Če bi jezdili v ravni smeri proti Menliku, bi dospeli po poti v Boltiš. Toda ravna smer ni vedno najkrajša pot. Bilo je jako veliko hribov in dolin na tej poti. Da si prihranimo čas, obrnemo proti severu, da pridemo čez Kruševski vrh v dolino Domus ali Karlik.

Opoldne se vstavimo v Nastanu in zvečer smo v Kara-Bulak, kjer prenočimo. Potem se obrnemo zopet proti zapadu, v smeri proti Nevrekupu.

Okolu poldne smo na visoki ravnini, ki se steza jako strmo proti Dospadu-Dere. Za nas je težko, ker ni nobenega pravega pota in se komaj gnjetemo skozi gosto grmovje.

Ko pridemo mimo jednega takih grmov, skoči naenkrat Ri v stran, kar ni njegova navada. Pustim mu voljo in on diše močno skozi nozderice in obrne glavo proti goščavi.

“Sidi, nekdo je notri,” pravi Halef.

“Mogoče. Na vsak način pa je kaj nenavadnega.”

“Hadži že stopi iz konja in se splazi skozi grmovje. Kmalu zaslišim njegov vzklik in ko pride nazaj mi pravi:

“Pridi in poglej. Nek mrlič leži tu.”

Seveda grem takoj za njim in za mano moji spremljevalci. Okoli in okoli je grmovje v sredi pa mal prazen prostor, na katerem leži truplo neke žene in sicer kleče, s čelom naslonjena na neko čudovito kamnito grmado.

Bili so namreč kamni tako jeden na drugega položeni, da so tvorili oltar, na katerem se nahaja mala odprtina in v kateri vidimo majhen lesen križ.

“Kristjanka!” zakliče Halef.

In on ima prav. Bilo je skrito svetišče, mogoče narejeno od te ženske z velikimi težavami, ker opazil sem že prej, da so tukaj kamni zelo redki. Ona je kamne. — Bog ve odkodi — z velikim naporom nanosila skupaj, da bi nemoteno služila svojemu Bogu.

Globoko ginjen postojim in tudi mohamedanci se zadržijo mirno. Kraj, na katerem pokliče Bog kako dužo k sebi, je svet.

Poklekнем, da bi molil, in tudi moji spremljevalci store take. Potem preiščem mrtvo ženo.

Stara je mogoče pod trideset let. Plemenit, lep obraz je suhljat. Male roke, ki držijo rožnivenec, so koščene. Na malem prstu desnice je majhen, zlat prstan, v katerem je vdolan ametist. Obležena je, kakor Turkinja. Pred podobo Križanega si je razkrila glavo in pajčolan leži zraven nje. Svoje čase je morala biti jako lepa; znake nekdanje lepote opazim še sedaj na mrtvi. Ustne drži na smeh in obraz izraža mir, in iz tega sklepam, da je zdihnila mirno v Bogu.

“Kaj bodeš naredil?” me vpraša Halef.

“Najprvo moramo najti svojce umrle. Gotovo stanujejo v bližini, ker žene se navadno nikdar ne oddaljijo daleč od hiše. Iskati hočemo v bližini Barutina. Idimo! Ta čas pa jo seveda pustimo tukaj.”

In zopet se vsedemo na konje in odjašemo naprej.

Pot vodi vedno bolj navzdol in kmalu ugledamo stolpu podobno poslopje, okolu kterega je več malih hiš. Tu nam pravi naš vodnik:

“To mora biti stotnikov karavlj.”

Karavljji so stražni stolpi, v kterih so navadno vojaki v varstvo potnikov in pokrajine.

Stolp stoji na visokem in res vodi mimo njega nekaj cesti podobnega proti naselbini, ktero vgladamo v daljavi.

“To je Barutin,” pravi vodnik. “Toda tukaj, kjer smo sedaj, še nisem bil, a slišal sem govoriti o tem karavlju. Notri stanuje neki stotnik, ki je padel v nemilost. Videti ga ni veliko, ker živi, kakor samotar. Ljudi se izogiblje, njegova žena pa je, baje prijateljica revežev in nesrečnejev.”

“Jezdimo tja!”

Ko dospemo do stolpa, nam pride nasproti neki star mož, kteremu je bilo videti, da je bil vojak. Tako dolgih, gostih brk še nisem v svojem življenju videl, kakoršne ima.

“Kam hočete?” vpraša zelo neprijazno.

“Slišal sem, da stanuje tukaj neki častnik.”

“Da.”

“Ali je doma?”

“Da. Toda ne govori z nikomur. Jezdite naprej.”

“To hočemo storiti, toda povejte nam prej, če ne iščejo v tej okolici kake ženske.”

Takoj postane zelo pozoren in odgovori:

“Da, da! Gospodinja je izginila. Iščemo jo že od zjutraj, a jo nisimo mogli najti.”

“Mi smo jo našli.”

“Kje? Kje je? Zakaj ni prišla z vami?”

“Pelji me k tvojemu gospodu!”

“Pridi, pridi!”

Takoj postane zelo prijazen. Jaz odsedljam in grem za njim. Stolp je zidan zelo trdno, toda spodaj ni bivališč. Greva po stopnicah in prideva kmalu v malo sobico, v kateri moram čakati. V sosednji sobi slišim več začudenih vzklikov, nato se odpro vrata in prikaže se stotnik.

Star je mogoče kakih petdeset let in je lep človek. Njegove oči so objokane.

“Ti si jo našel? Kje je?” me vpraša hitro.

“Dovoli mi, da te pozdravim,” odgovorim, “ali smem pri tebi vstopiti?”

“Da, pridi notri!”

Prostor, kamor sedaj pridem, je precej velik. Ima tri visoke, ozke, strelnim linam podobna okna. Ob zidu ležijo blazine kot jedino pohištvo, na zidu pa vidim polno orožja in pip. Dva dečka, tesno objeta, sedita v kotu. Takoj vidim, da sta jokala. Starec, ki me je pripeljal, tudi ostane v sobi. Hoče slišati, kaj hočem povedati.

“Bodi pozdravljen!” pravi stotnik. “Torej, kje je moja žena?”

“Tu v bližini.”

“To je nemogoče. Povsodi smo jo iskali, ne da bi jo našli. Se sedaj jo iščejo moji ljudje.”

Seveda nočem takoj naravnost povedati, da je mrtva; radi tega pravim:

“Ali je bila tvoja žena bolna?”

“Da, že dalj časa. Toda, zakaj tako vprašuješ? Ali je mrtva? Vem, da ne more več dolgo živeti. Rekel mi je zdravnik, da je jetična.”

“Torej si pripravljen slišati resnico?”

Obledi in pogleda vstran.

“Mož sem,” mi odgovori, “govori!”

“Ona je mrtva.”

Tu glasno zajokata oba dečka. Oče pa ne reče nič; toda nasloni glavo na zid. Vidim, kako deluje v njegovih prsih, z vso močjo se bojuje, da ga ne premaga jok. Šele po daljšem času se obrne zopet k meni in mi pravi:

“Kje si jo videl?”

“V nekem grmovju, deset minut od tukaj.”

“Ali nas hočeš tja peljati?”

Še predno zamorem odgovoriti, zaslišim za seboj glas, kakor bi se kdo davil. Hitro se okrenem in zagledam starca. Tlači si kos suknje v usta, da bi vdušil jok; toda ne posreči se mu. Vzame zopet suknjo iz ust in joče, britko joče.

Sedaj se tudi stotnik ne more več zadrževati; tudi on joče s starcem in otroci tudi. Meni postane hudo in obrnem se k oknu in gledam ven. Toda ne vidim nič, ker imam tudi jaz solze v očeh.

Dolgo traja, predno se umirita. Stotnik se mi opraviči:

“Ne smeš se nam tujec! Imel sem mater svojih otrok zelo rad. In ta tukaj je bil moj narednik, ko sem padel v nemilost. Ni me zapustil, kakor so me drugi vsi zapustili. In ona je bila tolažba v tej samoti. Kako morem živeti brez nje?”

Kar mu imam sedaj povedati, stari narednik mogoče ne bi smel slišati; zato mu pravim:

“Ali imate kako nosilnico?”

“Da, gospod!”

“Pripravi jo in tudi nosilce preskrbi!”

Še odide, vprašam stotnika:

“Ti si seveda moslem?”

“Da. Toda zakaj vprašaš?”

“Ali je bila mogoče tvoja žena kristjanka?”

Brazo me pogleda in mi pravi:

“Ne; toda — — — mogoče imaš vzrok, da tako vprašuješ?”

“Da, ker po mojem mnenju je bila kristjanka.”

“Bila je prijateljica nevernikov. Ko sem prišel sem, sem rabil služkinjo in vzel sem neko staro ženo. Bilo mi ni znano, da je kristjanka; pozneje pa opazim, da hoče mojo ženo zapeljati in jo odslovim. Od tega časa pa je postajala moja Hara vedno bolj tiha; tudi jokala je mnogo in nato je zbolela.”

“Torej si bil strog z njo?”

Odgovori mi šele čez nekaj časa:

“Drugače bi postala gjavrinja!”

“Kljub temu je postala in vsled žalosti nad tvojo strogostjo je vmrla. Naredila si je zunaj na prostem med grmovjem oltar in molila Vsemogočnemu, kakor molijo kristjani. Vmrla je med molitvijo. Naj bodo sedaj mir med teboj in njo!”

“Ali si ti mogoče kristjan?”

“Da.”

Dolgo me gléda v oči. Po daljšem času mi poda roko in mi pravi:

“Sam ne moreš zato, da si nevernik in da je tudi ona sprejela vašo vero. Pelji me k njej, mene in otroke!”

“Ali nočeš raje doma pustiti dečkov? Še prekmalu bodo videli mrtve.”

“Prav imaš. Pojdimo raje sami.”

Moji spremljevalci me še vedno čakajo pred vratmi. Ko jih stotnik ugleda, pravi:

“Mislil sem, da si sam, ker vas nisem videl priti. Vi ste moji gostje. Tam na oni strani je hlev in na tej stanovanja. V stolpu stanujem sam. Sicer ni nobeden v hiši, a le pojdite tja in mislite, da ste doma.”

“Kje je pa ostal narednik?” vprašam.

“Najbrže ni nikogar našel in jih je šel iskati. Saj so vsi odšli iskati zginulo. Pojdimo sami.”

Moji tovariši odjezdijo k njim odkazanem poslopju. Halef drži Ri-ja na uzdi. Stotnik vgléda konja in bil je preveč častnik, da ne bi za trenotek pozabil svoje bolesi.

“To je tvoj konj?” me vpraša.

“Da.”

“Kristjan in tacega konja? Ti si gotovo jako imeniten in bogat gospod. Odpusti mi, da ti nisem skazal časti, ki ti gre.”

“Alah je vse ljudi ustvaril in jim zapovedal, da morajo biti bratje, Jaz ti nimam nič odpustiti. Pridi!”

In odidemo proti hribu. Ko dospemo do grmovja in pri njem pestojim, pogleda ikakojče okoli in pravi:

“Ali je tukaj?”

“Da. Tu notri.”

“Kaj, v tej goščavi? Kdo bi si to mislil! Na kak način si jo mogel najti?”

“To je zasluga mojega konja, ker je tu začel močno sopsti. Pojdimu notri!”

Zgnjetemo se skozi grmičevje do odprtega prostorčka. V svojem življenju ne pozabim prizora, ki se zvrši. Ko ugleda mrtvo ženo, glasno zavpije in pade poleg nje. Vzame jo v naročje in ji poljubuje mrzle ustnice. Gladi ji lica in lase. Moral jo je zelo, zelo ljubiti — in vendar je ravnal trdo z njo.

Skrivala je pred njim, da je katoličanka. Kako jo je moralo to duševno moriti!

On je menda istih misli. Sedaj, ko ima mrtvo v naročju, nič več ne joče. Gleda jo v obličje, kakor da bi moral rešiti iz njega kako skrivnost. Potem pravi:

“Zbolela je vsled tuge in je umrla!”

Napak bi bilo, ga sedaj tolažiti. Zato rečem:

“Umrla je v veri, ki poveljuje. Po naši veri pridejo tudi ženske v nebesa in ti ji nisi tega privoščil.”

“Ne govori tako! Tvoje besede mi trgajo sree. Mrtva je in mogoče sem jaz kriv njene smrti. Da bi le še enkrat odprla oči; da bi le še enkrat govorila. Samo jeden pogled, jedno besedo bi imel rad od nje. Toda ločila se je brez slovesa in nikdar ji ne bodem več gledal v oči, nikdar več slišal njenega glasu! In meni se zdi, da sem njen morilec!”

Molčim in ne morem govoriti. On ogleduje rožni venec.

“To ni molilna vrvice moslemov,” pravi čez nekoliko časa. “Morala bi imeti devetindevetdeset kroglic za devetindevetdeset lastnosti Alaha. Ta vrvice pa ima velike in male kroglice. Kaj neki to pomeni?”

Jaz mu razložim.

“Ali mi moreš povedati pozdrav Mariji in besede očenaša?”

Jaz ustrezem njegovi želji in ko končam, pravi počasi:

“In odpusti nam naše dolge! Ali veruješ, da bode tudi meni odpuščeno?”

“Verujem, ker ona je bila kristjanka in te je zelo ljubila.”

“To je molilna vrvice stare služkinje, katero sem spodil. Spraviti jo hočem, ker je bila v rokah Hare, ko je umrla. In tu gori je tudi križ starke. Pustila je oboje. Ta kraj pa naj ostane tak, kakoršen je sedaj in mogoče, da ga večkrat obiščem. Toda nikdo ga naj ne vidi. Sedaj hočem odnesti mrtvo. Idi, gospod!”

In odnese mrtvo proč, da ne bi izdal kraja, kjer je zdihnila njegova žena. Pokrije obličje mrtve s pajčolanom in pravi:

“Ti si jo videl v obličje in to je greh. Toda, ker je umrla kot kristjanka, sem lahko pomirjen. Toda kdo drugi jo ne sme videti.”

In še dolgo sedi pri njej, in sam sebe obtožuje. Njegova žalost je resnična, a postaja vedno bolj miren. Kmalu na to pride narednik z dvema drugima, ki imata nosilnico. Halef je zraven, ki jih je peljal. Mrtvo spravimo v sobo stolpa, v katerem sem govoril s stotnikom. Dečka sta stara devet in dvanajst let in razumeta zgubo, ki ju je zadela. Sree pretresljivo jočeta in moram oditi, drugače bi tudi jaz na glas zajokal.

Prebivalci okolu stolpa ležečih poslopij so se vrnili; bili so odvisni od stotnika, ker je bil bogat in hiše so bile njegove.

Na njegovo povelje dobimo jedila; a on sam se ne pusti videti. Pozneje pustim povedati, da hočemo oditi in on pošlje po me. Ko pridem k njemu v sobo, sedi poleg mrtve žene. Zgleda popolnoma objokan, mi poda roko in pravi:

“Ti me hočeš zapustiti?”

“Da; moram nadaljevati svoje potovanje.”

“Ali je to tako potrebno? Ali ne moreš ostati danes pri meni? Če bi Hara še živela, bi mi morala pripovedovati o veri kristjanov; sedaj je pa mrtva in ti si jedini, od ktereга lahko zvem, kar bi rad. Ostani tu in ne pusti me samega z mislimi, ki me trpinčijo.”

Nimam časa zgubljavati; toda bilo mi je, kakor, da ne smem njegove prošnje odbiti in radi tega ostanem.

Spremljevalci tudi nimajo nič proti temu, in tako sedim pri stotniku, dokler se ni zvečerilo in še dalje. Naša zabava je bila resna, zelo resna. Jaz kot lajik seveda ne morem govoriti, kakor misijonar; toda on ima odprto srce, in jaz skušam vsaditi v njega seme, v upanju, da bo obrodilo. In tako ostanem pri njemu celu noč do družega jutra zgodaj; nato nadaljujemo svojo ježo.

Jezdimo čez Barukin, popoldne skozi Dubnico in proti večeru pridemo v Nevrekup, ki je preje slovelo radi dobivanja železa. Naslednji dan gremo naprej. Nahajamo se v slovitem kraju, ker tukaj na hribih je bilo, ko je po grški pravljici Orfej s svojim krasnim petjem dal drevesom in skalovjem življenje. Okolu poldne konečno dospemo v Menlik.

Samo ob sebi je umevno, da ne jezdimo tja, kjer je Manah el Barša izstopil. Išče mo kako drugo nočišče, a najdemo že povsodi vse zasedeno. Letni semenj se se je že začel in pritisk tujcev je bil jako velik. Ker je Albani izplačal lastnika konj in je bil torej sam, najde lahko nočišče; nam z našimi konji pa gre seveda slabeje.

Zopet nas ravno odženo iz neke gostilne, da nimajo prostora, ko se nam približa neki mož in vpraša:

“Gotovo iščete kak kraj, kjer bi lahko nočevali?”

“Da,” mu odgovorim, “ali veš mogoče ti za kakega?”

“Za vas pač, a za druge ne.”

“Zakaj pa ravno za nas?”

“Ker imate kopčo. Torej ste bratje in moj gospodar vas bode vzel k sebi.”

“Kdo pa je tvoj gospodar?”

“Voznik je in stanuje ne daleč od tukaj. Idite za menoj, jaz vas hočem peljati.”

“Vodi nas! Hočem ti biti za to hvaležen.”

In on gre naprej, mi za njim.

“Tega sem pa že videl,” omeni Halef poluglasno.

“Kje?”

“Pri vhodu v mesto. Stal je tam, kakor bi na koga čakal.”

Sedaj se tudi jaz spomnim, da sem jezdil mimo njega. Toda to se mi ne zdi nič čudnega; bil je pač slučaj. Pozneje sem pač videl, da je na nas čakal.

Pelje nas v neko hišo, ki ima tako visok vhod, da lahko skozi njega jezdimo na dvorišče. Na njem opazim dva vozova, gotovo lastnina voznika. Nam nasproti, v zadnjem delu dvora, je neko leseno poslopje in vodnik nam pravi, da je to hlev in da naj tja peljamo svoje konje.

“Ali bi ne bilo bolje, da preje govoriš s svojim gospodom?”

“Zakaj?”

“Saj niti ne vemo, če je zadovoljen, da tukaj ostanemo.”

O, gotovo vas vzame. Prostora ima dovolj in moške, ki posedujejo kopčo, so mu vedno dobrodošli.”

“Potem je tudi on brat?”

“Da. In tam pride.”

Nasproti nam pride debel, majhen možič, ki ne naredi najboljšega vtisa name. Bil je škiljast. Sicer nimam nič proti ljudem, ki imajo kako naravno napako; toda ta mož hodi tako plazeče, kakor mačka in ima vogljato zakrožene čeljusti in, še vedno sem se prepričal, da taki ljudje nimajo najboljši karakter.

“Koga si tu pripeljal?” vpraša hlapca.

“Priatelji so. Imajo kopčo in, ker niso mogli dobiti prostora, sem jih semkaj pripeljal. Saj vendar dovoliš?”

“Potem so mi dobrodošli. Kako dolgo časa hočete ostati tukaj?”

“Mogoče nekaj dni,” mu odgovorim. “Plačati ti hočemo tako, kakor bi morali v hanu.”

“O tem ni treba govoriti. Moji gostje nič ne plačajo. Spravite konje v hlev in pridite potem za mano. Našli bode, kar rabite.”

Ko se na to odstrani, se mi zdi, kakor da bi hlapca jako zadovoljio pogledal in, da mu je ta nažmignil.

Hlev je dolg in predeljen v dva oddelka. V enem se nahajajo voli, drugi pa je prazen in odkazan za nas. Hlapec stopi na neke ozke stopnice, ki vodijo navzgor in pravi:

“Grem vam iskati sena. Ali hočete mogoče kako drugo klajo?”

“Prinesi, kar imaš!”

Ko zgine skozi odprtino, pogledam čez neko špranjo in vidim precej veliko dvorišče. V tem stoji velik močan človek, ki nas prisluškuje. Sedaj zakašlja hlapec na vrhu in mož odgovori s tem, da tudi zakašlja. Nato zapusti dvorišče.

Seveda se mi zdi to čudno, a se delam, kakor bi nič ne videl, ko se hlapec vrne. Ko spravimo svoje živali, se podamo v sobo, kjer nas debelih že pričakuje. Sedi na blazini in pred seboj ima trinožno mizico, na kateri so skudelice s kavo. Še enkrat nas pozdravi in zaploska z rokami. Tu pride neki deček, ki napolni čaše.

Vse to se zgodi tako, kakor da bi nas pričakovali. Tudi posoda s tobakom je tu. Ko napolnimo svoje pipe, dobimo žareče oglje, da si jih prižgemo.

“Ti imaš jako dobrega konja,” mi pravi. “Ali ga prodaš?”

“Ne.”

“Škoda, jaz bi ga takoj kupil.”

“Potem si zelo bogat. Vsakdo nima toliko denarja, da bi plačal tacega konja.”

“Vozniki morajo imeti denar. Odkod pa prihajaš danes?”

“Iz Nevrekupa.”

“In kam jezdiš od tukaj?”

“V Seres.”

Niti ne mislim, da bi mu povedal resnico. Toda on naredi obraz kakor tak, ki vse bolje ve, pa tega noče povedati in me vpraša:

“S čim hočeš tu trgovati?”

“Nakupiti hočem žita, ali kaj enakega. Ali je mogoče tukaj kak trgovec s sadjem?”

Ne posreči se mu, da bi zadržal nasmehljaj, ki mu zaigra okolu ust. Odgovori mi:

“Da, tukaj je neki mejvedži. Piše se Glava in te bode dobro postregel, ker on je tudi brat.”

Tako sem torej srečno speljal pogovor na tega Glava, pri katerem se je vstavil Manah el Barša.

“Ali stanuje daleč od tukaj?”

“V naslednji ulici. Poznam ga jako dobro in še ni minulo četrte ure, kar sem bil pri njemu.”

“Ali ima veliko dela?”

“Da. Danes ne moreš k njemu priti.”

“Gotovo ima mnogo gostov?”

“Dosedaj še ne, a jih pričakuje. Dezelim iz Ismilana, kavarnar in izdelovalec orožja, pride tudi. Ali ga mogoče poznaš?”

“Da, poznam ga. On je tudi brat.”

“Kje sta se pa seznanila?”

“Pred nekoliko dnevi v njegovi hiši.”

“Ali si videl tudi njegovega brata?”

Dela se, kakor, da bi ga pravzaprav nič ne zanimalo; stavi mi pa vprašanja tako, kakor da bi hotel doseči s tem kak cilj. Vprašuje me vse mogoče, in jaz mu odgovarjam, kakor me je ravno volja. Ko po daljšem času uvidi, da hočem oditi, da si ogledam Menlik in letni semenj, se mi ponudi za spremljevalca. Ne morem ga zavrniti, dasiravno bi šel veliko raje sam z Halefom.

Prav živahno vrvenje je na semnju, ki se pa nikakor ne more primerjati z evropskimi letnimi semnji. Malobesedni Turk koraka tiho med lopami, oziroma vrstami prodajalnih lop, katerih posestniki se zadržijo popolnoma mirno. Niti ne zmislijo se, da bi s klicanjem kakega kupca privabili. In, če kdo pride, se proda tako mirno, skoro bi rekel skrivno, kakor, da bi menjala kake skrivnosti.

Posebno se pozna razlika v pomanjkanju ženskega elementa. Skoro samo možki so in tu in tam je videti kako, popolnoma zavito žensko. Ženam nemohamedancev se sicer ni treba zavijati, a tudi tem se ne zdi spodobno, da bi hodile v gaječo.

Ko tako hodimo in ogledujemo, opazim, kako se trudi voznik, da nas ne izgubi; tudi skrbno gleda, da bi se kaj sami ne razgovarjali. Večkrat nagovorim kakega nasproti prihajajočega; toda takoj si kaj izmisli, da mu moram kam drugam slediti. To ga dela seveda sumljivega. Začnem sumiti, da ima tehtne vzroke, da tako dela.

“Ali ne moremo mimo hiše mejvedžija Glava?” ga vprašam.

“Ne. Zakaj?”

“Ker bi rad vedel, kje stanuje, da bi ga jutri obiskal. Ali mi hočeš pokazati?”

“Da.”

“Ali je mejvedži srbske narodnosti?”

“Zakaj to misliš?”

“Ker je njegovo ime srbsko.”

“Dobro si uganil. Pojdi za mano.”

Čez nekaj časa mi pokaže neko hišo, da je lastnina trgovca, in jaz si jo zapomnim. Bilo je o mraku, ko pridemo domov. Tam zvemo, da je hlapec padel in se tako poškodoval, da so morali poslati po zdravnika. Voznik poišče hlapca, jaz pa grem čez dvorišče v hlev.

Ko vstopim, vidim konje brez nadzorstva. Tudi Oško in Omar sta odšla. Ri obrne glavo proti meni in sope na tak način, kakor še nisem na njem nikdar opazil. Pogladi ga po glavi; navadno je potem drgnil fini nos ob moja ramena in me poljubil na lica — tudi konji poljubujejo — sedaj pa ne. Naprej sope in kaže nenavadno razburjenost. Pogledam ga namčneje. Toda, ker je že precej temno v hlevu ne morem ničesar opaziti. Toliko pa vidim, da stoji samo na jedni zadnjih nog. Privzdignem drugo in jo potipljem. Ri močno sope in zmakne nogo, kakor bi čutil bolečine.

“Šepa,” pravi Halef. “Še to nam manjka! Kje se je neki poškodoval?”

“To bomo kmalu videli. Peljimo ga ven na dvorišče. Še je dovolj svetlo.”

Res šepa konj in tako močno, kar se mi jako čudno zdi. Ko sem stopil iz sedla, nisem ničesar opazil. In sedaj je naenkrat poškodovan? Potegnem rahlo z roko po nogi, a tu ni bolečin. Toraj mora tičati zlo v kopitu. Dvignem ga in ogledujem, a ne morem nič najti. Potem tipljem s konci prstov. Končno se strese konj, in jaz začutim pod dlako majhno

vzboklino. Odstranim dlako in ugledam — glavo šivanke, ktero je nekdo pogнал ubogi živali v življenje.

“Tukaj, Halef, poglej šivanko!”

“Alah! Kako je to mogoče. Kako si jo je neki vstopil?”

“Da bi si jo vstopil? In na tem kraju. To je nemogoče, poglej!”

Ko vidi glavo šivanke, v tem trenutku tudi potegne bič izza pasa in hoče oditi; toda jaz ga zadržim.

“Stoj! Nikakih neumnosti!”

“Neumnosti? Ali je mogoče neumnost, če zbičam človeka, ki je žival tako trpinčil in nam napravil škodo?”

“Počakaj še. Najprvo moramo odstraniti iglo. Drži nogo!”

Ri opazi, da mu hočemo pomagati. Mogoče mi je, se poslužiti samo noža. Gotovo čuti ubogi Ri velike bolečine, a jih zdrži popolnoma mirno. Ko konečno potegnem iglo iz noge, stegne Halef roko po nji in pravi:

“Daj mi jo! Izsledil bodem zločinea, ki je to storil, in zapičim mu jo v — v — povej mi, sidi, kje ga bode najbolj bolelo?”

“Da bi mu porinil šivanko kam v meso, ne bi bila nobena kazen. Peljimo konja zopet v hlev.”

Tudi jaz nisem manj jezen, kakor Halef. Toda zakaj so mi poškodovali žival?

“Jaz vem,” pravi Halef.

“No, zakaj?”

“Da bi te prisilili k prodaji Ri-ja.”

“Ne verjamem. Tako pač delajo cigani. Če se ne najde igle, mislijo, da je konj postal neozdravljiv, in ga prodajo pod ceno. In seveda je kupec eigan. Tukaj pa se je to zgodilo v gotovo drugem namenu.”

“Saj te je vendar vprašal, če hočeš prodati konja!”

“To je res, a na mojem odgovoru je gotovo spoznal, da konj ni za nobeno ceno na prodaj. Če je pa le mislil, da bi me na tak način pripravil do prodaje, se je jako motil. Ne morem se vzdržati suma, ki je sicer še brez prave podlage, toda utemeljen. Zakaj je ostal voznik vedno pri nas? Zakaj ni pustil, da bi se kaj pomenili? Misliti moram na vzdihovanje, ktero smo slišali pri našem prihodu. In hlapec je ranjen, kakor pravi njegov gospodar. Hm!”

“Hm!” mrmra Halef zamišljeno. “Sidi, nekaj sem si zmisлил!”

“Kaj pa tacega?”

“Premišljeval sem, iz katerega vzroka naj bi pohabili konja, če ne radi tega, da bi zapeljali posestnika k prodaji.”

“No, radoveden sem, kako sklepaš.”

“Vzrok je jednostavno ta, da bi se jezdeca zadržalo, hitro naprej priti.”

“Prav imaš. Na to sem tudi že jaz mislil. In če je kedo prisiljen, počasi jezdit, kakšen dobiček ima potem drugi?”

“Da bi ga hitreje došel, ali pa celo prehitel.”

“Da. Tako je in nič drugače.”

“Toda kak vzrok bi imel vznok do tega? Saj mu nismo ničesar naredili. Povabil nas je, mi uživamo njegovo gostoljubnost in toraj nas mora varovati, ne pa nam škodovati.”

“Njegova gostoljubnost nam je bila dobrodošla, ker nismo nikjer našli prostora; toda njegovo zadržanje se mi vidi čudno — vsiljivo. Če je hlapec res nas čakal na cesti, potem so bili o našem prihodu že podučeni. Tako poročilo pa bi moglo priti samo iz Ismilana. Zgubili smo od tam mnogo časa in je torej prav lahko mogoče, da nas je kak sel prehitel. V tem slučaju — — —”

“Poglej sidi!” me prekine Halef.

Odpejajali smo Ri-ja v hlev, v katerem se še sedaj nahajamo. Precej temno je v njem. Tudi vzunaj se že začne mračiti, a je še vedno dovolj svetlo, da lahko pregledamo celo dvorišče. Pri vhodu stoji stara žena in nas gleda na tak način, kakor bi nam hotela kaj skrivnega povedati. Potem stopi brzo čez dvorišče in stopi čez hlevna vrata.

“Esgar, ali si tukaj?” vpraša.

“Kdo je to Esgar?” ji odvrnem.

“Hlapec.”

“Tega ni tukaj.”

“Ne? Seveda temno je. Kdo pa si ti?”

“Gost voznika.”

Tu stopi naprej v hlev in pravi:

“Govori, ali si ti kristjan?”

“Da.”

“Ali prideš iz Ismilana?”

“Da.”

“Beži, gospod! Zapusti to hišo in mesto, toda kmalu, še danes nocoj!”

“Zakaj?”

“Grozi ti nevarnost, tebi in tvojem.”

“Od koga? Kakšna nevarnost?”

“Od Glave, trgovca s sadjem. Toda v kom ta nevarnost obstoji, tega ne vem. Hočejo se še pogovoriti. Jaz moram tvojemu gostitelju povedati, da pride čez jedno uro tja, ko bode popolnoma tema.”

“H komu?”

“H Glavi, mojemu gospodarju.”

“Ti praviš ‘tja’? Potem mora stanovati trgovec popolnoma v bližini!”

“Kaj so ti njegovo stanovanje zamolčali? To je dokaz, da imam prav, ko te svarim. Glava prebiva tukaj zraven. Njegovo dvorišče se tišči tega hleva.”

“A, tako! Torej za temi deskami je vaše dvorišče?”

“Da! Beži! Jaz nimam veliko časa. Splazila sem se k tebi in mislila, da dobim kakega izmed vas v hlevu; toda tukaj me ne sme nobeden videti. Moram takoj k vozniku.”

In odstraniti se hoče. Primem jo za roko in jo prosim:

“Ostani še nekaj časa! Da smo v nevarnosti, slutil sem že dolgo. Ti si nam naše slutnje ugotovila. Zakaj se pa spravljaš v nevarnost in nas svariš?”

“Prišli ste iz semnja, in šli mimo hiše. Videli so vas in te imenovali gjavra, kristjanskega psa. Jaz sem pa tudi kristjanka in srce mi je velevalo, vas svariti. Ti imaš mojo vero in moliš k devici Mariji, kakor jaz. Tako sem tvoja sestra in ne smem pustiti, da bi prišel moj brat v nevarnost.”

“Naj te poplača dobri Bog. Toda povej mi: kdo je to, o katerem govoriš?”

“Dva sta in sta prišla danes popoldan iz Ismilana. Njihovih imen ne poznam. Starejšega imenujejo berač, toda to ni nikako ime. Hud obraz ima in jaz mislim, da sem ga že enkrat videla. Gotovo se je kedaj ustavil pri mojem prejšnjem gospodarju, v stolpu pri Barukinu.”

In odpravi se, da bi šla; toda njene zadnje besede me pripravijo, da jo še obdržim.

“Stoj!” ji rečem. “Ali nisi tam s svojo gospo med grmovjem naredila kamenito grmado in postavila na njo podobo Križanega?”

“Da. Toda, kako ti je to znano?”

“Ker pridem od tam, in bil sem gost tvojega prejšnjega gospodarja. Našel sem gospo pred oltarjem, kamor je šla umret. Bila je mrtva.”

“Mrtva? Moj Bog in gospod! Ali je to res?”

“Da. Če bi imela čas, bi ti vse povedal. Tvoj gospod mi je govoril o tebi.”

“O, o tem mi pa moraš povedati. Ostati sicer ne smem niti trenutka več tukaj; toda, ker je že tako, hočem ostati. Naj me ubijejo, če me zasledijo. Prišla bodem zopet, a ne semkaj. Ali ostaneš še dolgo v hlevu?”

“Če želiš?”

“Da. Prišla bodem k tisti leseni steni in tam lahko govorimo, ti tukaj in jaz vzunaj.”

“Saj lahko prideš notri. Te deske niso nikaka ovira. Lahko odstranim jedno ali dve, če potegnem žeblje iz njih.”

“To bodo pozneje opazili!”

“Pozneje jih zopet pritrdim.”

“Dobro. Ne povej nikomur, da sem bila pri tebi. Sedaj grem, in ko se stemni, da me ne morejo videti, pridem.”

In odhiti.

“Haza nasib — to je Božja volja!” pravi Halef. In prav ima. Ravno ta stara služkinja, zvesta, četudi skrivna kristjanka, je uslužbena pri trgovcu! Mohamedanec pozna sicer besedo slučaj, a v drugem pomenu, kakor drugoverci. Besede taktir, kizmet, kader (Božja volja, slučaj) so mu svete.

“Ali meniš, da je Zaban, berač, o katerem je govorila?” vpraša mali Halef.

“Skoro gotovo.”

“Toda ti si vendar pripovedoval, da ga je vzel kovač s seboj!”

“Mu je že na kak način ušel. Tisti večer je bil ranjen in čudno se mi zdi, da je mogel prijezditi v Menlik.”

“Kdo je nekdo oni drugi?”

“Slutim, da bode naš gostitelj iz Ismilana, ki je brat kavedžije Dezelima, ki si je zlomil vrat. Berač mu je vse povedal in sedaj nas zasledujejo, da bi se osvetili.”

“To bode bolj težko šlo!” renči mali.

“Pred vsem moramo zvedeti, kaj sklenejo proti nam. Upam, da nas hoče služkinja podpirati.”

“Dobra starka! Hočem jo obdariti, a ne vem kaj ji hočem dati. Kaj pa, če bi ji dal nekaj srebrnjakov, ki se nahajajo zame v mošnjičku?”

“Denar bode seveda najboljšo darilo; gotovo je revna. Toda le obdrži svoj denar, bodem že jaz vse preskrbel.”

“Saj sem vedel,” se Halef zadovoljno zahablja. “Jaz imam samo srebro, ti pa imaš zlatnike. Obdaril jo bodem iz tvojega žepa. Ti si fin človek in plačlaš, kar da tvoj prijatelj in varovatelj. Toda ne podari ji več kakor jednega tvojih zlatnikov. Naše potovanje je še dolgo, in ne moremo vedeti, kakšne svote še rabimo.”

“Danes si pa zelo skop! Pomisli, da je ta ženska naša rešiteljica!”

“To pa že ni. Ona nas je svarila, a mi smo že prej vedeli, da se nahajamo v nevarnosti. Toda povej mi sidi: zakaj naj čakamo, kar bodo zoper nas sklenili? Idimo k izdajalskemu vozniku in jaz mu hočem parkrat položiti svojo pest na njegov nos, in potem si iščemo drugje prenočišče.”

“To ne gre. Moramo imeti Manah el Barša-ta in Baruh el Amazata, ki se nahajajo tu. Ti pa ne smejo niti slutiti, da kaj vemo. Zvedeti moram, po kaj so prav za prav prišli v Menlik. Če pa hočeš rabiti pesti, te zagotovim, da bodeš imel zato še veliko priložnosti.”

“Toda, ali hočeš čakati, da te naznanijo kot morilec! Potem bodem stal pod tvojim mrtvim truplom in jokal mleko in špiritus. Sicer te moram varovati, toda preveč pa le ne smeš od mene zahtevati!”

“Velika nevarnost, o kateri govoriš, bi se še shujšala, če bi kaznovali voznika. Sicer pa ni časa za nepotrebno govorjenje. Pokazati ne smemo, da kaj vemo. Če ostanemo v hlevu, postanem lahko nezaupljiv. In ker se hočem tukaj sestati s služkinjo, moram k njemu vsaj za kratek čas. Preje pa še pogledjmo te deske.”

Vse so preperale in brez vsacega truda odstranim par desk, jih zopet za silo pritrdim in se odpravim v sobo.

Voznik je v njej s svojo ženo, ki se pa pri našem prihodu takoj odstrani. Oba sta se morala kaj prav resnega domeniti, ker to vidim iz njih obrazov.

“Ali ti je poslal Alah skrb?” ga vprašam. “Vidim jih zapisane na tvojem obrazu.”

“Da, gospod, skrbí imam. Moj hlapec leži v krvi, ki mu je tekla iz ust in nosu.”

“Pelji me k njemu!”

“Ali si zdravnik? Bil je že jeden pri njemu, toda bolnik ima tako velike bolečine, da sem poslal po alkemista. Ravno kar je odšel.”

“In kako mnenje je izrekel o bolezni?”

“Takoj jo je spoznal, ker je pametnejši od drugih. Znae so mu vse bolezni, zdravljenja in zdravila. Povedal je, da ima bolnik bulo v želodcu, katero je zadobil vsled uživanja kislih limon. Bula se je prerila do kože, in, ker je hlapec padel, se je notranja bolezen razvila. Poslal mu bode nekaj okrepčil za želodec in potem bode operativnim potom bulo izrezal.”

“In se mu bode posrečilo?”

“O, ima nože, s katerimi lahko najdebeleje kosti prereže, in želodec je pa vendar veliko bolj mehak.”

“Kakor vidim, je res velik in razumen zdravnik; toda kljub temu bi rad videl bolnika!”

Ko privoli, se napotim k hlapcu, ki stokaje leži na stari odeji; zgubil je veliko krvi. Ker ima samo spodnjo obleko na sebi, lahko pogledam poškodbo. Hlapec glasno zakriči, ko se je dotaknem.

“Ali se razumeš na želodčne bule?” me vpraša debeli voznik.

“Da, a te bolnik sploh nima.”

“Kaj pa? Na čim pa potem boleha?”

“Na zelo nevarni bolezni, ki se ji pravi podkovna bolezen.”

Pogleda me jako neumno.

“Podkovna bolezen? O tej pa nisem še nikdar nič čul.”

“Poglej sem! Ta oteklina izgleda ravno tako, kakor da bi jo povzročil konj z breo. Krvarče mesto kaže popolnoma podobo konjske podkve. Bolezen ima to čudovito lastnost, da zlomi rebra, napade pa samo take ljudi, ki neprevidno postopajo z iglami.”

Ne ve, kaj bi na moj poduk odgovoril. Pomaga si z vprašanjem:

“Ali misliš, da ima zlomljena rebra?”

“Da, in tudi pljuča so ranjena, kakor dokazuje ta kri. Tvoj alkemist je osel in prvi zdravnik je bil bolj pameten. Če ne pokličeš najboljšega zdravnika, ki se nahaja v Menliku, mora hlapec umreti. Če pa ozdravi, naj se v prihodnje varuje tujih konj.”

“Saj se ni dotaknil nobenega tujega konja!”

“Potem se je pa konj njega dotaknil, in sicer tako, da si bode moj dober nasvet gotovo dobro zapomnil.”

“Ali ti je znano sredstvo, ki bi ga ozdravilo?”

“Da, toda za to zdravljenje je treba mnogo časa. Pokliči zdravnika in, predno ta pride, mu položi mokre ovitke na prsa. To je najboljše sredstvo.”

“Imamo tukaj jako veččega vojaškega zdravnika, a sedaj najbrže radi semuja ne bode imel časa. Ali ne bi bilo dobro, če bi do tega časa napravil bolniku rabarbarjevo vodico in mu položil vlečni obliž na rano?”

“Le spi sam rabarbarjevo vodico: toda prej namoči svoj obliž v njo. Tebi oboje ne more škodovati, za njega pa je premočno.”

“Jako trpko govoriš, gspod! Takoj pojdem sam in pripeljem vojaškega zdravnika.”

“Kdaj zopet prideš?”

“Tega ne morem za gotovo povedati. Najpreje moram iti k nekemu prijatelju, ki me pa ne bode dolgo zadrževal. In ko pridem nazaj, bomo večerjali. Toda ali si mogoče že sedaj lačen?”

“Ne. Tvoja duša je polna dobrotljivosti, a lahko čakam tvojega povratka.”

Res se takoj odstrani. Seveda, vem, da gre k sadjarju in to mi je ljubo, ker lahko govorim s služkinjo, ne da bi se mi bilo treba bati, da bi bili moteni.

Toraj hlapec je vbodel Ri-ja in bil od njega udarjen. Ni mi treba ga kaznovati, ker se mi smili kljub temu, da je ubogo žival tako trpinčil.

Spodaj se snidem z Oškom in Omarjem, ki so se vrnili s sprehoda. Prvi me prime za roko in pravi:

“Efendi, varajo nas. Voznik je lažnjivec, nevaren človek.”

“Kako to?”

“Sadjar Glava biva takoj tu za nami. Vprašali smo po njem. In veš, kdo se še pri njem nahaja?”

“No, kdo?”

“Ta, ki nas je v Ismilanu pogostil. Stal je med vratmi hiše.”

“Ali vas je opazil?”

“Da. Toda stopil je takoj nazaj in se skril. Mogoče misli, da ga nismo opazili. Kaj hočemo storiti?”

“Mogoče moramo še to noč zapustiti mesto. Tukaj je denar. Kupite sadja in nekaj perutnine, toda tako, da vas nikdo ne opazi, in oddajte vse Halefu. Toda ne mudite se dolgo!”

Ko odidejo, se podam v hlev. Postalo je že polnoma temno in ne čakam dolgo, ko nekdo vzunaj potrka. Odstranim deske in se splazim v sosedno dvorišče.

“Alah, Alah! Ti prideš semkaj?” vzklikne stara.

“Da, tako je bolje. Če bomo moteni, zlezem brzo nazaj. Bodi brez skrbi. Ali je voznik že pri vas?”

“Ne še; ura še ni pretekla. Toda, gospod, obljubil si mi, da mi bodeš povedal o moji dobri gospej!”

Pravzaprav imam mnogo nujnejšega opravila, toda zasluži, da ji spolnim željo. Povem ji vse natančno, kakor pač morem v takem položaju. Vest o smrti njene prejšnje gospodinje jo zelo potare. Polglasno joče pred se. Potem mi pripovduje svojo preteklost, kako jo je spodil stotnik in kako je prišla po naključju k trgovcu v Menlik.

Dobro ji dene, da se more izgovoriti, in zato jo voljno poslušam, četudi komaj krotim svojo nestrpnost. Tako moram dobro dušo vendar prekiniti in jo opozoriti na sedanjost.

“O, Iza, Jusuf, Mariam!” pravi. “Mislim samo na sebe, in ne tudi na tebe. Ali ti morem storiti kako uslugo? Rada ti storim, kar zahtevaš.”

“Lahko mi pomagaš. Ali si mogoče že slišala kterikrat ime Manah el Barša ali Barud el Amazat?”

“Da. Oba sta bila še z nekom drugim do danes pri mojem gospodarju.”

“Do danes? In kje so sedaj?”

“Odšli so.”

“Kam?”

“Tega ne vem. Prišla sta dva moža, o katerih sem ti že povedala in govorili so prav skrivnostno in potem so vsi trije odjezdili. Nato so poklicali voznika. Niso bili gotovi kdaj in odkod pridete. Njegov hlapec se je moral postaviti na pot v Nevrekup, naš pa na pot v Vesme in Vlakavico. Na ta način niste mogli oditi. Slišala sem, da si kristjan, in da se ti hočejo osvetiti. Ti naj stanuješ pri vozniku, in potem se bode sklenilo, kaj bodo naredili. Tako sem slišala po malem in sklenila, da te posvarim. Srečna sem, da sem to storila, in rada bi, da bi še kaj več zamogla, ti koristiti!”

“Hvaležen sem ti! Ne vem, kako dolgo ostanem še tukaj in če se še kedaj vidimo. Dovolj mi toraj, da ti dam spomin na tujega moža, kteremu si storila dokaj dobrega!”

In dam ji v roko že prej pripravljeno darilo. Nič mi ne reče nato. Že se je tako stemnilo, da mora predmet šele potipati. Tu pa zaslišim, skoraj preglasno:

“O, Bog! Rožnivenec! O, gospod, kako si vendar dober. To je bila največja želja v mojem življenju. Rožnivenec moslemov na maram, in kristjanski so pa zelo redki in strašno dragi. Toda, kaj naj danes zate storim?”

Darilo jo spravi v veliko navdušenje. V takem razpoloženju je, da bi se podala celo v nevarnost, če bi to zahteval.

“Ali misliš, da je nemogoče, zvedeti, kaj bodo sklenili?” jo vprašam.

“To bi šlo težko. Morala sem nesti blazine in vino v podstrešno sobo in tam se jih ne more prisluškovati.”

Torej v podstrešno sobo so se spravili lopovi. Pripoznati moram, da delajo s skrajno previdnostjo.

“Kaj pijejo vino? Saj so vendar mohamedanci?”

“O, pijejo večkrat in toliko, da zgubijo pamet. Sobica je popolnoma skrita in v njo se pride po starih stopnicah. Hotela sem poslušati, toda tam gori se ne more hitro zbežati. Če bi kdo odprl vrata, bi bila zgubljena in gospod je tudi prepovedal, danes iti v dotično sobo.”

“V tako nevarnost se ti tudi ni treba podajati! In vendar bi rad zvedel, kaj bodo govorili.”

“Tu se nekaj zmislim — — vendar jih bodem poslušala. Vlegla se bodem na sobo.”

“Kako to misliš?”

“Gori se nahaja nek golobnjak. Zlezla bodem notri in vse slišala.”
Ta je pa dobra, — golobnjak!

“Kaj se lahko v njega pride?” vprašam.

“Lahko. Že več let ni bilo notri nobenega goloba. In vrata so tako velika, da človek prav lahko skozi nje zleze.”

“Iz česa pa so narejena tla?”

“Iz lesenih prečnic, ki so položene jedna poleg druge.”

“In stojijo močno?”

“Prav močno; sicer so presledki med njimi, a skozi te se lahko gleda in pregleda celo sobico. Tam gori bom šla in vse slišala ter ti potem sporočila.”

“Hm, ne bi te rad spravil v kake neprilike ali nesrečo, in potem je — — —”

“Gospod,” mi preseka besedo, “storim to, zelo rada vam storim!”

“To ti tudi verjamem; toda mogoče je, da slišiš kaj, kar bi potem napačno tolmačila, in tako bi mi tvoje poročilo preje škodovalo, nego koristilo. Če bi mogel sam v golobnjak bi bilo veliko boljše.”

“Toda strašno umazano je gori.”

“To me ne sme zadrževati. Vprašanje je le, če lahko srečno pridem gori, ne da bi me kedo zapazil.”

“To lahko prav dobro storiš.”

“Kako to?”

“Tema je, drugače bi videl na tem poslopju naslonjeno lestev. Če greš po njej, prideš tja, kjer ima gospodar spravljeno slamo, s katero trguje. Še jedna mala lestev, in tam si, kjer je seno. Če greš potem po podstrešju, prideš kmalo pod streho glavnega poslopja in ravno k vratom golobnjaka. In če potem v njega zlezeš in zapreš vrata za seboj, ne pride noben človek na misel, da je kdo notri. Levo od teh vrat vodijo stopnjice v glavno poslopje.”

“Ali meniš, da lahko poskusim?”

“Da, toda jaz te moram peljati.”

“Dobro. Nazaj najdem že sam.”

“Ko pridejo možje doli, bodem vedela, da si ti tudi odšel in takrat pridem zopet semkaj. Mogoče ti lahko še s kom koristim. Ali naj te sedaj peljem? Ura bode kmalu pretekla.”

“Da; toda čakaj še jeden trenotek!”

Zlezem nazaj v hlev, kjer najdem Halefa, ki me še vedno pričakuje.

“Sidi, vse sem slišal,” mi pravi.

“Tem bolje; potem mi ni treba sedaj še enkrat pripovedovati. Ali Oško in Omar še nista prišla?”

“Še ne.”

“Poslal sem ju po živila. Ne vem, kako se bode stvar rešila in zato drži konje pripravljene, prav tako, kakor bi hoteli takoj odjezditi; seveda ne sme tega nihče opaziti.”

“Ali slutiš nevarnost?”

“Ne, toda pripravljeni moramo biti na vse.”

“Potem grem s tabo gor!”

“To je nemogoče.”

“Sidi, nevarno je in jaz sem tvoj varovatelj!”

“Najbolj me varuješ, če izvršiš moja povelja.”

“Potem vzemi vsaj svoje puške s seboj!”

“Puške v golobnjaku? Neumnost!”

“Sedaj vidim, da se hočeš končati. Toda jaz te bodem varoval.”

“Stori to, a ne odstrani se od konj. Seboj vzamem nož in dva revolverja; to zadostuje.”

Zopet zlezem na dvorišče in služkinja me prime za roko in me vodi k lestvi. Ne da bi kaj govorila, gre naprej in jaz ji sledim. Ko prideva gori, začutim nametano slamo. Vleče me nekaj korakov dalje do neke druge lestve, ki pa ni tako visoka. Ko imamo tudi to za seboj, pridemo na — kako bi to doma imenovali — na petelinjo podstrešje stranskega poslopja. Tam me zopet prime za roko in me vodi naprej. Ker sem veliko večji od nje, butnem parkrat z glavo ob kak tram in ona mi vedno pravi: “tu je bil steber!” Toda rekla je to šele tedaj, če sem se z njim že seznanil.

Konečno — brr, zdrdramo po taki strmini, da zgubimo ravnotežje in drsamo več vatlov navzdol. Toda to nič ne škoduje. Drsališče sestoji iz sena.

Moja spremljevalka vzklikne strahu in mirno poslušamo, če se nas ni čulo. Ker ostane vse tiho, mi zašepeče:

“Tukaj ravno pred nami je golobnjak in na levo so stopnice. Toda tam ne grem doli, ampak po poti, koder sva prišla.”

“Ali so možje že tukaj?”

“Ne, ker drugače bi jih slišala.”

“To je dobro, sicer bi zaslišali tvoj vzklik.”

“Tukaj sem ti odprla vrata. Jaz grem; toda varuj se, da se ti kaj hudega ne pripeti.”

Slišim jo, ko se odstrani, nato pa postane okolu mene tiho, mrtvaško tiho.

V ameriškem pragozdu, po noči, bi se gotovo ne čutil tako osamljenega kakor tukaj v temnem, nepoznanem in ozkem prostoru. Na desno je stena, na levo stopnice. Nahajam se na samo par kvadratnih čevljev velikem prostoru. Za menoj seno in pred menoj tenka lesena stena z ozkimi vratmi, natanko tako velikimi, da se zamorem težavno skozi nje preriti.

Soseščina je jako ognjenevarna; toda vendar moram vedeti, kje se nahajam. Previdno potegnem voščeno svečico in jo prižgem. Brzo si vse ogledam. Da, starica je imela prav! Umazano je čez vse meje, toda, potrpeti je treba. K sreči je moja “rezidenca” vsaj toliko prostrana, da najdem dober prostor. Tukaj, na desni strani, manjka kos tal, vendar zgleda leva stran še precej močna. Zlezem tedaj notri in potegnem vratica za seboj. Toda ne pripravim se še udobno, ko začne delovati v golobnjaku se nahajajoči smrad. Opazim, da ne more prebiti človek niti dve minuti, da ne bi v enomer moral kihati. To je seveda jako nevarno. Tip-ljem z roko okoli in najdem vrvico. Potegnem za isto — in odprejo se

dve luknji, skozi ktere dohaja vsaj toliko zraka notri, kolikor ga potrebujem za dihanje.

To me opoguni in željan še večjega luksusa, si pograbim nekaj sena in ga položim pod seboj. Tako mislim, da bodem prav lahko prestal dolgočasno čakanje.

Ljubo bi mi bilo, če bi pričakovani kmalu prišli; toda dolgo moram čakati. Pri tem opazim, da brez posebnih pripomočkov vendar ni mogoče dolgo prestajati. Svežega zraka mi manjka. Odprem zopet vrata. Duh sena je le veliko bolji, kakor smrad golobjega blata, na katerem ležim. Da bi preprečil kihanje, si pritrdim robec na nos, in približam glavo kolikor mogoče k odprtini.

Ko tako premišlujem in si predstavljam svojo lego, se moram nehote zasmejati; stresne se moje telo, stresnejo se tudi prečnice pod menoj in — začnejo pokati.

To bi me pravzaprav moralo storiti nezaupljivega; toda, ker sem se že prej toliko in krepkeje gibal in so deske vzdržale, nimam povoda, da bi kaj skrbel. Če tudi trdnost golobjnjaka ni bila preračunjena za tisočletja — saj ležim tiho in se ne more nič zgoditi.

Tako zdržim že skoro več kot jedno uro, in moj položaj postaja vedno slabši. Ker sem si zavezal nos, moram dihati skozi usta. Oster, škিপajoči prah mi sili v grlo in komaj se vzdržim, da ne zakašljam. Saj si vendar ne morem zavezati tudi ust!

Sedaj — vendar — zaslišim pod seboj korake in glasove. Vrata se odpro, svetlo postane in v sobo stopi šest mož, ki se vržejo na razprostrte blazine.

Sedaj, ko razsvetluje od spodaj prihajajoča luč mojo podlago, se mi ista ne vidi več tako zanesljiva. Opazim precej in velikih lukenj. "Prav močno" je rekla starka. A tega pa jaz prav nič ne opazim.

Dež je padal skozi poškodovano streho, premočil golobje blato in ga pripravil v precej skupaj držečo, močno skorjo. To je pa menda tudi ves temelj, na katerem se nahajam.

Jaz pa sem se prej na tej skorji premikal in učinek postane lahko zame usodepolen. V svojo grozo opazim umazano bel, po vseh predmetih spodaj in po nekterih krajih za prst debelo vležan prah in vrhu tega pada še vedno fin kakor meglena rosa.

To pa opazijo šele, ko se moške vsedejo. Tisti, ki drži luč v rokah, dolg, suh človek, najbrže gospodar, pogleda ježno navzgor in pravi:

"Džeheneme gitme kedije; onu eldirim — prokletstvo čez mačke! Pobijem jih."

Razumljivo je, da se ne upam niti ganiti; ravno toliko, da dišem.

Zraven gospodarja sedi moj ljubeznjivi gostitelj, voznik, potem Zaban berač, in brat Dezelima iz Ismilana. Berač ima obvezano roko in precejšnjo bulo na čelu. Videti je, da je ušel kovaču po boju. Druga dva moža pa ne poznam. Imata kopčo, in sta tedaj zavezniki, imata pa fiziognomije, kakoršnim se pravi po domače "klofutanski obraz". Ta dva moža sta popolnoma tiho, samo ostali govorijo.

Berač pripoveduje dogodek v gozdni koči, kako smo se sešli po noči in kako je prišel v moje in kovačeve roke. Ker je bil privezan na konja, je moral slediti kovaču, dokler niso prišli proti jutru v neko vas, kjer so se vstavili pri nekem znancu kovača. Tam pa se je nahajal neki prijatelj berača, ki ga je oprostil in mu pomagal, da je utekel na konju. Kovač ga je zasledoval in ga tudi dohitel. Spoprijela sta se, in pri tej priložnosti je dobil berač več občutnih udarcev, a se mu je vseeno posrečilo, pobegniti. Seveda je nadaljeval z največjo hitrostjo svojo ježo v Ismilan in tam zvedel, da sem bil tam, a že tudi odjezdil naprej.

Ko je zvedel brat Dezelima, da sem jaz kriv, da si je njegov brat zlomil vrat, je odjezdil skupno z beračem in mi sledil. Vedel je, da se hočem vstaviti v Menliku pri sadjarju in da me tam dobi prav gotovo.

Medpotoma so srečali odslovljenega vodnika Albanita, ki jima je povedal vse podrobnosti. Zvedela sta od tega, da smo jo udarili v oviaku, in tako se jima je posrečilo, da sta prišla v Menlik pred nami.

Barud el Amazat, Manah el Barša in ubegli ujetnik so se sestali pri sadjarju, kjer sta prva dva zvedela, kaj se je prigodilo. Tako posvarjeni so takoj zopet naprej odpotovali, ko so dobili od ostalih zagotovilo, da nam bodo njih zasledovanje preprečili. Čakali so na nas pri vhodih mesta in tako ukrenili, da se nas je nastanilo pri vozniku. Vse drugo naj bi se sedaj sklenilo.

“Samo ob sebi je umevno,” pravi sadjar, “da ti psi naših prijateljev ne smejo dohiteti.”

“Samo to hočeš, da jih ne dohitijo?” odvrne Ismilanec. “Nič drugega naj se ne zgodi? Ali ni ubil ta tujec mojega brata? Ali me ni prevaril, da sem mu povedal vse krivnosti? Ali si ni prisvojil kopčo, da sem ga imel za prijatelja in celo načelnika bratov? Veliko lahko škoduje naši zvezi, če ga pustimo odjezditi. Ostati mora!”

“Na kak način ga hočeš k temu prisiliti?”

“Kako? Ti še vprašaš?”

“Da, seveda!”

“No — z lepimi besedami in prijaznostjo ga ne spravimo tako daleč. Uporabiti moramo silo in to lahko storimo na dva načina. Ali ga obtožimo, da ga tukaj zaprejo, ali ga pa sami zadržimo.”

“Česa ga pa hočeš obtožiti?”

“Ali ni dovolj razlogov?”

“Ki nič ne koristijo! Saj si mi povedal, da poseduje tri listine: teskere, bujuruldi in tudi ferman. Potem ne stoji samo pod varstvom vlade, ampak je celo priporočenec padišaha. Če ga pustimo prijeti, bode pokazal svoje potne listine in — priklanjali se mu bodo in ga vprašali po njegovih poveljih. Poznam to. In če bi tudi bil aretovan, bi se lahko smejal. Frank je in se bode skliceval na svojega konzula. In če se nas boji podkonzul, ostane pa še generalni konzul, ki nas niti poslušal ne bode.”

“Imaš prav. Treba bode drugače delati.”

“Toda kako?”

Tu zamahne berač energično z roko in pravi:

“Zakaj zgubavljati besede? Izdajalec je in morilec. Porinite mu kos železa med rebra; potem bode molčal in nas ne more izdati.”

“Prav imaš,” pritrdi Ismilanec. “Moj brat je mrtev. Kri za kri! Njegovega konja ste poľabili, da ga lahko kmalu dohitimo. Toda zakaj je sploh treba, da gre od tukaj? Moj nož je oster. Ko bode spal, se splazim k njemu in mu zabodem bodalo v srce. In račun je poravnán.”

Tu odgovori voznik hitro:

“To ne gre! Jaz sem vaš prijatelj in pomagač; pripravljen sem bil, ga vzeti k sebi, da ga imamo vedno pred očmi; tudi v drugem hočem še svoje storiti. Toda pri meni ne sme umreti. Nočem priti pred sodnika, ker je varovanec padišaha bil pri meni umorjen.”

“Strahopetec!” zamrmra Ismilanec.

“Molči! Ti veš, da nisem strahopeten. Že imam dovolj škode, ker je moj hlapec težko poškodovan. Jaz celo mislim, da tujec sumi, kaj smo naredili.”

“Kako naj bi sumil?”

“Govoril je o iglah. Mogoče je celo našel iglo v konjskem kopitu. Neverni psi imajo oči, kakor hudiči. Vse vidijo, kar bi ne smeli.”

Tu vzame jeden izmed obeh mož, katerih ne poznam, čibuk iz ust in pravi:

“Naredite hitro! Besede so za otroke in ženske, mi pa smo močje in hočemo dejansko kaj storiti. Manah el Barša nas hoče čakati v ostromdžki razvalini, da mu povemo, kako smo storili te pse neškodljive. Prinesti mu moram to poročilo s svojim bratom in nimam časa, celo večnost čakati.

Te besede so zame seveda velike važnosti, ker sedaj vem, kje moram iskati ubežnike. Z največjo napetostjo poslušam, kak sklep bodo močje storili. Nekako čudno čustvo obide človeka, če sliši, da se mu hoče na lep način zaviti vrat.

Seveda se močno trudim, da mi pač ne bi kakšna beseda všla. Tem večja nevolja me obide, ko ravno sedaj čujem v senu nekaj šum. Dvignem glavo. Ali je mogoče to mačka, o kateri je gospodar govoril? Žival se sprehaja po podstrešju v meni jako neprimernem času. Spodaj čujem glasne glasove, a še glasneje v tem trenutku pred golobnjakom. Šumapolno prekopičevanje po senu, jezno izusten “ah!” in potem postane vznaj tiho, pod menoj pa tudi.

Ko pogledam v sobo, vidim, da vsi poslušajo. Tudi oni so slišali šum. K sreči so prej nekoliko glasneje govorili.

“Kaj je bilo to?” vpraša berač.

“Gotovo mačka,” odgovori sadjar.

“Ali imaš veliko mišev na podstrešju?”

“Vsega je dovolj, mišev in podgan.”

“Kaj pa, če bi bil kak človek, ki nas posluša!”

“Kdo bi bil tako predrzen?”

“Raje poglej. Mogoče je pa le kdo.”

“Pravzaprav ni potreba; toda vseeno hočem pogledati.”

In vstane in zapusti sobico. Sedaj sem v veliki nevarnosti. Kolikor mi je mogoče, potegnem noge k sebi. Sicer nima luči pri sebi, toda, **če čuti**, da so vratica golobnjaka odprta, se mu lahko vzbudi sum in pride notri. Slišim ga iti po stopnicah in ko zakliče:

“Ali je kdo tu?”

Nobenega odgovora, toda v senu zopet zašumi, tako, da mora slišati.

“Kdo je tu?” vpraša še enkrat.

“Miau!” se zasliši.

In takoj na to sledi jezno pihanje. Res je mačka, kateri je prej voščil v pekel. Jezno zamrmra nekaj besed v brado in se vrne v sobo nazaj.

“Ali ste slišali,” vpraša. “Bila je mačka.”

Jaz sem imel že roko na nožu, a sedaj se čutim zopet pomirjenega — toda ne za dolgo časa, ker, ko se začnejo zopet razgovarjati, zaslišim pritajen šum za menoj, kakor da bi kdo z roko preiskoval okolico. Začuden poslušam in tu, čutim roko na moji nogi.

“Sidi!” zašepeče.

Sedaj spoznam mačko.

“Halef?” odgovorim tiho kakor mogoče.

“Da. Ali nisem glas mačke umetniško ponaredil?”

“Človek, kaj si zmislil! Mene in sebe spravljaš v največjo nevarnost!”

“K temu sem prisiljen. Izostal si tako dolgo in jaz sem skrbel zate. Kako lahko bi te vjeli!”

“To bi moral šele počakati!”

“Tako! Torej čakam raj, dokler te ne ubijejo? Ne, ker jaz sem tvoj prijatelj in varovatelj!”

“Ki me spravlja v zadrego. Ostani popolnoma miren!”

“Ali jih vidiš?”

“Da.”

“In slišiš jih tudi?”

“Da, tudi!” odgovorim nejevoljen. “Toda če govoriš dalje, jih ne morem slišati!”

“Dobro, molčati hočem. Toda dva slišita več, nego jeden. Jaz bodem tudi prisluškoval — k tebi pridem.”

Slišim, da se pripravlja zlesti v golobnjak.

“Človeče, ali si od hudiča?” mu zašepečem. “Ne morem te rabiti. Ostani vzunaj!”

Žal, da govori Ismilanee sedaj tako glasno, da Halef ne more čuti mojega povelja. Zleze k meni. Sicer mu dam precejšno brco z nogo; toda mali je v dobrem — predobrem mnenju. Ves zavzet je za prisluškovanje in najbrže misli, da sem ga slučajno sunil.

Sedaj je tu. Potisnem se na levo, kolikor mi je mogoče.

“O, Alah! Kako tukaj smrdi!”

“Semkaj k meni! Sem, popolnoma k meni!” mu zapovem. “Tam na desni se pogrežeš!”

Hitro se splazi k meni in pri tem prav gotovo močno premeša golobje odpadke, ker spodaj slišim kleti sadjarja:

“V pekel s temi prokletimi mački! Sedaj se je spravil vrag nad nas odkoder nas obmetuje s blatom!”

“Puh! ah — oh — uh!” pokašljeje Halef, kteremu je prišel oster prah v usta in pljuča.

Vsled mojega opomina se stisne popolnoma k meni; zato čutim, da se njegovo telo krčevito stresa.

“Ač cecini — varuj se!” ga opomnim, ker kljub zavezanemu nosu se mi sili kihati.

“Da, sidi! Nikdo ne sme slišati — oh — ah — dhh — ghhh — — dhhhh — pomagaj mi Alah!”

Zastonj se trudi, da bi ne kihnil. Zaslišim, kako se muči mali na vse načine in nehote stegnem roko, da bi mu zamašil usta.

“O, Alah — Al — — il — el — ah — ha — ha — ha — hab — habčiiii, habčieun!”

In zagrmelo je, tako krepko, močno, da se njegovo celo telesee stresa; tudi pod nama začne pokati in čutim, da se celi golobnjak giblje in ziblje.

“Si — si — sidi, o Mohamed, pogrežem se!”

Mali hoče to tiho povedati, ker pa že začne pod seboj zgubavljati tla, zakriči te besede na ves glas. Zagrabi me za roko. Opazim, da bi tudi mene za seboj potegnil in se mu odtrgam. V naslednjem trenutku začne okolu mene pokati, kakor da bi se celo posloppje podiralo: — strahovito pokanje, celi oblaki suhega golobjega blata se dvigujejo — pod menoj glasno kričanje, kletev, kašljanje in kihanje — dobri hadži je padel s polovico golobnjaka v sobo.

Tudi jaz samo visim. Z veliko težavo in krčevitim naporom, se mi posreči, zlesti iz golobnjaka. Odtrgam robee od nosa in počnem kašljati, hrkati in kihati, kakor, da bi me kdo za to plačal. Sedaj mi je vse jedno, če me kdo sliši, ali ne.

Spodaj začujem peklensko razgrajanje. Halef se nahaja gotovo v nevarnosti. Luč še vedno gori. Ali so ga vjeli, ali se mu je posrečilo ubežati? Tečem, kakor hitro mi je v temi mogoče, po stopnicah doli, vodi me pa ropot. Začutim vrata sobe — tipljem z roko in opazim, da se dado samo od zunaj zapreti. Ko odprem, se mi zakadi nasproti toliko prahu, da ne morem niti luči razložiti.

Odprem oči kolikor mi je mogoče in vidim zvitek rok, nog in padajoče palice, — in vse se premika. Nepopisno kašljanje, kihanje, kletev in zraven slišim pokajoč šum, kakor da bi kedo na vso moč koga z bičem pretepal. Ljudje držijo jeden drugega v mnenju, da so prijeli nepričakovanega vlomilca. Sedaj začujem Halefov glas:

“Sidi, kje si? Ali si tudi ti spodaj?”

“Da, tukaj!”

“Pomagaj, pomagaj! Me že imajo!”

Brez vsakega pomisleka skočim v sredo pretepajočih. Da, res ga imajo. Primem ga z levico, ga iztrgam iz njih rok in vržem pri odprtih vratih ven. Par udarcev s pestjo — in tudi jaz sem prost. Takoj sem tudi vzunaj zaprem vrata in obrnem zatikač.

“Halef!”

“Tukaj!”

“Ali si ranjen?”

“Ne. Odidimo!”

“Da, tukaj po stopnicah!”

Primem ga za roko in ga vlečem proti stopnicam. Vodiijo me glasovi, ki prihajajo od spodaj. Zaslišali so ropot in prišli pogledati, kaj naj to pomeni.

Več se drsamo po stopnicah, kakor hodimo, pri tem prevrnemo par oseb, ki se nam postavijo nasproti, dospemo srečno na dvorišče in od tam tja, kjer sem odstranil deske. Ko zlezemo skozi odprtino in postanemo, da se oddahnemo, pravi mali hadži:

“Hvala Bogu! Tako kmalu me ne spravi zopet kedo v kak golobnjak!”

“Saj te tudi ni nikdo silil priti!”

“Prav imaš. Jaz sem vsega kriv. Toda lepo je pa vendar bilo, ker dal sem svojem biču delo, na ktero bodo ljudje še dolgo pomnili. Ali jih slišiš, kako kličejo? — Čuj!”

“Da, iščejo nas. Kje je Oško? Kje je Omar?”

“Tukaj,” se oglasita imenovana v bližini.

“Ali so pripravljeni konji za odhod?”

“Da. Dolgo že čakamo.”

“Ven iz hleva in takoj iz mesta!”

Vsak prime svojega konja. Moje puške visijo ob sedlu, kakor se s tipanjem prepričam. Na dvorišču stopimo na konje in odjezdimo čez odprta dvoriščna vrata, ne da bi nas kedo zadrževal.

Halef jezdi poleg mene in me vpraša:

“Kam gremo? Ali poznaš pot? Ali hočemo koga vprašati?”

“Ne. Ni treba nobenemu vedeti, v kateri smeri odidemo. Jezdili bomo proti zapadu. Samo, da smo enkrat iz mesta! Potem že najdemo kako pot.”

“Ali moramo bežati? Čemu je to potrebno?”

“Odjezditi moramo na vsak način. In če imenuješ to beg — slobodno ti. Sedaj vem, kje je Barud el Amazat. On ni tukaj in mi bomo njega in njegove spremljevalce našli.”

Kmalu imamo Menlik za seboj. Ko smo prijezdili danes iz nasprotni strani v mesto, nisem slutil, da ga bomo morali tako hitro zapustiti.

ŠESTO POGLAVJE.

Vampir.

Tema je okolu nas, ko zapuščamo Menlik; kljub temu opazim, da se nahajamo na precej dobri cesti. Pred nami je reka Struma, ki se teka proti bogati sereški planjavi. Jezdimo na nepoznanih tleh. Vem samo toliko, da moramo jezdit v Ostromdžo, ki se imenuje tudi Strumnica po reki, ob kateri leži. Pravzaprav bi morali jezdit v smeri proti Petridašu, toda lahko si mislim, da bodo oni tudi to slutili in nam tja sledili. Zato okrenem že čez nekaj časa v desnem kotu proti severu.

“Kam hočeš, sidi?” vpraša Halef. “Zakaj se ne držiš pravega pota?”

“Zato, ker imam dober vzrok. Pazi! Jaz iščem cesto, ki pelje bolj proti severu k reki, toda v isti smeri, v kateri smo sedaj jezdili. Na ta način prevarimo naše zasledovalce.”

“Potem moramo paziti. Zelo temno je.”

Pod seboj imamo nekaj tacega, kakor polje. Kmalu opazim, da se nahajamo zopet na potu. Na levi strani slišim škripanje koles težkega voza in v to smer tudi obrnemo. Kmalu doidemo voz, katerega vlečeta dva velika vola; voznik hodi naprej.

“Kam pa?” ga vprašam.

“V Lebnico,” odgovori in pokaže z roko naprej.

Nsled tega se orijentiram. Torej ta pot pelje v Lebnico, ki leži ob istoimenski, v Strumnico se izlivajoči rečici.

“Kam pa hočete?” me vpraša.

“V Mikrovo.”

“Potem pa pazite. Pot je slaba. Ali si mlinar?”

“Lahko noč!” odgovorim, ne da bi dal odgovor na njegovo vprašanje. Sicer ima popolnoma prav, da me tako vpraša. Pri svitu njegove svetilke opazim, da izgledava jaz in Halef ravno tako, kakor, da bi tičala v kaki mokasti vreči. Nismo še imeli časa, da bi se osnažili. Čakati moramo s tem do jutra, ker bi si drugače poškodovali obleke.

Čez nekaj časa zaslišim udarce kopit pred nami. Dohitimo kmalu zatem samotnega jezdeca, ki nas vljudno pozdravi. Vpraša nas:

“Ali pridete iz Menlika?”

“Da.”

“Jaz hočem v Lebnico. In kam jezdite vi?”

“Tudi tjakaj,” odgovorim.

“To je dobro. Brodar mene samega v tej pozni uri ne bi prepeljal. Ker pa morate tudi vi na ono stran, bode zadovoljen, ker več zasluži. Ali smem z vami?”

“Zakaj ne, če se ti dopade.”

Pravzaprav mi njegov predlog ni nič kaj dobrodošel; toda, ker nam služi kot vodnik, mu nočem njegove želje odreči. Saj drugače o kakem brodu ne vem nič.

Ne govorimo dalje. Mož jaše ob strani za menoj in Halefom in nas opazuje. Kljub temi mora opaziti naše puške, kakor tudi od blata svetle obleke. Gotovo ne ve, za kakšne ljudi naj nas ima. In ker ga mi ne ogovorimo, molči tudi on.

Ko dospemo do reke, zavije proti brodu, ktereга brez njega ne bi tako kmalu našli. Na drugi strani se ločimo po kratkem pozdravu.

Seveda ne mislim na to, da bi ostal v Lebnici. Samo radi tega sem zavil na to stran, da bi varal svoje zasledovalce in da ni treba iti skozi Petridaš. Od tega kraja pelje pot vedno ob Strumnici v Ostromdžo. Tam se nahaja razvalina, v kateri čaka Manah el Barša. Tja pa bi rad prišel še to noč, zato jezdimo takoj dalje proti Derbendu, ki leži jugozapadno od Lebnice.

Kmalu pa opazim, da Ri ni zdrav v nogah. Ali bode mogoče imel ubodljaj slabe posledice? Če mi zbolí vrla žival, potem bo slabo. Moram jo varovati in narediti obkladke. Zato mi je zelo ljubo, ko opazim čez nekaj časa svitel sij ognja, proti kateremu jezdimo.

Sredi polja stoji dolga, nizka, lesena lopa, ktero spoznam za sahan. Sahani so poslopja, v katerih koljejo živino in kuhajo njih mast. Osmani ne ljubijo govejega mesta in do zadnjega časa niso razumeli, vrednost goved izkoriščati. V takih sahanih so sevrli mast, ktero so prodajali v velika mesta. Samo boljše kose so zrezali v jermenje in prodajali posušene kot hrano.

Torej pred jedno takih lop se vstavimo. Večja polovica služi za klanje in evrenje, manjša pa za stanovanje. Prvi oddelek ima mnogo širokih vrat, ki so odprta. Pred njimi gori več ognjev, nad katerimi visijo velikanski kotli. Okolu teh sedijo mesarji — divji, umazani in v masti kapajoči. Daleč po polju meče ogenj svoj sij in daje predmetom groteske oblike. Možje so nas slišali priti in stopijo pred vrata. Pozdravimo jih in vprašamo, če bi lahko dobili prostor, da si odpočijemo. Jeden izmed njih pride blizu k meni, me opazuje in pravi smeje:

“Mokasti črv, ki je pravkar prilezel iz shrambe za moko. Ali ni nobenega vrabiča blizu, da bi ga pozobal?”

Tudi drugi vdarijo v smeh in pridejo k nam. Res, prav lep sprejem! Že hočem prav ostro odgovoriti, ko me prehití Halef:

“Kaj praviš, zamazanec? Oblíži si mast iz obraza in namaži si svojo pamet z lojem predno se iz norčuješ! Nisi lepši, če se smeješ, ker pri tem kažeš zobe kakor krokodil. Ali imaš mogoče sina?”

To pride tako hitro in nepričakovano, da se mož vjame.

“Da,” odgovori ves presenečen.

“No, potem je ubogi otrok potomec človeka, ki nima nič možgan v glavi, ker spada k opicam. Pomilujem ga!”

Sedaj šele opazi, da ga Halef vleče. Prime za dolg mesarski nož, ki mu tiči za pasom in odgovori jezno:

“Ali prav slišim? — Kaj si rekel?”

“Sedaj vidim, da nimaš niti toliko pameti, da bi razumel moje besede, ki so vendar dovolj jasne! Ali naj ti jih še enkrat povem?”

“Sefim, džidže — vražji pritlikavec! Ali naj ti porinem ta nož v telo?”

Brzo se postavim s svojim konjem med njega in Halefa. Tu ga prime nekdo izmed njegovih tovarišev za roko in mu pravi:

“Sekiut dur onlarin-var kopčaji — molči, saj imajo kopčo!”

Takoj mine nevarnost. Mož nas opazuje natančneje in pravi potem, oproščujoč se:

“Aj zejr etmec-dim — oprost, nisem videl!”

“Potem odpri drugič svoje lepe oči bolje,” meni Halef. “Saj se vendar lahko vidi, da nosi ta emir, ki je naš prijatelj in zapovednik, kopčo glavarjev! Sprejel si nas s psovkami. Pravzaprav bi ti moral položiti roko v obraz, da bi se parkrat prekopicnil, toda, ker sem milostno razpoložen, naj ti bode odpuščeno. Dajte nam prostor za odpočitek, krmo za konje in krtače za naše obleke, da bode te potem videli, če smo res mokasti črvi.”

Halef je jako srčen človek. Omeniti je še treba, da je dosedaj s svojim precej brezobzirnim nastopom imel še vedno srečo. Če je pa prišel katerikrat vsled te v kake škripce, sem ga vedno jaz rešil iz zadrege. Zato tudi sedaj ne kaže nikakega strahu pred temi ljudmi, dasiravno njihova vzunanost ne obeta nikakega zaupanja.

Mesar, ktere ga je Halef tako ozmerjal, ga ogleduje nekako zadovoljno, na ta način, kakor ogleduje velik mesarski pes ubogo ščene, ki ga nalaja. Na obrazu se mu jasno berejo misli: Ubogi črv! Na en mah te lahko snem brez jesiha in olja, a tega nočem, ker se mi smiliš!

Ko odsedlamo, dobimo zdrobljeno koruzo za konje. Mi pa dobimo mesa v izbilju. Najprvo ogledujem svojega konja, in prosim za kako eunjjo, da bi mu položil na nogo mrzle obkladke. Ko jih ovijem okolu bolne noge, me vpraša jeden izmed mesarjev, če je konj na nogi bolan.

“Da,” mu odgovorim. “Dobil je ubodljaj nad kopitom.”

“In to hočeš ozdraviti z vodo? Sicer res hladi, toda jaz vem za še boljše sredstvo.”

“Ktero pa?”

“Poznan sem v celi okolici kot konjski zdravnik. Znano mi je mazilo, ki vzame vročino in vse rane najhitreje ozdravi. Če hočeš to sredstvo poskusiti, se ne bodeš kesal.”

“Dobro, hočem ga poskusiti.”

Vem dobro, zakaj tako pravim. Slišal sem, da se v takih sahanah zdravi na načine, ki se jih ne bi sramoval najizkušenejši zdravnik. In nisem se kesal. Tri dni je nosil Ri zdravilo na nogi, pa je bil popolnoma ozdravljen.

Halef in jaz spimo pri naših konjih na prostem, medtem ko prenočita Oško in Omar v koči. Na vsezgodaj v jutro nas zbude priganjači, ki so prignali mnogo volov, ktere so prodali vsled starosti ali trme. O spanju ni niti govora več, dasiravno nismo počivali več, kakor dve uri.

Živali naj bi bile takoj pobite. Rad bi videl na kak način to naredijo. Okolu rogov so ovili vrvi in potegnili vola ob steburu kvišku. Na

prečnem stebru stoji mož, ki s sekiro tako dolgo tolče ubogo žival po glavi, da konča. Smrtni boj je strašen.

Prosim jih dovoljenja, če smem smrti namenjene živali postreljati. Smejijo se mi, in celo ne verjamejo, da more ubiti krogla te koščate in velike živali. Toda dokažem jim nasprotno.

Prvi vol, kterega vstrelim, obstoji s sklonjeno glavo popolnoma nepremično. Niti konec repa se ne zgane. Oči srpo name uprte, stoji z razkoračenimi nogami, kakor iz železa vlit.

“Sekire sem! Sekire in vrvi!” vpije vse povprek. “Takoj bode všel!”

“Ostanite mirni!” odgovorim. “Nič ne bode všel, ampak padel bo.”

In tako se tudi zgodi. Kar naenkrat, kakor šele v tem trenutku od krogelje zadet, se zgrudi močna žival po tleh in se nič več ne gane.

Ravno tako je tudi z družimi. Ni sicer nikako častno delo, streljati živali; toda imam vsaj to zavest, da končajo brez muk.

Čudno se mi zdi, da nas ne vprašajo ne kam ne odkod. Mogoče radi tega, ker imam kopčo glavarjev. Ne upajo, da bi nas izpraševali. Predno odrinemo, se preskrbimo s postramo, to je posušenim mesom. Tako meso se drži jako dolgo in je tudi zelo redilno. Ko vprašam, koliko dolgujemo, me prosijo, naj o tem nikar ne govorim. Nič nočejo vzeti in ločimo se zadovoljno od teh ljudi, ki so nas skraja tako neljubezljivo sprejeli.

Tekom jedne ure pridemo v Derbend in opoldan se nahajamo v Strumnici. Po kratkem odpočitku odjezdimo v smeri proti Tekirliku.

Konji so utrujeni, kar pa ni čudno, ker od Adrijanopolja niso imeli nikakega pravega počitka. Zato jezdimo počasi in mirno naprej ob levi strani reke. Medpotoma je Halef jako slabe volje, kar je pri njemu nekaj redkega. Ko ga vprašam, kaj mu je, mi odgovori, da ga boli v prsih.

Mogoče se je kaj pohabil, ko je padel iz golobnjaka v sobo. V skrbeh sem za pritlikavega prijatelja in zato sklenem današnjo ježo okrajšati.

Ko dospemo v Tekirlik, vprašam po hanu. Pokažejo nam neko kočo, ktere vzunanost ne izgleda nič kaj prikupljivo. Kljub temu odsedlamo, prepustimo konje Omarju v oskrbo in vstopimo. Pokaže se nam prizor, ki je kaj malo okusen.

V majhni, zakajeni sobici sedi več mož. Jeden izmed njih si reže z bodalom nohte. Zraven njega čepi drugi, ki ima v rokah neko stvar, ki je bila pred mnogimi leti najbrž krtača, in si drgne hlače. Te hlače so polne blata in njih posestnik drgne s tako gorečnostjo, da je kar zavil v celih oblakih prahu. Tema nasproti sedi tretji ki stiska med nogami skledico mleka, v katero reže čebulo. Ob tretji steni sedi četrti na tleh, ki ima glavo petega, kterega brije, na svojih kolenih. Ta peti je bradat Arnavt. Le med sredi nosi čop las. Brivec obriše vse, kar odstriže z glave imenovanega, ob steno in med tem opravi reže take obraze, kakor zamorec Zjedinjenih držav.

Ko nas vidijo ti gospodje vstopiti in slišijo naš pozdrav, nas sprva samo gledajo. Nato nadaljujeta prva dva svoje opravilo, mož z mlekom

porabi ta ugodni čas zato, da potisne kar celo čebulo v zijajoča usta. Brivec pa hitro vstane, se globoko prikloni in pravi:

“Koš geldinie, bendenie el epir — bodite pozdravljeni; vaš sluga vam poljublja roko!”

Ker nismo tako vmazani, kakor krtačar, nas ima brivec gotovo za jako imenitne ljudi.

“Mehandži nerde — kje je krčmar?” vprašam.

“Dišar dadir — vzunaj.”

“Berber, zen — ti si brivec?”

“Hei, hei; im hekim baši — kaj pa še; jaz sem višji zdravnik!”

To pravi s takim naglasom, da bolj ponosen in samozavesten sploh biti ne more. Pokaže na Arnavta in pravi:

“Onu-da šíše komarim — potem ga bodem tudi oskubel!”

Predno mu zamorem izreči svoje spoštovanje, mu pritisne Arnavt krepko breco z nogo in zakliče:

“Pes, koga moraš streči? Mene ali onega tam? Ali misliš, da bodem tukaj toliko časa ležal, dokler se tebi zljubi! Pokazati ti hočem, da imaš pred seboj uradnika padišaha!”

In “višji zdravnik” zopet počepne, prime za glavo in nadaljuje svoje prekinjeno delo.

Pravzaprav sem se hotel takoj vrniti, toda beseda “skubsti” me premaga, da ostanem. Radoveden sem, na kak način bode ta sloviti nadzdravnik izvršil svojo operacijo. Vsedemo se toraj kolikor mogoče skupaj, da ne pridemo z drugimi v dotiko.

Ko pride gostilničar in vpraša po naših poveljih, naročim rakijo. To je jedino, h kateremu se morem odločiti.

Brivec konča sedaj s svojim opraviлом in začne drgniti svetlo črepinjo s kaftanom, toda prej pljune na glavo, predno jo obdrgne. Potem razkrije Arnavt gorenje telo. Gotovo je za nas velika čast, da se proti nam opraviči:

“Gidžišim var — koža me srbi.”

Par krepkih udarcev z bičem bi bilo gotovo koristneje, kakor skubljenje.

Kako ga je nadalje “nadzdravnik” “skubel”, raje nočem opisovati. Bila je jako neokusna operacija. Tudi kmalu zapustimo han. Mož, ki si je preje rezal nohtove, privleče in žepa lesen glavnik in — začne z veliko gorečnostjo kositi po glavi.

Seveda sem v naslednjem trenutku vzunaj, kakor tudi moji spremljevalci. Halef pravi smeje:

“Af efendi; tehamil etmec-di daha hajle vakit — odpusti mu gospod; ni mogel dalje vzdržati!”

Plačamo krčmarja in zapustimo za nabiralce mrčesov tako zanimiv kraj. Kak drug han, tudi če je kakšen, gotovo ni vabljujejši in zato sklenemo, da prenočimo raje na prostem.

Vzunaj pred tem gostoljubnim krajem doidemo ubožno oblečenega moža, ki hodi zraven dyokolesnega vozička, katerega vleče suh osel. Poz-

dravim ga in vprašam, če je daleč do Radove in če je medpotoma kaka gostilna. Za jezditu imamo dve uri, hana pa ni medpotoma. Potem pride-mo v pogovor. Zdi se mi, da nič kaj rad ne odgovarja na moja vprašanja:

“Ali hočeš ostati v Radovi?”

“Mogoče se vstavim kje prej.”

“Potem moraš na prostem prenočiti!”

“To nič ne de. Nebo je jako zdrava streha.”

“Imaš prav. Če ne bi bil tako ubog in bil kristjan, potem bi ti po-nudil svojo borno kočo.”

“Kje stoji tvoja kočica?”

“Ne daleč od tukaj; nekaj minut ob potoku.”

“In kaj si?”

“Opekar.”

“Ravno radi tega, ker si ubog in kristjan, bodem ostal pri tebi. Jaz sem tudi kristjan.”

“Ti, gospod?” vpraša ravno tako začudeno, kakor veselo. “Mislil sem si, da si moslem.”

“Zakaj?”

Odgovori mi, zmajaje z ramami:

“Kristjani so vsi revni.”

“Tudi jaz nisem bogat. Nič ti ni treba skrbeti. Mesa imamo dovolj seboj in ne zahtevamo od tebe nič družega, kakor gorko vodo za kavo. Ali imaš družino?”

“Da, ženo. Imel sem tudi hčer, pa je umrla.”

In njegov obraz postane tako otožen, da mu nočem .staviti nič več vprašanj.

Mogoče kdo poreče, da ni prav od nas delati ubogemu revežu ne-prilike z našim prihodom. Toda že večkrat sem doživel, da je ravno revež srečen in ponosen, če more postreči boljše stoječemu. Jako re-ven pa res mora biti mož, to se vidi na njegovi obleki, ki obstoji samo iz platnenega predpasnika in hlače iz istega blaga. Na glavi in nogah pa nima nič.

Kmalu pridemo do potoka, ki se izteka v Strumaico in ne jezdimo dolgo časa ob njem, pridemo do kočice, ki stoji zraven velike ilovnate jame. Hišica ima samo jedno okno in vrata, toda pravilen dimnik. Zraven vrat je klopica in za kočico majhen vrt. To napravi na nas jako dober in prijeten vtis. Ob strani so dolge vrste opeke, naložene navskriž, da se dobro presuše na zraku. Ravno kar pride žena iz jame. Slišala je naš prihod a se menda naše navzočnosti vstraši.

“Pridi sem!” ji pravi mož. “Efendiji ostanejo danes pri nas.”

“Za Boga! Ti se šališ!” vzklikne.

“Ne, ne šalim se. Ta efendi je kristjan.”

Tu se razjasni njen obraz.

“Dovoli, gospod, da se umijem!” pravi. “Delala sem v jami.”

In umije si v potoku roke, ter si jih obriše v predpasnik. Nato mi poda desnico in reče:

“Še nikdar nismo imeli tako visokih gostov. Ubožni smo in ne vem, s čim naj vam postrežem.”

“Vse imamo, kar rabimo,” jo pomirim. “Jezdili bi dalje, toda, ko sem slišal, da ste kristjani, sem sklenil, da ostanemo pri vas.”

“Potem vstopite v našo kočo. Dobro vemo, da je to za nas velika čast.”

To izgovori jako prisrčno in dobrohotno. Tudi ona je jako revno opravljena, toda snažno, kljub umazanemu delu. Obleka je sicer večkrat raztrgana, a skrbno popravljena, kar se tako lepo vidi. Obrazi obeh so suhi in imajo potezo, ki govori o duševni bolesi. Odprto povedano: oba se mi jako prikupita.

Skozi vrata peljejo vrata v majhen oddelek, ki je pripravljen za spravljjanje orodja. Od tukaj se pride skozi drugi vhod v sobo.

V njej stoji — da, resnično — prava peč narejena iz opeke. Potem miza, klop in nekaj stolov, ročno delo moža, vse pa lepo belo pomito. Na deskah, pritrjenih ob zidu, stoji več posod. V zadnjem kotu je postelj in zraven odprtina s podobo sv. Vazilija s gorečo oljnato svetilko pred njo.

To je revno, a domače.

Žena pogleda moža v zadregi. Namigne ji in ona odide iz sobe. Stopim k oknu in vidim, da gre čez polje z motiko v roki. V bližini potoka začne kopati. Slutim takoj, za kaj se gre.

V onih krajih namreč posebno nižje proti Grški, je pri kristjanih navada, da dobro zaprte vrče ali enake posode napolnjene z vinom zagrebejo v zemljo in ga porabijo šele takrat, kadar se domača hčer omoži. Na tak način pripravljeno vino dobi prav poseben, dober okus. Pri bogatih ženitvinah ne ostane niti kaplje vina.

“Le pusti ga notri,” pravim možu. “Raje imam vodo in moji spremljevalci niso kristjani, ampak mohamedanci in ne smejo piti vina.”

“Niso kristjani? Saj so napravili pobožno znamenje pred sveto podobol!”

“Ker so mene videli. Ne zaničujejo drugovercev, vendar se držijo svoje vere. Pusti tedaj vino v zemlji!”

“Kako pa vendar veš, da sem zakopal vino in da sem ga poslal iskat?”

“Uganil sem.”

“Imam ga samo malo, majhen vrč. Podaril ga je moji hčeri mladenič, ki je postal njen zaročenec. Zakopali smo vino, da bi ga pili pri ženitnini. Sedaj pa je umrla in hotel sem ga vam ponuditi.”

“Tega ne morem sprejeti. Sree bi me bolelo.”

“Gospod, vzemi ga vendar! Damo ga tako radi!”

“Verjamem. Darilo reveža ima stotero vrednost. Tudi tako je dobro, kakor bi ga pil.”

Grem iz kočice in pokličem ženo. Poslušaj me prav nerada. Prosim jo, naj mi napravi vročo vodo. Ko ji dam kavo, da jo stolče, vidim, kako se

ji zasvetijo oči veselja. Bog ve, koliko časa ti ubogi ljudje že niso imeli res dobre kave!

Ko je kava gotova in po njej prav prijetno diši, spravim reveže iz zadrege, da rabimo svoje pitne posode kot škudelice. Že se mrači, ko spijemo kavo in iz prinesenega mesa pripravljena pečenka nas vabi k večerji.

Povabim oba, naj se k nami vsedeta k mizi, a ju ne morem k temu spraviti. Tudi nočeta vzeti mesa.

“Oprosti, gospod!” pravi mož. “Danes ne smemo jesti.”

“Zakaj ne, saj ni post.”

“O ponedeljkih, sredah in petkih ne jemo nič.”

“Vem, da se pri vas postijo menihi te dni; vi pa ste lajiki.”

“Kljub temu se postimo.”

“Ali mogoče vsled kake obljube?”

“Ne. Storili nismo nikake obljube; zmenila sva se tako med seboj.”

“Potem vama hočem dati moke, da si kaj spečeta.”

“Hvala lepa! Ne bodeva jedla nič, popolnoma nič.”

“Celo vaši duhovniki jedo o postih kaj malega.”

“Mi pa niti grižljaja. Ne zameri nam gospod!”

In ta dva reveža sedita na klopi in iz njih suhih obrazov jim sije bolelost in lakota. Kljub najboljši volji se ne moreta premagati, da ne bi gledala jedočih. Milo se mi stori, in vstanem in grem ven.

Iščem prostor za pripravno nočišče, ktereга tudi kmalu najdem. Z zvezdami posejano nebo mi daje dovolj svetlobe. Na višini za hišo zapazim gozdič, proti kteremu se napotim. Za nočišče najdem jako pripraven prostor. Mehka in košata trava in okolu drevje. Pod visoko plantano zapazim nekaj četverooglatega, temnega. Stopim bližje in opazim — grob. Pri zglavju je zasajen lesen križ.

Ali je mogoče ta grob v kaki stiki z žalovanjem naših najnovejših znancev? K njih prostovoljno naloženemu postu? Gotovo.

Moje sočustvo se pomnoži, toda vzamem si naprej, da ne bodem vpraševal. Ni dobro, če se krvaveče rane poveča, kakor tudi ne, zaceljene odpirati. Napotim se nazaj k hiši in srečam medpotoma opekarja, ki je šel gotovo gledati, kam sem odšel.

“Gospod, odšel si,” mi pravi. “Ali se mogoče jeziš name?”

“Ne. Zakaj naj bi se jezil?”

“Ker nisem hotel sprejeti tvojih darov. Ti prideš od zgoraj. Ali si videl grob?”

“Da.”

“V njem je pokopana moja hčer. Rad bi te nekaj jako važnega vprašal. Ali smem?”

“Da. Čas imam.”

“Prosim te, pojdi tja, kjer so konji. Ni treba, da bi kedo drugi slišal, kar ti hočem povedati.”

Odideva k pašniku in se tam vsedemo na mehko travo. Šele po dolgem času izpregovori:

“Ko si se odstranil, smo govorili o tebi. Slišal sem, da si pisatelj in pišeš knjige, da si se učil vse učenosti in da ga ni vprašanja, ktere-ga bi ne mogel rešiti.”

Tu je zopet mali hadži enkrat pošteno lagal! Seveda, čim boljše mene opisuje, tem večja čast pade tudi na njega. Zato odgovorim:

“To ni res. Samo jedna učenost je; drugih pa ne poznam.”

“In ktera je ta?”

“Ta se nahaja v poveljih svetega pisma: želite si samo božje kra-ljestvo. Vse drugo pride samo zraven.”

“V tem imaš prav. Ali poznaš sveto pismo in njega zapovedi?”

“Bral in iskal sem v njem, ker vsebuje večno življenje; toda duh človeka je preslab, da bi zmagoval nebeško luč. Čestokrat sem po cele tedne razmišljeval jedno samo besedo svetega pisma in pri tem spoznal, da ravnam predrzno. Potem sem bral s srcem in sem takoj pravo našel.”

“S srcem? Če bi mogel tako brati! Ali si našel v svetem pismu, kaj govori o smrti in večnem življenju?”

“Da.”

“Ali veruješ na življenje po smrti?”

“Če bi ne imel te vere, bi bilo bolje, da ne bi bil na svetu. Vera na večno zveličanje že poveljuje na tem svetu.”

“Potem živi duh po smrti naprej?”

“Prav gotovo.”

“In je peklenski ogenj?”

“Da.”

“Mi pravimo, da ga ni. Ali so strahovi?”

“Ne.”

“O, če bi mogel to verjeti. Toda so duše, ki ne najdejo miru in okolu strašijo. Radi tega sem nesrečen in se postim s svojo ženo. Upamo, da jo mogoče lahko tako rešimo.”

“Jo? Koga s tem misliš?”

“To, na ktere grobu si bil. Mojo hčer.”

“Če prav čujem, praviš, da straši?”

“Da.”

“Nesrečnež! Kdo je bil tako hudoben, da je očetu natrobil, da njegova hčer straši?”

“Vem gotovo.”

“Ali si jo mogoče videl?”

“Jaz ne, pač pa drugi.”

“Ne verjemi jim!”

“Toda slišal sem jo.”

“Ali noriš! In v kaki podobi se je pokazala?”

“Kot netopir,” odgovori prav tiho in približa usta mojemu ušesu. “O tem se ne sme govoriti, vsaj glasno ne. Strašno mi je hudo. Ker sem slišal, da si velik učenjak, sem si mislil, da bi mi ti povedal kako sred-stvo, da bi zadobila umrla hčer mir in pokoj.”

“Ni ga učenjaka, ki bi ti povedal sredstvo, kakoršno zahtevaš. Veruj trdno, da ni strahov in pomagano ti je.”

“Tega ne morem in ne morem. Saj sem vendar sam slišal! In ravno ob času njene smrtne ure.”

“Kdaj je to?”

“Dve uri pred polnočjo. Takrat prišumi po zraku in potrka na okno.”

“Kot netopir? In potrka?”

“Tega ne vem. Jaz sem jo samo slišal, ne pa videl. Toda drugi so jo videli in sedaj leži njen zaročenec na smrt bolan in mora umreti.”

Tu se mi nekaj posveti. Vprašam ga:

“Ali mogoče meniš, da je vampir?”

“Da, to je!”

“Moj Bog! To je še strašneje, kakor sem si mislil!”

“Ni res? Umrem od žalosti!”

“Da, umri od žalosti! Toda od žalosti, da si tako strašno neumen. Razumeš?”

To je trdo; toda vsako zdravilo nima sladkega okusa. Sedi zraven mene in joče. Praznoverje je v onih krajih tako globoko vkoreninjeno, da se mora rabiti močna sredstva, če se ga hoče iztrebsti. Sicer pa hočem ostati tukaj samo nekaj ur in toraj nimam časa k dolgemu razpravljanju.

“Gospod, pričakoval sem od tebe tolažbe, ne pa tako sramotenje!”

“Ne sramotim te, ampak jezi me tvoje praznoverje. Pojdi k tvojemu popu in vprašaj ga. Povedal ti bode, kak greh je, da verjameš, da je tvoja hčer vampir.”

“O, saj sem bil pri njemu!”

“No, in kaj je rekel?”

“Isto kakor Vlastanu, ki je bil tudi pri njemu.”

“Kdo je to Vlastan?”

“Nekdanji moj najboljši prijatelj, sedaj pa največji sovražnik. Njegov sin je bil zaročenec moje hčere. In sedaj vstaja iz groba in mu sesa kri iz življenja, da polagoma boleha in mora umreti.”

“Hm! Torej on je bil pri popu! In kaj mu je ta rekel?”

“Priznal je, da je moja hčer vampir.”

“Nemogoče! Ali je umrla brez spovedi in obhajila? Govori se, da je pri vampirjih vedno tako.”

“Žal, da je res. Pop stanuje daleč od tukaj in ni mogel priti. In v Tekirliku jo nisem smel pokopati — vsled koz.”

“Ali je tvoja hčer umrla na tej bolezni?”

“Da. Takrat je tukaj razsajala ta kužna bolezen. Moji hčeri ni bilo dobro in glava je je bolela. Šla je k Vlastanu, da bi njega ženo, ki ji naj bi postala tašča in ki je imela koze, stregla. Kmalu je zopet prišla. Imela je mrzlico in gotovo se ji je kaj pripetilo, ker je bila jako preplašena, zakaj, tega nisem mogel zvedeti. Ko se ji je bledlo, je vedno pripovedovala, da mora sin Vlastana, njen zaročenec, umreti. Nato je

dobila kože in je kmalu umrla, toda še pred smrtjo je govorila, da mora njen zaročenec umreti. Sedaj je vampir in ga usmrti, če ne uporabimo sredstvo, katero nam je nasvetoval pop."

"Kako sredstvo je to?"

"Odpreti se mora grob in ji poriniti oster kol, ki je namazan z mastjo osem dni pred velikonočno zaklanega prešiča, skozi srce."

"Strašno, strašno! In ti verjameš, da to sredstvo pomaga?"

"Da. Toda nočem dovoliti. Pop lahko pride in čuje pri bolniku; potem mu ne more noben strah nič. Če se to godi dvanajst noči zaporedoma, potem ne pride več in je rešena. Če se jo pa v grobu prebode, pripade hudiču. Baje je strašno, kako vampir kriči in prosi, kadar se ga natakne. To se zgodi o polnoči, ker telo vampirjev ne segnije. Leži v grobu tako gorak in rudeč, kakor živ. Ker pa nočem pustiti grob hčere odpreti, je postal Vlastan moj smrtni sovražnik."

"Kaj pa je ta mož?" vprašam.

"Opekar, a dela strešne opeke, medtem, ko jaz samo navadne. Oba sva iz Drenova in sva prišla semkaj, ter vzela v najem ilovnate jame. On je bil premožen in jaz sem reven. toda ni bil ponosen in njegov sin naj bi postal moj zet. Sedaj pa je vsega konec."

"Ali stanuje daleč od tukaj?"

"Četrť ure ob potoku navzgor."

"Obiskati ga hočem jutri zjutraj in mu povem svoje mnenje. Oba sta neverjetno neumna."

"Potem je pop tudi neumen?"

"Še mogoče več kakor to. Toda povej mi: ali pride tvoja hči ob gotovih dneh, da potrka na okno?"

"Ne pride vedno enako."

"In nisi šel pogledati?"

"Ne. In kako naj bi. Kdor pogleda vampirja, mora umreti."

"No, želim, da prišel danes!"

"Danes je sredo, in v sredah pride največkrat."

"Lepo. Vprašal ga bodem, zakaj te ne pusti spati."

"Gospod, to bi bilo blazno! Moral bi še jednega več pokopati."

"To je mogoče."

"Namreč tebe."

"Težko. Toda, končajmo sedaj ta pogovor. Slišim govoriti svoje tovariše. Gotovo so pojedli in me iščejo."

"Ti jim vendar ne bodeš nič pripovedoval?"

"Samo malemu hadžiju. Pomagal mi bode vampirja ozdraviti."

"Gospod, prosim prav lepo, ne ravnaj nepremišljeno. Ti žrtvuješ svoje življenje!"

"Ravno nasprotno, ravnal bodem jako premišljeno. Že dolgo let si želim, da bi videl kak strah, in jako bi me veselilo, če bi se mi danes ta moja želja spolnila."

"Slišal sem, da se nikogar ne bojiš in vem tudi zakaj. Bodi tako dober in pokaži mi čarovno stvar, katero poseduješ."

“Da, rad. Tukaj je.”

In pomolim mu stisnjene pesti pred oči.

“Odpri roko, da jo vidim!”

“Poglej sem! V roki nimam nič. Pest je moj talisman in to menim.”

Ne govorimo dalje, ker smo se sestali z drugimi. Pred hišo se še nekaj časa razgovarjamo in med tem dam opekarju nekaj svojega tobaka, vsled česar je ves srečen. Nato voščimo njemu in ženi lahko noč. Oba sta jako začudena, ko slišita, da hočemo nočevati pri grobu. Protestirajo **proti temu, a brezvpešno**. Kjer spi človek večno spanje, se lahko brez skrbi vleže k počitku.

Oško in Omar se odpravita navzgor, jaz pa še ostanem s Halefom pod pretvezo, da hočem še pogledati po konjih.

“Sidi, ti imaš neko skrivnost, katero ta dva ne smeta čuti?” pravi mali.

“Da. Halef, ali si že videl kterikrat kak strah?”

“Pravijo, da je veliko džinov, v puščavi in gozdovih, na gorah in v dolinah, toda videl še nisem nobenega.”

“Ti se motiš. Videl si jednega.”

“Kje?”

“V deželi Kurdov, v duplini.”

“Ti meniš Maro Durime? To je bila dobra žena, pa ne hudoben džin. Toda pravega džina bi pa rad videl.”

“Jaz vem za jednega.”

“Kje?”

“Tukaj. Zvečer prileti po zraku in potrka na oknu.”

“O, čudež! Ali misliš, da pride tudi danes?”

“Tega ne vem, pač pa si ga želim.”

“Jaz tudi. Vprašali bi ga, če ima potni list padišaha. Ali ga bomo?”

“Da. Čez pol ure pride čas, ko se navadno prikaže. Če ne pride, zgubimo samo nekaj minut.”

“Kje ga pričakujemo?”

“Tukaj ob potoku, za grmovjem se vležemo lepo v travo in imamo hišo tako blizu, da jo lahko dosežemo v petih skokih. Toliko časa počakamo, da hoče oditi in takrat ga primemo od dveh strani.”

“Ali bova rabila orožje, če se brani?”

“Mislim, da tega ne bode treba. Dva lahko ukrotiva strašilo.”

“Gotovo! Pravzaprav te še ne potrebujem. Jaz sem tvoj prijatelj in varovatelj. Lahko si popolnoma miren in greš spat.”

Po teh besedah zleze za grm in jaz ne daleč od njega za družega. Pravzaprav storim to le pour passer le temps. Prepričan sem, da vampir ne pride, zato tudi ne mislim ne potrebno previdnost in vprašam v razdalji več metrov hadžija, če ga še bole prsa in ga prosim, naj se varuje, če pride do pretepa.

“Tiho, sidi, tiho!” mi odgovori. “Kdor hoče vloviti džina, ga ne sme svariti z glasnim govorjenjem. To se moraš sedaj od mene učiti.”

Seveda se pokorim temu povelju. Mali ima prav. Če že enkrat čakamo, moramo stvar vzeti tudi kot resno. In resno je na vsak slučaj. O tem praznoverju sem že mnogo slišal in bral. Sedaj je ugodna prilika, pogledati temu krvosesu pod peruti in oba dobra človeka rešiti njiju žalosti. To je vendar gotovo, da je vse prevara.

Tako čakamo dobre pol ure. Že hočem oditi, ko začujem plazeč, komaj slišen šum. Pogledam in vidim temno, možko postavo ki se jako spretno plazi do okna. Potem zapiska možak na tak način, kakor sem enkrat čul v pratra na Dunaju, ko je v gledišču hudič prišel po Fausta. Zažvižga se namreč močno, in zraven šumi. To se čuje ravno tako, kakor da bi piskal močan veter okolu oglja. Potem udari človek, dvakrat, trikrat na okno in se hoče pobrati. Sedaj zavpije Halef:

“Dur, gizli jirimdži, šimbi zeni bizim-var — stoj, plazivec, sedaj te imamo!”

In skoči k njemu, da bi ga prijel. Toda strah je kot tak jako hladnokrven. Udari malega s pestjo po obrazu in zakliče:

“Eredj a tatárba!”

In odbeži.

Če ne bi mali prehitro zaklical, bi bilo vse drugače. Mož odbeži v neni nasprotni smeri, tako, da sem za dolgost hiše za njim. Kljub temu letim za njim in memogrede zakličem Halefu, da je tepee.

Pred mano bežočí je jako dober tekač. Tukaj velja, se takoj sprva dobro potruditi. Pri Indijanceih sem se naučil bolj skakati, kakor leteti in na ta način mu pridem kmalu tako blizu, da stegnem roko po njem. Toda tudi sedaj ga ne zapusti hladnokrvnost. Hitro skoči v stran in jaz odletim mimo njega naprej, ker sem ravno z obema nogama v zraku. Seveda se takoj obrnem, in ga vidim hiteti čez potok. Že je skoraj na drugi strani. Kolikor mi je mogoče, se zapodim in skočim z jednim samim skokom čez potok. Posreči se mi. Priletim ravno za njega in primem istčasno po njem. Dobim ga za pas in ga potegnem, da bi ga spravil na tla.

“Az isternért!” vikne.

Če je pas tako hitro odvezal, ali ni bil dobro pritrjen, tega ne vem. V roki obdržim samo cunj in omahnem nazaj. Strah pa odbeži v grmovje, kamor mu ne morem slediti.

“Ali ga imaš?” me vpraša Halef, ki se ravno pripravlja, da bi skočil preko potoka.

“Ne. Toda tebe bodem takoj imel in sicer pri ušesih! Včeraj se pogrezneš skozi golobnjak in danes mi spodiš tega človeka vsled tvoje-ga prehitrega kričanja!”

“Sidi, to je bila sama navdušenost! Samega strahu je tako bežal!”

To pove s tako smešnim naglasom, da se moram smejati.

“Seveda vsled strahu! Sedaj ga lahko iščeš, da ga vprašaš po potnem listu padišaha!”

“Ko se zdani, poiščemo njegovo sled.”

“Seveda, ravno takrat, ko moramo odriniti.”

“Saj imaš vendar nekaj od njega. Kaj pa je?”

“Stara cunja, ktero je imel kot pas.”

“Ali si razumel, kaj je kriknil?”

“Da bilo je ogersko. Vprašal bodem opekarja, če ve, kdo govori tukaj ta jezik. In v pasu tiči nekaj. Poglejmo, kaj je.”

Začutim namreč v cunji nekaj okroglega. Potegnem to stvar ven in jo hočem držati proti nebu, da bi videl, kaj je. Toda močan duh, ki mi vdari v nos, mi dokaže brez vsega družega, da držim v roki staro, od tobačnega soka prepojeno pipico.

“Kaj je to?” vpraša Halef.

“Pipa.”

“Alih il Alah! Ali kadijo strahovi tobak?”

“Kakor vidiš, tu pa tam in ne ravno najboljše vrste.”

Vzame mi jo iz rok, povoha in zakliče:

“Gorje mi! Kdor jo duha, ne sme imeti nosa.”

In dvigne roko, da bi vrgel pipo vstran. Jaz pa mu zabranim.

“Stoj! Kaj ti ne pade v glavo! Pipo vendar rabim.”

“Alah naj te varuje! Ali hočeš iz nje kaditi?”

“Ne. Toda služila mi bode, da zvem, kdo je bil strašilo.”

“Prav imaš. Jaz bi jo proč vrgel in tako zopet napravil kako neumnost.”

“Pojdiva sedaj k opekarju!”

Ta je slišal Halefov glasen klic kakor tudi onega ogerskega strahu. Slišal je naše korake in bala sta se oba strašno. Ko vstopiva pri njemu, je bil njegov obraz smrtnobled in njegove žene ravno tako.

“Ali si videl vampirja, gospod?” vpraša in se hitro dvigne raz sedeža.

“Da.”

“Potem moraš umreti. Kdor ugleda vampirja, ne more ostati živ.”

“Če je stvar taka, bodem pa zelo hitro umrl, ker ga nisem samo videl, ampak se ga celo dotaknil.”

“Sveta nebesa!”

“Rad bi ga prijel, a žal, všel mi je!”

“Po zraku?”

“Ne, ampak popolnoma pravilno po potu in potem čez potok na ono stran. Pri tem je celo govoril nekaj besed.”

“Ktere besede?”

“Eredj a tatárba in az isternért.”

“Tega ne razume noben človek. To je gotovo jezik duhov.”

“O ne! To je jezik Madžarov, kakor prav dobro vem. Duh je bil zelo prestrašen in besede, ktere je izustil, se izgovori samo v strahu. Ali je mogoče tukaj kdo v bližini, ki je iz Ogerskega?”

“Da.”

“Kdo je to?”

“Vlastanov hlapec.”

“To je pa čudno! Ali ga dobro poznaš?”

“Prav dobro.”

“Ali poznaš ta dva predmeta?”

Pokažem mu pas in pipo.

“To je hlapčevo,” odgovori. “Posebno pipo poznam prav dobro, ker kadi iz nje skozi trsiko. Če je trsika od tobačnega soka dobro prepojena in nima nič tobaka, da bi kadil, potem odgrizne kos trsike, in jo žveči. In zraven pravi, da je to šele dobro. Sicer pa je moj sovražnik, ker se je zagledal v mojo hčer, mi pa smo mu pokazali vrata. Ali je bil tudi sedaj vzunaj?”

“Tega ne vem prav dobro. Mislim pa, da vampirja ne bode nikdar več. Zavzel sem se, da jutri zjutraj odjezdim; toda po teh dogodkih ostajem še par ur dalj, da greva skupaj k Vlastanu.”

“Kaj pa misliš, gospod!” pravi prestrašeno. “Vrgel bi oba skozi vrata!”

“Zagotovim te, da nas bode sicer jako neprijazno sprejel, toda zelo prijazno odpustil. Popolnoma se bodeš z njim poravnal.”

“Kako pa hočeš to storiti?”

“O tem moram pa še pomisliti in radi tega grem počivat.”

Tega pa noče pustiti. Prigodljaji pred hišo so mu uganka, in to, kar sem mu jaz povedal, si ne more tolmačiti. Prosi me za pojasnitev, toda po mojem mnenju je bolje, da ga dejstva prepričajo, da ni vampirjev. Zato grem ne da bi mu odgovoril na njegova tozadevna vprašanja, s Halemom na griček k grobu, kjer Oško in Omar že spita.

Prepričan sem popolnoma, da hlapec iz sovražstva, da mu niso dali hčere, po noči okolu rogovili in potem izdaja umrlo hčer opekarja za vampirja. Moje mnenje je, da je najbolje, če jutri zjutraj prisilim zvitega ptička, da prizna.

Ker sem zelo vtrujen, kmalu zaspim. Vendar ne prav močno, ker imam slutnjo, kakor, da se nočoj še nekaj nenavadnega prigodi.

Če se mi sanja ali je resnica, zaslišim bobnenje, kakor, da bi kdo zvalil kamen po dolini. Dvignem se in poslušam. Da, resnično, koraki se bližajo in ne samo jedne, temveč več oseb.

Hitro zbudim tovariše. Nekaj besedij, zadosti in kakor strahovi se splazimo vsi v grmičevje.

Komaj se tam počenemo, se prikažejo na nasprotni strani ljudje, ki so nas zbudili iz spanja. Seveda je pod plantano temneje, kakor pod prostim, zvezdnatim nebom, toda kljub temu zapazim s precejšnjo gotovostjo štiri osebe. Prvi izmed njih nosi več orodja, kterege vrže pred grobom v travo; za njim peljeta dva tretjo osebo, ktero spustita previdno na tla. Ena izmed teh dveh je ženska.

“Ali hočemo takoj začeti, gospod?” vpraša prvi.

“Da. Zgoditi se mora hitro, ker bode kmalu polnoč. Hudičeva copernica ne bode več vstajala iz groba.”

“Ali nam ne bode škodovalo?” vpraša žena bojazljivo.

“Ne. Povedal sem ti vendar že stokrat, da storimo dobro delo. Vzemi sekiro, András!”

“András, po slovensko Andrej, je Ogersko. Takoj vem, kdo so ti pred nami, namreč stari Vlastan z ženo, sinom in hlapecem.

To mi je jako po volji. Sklenem, da sploh ne pripustim ljudi, da bi se dotaknili groba, ampak narediti kratek proces. Par besed tovarišem zadostuje. Skočimo naprej — štirikraten krik, in vsakdo od nas drži jedno teh štirih pri vratu, jaz hlapea.

“Nagy Isten — veliki Bog!” zaruli glasno.

Vržem ga na tla, potegnem svoj nož in mu ga nastayim na vrat.

“Oh en szerencsetlen, vege mindennek — o jaz nesrečnik, vse je izgubljeno!” zastoče.

Čudno je, da se poslužuje vsakdo v enakih trenutkih svojega materinega jezika, in četudi je zmožen več jezikov; tako tudi sedaj ta Oger. Toda ne smem mu pustiti časa za razmišljanje.

“Ti si bil vampir!” mu zakličem.

“Da,” odgovori oplašen.

“Iz sovraštva, ker te opekarjeva hčer ni marala?”

“Da.”

“Ti si vsaki večer spodaj trkal na okno in tako igral straha?”

“Da.”

To priznanje sicer zadostuje, da prepričam druge tri; toda domislim si, da sin Vlastana boleha. Sicer lahko iz strahu pred vampirjem, vendar mi pride vprašanje na jezik:

“In tvojemu mlademu gospodu si skrivaj nekaj vdeval?”

“Usmiljenje!” zastoka.

“Kaj?”

“Podganji in mišji strup, toda samo po malem.”

“Da bi po malem umrl, ali ne?”

“Da.”

“Zakaj? Govori resnico, drugače ti prerežem vrat!”

“Mislil sem postati sin,” zajecija.

Sedaj mi je vse jasno. Hčer opekarja je prišla domov vsled tega tako preplašena in govorila pred smrtjo, da mora njen zaročenec umreti. Toda zamolčala je, kje je to zvedela. Še krepkeje primem lopova za vrat in ga vprašam:

“Nevesta tvojega mladega gospoda te je zasačila, ko si mu dal podganji strup, in ti si jo z grožnjami prisilil do molka?”

Ali vsled strahu pred mojim nožem, ali je — v bližini groba in vsled poskušane oskrujenja mrliča — menil, da nima opraviti s človekom, kratko, pozna:

“Grozil sem ji, da umorim tudi njene stariše, če me boče izdati.”

“To zadostuje. Pridite vsi z menoj k opekarju.”

Potegnem hlapea kvišku in ga prisilim, da stopa pred menoj. Drugi sledijo, ne da bi spregovorili kako besedo. Pošteni posestnik kočice še čuje in se seveda zelo začudi, ko nas vidi vstopiti z njegovim smrtnim sovražnikom.

“Tukaj,” pravim in vržem hlapca v kot, “tukaj je vampir. Pogledajte ga natančno. Kadi slab tobak in grize cevi, prepojene s tobačnim sokom ter odkopuje za zabavo mrliča.”

Dobri mož nas gleda, a ne more spregovoriti besedice. Vlastan se prvi opogumi. Poznači mu roke in pravi:

“Odpusti! Ogoljufani smo bili.”

“Kako pridete semkaj?”

“Odpreti smo hoteli grob zgoraj. Prinesli smo seboj blagoslovljeni kolec, da bi ga porinili tvoji mrtvi hčeri skozi sree. Jaz sam ne vem, kako — kako — — —”

Nadaljevanja ne slišim. Nočem biti priča zopetne sprave. Tudi Halef, Omar in Oško mi sledijo.

Mali hadži se na vse načine norčuje iz vampirja. Med tem slišimo glasno v sobi govoriti, najprvo ježno in grozeče — gotovo napram hlapcu — potem pa mirneje in nazadnje celo veselo. Nato nas pokličejo notri.

“Gospod,” mi pravi opekar, od veselja jokaje, “to se imamo tebi zahvaliti. Vzel si sramoto in nesrečo od nas. Kako naj ti to povrnemo?”

Tudi njegova žena se joče in nam poda roke. Jaz pa pravim:

“Vam samim se imate zahvaliti za veselje. Vzeli ste gostoljubno k sebi tujce, dasiravno ste ubožni. Sedaj pride plačilo: Ni se vam treba več postiti iz žalosti vsled neumnih, hudobnih govoric, ki so vam grenile življenje. Če mi ne bi potožil svoje gorje, bi pomoč gotovo ne prišla tako hitro.”

“Da, slišal sem, da si znan v vseh učenostih. Ali poznaš tudi strupe?”

Pogledam na Vlastanovega sina, ki sedi bledega obličja z vdrtimi lici. Vendar se sveti njegovo oko sedaj veselja in upanja.

“O strupih razumem ravno toliko, o njih učinkovanju in protisredstev, da vas lahko zagotovim, da bode ta mladi mož prav kmalu ozdravljen, če se obrnete na dobrega zdravnika in ne na mazača. Človeka pa, ki čepi tam v kotu, izročite sodniku. Naj prejme svojo kazen.”

Moje kot lajika dano zdravniško mnenje zbudi največje veselje, tudi pri njemu samemu, oziroma učinkuje tako krepko na njega, da pride jako živahno k meni in mi stiska roko ravno tako krepko, kakor stariši.

Ne da bi spregovoril kako besedo, vzame Vlastan vrstico, zveže hlapcu roke in ga odpelje. Migljaj pove njegovi ženi, naj mu sledi.

Ko se vrne čez kako uro nazaj, nosi ona velik, z jestvinami napolnjen koš; on sam pa privleče mogočen vrč skozi vrata.

“Gospod,” mi pravi, “ženitvanjskega vina mojega ubogega prijatelja, ki bode odslej naprej ostal vedno in vedno moj prijatelj, nisi vsled njegovega ubožstva hotel piti; jaz pa sem bogat. Od mene lahko pijete tega, katerega sem ravno kar izkopal iz zemlje.”

“Dobro, naj se to zgodi. Če nam pa hoče dišati, nam moraš obljubiti, da se bodeš s svojim bogastvom spomnil ubogega prijatelja, da se ne bode, kakor dosedaj napejnal čez svoje moči, da bi odvrnil od sebe pomanjkanje in skrb.”

“Z veseljem ti to obljubujem. Tukaj, moja roka! Kadar bova sedela skupaj, se bodeva z veseljem spominjala tebe in ta večer.”

Sedaj se začne vesela pojedina. Moji trije mohamedanski spremljevalci vidijo, kako nam diši staro vino. Gotovo se jim po njem sline cedijo. Tu mi zašepeče Halef:

“Sidi, vino izgleda tako debelo rudeče in je bilo zakopano v zemlji; sedaj ni več vino.”

“Kaj pa?”

“Sedaj je kri zemlje. In to se vendar sme piti?”

“Seveda!”

“Potem dovoli, da si tudi mi natočimo. Veseli hočemo biti, kakor ste vi!”

In natoči si veliko — — velikokrat.

Sedaj je samo še povedati, da o spanju niti govora ni več. Ko odjezdimo drugo jutro, mi pravi mali hadži:

“Ko se vrnem k Hani, najlepši med lepimi, jo bodem naučil, delati iz vina kri zemlje, ker kaplja te premaga vse bolečine sveta. Alah je velik, in Mohamed je njegov prerok!”

SEDMO POGLAVJE.

V konaku v Dabili.

Pod sultanovo vlado stoječe dežele spadajo k onim, v katerih popotnik v svoje razočaranje in večkrat tudi v škodo spozna, da zemljevidi, katerih se mora posluževati, ne odgovarjajo resnici.

Za dobrega bralca zemljevidov je že nekaj potrebno; toda tudi tak pride večkrat v velike zadrege, če stori napako, da verjame tem risbam.

Tako je na primer na mnogih zarisana dvojna črta, ki pelje od starega, slavnega Seres severno proti Demir-Hiši in Petroviču in od tam proti severozapadu čez Ostromdžo in Istib v Kleprili in Uskub. Iz te dvojne črte se sklepa, da pelje dobro vravnana in oskrbovana cesta — toda, kako zgleda v resnici!

O kaki cesti v našem smislu ni niti govora. Ko zavijemo iz neke stranske soteske v Strmiško dolino, kmalu vem, da se mora po zemljevidu nahajati dobro oskrbovana cesta ob obrežju te reke; toda, kar najdemo, se z našimi poljskimi poti niti primerjati ne more.

Od tam, kjer zavijemo na takozvano deželno cesto, moramo jezditi še kakih pet ur, če hočemo priti v Ostromdžo, ne da bi konje preveč naganjali. Ta kraj je cilj današnje ježe.

Nekdaj sem imel v rokah staro geografsko delo o Turčiji. Medtem, ko jezdimo proti Ostromdži, se zmislim, da opisuje omenjena knjiga Ostromdžo, ležečo ob vznožju neke gore, na ktere vrhu se nahaja star, zapuščen grad. V sosesčini je bil nekdanj vsako leto slovit letni semenj, in ob vznožju gore naj bi se nahajali gorki vreli. Toda, kdo naj zaupa na Turškem leta 1812 izdani knjigi!

Iz novejših spisov mi je znano, da ima mesto kakih sedem do osem-tisoč prebivalcev, večidel Turkov in Bolgarov, ki se pečajo s pridelovanjem tobaka in pavole. Radoveden sem, kak vtis napravi name to mesto.

Žal, da čuti Halef še vedno bolečine v prsih. Pri zadnjem doživljanju v golobnjaku je menda vendar odnesel kako, če tudi ne nevarno notranjo poškodbo. Sicer ne toži, vendar pustim konje počasneje iti, da se ne bi njegovo stanje še bolj poslabšalo.

Na levi strani reke se razprostira ravnina ki se potem rahlo dviguje do Veliških gor, in na desno padajo strmine Plaškoviških planin strmo v dolino.

Pridemo v Radovo, žalostno gnezdo, katerega prebivalci se pečajo s pridelovanjem žlahtne tobачne rastline, in od tam pelje takozvana cesta čez nek star most skozi reko. Ker jezdimo počasi, pridemo šele okolu poldan v vas Dabila, ki je naša zadnja postaja pred Ostromdžo.

Opazim dobro, da Halef večkrat vsled bolečin stisne ustne. Zato se ogledam, ko jezdimo skozi vas, po kakem prostoru, kjer bi se lahko odpočili. Opazim dolg, precej visok zid, ki se pa nahaja že v precej slabem stanju, za katerim je več poslopji. Siroka, starinska vrata peljejo v dvorišče. Gorenji del teh vrat je belo prebarvan in na njem opazim v svoje največje začudenje v turškem jeziku zapisane besede "mekiam rahatin ile eminlikin ile hucurun".

Ta nadpis se mi dopade, ker so nadpisi na turških kanih nekaj redkega. V prestavi slovijo besede: "Gostilna pri miru, varnosti in udobnosti". Toda, ali se jim more verjeti?

"Ali se hočemo tukaj vstaviti?" vprašam Halefa.

"Če hočeš, sidi," mi odgovori; "jaz storim, kar se tebi dopade."

"Potem pojdimo noter!"

In krenemo skozi vrata v dvorišče, ktero obdajajo tri nizka poslopja.

V sredini tega dvorišča leži kup tega, kar se imenuje tudi "zlatokmetovalca", namreč gnoj. Sodeč po višini in veličini kupa, mora biti gospodar s tem zlatom jako dobro preskrbljen, ker je celo dvorišče v tem oziru pravo zlatišče. Ko pridemo skozi vrata, gazijo naši konji v globokih vegetalskih in animalističnih ostankih, kar nam nič kaj ljubko vdari v nos.

"Ej geceel koku, ej nimet burundan"— o vonj dobrote, o dobrotu nosu!" zakliče Halef. "Da, to je res gostilna udobnosti. Kdor se tukaj vleže, leži jako mehko. Sidi, hočeš li poskusiti?"

"Ti si moj prijatelj in varovatelj; naredil bodem, kar mi ti sam preje pokažeš," odgovorim.

S tem je naš pogovor pri kraju, ker nasproti se nam zapodi četa tulečih psov. Videti je, kakor, da bi nas hotele zverjati raztrgati. Stisnem z ostrogami in skočim s konjem sredi med nje in jih takoj razpršim, da odbežijo.

Zastonj se ogledujemo po kakem človeku. Poslopja na levo služijo za gospodarstvo in kakor se mi zdi, bode nam nasproti stoječe človeško bivališče. Toda tudi samo zdi, ker ne vidim ničesar, kar bi mi to dozde-

vanje ugotovilo. Luknje so, toda okenj ni. Tudi dimnika ni nikjer videti. Vrata so nizka in ozka. Kljub temu jezdimo proti njim in tam razsedljamo.

Šele sedaj se prikaže pri vhodu človeška postava. Toda ne morem povedati, ali je možki ali ženska. Postava nosi strašno široke, rudeče hlače, ki so spodaj prevezane. Če tičijo noge v čevljih, ali pa jih ima neobute, tudi ne morem razločiti. Na vsak način pa so črne; to je gotovo. Od vrata do kolen ji visi dolga srajca, prepasana okolu ledij z jermenom. Gotovo je bila nekdanj bela, sedaj pa izgleda, kakor da bi jo rabilo že deset rodov. Vrat in obraz je suhljat in ne verjamem, če je že prišel **kerikrat** v dotiko z milom in vodo. Glava se venomer ziblje in izpod cunje, ki jo pokriva, štrlijo skuštrane, sive lase.

“Ginic hajir ola — dober dan!” pozdravim. “Kdo si ti?”

“Im baš džarije — jaz sem višja dekla,” mi odgovori ponosno.

“Kje je gospodar?”

“Notri.”

S temi besedami pokaže opraviteljica gostljubne hiše s palcem čez rame proti poslopju.

“Selamlarie onu — potem ga hočemo pozdraviti.”

“Pek ei sultanum — dobro, gospod!”

In naredi nam prostor. Moram se skloniti, da se ne zadenem z glavo. Veže ni, kakor takoj opazim. Poslopje ima samo štiri zidane stene in je prekrito s pletenino. Notrajščina pa je, kakor navadno v teh krajih, predeljena s pletenino v več oddelkov.

“Sol tarafda — levo!” zakliče za nami višja dekla.

Pokorimo se temu povelju in stopimo v pokazani oddelek, v katerem pa ne najdemo gostilničarja.

Prostor razsvetljujejo dve luknji v zidu, ker oken ni kakor že omenjeno. V sredi je miza in okolu nje klopi. Vse je lepo belo umito, da se kar čudim. Po vzunanjosti naddekle sodeč, nisem pričakoval take snažnosti. Tudi klopi so čiste in lepo pomite. Ker ne opazim nobene svete podobe, slutim, da mora biti posestnik moslem.

V zidni votlini je več cvetočih rož in lesena, napolnjena posoda za vodo je tako lepo čisto pomita, da dobim takoj tek do hladne tekočine.

Potrkam s palico na mizo. Takoj se pokaže neki možki, ki nas vpraša po naših poveljih.

Oblečen je turško in ima rudeč fes na glavi. Močne in krepke postave je in glavo mu krasi dolga, temna brada, ki mu pada na prsi ter mu daje imponujoči izraz.

“Ali si ti gostilničar?” ga vprašam.

“Da, toda prenočišča ne dobite,” mi odgovori.

“Potem moraš zbrisati nadpis na vratih.”

“To storim še danes. Prebeliti ga pustim.”

To pove v tako jeznem glasu, da takoj slutim, da je kot gostilničar imel slabe izkušnje.

“Mi tudi nismo prišli, da bi tukaj ostali,” mu razjasnim. “Samo spočiti se hočemo in nekoliko pijače.”

“Nič nimam proti temu. Tudi nekaj jedil lahko dobiste.”

“Kaj imaš za piti?”

“Rakijo in jako dobro pivo, katero vam lahko priporočim.”

Torej pivo ima! Hm! To je presenetljivo.

“Kdo ga je zvaril,” ga vprašam.

“Jaz sam.”

“Kako ga shraniš?”

“V velikih vrčih. Vsak dan zvarim novega, da ga dam piti svojim ljudem.”

To sicer ni nikakor priporočljivo. Najbrže se mi vidijo te misli na obrazu, ker mi pravi:

“Lahko brez skrbi poskusiš. Popolnoma novo je, šele danes zjutraj gotovo narejeno.”

Torej je mnenja, da pivo bolj diši, če je prav mlado. Sicer sem jaz za svojo osebo družih misli, vendar naročim pijačo, ker sem res radoveden, kakšno varivo imenujejo tukaj pivo.

Kmalu prinese velik napolnjen vrč in ga postavi na mizo.

Res se opogumim, primem vrč z obema rokama in ga nesem k ustom. Duh ni ravno slab, krepko potegnem in — pijem. Slabotno je, jako slabotno, navadno pivo zmešano s petimi deli vode, toda vsaj ne slabega okusa. Sredstvo proti žeji, a družega nič.

Tudi drugi pijejo in ga pohvalijo, menda zato, ker ga jaz nisem slabo sodil. Gostilničarja to vidno razveseli. Njegov temni obraz se za trenotek razsvetli in pravi ponosno:

“Da, jaz sam sem pivovar. S tem se mi ne more nobeden primerjati.”

“Kje si se pa naučil?”

“Od nekega tujca, ki je bil iz one dežele, kjer delajo pivo. Dalj časa je živel v Stambulu in je bil po poklicu čevljar. Toda v njegovi deželi varijo vsi ljudje pivo in zatorej ga je znal tudi on. Bil je zelo reven in je potoval nazaj v svojo domovino. Imel sem vsmiljenje z njim in mu dajal nekaj časa prenočišče in hrano zastonj. Iz hvaležnosti me je naučil variti pivo.”

“Kako se imenuje dežela, iz ktere je bil?”

“Imena si nisem mogel zapomniti natančno. Če se ne motim, se imenuje Elanka.”

“Kakor se vidi, si imena nisi dobro zapomnil.”

“O da, res se imenuje Elanka.”

“Najbrže Erlangen?”

“Erla — — — gospod, ti imaš prav. Tako, kakor si povedal, se imenuje dežela. Spominjam se. Beseda se ne izgovori lahko. Ali ti je znana?”

“Da, toda Erlangen ni dežela, ampak neko mesto v Bavariji!”

“Da, da, ravno tako je. Bil je Bavarijalec. Sedaj se spominjam. Bavarija je del Alemanije, kjer vsi ljudje pijejo pivo. Celotni dojenčki ga pijejo.”

“Ali ti je to povedal čevljar?”

“Da.”

“No, jaz ga ne poznam in toraj tudi ne vem, če je že v tako zgodnji mladosti pil pivo. Na vsak način pa ti je dokazal, da ta pijača človeka ne napravi nehvaležnega. Ali dobimo lahko tukaj kaj za jesti?”

“Da, gospod, samo povej kar ti poželji srce!”

“Saj vendar ne vem, kaj imaš.”

“Samo zahtevaj — kruh, meso, perutnina; vse lahko dobiš, vse.”

“Hm! Ali ne bi mogli dobiti kako jajčjo jed?”

“Da, lahko jo dobiš.”

“Toda, kdo jo bode pripravil?”

“Moja žena.”

“Toraj ne baš džarije, ki nas je vzunaj sprejela?”

“Ne gospod! Vem, zakaj tako vprašaš. Ona je prva in najpridnejša v hlevu, toda s pripravljanjem jedil nima ničesar opraviti.”

“No, potem hočemo poskusiti.”

In odpravi se, da naroči zaželeno. Tudi moji tovariši so jako zadovoljni, da nima kravarica v kuhinji nič za opraviti.

Ko se vrne gostilničar, se vsede k nam in zdi se mi, da nas natančneje ogleduje, kakor poprej.

“Nisem vas sprejel jako prijazno,” pravi nato. “In tega mi ne smete zameriti. Tu in tam pridejo gostje, ki vzamejo jednemu veselje, tuje ljudi prenočevati.”

“Potem si gotovo kaj slabega skusil.”

“Da, nekaj jako slabega.”

“In pred kratkim?”

“Danes ponoči. Okraden sem bil.”

“Od gostov? Kako pa se je to zgodilo?”

“Vedeti moraš, da sadim jako mnogo tobaka. Gotove čase pride tobačni trgovec iz Soluna k meni, da mi odkupi pridelke. Včeraj je bil tukaj, in mi je plačal zadnji delež lanskega pridelka. Bilo je ravno sto funtov. Ko mi je tukaj na mizo našteval same zlate funte, so prišli trije tuje in me vprašali, če lahko prenočijo. Pozdravim jih kot dobrodošle in nesem denar hraniti v svojo spalno sobo. Od tam mi je bil ukraden.”

“Kako so to počeli? Ali je tako lahko priti v tvojo spalno sobo? Ali ima tudi samo take pletene stene, kakor so te tukaj?”

“O ne. Soba je v zadnjem, levem delu hiše in sestoji iz dveh zidanih sten in dveh močnih kamenitih zidov, ki se dotikajo strehe. Vrata so močna in celo z železom okovana. To sem storil vsled tega, ker tam vse svoje dragocenosti in enako shranjujem.”

“Kako pa so potem prišli tatovi notri? In kako so sploh mogli vedeti, da si tam denar shranil?”

“Vedeti moraš, da so tukaj vse stene pletene in da se jih lahko od strani. Tako jim je bilo omogočeno, da se je jeden izmed njih splazil za menoj in me opazoval, kam sem denar shranil. Potem je šel hitro ven za hišo in je gotovo čez okno videl, kam sem spravil denar. Ko sem se zaprl,

se mi je zdelo, da čujem vzunaj nekaj šum. Stopil sem k odprtemu oknu, a nisem mogel ničesar videti. Slišal pa sem korake, ki so se odaljili. Ko sem se vrnil, je manjkal jeden izmed treh, toda kmalu je prišel v sobo.”

“Ali se ti ni to čudno zdelo?”

“Takoj ne. Koraki, ki sem jih čul, bi bili tudi lahko od kakega hlapca, ki imajo v tem času opraviti za hišo. Šele pozneje, ko mi je zmanjkal denar, sem prišel na to okolnost, in ko sem vprašal služinčad, sem zvedel od jednega svojih delavcev, da se je podal v naznačenem času k hlevom ovac in je srečal za hišo tujca, ki je prišel v smeri od moje spalne sobe.”

“In ti je mogoče znano, na kak način se je zvršila tatvina?”

“To mi je še danes uganka. Ko sem šel spat, je bilo zelo pozno, nekaj ur po polnoči. Igral sem in priigral precej denarja, katerega sem hotel dati k drugemu. Ko sem pa odprl omarico, opazim, da je prazna.”

“Hm! In prej je bila zaklenjena? Mislim namreč, s ključem?”

“Tako je.”

“In spalna soba tudi?”

“Ta pa ne, ker je skoraj vedno odprta, da gredo moja žena in otroci notri in ven, kadar se jim zljubi.”

“Rekel si, da si priigral. S kom si pa igral?”

“Z omenjenimi tremi možmi.”

“Ne tudi s tobačnim trgovcem?”

“Ne, ker je odjezdil, ko se je znočilo. Gostje še niso bili trudni in so me vprašali, če hočem igrati z njimi na karte. Zadovoljen sem bil in priigral sem skoraj cel funt. Zraven sem moral piti rakijo in, ker so mi zelo pridno natakali, sem dobil po malem vrtoglavost in postal sem tako truden, da sem nehal z igro.”

“In si šel potem takoj v sobo, da bi priigrani denar spravil k prejšnjemu?”

“Ne. Najprvo sem moral možem odpreti duri. Menili so, da je že prepozno, iti spat. Jutro je bilo blizu in so raje takoj odšli. Plačali so mi, kar sem zahteval in potem so odjezdili.”

“Kam? Ali so ti to povedali?”

“Da. Hoteli so v Doiran.”

“Torej proti jugu, čez Furkoj in Olivec. In odkodi so prišli?”

“Iz Menlika.”

“A, iz Menlika? In trije so bili, praviš? Ali si si jih dobro ogledal?”

“Seveda. Saj sem vendar šest ur z njimi igral.”

Vzbudi se mi slutnja, da bi bili ti trije možje oni, ktere iščemo. Zato vprašam dalje:

“Torej si pogledal tudi njih konje?”

“Da. Bili so trije belci.”

“Pe ne gicel — kako lepo, kako lepo!” se izvije malemu hadžiju. “Sidi, takoj sem slutil, takoj!”

“Da, ti si res bistrumen prijatelj in varovatelj tvojega gospoda.”

“Kaj je rekel, kaj?” vpraša hitro gostilničar.

“Nekaj, kar te bode pozneje zanimalo,” mu odgovorim. “Najprvo te pa prosim, da mi daš še nekaj pojasnil.”

“Ki se tičejo ljudi, ki so me okradli?”

“Uganil si.”

“Potem me le vprašuj! Povem ti rad vse, kar hočeš.”

In v njegov obraz pride popolnoma drug izraz. Besede malega hadžija so ga pripravile na slutnjo, da moramo biti s tatovi v kaki zvezi, in zato je jako radoveden, še kaj več slišati. Vidi se mu, da sem mu vzbudil neko, če tudi še nejasno upanje.

“Toraj so že odšli, ko si opazil pomanjkljaj tvojega denarja,” pravim. “Ali si jih začel takoj sumiti?”

“Ne. Zbudil sem takoj svoje ljudi in jih začel izpraševati. Vsi so poštene ljudje in ni nobenega med njimi, katerega bi mogel sumiti tatvine. Iskal sem pri vseh, a nisem našel niti najmanjšega, kar bi mi moglo potrditi sum. Potem sem šele začel misliti na tujce. Začel sem povpraševati in sem zvedel od delavca, da je bil jeden izmed njih za hišo, ko sem spravljajl denar.”

“Toda ta čas se tatvina vendar ni mogla zgoditi, ampak mnogo pozneje.”

“Seveda. Tako se je tudi meni zdelo.”

“Toda meni se zdi, da ni zadostoval jeden sam, da si je prilastil denar. Morala sta biti dva. Ali se ne moreš spominjati, da bi se dva naenkrat odstranila?”

“In še celo jako dobro. Skraja se mi to ni nič čudnega zdelo in sem šele potem na to okolnost mislil.”

“Ali se je to zgodilo zgodaj ali pozno?”

“Še predno so se odpravili moji spat.”

“Ali spi tvoja družina pri tebi v sobi?”

“Seveda, vsi.”

“Potem se je morala tatvina na vsak način preje zgoditi, nego so se odpravili k počitku. Tatovi so ravnali jako premišljeno. Kako so pa vendar naredili, da niso bili zasačeni?”

“Jeden izmed njih nam je začel kazati umetnosti na karte. Ker so se mi dopadle, sem dovolil, da so prišli vsi ljudje pogledati. In medtem ko nas je on tako lepo zabaval, sta odšla druga dva, kar se mi pa ni zdelo popolnoma nič sumljivo. Šele, ko so se vrnili, je rekel, da je vse pokazal, kar zna. Potem so ljudje zopet odšli in mi smo igrali naprej.”

Ne sme se nobeden čuditi, da se je igralo v tej oddaljeni turški vasi. Jaz sam sem že večkrat videl, igrati na Turškem na karte. Tudi sem bil gledalec, ko je kdo kazal umetnine na karte, ki jih je zelo dobro zvršil. To so bili po največ Grki ali Armenci. Pravi Turek nima potrpežljivosti, da bi si po dolgotrajni vaji pridobil tolike spretnosti. Toraj, radi tega nisem bil niti najmanje začuden, ko sem slišal, da so se v prenočiščih v Dabili kazale umetnosti na karte; toda radoveden sem bil, kdo je ta umetnik.

Pustim si ga od gostilničarja popisati in pridem do prepričanja, da je mogel biti le ubegli jetničar. Vsled tega sta izvršila tatvino Manah el Barša in Barud el Amazat in gotovo je tudi, da je jetničar vedel o nameravani tatvini.

“Toraj po preiskovanju in zaslišavanju tvojeev si se prepričal, da morajo biti tuji tatovi?” vprašujem nadalje. “Kaj si potem storil?”

“Poslal sem svoje hlapce za njimi, da jih zasledujejo.”

“Tako! Zakaj pa nisi tudi sam odjezdil?”

“Hitel sem brzo v Ostromdžo k policijskemu prefektu, kjer sem naredil ovadbo in prosil za kavase. Spolnil mi je željo šele po dolgem razpravljanju in potem, ko sem mu plačal petsto pijastrov. Tudi sem se moral zavezati, vse stroške, ki narastejo vsled zasledovanja tatov, povrniti, in njemu, če jih zasači, plačati gratifikacije deset funtov.”

“Ta, vsega poštenja vreden mož je pameten oskrbnik svojega žepa. Alah naj ga ohrani še dolgo let!”

“Hudič naj ga vzame!” odvrne gostilničar na moje voščilo. “Prerok hoče, da vlada pravica na svetu. Uradniki padisaha naj nam služijo, kar tudi morajo, ne da bi zahtevali daril, in če voščiš temu lopovu dolgo življenje, te ne morem držati za dobrega učenca preroka.”

“Saj tudi nisem.”

“Ah, potem si mogoče šiiit, pristaš prenarejenih naukov?”

In odmakne nekoliko stol od mene.

“Ne,” mu odgovorim. “Jaz sem kristjan.”

“Kristjan! To je veliko bolje kakor šiiit, ki pridejo na vsak način po smrti takoj v pekel. Vi kristjani vsaj lahko pridete v nebesa, če tudi samo v tretja, ker verujete na Iza ben Marryam (Jezus); druga — četrta do deveta nebesa — so samo za verné Mohamedance. Proti vam kristjanom nimam nič, ker mož, ki me je naučil variti pivo, je bil tudi katoličan. Zatoraj se tembolj čudim, kako moreš voščiti uradniku dolgo življenje!”

Pomakne se počasi zopet bližje. Jaz odgovorim:

“Storil sem to, ker želim, da ne umre preje, dokler ne dobi kazni za svoje izsiljevanje. Ali so ti znani njegovi načrti?”

“Da. On hoče vse kavase odposlati, da bi vjeli lopove. V vseh, med tukaj in Dorian ležečimi pokrajinami se naj napravi velik lov nanje, in on sam se hoče postaviti na čelo.”

“Jaz slutim, da sedi sedaj doma na blizini, kadi svoj ljubi čibuk in pije zraven kavo.”

“Če to zvem, se mu ne bode godilo dobro!”

“Zvedel bodeš, ker bodeš jezdil z nami v Ostromdžo, kjer ga obiščemo.”

“Jaz? Zakaj?” vpraša začudeno.

“O tem pozneje. Ali si se prepričal o tem, da je držal svoje obljube in če je razposlal vse svoje kavase.”

“Nisem imel za to toliko časa, ker sem se moral zopet vrniti domov, da bi bil pričujoč vrnitvi svojih hlapcev.”

“Ali so zopet tukaj?”

“Da. Razdelili so se in jezdili do Furkoja in Velice, ne da bi zasledili tatove. Potem so si mislili, da je bolje, če se vrnejo. Jaz sem jih seveda dobro okregal, ker so zanemarjali svojo dolžnost.”

“O ne; ravnali so popolnoma pravilno.”

“Meniš? Zakaj?”

“Ker bi lahko jezdili do Dorijana in še dalje, in vendar ne bi nikogar našli.”

“Kako moreš to trditi s tako gotovostjo?”

“Ker sem o tem prepričan. Tatovi sploh niso imeli namena iti v Dorijan.”

“Saj so vendar rekli!”

“Nalagali so te, da bi te spravili v zmoto. Ali meniš, da je tat tako nepreviden, da bi hode spravljal policijo na svojo sled?”

“Ko so povedali, še niso imeli namena, me okrasti.”

“Toda mislili so že na to. Sicer so pa imeli tudi drug vzrok, zamolčati cilj svojega potovanja, ker jih zasledujejo še radi drugih lumparij. Misli so si, da bodo njih zasledovalci, če pride v Dabilo, po njih v tej gostilni povprašali, in zato so ti povedali napačno smer. In — kar se mora tudi upoštevati — rekli so, da so prišli in Menlika in da hočejo v Dorijan. Ravna pot od jednega teh krajev do drugega vodi južozapadno čez goro Sultanie. Oni pa so jezdili naravnost proti zapadu, da bi tukaj obrnili natanko proti jugu. Naredili so torej ovinek, katerega cenim na dve nemški milj. Ubežniki pa, ki morajo svoje konje varovati, ne jezdijo polnih šest ur kar tako okolu.”

“Gostilničar me vprašujoče pogleda in pravi:

“Efendi, ali si res kristjan?”

“Da. Toda, zakaj vprašuješ?”

“Če bi ne bil kristjan, bi menil, da si uradnik policije.”

“Saj je tudi dovolj kavasov, ki niso moslemi.”

“Navaden kavas ne bi bil, ampak jeden izmed visokih zaptijev. In pri teh, kolikor mi je znano, niso nastavljeni kristjani.”

“Kako pa to, da imaš tako veselje me držati za policaja?”

“Imaš že tako postavo in govoriš, kakor tak, ki vse ve, kaj pove. Tudi tvoji spremljevalci izgledajo tako. Samo poglej ta dva!” — Pri tem pokaže na Oškota in Omarja. — “Kako resno in tehtno gledata pred se! Važnost njih poklica jim je zapisana na obrazu. In tukaj ta mali!” — Obrne se na hadžija. — “Ali ni poosobljen zaptija? Te zvite oči in to prebrisano smehljanje! Ali se ne dela tako, kakor bi hotel cel svet aretovati, samo če bi hotel?”

Imenovani se glasno zasmеjejo. Jaz pa odgovorim resno:

“Motiš se. Mi smo navadni popotniki, ki smo, kakor vsakdo, navezani na varstvo policije. Toda prepotovali smo mnogo dežel in krajev in več smo videli in skusili, kakor tisoč drugih. Zato nam tudi ni težko razjasniti tvojo zadevo. Kdor vedno doma čepi, se ne zna obnašati se mu prigodi kaj nenavadnega.”

“To je lahko mogoče, in — toda sedaj sem pa pozabil na jed. Kadar boste gotovi, govorimo nadalje o zadevi. Ali mogoče tudi želite, da dam vašim konjem krme in vodo? Imam prav dobro koruzo.”

“Da, le daj nekoliko koruze in naroči hlapcu, da odveže in spravi sedla ter da potem živali oblije s hladno vodo. To jih bode okrepčalo. Nesli so nas iz Drinopolja do tukaj, ne da bi se enkrat dobro spočili.”

“Ne daleč za hišo imam lep ribnjak, ktereга voda je čista in snažna. Ali naj naženo hlapci konje v vodo?”

“Prosim te, naroči jim to.”

Kakor vidim, je mož kljub nesnagi, ki leži na dvorišču, zelo podjeden in za tukajšnje razmere tudi razumen kmetovalec. Ukradenih sto funtov, po avstrijskem denarju skoraj dvatisoč krcn, je bilo le del kupnine njegovega lanskega tobačnega pridelka. Na vsak način je precej premožen. In da ima celo ribnjak, kaže, da zna izkoriščati zemljo in prostor.

Razun tega živi drugače, kakor večina tamošnjih prebivalcev. O tem dobim dokaz, ki me prepriča, da nas nima za navadne popotnike.

Jed nam prinese dva jako snažno oblečena dečka. Jajčja jed je jako dobro pripravljena in nam izborno diši. Ravno tako v jesihu vležane in s poprom začinjene melone in drugo sveže sadje. Jedila nam prinesejo, kakor vidim v svoje največje začudenje, na snažnih, belih krožnikih in samo večja skleda za melone je žgana iz ilovice.

Gostilničar gleda, da se nam pripravi vse udobno in potem zapove, ko prinese sam košarico, v kateri so noži, vilice in žlice:

“Pojdi k gospodinja in reci ji, naj da štiri prtiče in ravno toliko obrisalok. Možje, ki tukaj obedujejo so veliko potovali in so visoki gospodje. Ne bodo mogli reči, da so bili pri konadžiju Ibareku slabo postreženi.”

Torej Ibarek se imenuje postrežljivi mož, ki poseduje celo prtičel. Prepričan sem, da nam bode vse jako dobro teknilo. Odstrani se, da bi dal hlapcem omenjena povelja. Kmalu nam prinese prtiče in obrisalke, ktere zadnje pa so, vsaj, kakor se meni zdi, popolnoma nepotrebne; obrisalke k prtičem ne dajo v večernih deželah niti v hotelih prve vrste.

Ko vzamem prtiče in podam vsakemu tovarišev jedno, opazim s tihim veseljem poglede, ki so v mene uprti. Ne vedo, kaj bi z malimi, snažnimi stvarmi počeli. Mali hadži je jedini, ki se opogumi z vprašanjem:

“Sidi, kaj naj počnemo s temi rutami? Saj je vendar že pogrnjen mizni prt.”

“Saj to niso namizni prti.”

“Mašalah, čudež božji! Ali so mogoče žepni robci? Saj vendar ni nobeden izmed nas obdarjen z nahodom!”

“Tudi to niso. Te rutice se tako predveže, kakor bode te mene videli, da se ne omadežuje obleke.”

“Alah akbar, Bog je velik! Toda imenitni ljudje morajo biti vendar tepci, če rabijo posebne prte, da spravijo jedila v usta in da jih ne razli-

vajo po obleki. Jaz sem se naučil vljudno jesti in moja suknja zastonj pričakuje, da bi pila sok te okusne melone."

Privežem si prtič nalašč jako nerodno, in drugi naredijo natanko tako, kakor vidijo mene. Tako sedimo, kakor otroci, ktere pita skrbna mati z mlečnim močnikom. To mi dela na tihem seveda veliko veselje.

Med jedjo opazim, da spravijo konje za hišo. Gostilničar, kot zvest moslem, ima za uljudnost, da nas pusti jesti brez prič. Vstopi šele, ko smo gotovi in zapove hlapcem, da odneso posodo in da naj prinesejo umivalnik.

Med tem, ko si umivamo roke, mi zašepeče Halef:

"Sidi, ali nimaš strah?"

"Od koga?"

"Kak račun bode to! Dobra jed, hladno pivo, noži, vilice in žlice, namizni prt, umivalnik, obrisalke in celo prsne zavese iz belega platna! In čeleba je sama kuhala! Jaz mislim, da bode pridni gostilničar ravno-toliko zahteval, kolikor je znašal račun policijskega prefekta."

"Le bodi brez skrbi, prepričan sem, da ne bode treba popolnoma nič plačati."

"Ali meniš, da pride gostilničar na tako krasno, človekoljubno misel?"

"Prav gotovo. Samo hlapcem damo majhen bakšiš."

"Če je tako razumen, bočem s celim sreem danes, jutri in pojutrajšnjem pred počitkom prosil preroka, da priporoči našega gostilničarja angelju smrti, da ga ne pride še tako kmalu iskat."

"Zakaj samo do pojutrajšnjem?"

"Trikrat je dovolj. Do takrat se pa zopet spoznamo z drugimi ljudmi, ki nas bodo dobro pogostili in bodo vredni moje priprošnje."

In mali hadži se smeje tiho in prebrisano pred se, kakor je večkrat njegova navada, če se je zopet skazal kot navihaneec.

Ko je pospravljeno, nas povabi gostilničar zopet k mizi. Hoče pustiti že skoraj spraznjeni vrč zopet napolniti in nas pozove, naj preje spijemo. Jaz pa mu odgovorim:

"Zadovoljil bi mene kakor tudi sebe, če nam pokažeš omarico, iz ktere ti je bil ukraden denar. Ali nam hočeš storiti to vslogo?"

"Da. Pojdi in sledi mi!"

Halef gre tudi z nama. Prirojeni zasledovalni nagon mu ne dovoli, da bi ostal, kakor druga dva.

Gostilničarju je treba odmakniti samo dve pleteni steni, in že stojimo pred njegovo spalno sobo. Bila je nezaklenjena. Prepričam se, da je na vratih zatvora, s ktero se lahko od znotraj zaprejo vrata.

Postelj v sobi ni. Okolu sten je takozvani serir, nizko leseno ogrodje, na katerem so blazine. Tukaj ležijo hišni prebivalci samo v zimi pokriti. Da bi se slekli, jim ne pade v glavo.

Ta navada prebivalcev jutranjih dežel vzbuja le preveč boleznai in je tudi vzrok, da se nahaja toliko znanih krvoločnih živalic, ki se imenujejo latinsko Pulex in Pediculus, po domače pa tudi lazice in skočice.

Stene so belo prebeljene in jedin okras je v arabskih črkah napisan rek:

“Spanje pravičnega varujejo angelji; ob vznožju nepravičnega pa stokajo predbacivanja svoje otožne obtožbe.”

Soba ima samo jedno okensko odprtino. Tej nasproti visi omenjena omarica na steni.

“Tu notri je bil denar,” pravi gostilničar in pokaže na njo. “Zaprl sem jo, kakor je bila, ko se je zvršila tatvina.”

“Odpri jo!”

Potegne majhen ključek iz žepa in odpre omarico, ki je popolnoma prazna. Preiskujem ključ in ključavnico, ki nikakor ni navadno, lahko tovarniško delo. Na moje tozadevno vprašanje zvem, da je izdelovalec neki ključavničar v Ostromdži, in po mojem mnenju se s kakim žebljem ali zvito žico omarice ne bi moglo odpreti.

Nerazumljivo je tedaj, kako se je mogla tatvina izvršiti.

“Ali si gotov, da si omarico res zaprl?” vprašam.

“Da, popolnoma gotov.”

“Hm! Ali je bil samo denar notri?”

“Ne, tudi dragulji moje žene in še nekaj drugih zlatih in srebrnih malenkosti.”

“In so bile te tudi vkradene?”

“Da, vse je zginilo.”

“To je dokaz, da tatovi niso imeli časa, izbirati. Tudi se je morala zgoditi tatvina v temi in tako lopovi niso mogli videti, kako vrednost so si prilastili.”

“O, naglavni nakit in verižica moje žene je sestojala večjidel iz zlatih in srebrnih novcev v veliki vrednosti. To so morali tatovi kljub temi opaziti. Drugo so bile zapone, prsne igle in prstani, kar je vse skupaj imelo precejšnjo vrednost.”

“Kar pa tudi lahko pelje k odkritju. Previden tat taci stvari ne vzame. Če sta moža vzela te stvari, je znamenje, da niso previdni in tudi nobeni vlomilci po poklicu. A na vsak način moramo zvedeti, kako so vlomili v omarico.”

Hočem si jo natančno ogledati, kar pa je preje že hadži storil.

“Že imam sidi,” mi pravi. “Poglej!”

Pokaže v notranjščino. Ko pogledam notri, opazim seveda lahko, da zadnja stena ne stoji prav. Preiskujem, na kak način je pritrjena omarica na steno. Jako neprevidno, namreč samo obešena na zadnjo stran na žebel.

Snamem omarico raz stene in preiskujem zadnjo stran. Očitno se vidi, da je nekdo odstranil zadnjo steno in kakor kažejo sledovi, z močnim nožem. Deli omarice niso bili zbiti morebiti z žeblički, ampak skupaj spojeni po zacinkanju. Odtirganje zadnje stene je moralo narediti prav gotovo močan ropot.

“Ali niste ničesar čuli?” vprašam.

“Popolnoma nič.”

“Saj je vendar moralo močno pokati. Mogoče ste pa vi sami delali ropot?”

“O ne. Bili smo tako zavarovani v karte, ko nam je tretji kazal umetnine, da smo se nasprotno zadržali jako mirno in tiho. Mogoče pa so tatovi zaprli za seboj vrata.”

“Gotovo so se varovali, jih pustiti odprte. Najbrže so se tudi zaklenili, da bi jih kdo ne presenetil.”

“No, Potem vendar nismo mogli nič čuti.”

“In vendar! Saj ni pravih sten, ampak samo pletene. Morali bi na vsak način slišati, ko so odtrgali zadnjo steno. Jaz bi slutil, da — — — hm!”

Stopim k oknu, ki je ravno dovolj veliko, da bi se ne premočan človek zrinil skozi. In omarica je tudi dovolj majhna, da bi se jo lahko podalo skozi okno.

“Pojdimo enkrat ven!” pravim, in zapustim sobo.

Sledijo mi okolu hiše.

“Ali si že kaj iskal pod oknom?” vprašam gostilničarja.

“Ne. In kako naj bi prišel na to misel. Omarica je visela v sobi in tam se je tudi zvršila tatvina. Kaj naj bi tukaj našel?”

“Mogoče vendar ne bomo iskali zaman, kakor misliš. Bodemo videli! Toda, to prepustite meni in ne pridite preblizu okna, drugače mi skazite sled.”

Ko pridem na prostor pred oknom, ostanejo drugi nekoliko za menoj. Tesno ob steni raste koprivno grmičevje, ki je ravno pod oknom pohojeno.

“Poglej!” pravim. “Tu vidiš, da je šel nekdo skozi okno.”

“Toda že pred dolgim časom. Mogoče je bil kdo mojih dečkov.”

“Ne. Deček ni mogel biti, ker vidim sled možkih škorenj v mehki zemlji. In tudi ni dolgo časa tega, ker zlomljena debeleca še niso uvenela. Sodim, da so bile šele včeraj zvečer pohojene. Tudi sledovi nog so sveži. Visoki robovi vtisov bi morali biti suhi, če bi bila sled stara.

“Kako vendar moreš to vedeti?” meni gostilničar začudeno.

“Da se kaj tacega zve, ni treba družega, kakor odprto oko in nekoliko pomišljanja. Poglej sem! Tukaj opaziš kraj, na katerem je stala omarica. Gotovo se je pomazala na vlažni zemlji in premeteni tatovi so jo potem kljub temi zopet lepo obrisali.”

“Kako pa moreš vse to vedeti?”

“Na tem, ker omarica ni umazana; to je vendar jako jednostavno. Toda pogledjmo naprej!”

Iščem po tleh, a zaman. Sedaj vzamem nož in odsekam koprive tesno pri zemlji. Ko jih odstranim, opazujem očiščen prostor. Slutnja me ni varala, od dveh krajev se mi sveti zlato nasproti. Poberem oba predmeta, tenak prstan s kamnom in močan zlat uhan poldrugo colo v premeru; tako močne uhane nosijo v teh krajih žene.

“No pogledj,” pravim gostilničarju. “Tukaj so lopovi le nekaj izgubili. Ali poznaš to?”

“Ah! To je od moje žene. Če ni tudi drugi uhan tukaj?”

“Pomagaj mi iskati!”

Toda ves trud je zastonj. Nič drugega ne najdemo. Sedaj vemo, kako se je izvršila tatvina. Lopovi so se bali, da bi kdo slišal ropot in zato je jeden izmed njih splezal skozi okno, da bi omarico, ktero je snel raz stene, vzunaj odprl.

Kar se imamo še sedaj za pogovoriti, lahko tudi notri opravimo, zato se hočemo podati v sobo. Preje pa še pogledamo po konjih.

Pripeljali so jih že k ribnjaku in jih tudi zopet osedljali. Krme imajo dovolj in hlapecem povem, naj pustijo tukaj živali, ker kljub bližini vode ni toliko muh in komarjev, kakor na vmazanem dvorišču. In sreča je, da pridem na to misel, kar se bode kmalu skazalo.

Komaj namreč stopimo v sobo in se pripravimo, da bi zopet zasedli mize, vidimo priti dva jezdeca na dvorišče, ki ne zgledata nič kaj zapanja vredno. Konji so slabi in tudi jako izmučeni, stari krampi, za ktere ne bi dal petdeset kron. In oba moža sta taka kot konja; umazana in ratrgana, kakor najslabši cigani.

“Nove goste dobiš,” pravi Halef gostilničarju.

“Nič mi ni za take vrste ljudi,” odgovori ta. “Odgнал jih bodem.”

“Ali smeš to, ko imaš vendar gostilno?”

“Kdo mi more zabraniti, če koga odženem, ki mi ni po godu?”

Hoče iti iz sobe, da bi spolnil svoj sklep. Jaz pa ga zadržim.

“Stoj!” mu pravim. “Pusti jih notri!”

“Zakaj?”

“Moram vedeti, kaj bodeta ta dva govorila.”

“Ali jih mogoče poznaš?”

“Da. Toda na noben način ne smeta zvedeti, da se mi tukaj nahajamo. Zatoraj ne smeta videti ne nas in ne naših konj.”

“To se lahko zgodi. Pojdite toliko časa v mojo spalno sobo, da zopet odideta.”

“To naj storijo moji tovariši. Jaz pa jih hočem poslušati.”

“Sicer ne vem, zakaj hočeš to storiti, a prisluškovati jih, ni težko. Pojdi sem, skril te bodem.”

Pelje me za jedno pleteno steno. Na tej sloni več zavojev oipljenih vrbovih šib, materijal, s katerim se pletejo stene.

“Skrij se za te zavoje,” mi pravi. “Potem lahko čez presledke pletenine gledaš v sobo. Tujei bodo sedeli tako blizu tebe, da bodeš slišal vsako besedo, četudi ne bodo govorili glasno.”

“Toda če pregledajo, ako so nemoteni?”

“Postavil bodem tako zavoje, da te nikakor ne morejo opaziti.”

“Dobro! Toda še preje ti moram povedati, da moram oditi, predno bosta hotela oba jezdeca v Ostromdžo. In ti moraš z mano!”

“Jaz? Zakaj?”

“Da odvzameš tatovom zopet svojo lastnino.”

“Ali so v Ostromdži?”

“Prepričan sem o tem. Pusti toraj takoj osedljati in tvojega konja z našimi prepeljati na kraj, kjer jih ta dva ne moreta opaziti. Kakor hitro zvem tukaj dovolj, se splazim v spalno sobo. Jeden tvojih hlapcev mora biti tam pripravljen, da nas pelje h konjem, kjer moraš tudi ti biti. Sedaj pa pojdi, predno pridejo.”

Ta pogovor nam je vsled tega omogočen, ker sem opazil, da se jezdecema nič kaj ne mudi, priti v sobo. Počasi razjašeta in se napotita potem proti nekemu strazskemu poslopju, gotovo “pogledati, če bi ne našla kaj tacega, kar bi bilo vredno, vzeti seboj,” kakor se izrazi gostilničar.

Ta se nato odstrani in jaz se vsedem na tla med pleteno steno in zavoje. Skozi špranje lahko pregledujem celo sobo.

Sedaj zaslišim prihajajoči korak.

“Sidi, kje si?” vpraša glas malega hadžija onstran zavojev.

“Tukaj tičim. Kaj pa hočeš? Kaka neprevidnost od tebe!”

“Pah! Možakarji še ne pridejo — v hlevu stojijo in ogledujejo gostilničarjeve konje. Ti praviš, da jih poznaš. Ali je to res?”

“Da seveda.”

“No, kdo pa sta?”

“Ali jih nisi tudi spoznal?”

“Ne sidi.”

“In vendar imaš drugače tako dobro oko! Ali nisi opazil prače, ki visi jednemu izmed nju v pasu?”

“Seveda.”

“No, in kdo je nosil tudi tako?”

“Ali vem jaz?”

“In vendar bi moral vedeti. Pomisli nekoliko na golobnjak!”

“O, sidi, na tega pa ne maram misliti. Če se spomnim na oni žalostni kraj, bi te najraje prosil, da mi priložiš nekaj klobut.”

“Saj si si vendar ogledal može, ki so sedeli pod nami v sobici?”

“Na ktere je potem mačka skupno padla s krempelcem in ta mačka sem bil pa jaz! Da, te ljudi sem si dobro ogledal.”

“Tudi oba razcapanca, ki sta sedela levo ob zidu? Bila sta brata.”

“Aha, sidi, sedaj se pa spominjam. Jeden je imel pračo. Ali misliš, da sta to ta dva?”

“Da, gotovo sta. Prav dobro sem si zapomnil njiju obraze.”

“O, Alah! Rekla sta, da morata v Ostromdžo, da naznanita trem lopovom, kaj se je zgodilo z nami, mogoče celo, da se nas je poslalo v paradiž.”

“To sta hotela. To nalogo sta dobila od Manah el Baršata in Barud el Amazata.”

“Potem takem še nista prišla v Ostromdžo in trije lopovi, ktere iščemo in ki so tudi okradli našega gostitelja, mislijo še sedaj, da se ne nahajamo več na njih sledi. Sidi, dovoli mi, da ti dam prav dober in pamenten svet!”

“Kakšnega?”

“Ali bi ne bilo dobro, če oba, ktera misliš prisluškovati, naredimo neškodljive?”

“Seveda bomo to storili.”

“Toda kako?”

“To je treba prevdariti.”

“Je že dobro prevdarjeno!”

“Na tvoji strani? Kaj pa hočeš storiti?”

“Nekoliko jih hočem pobiti.”

“Da se mi tega ne podstopiš, Halef!”

“O, sidi, samo malo! Saj se takoj zopet zbudijo v pekl. Potem se tudi pravzaprav ne more imenovati uboj!”

“Pusti me s tvojimi sveti na miru!”

“Da, tu in tam pozabim, da si kristjan. Če bi šlo po tvojem, bi moral žrtvovati lastno življenje za svojega največjega sovražnika. Ta dva lopova se vendar pripravljata, da nas spravita v največjo nevarnost. Če se snidejo z onimi tremi v Ostromdži, si lahko prepričan, da nas bodo čakali in dali vsakemu kroglo v život, predno moremo na to misliti, da je kaj takega v nekterih slučajih tudi škodljivo.”

“Skrbeli bomo pač za to, da se ta dva z onimi tremi ne snidejo. Ali pa še bolje, če skrbimo, da moreta priti z onimi skupaj.”

“Ali si nor?”

“Čisto nič.”

“Kaj pa?”

“Ne nor, ampak pameten, mislim. Mi ne vemo, kje lahko najdemo one tri. V globljinah smo le zvedeli, da se držita v stari razvalini, ktero pa mi ne poznamo. Mogoče je zelo težko, ali pa celo nemogoče, koga, ki se tam skriva, najti.”

“O, jaz sem tvoj prijatelj in varovatelj hadži Halef Omar. Moje oči vidijo od tukaj do Egipta in moj nos je še veliko, veliko daljši. Meni bode prav lahko, najti te ljudi.”

“Ravno tako lahko, in najbrže še gotovo je, da te oni najdejo, in ti potem na noben način ne pustijo časa, da bi zmolil suro smrti. Ne, tema dvema sedaj ne storimo ničesar; sploh se ne pustimo od njih videti, da jim lahko skrivaj sledimo in jih opazujemo. Ti, ki hočejo našo pogubo, morajo ravno biti naši vodniki, da nam pripravijo one tri v roke.”

“Alah, ta misel tudi ni slaba!”

“Veseli me, da to spoznaš! Sedaj se pa odstrani, da te mogoče ne opazita. Toda povej gostilničarju, naj skrbi za to, da se bosta oba gosta kolikor mogoče dolgo mudila tukaj, ko odjezdi z nami. Tudi rad plačam, kar bode stalo. Povej mu to in sedaj pojdi!”

“Da, sidi, takoj se zgubim! Če se ne motim, nekdo prihaja.”

Zadnje besede izgovori tiho šepetaje in se odplazi. Sedaj končno prideta pričakovana v sobo.

Seveda jo najdeta prazno. Tudi Oško in Omor sta že davno odšla in gostilničar je odnesel vrč.

Sedaj si ju lahko natančneje ogledam, kakor predvčerašnjem zvečer. Imata prave hudodelske obraze. So ljudje, katerim se takoj vidi, za kaj se jih lahko drži. K tem spadata tudi ta dva. Njiju obleka je najrevnejših ljudij in zraven tega gnusno umazana in raztrgana; toda orožje je tem bolje in videti je zelo dobro ohranjeno.

Medtem, ko visi jednemu prača izza pasa, nosi drugi nekaj tako strahovito orožje pred Turki v gozde ubeglih Srbov in Vlahov, hajduški čakan, ktereга ročaj je prevlečen s kožo soma. O tem orožju sem že slišal govoriti, tudi sem videl tu in tam v kaki zbirki kak eksemplar, a rabiti ga še nisem videl. Niti ne zmislim si, da bodem v najkrajšem času služil temu orožju kot cilj.

Ogledata se v sobi.

“Nobenega človeka ni,” zarenči pračar. “Ali mogoče mislijo, da rakijo, ktero bodeva spila, ne moreva plačati?”

“Ali morava plačati?” se zasmeji drugi. “Ali nismo ubežali v gozde? Ali ne posedujemo kopčo, ktere se vsi bojijo? Če nočeva plačati prostovoljno, bi rad videl, kdo bi nas prisilil!”

“Molči o tem! Samo dva sva in ta Ibarek tukaj je bogat mož, ki ima mnogo hlapcev in delavcev, proti katerim se ne moreva postaviti. Radi par požirkov rakije se nočem spravljati v nevarnost. Toda jezi me, da nikdo ne pride. Ali mogoče mislijo, da smo kaki lopovi?”

“Kaj smo kaj drugega?”

“Prav gotovo smo kaj drugega. Mi smo junaki gora in gozdov, ki imajo nalogo, njim prizadejano krivico maščevati.”

“Navadni ljudje pa pravijo roparji mesto junaki, kar mi je pa vseeno. Mogoče samo radi tega ni nobenega v sobo, ker ti dobri ljudje stojijo vzunaj ob stenah, ter nas gledajo skozi špranje. Toda, to jim ne bode dobro prišlo. Poglejmo enkrat!”

Stopijo ven in korakajo ob stenah. Ko pridejo k oni, za ktero čepim jaz, meni prvi:

“Tukaj za temi zavoji bi se prav lahko kdo skril. Hočem enkrat potipati, nož je dovolj oster.”

Način nastopa teh dva kaže jasno, kakega surovega značaja so. Res je nekaj taeih, kateri vsled nepravličnosti, sovražtva in zasledovanja ne morejo prestajati in pobegnejo vsled tega v gore, toda število teh je jako majhno proti množici, ki samo radi surovosti pretrga vse vezi, ktere je posvetila božja in človeška postava.

Velikan potegne nož in suje med posamezne zavoje, toda k sreči previsoko. Če se jaz ne bi vsedel, bi me prav gotovo zadel.

Seveda je vprašanje, če bi stal mirno lopovu, da me prebode. Na noben način ne bi počakal sunka; toda — naj bi se zadržal napram možakarjema, kakor bi hotel, sramota bi vendar bila na vsak način, če bi se pustil od njiju najti. So pač stvari, ktere se lahko stori, ne da bi pri tem trpela čast ali samoljubje samo — izvedeti se jih ne sme. K temu spada tudi prisluškovanje.

Prisluškovati je sramotno, se vedno pravi; toda so slučaji, kjer je takorekoč dolžnost. Če se ponuja dobra priložnost, hudodelce prisluškovati in s tem ozemogčiti kak zločin, in če kdo iz napačne sramežljivosti ali častiljubja ne porabi take prilike, postane sam sokrivec zločina. Pri meni pa pride še dolžnost samoobrambe zraven.

“Nobenega ni tu,” meni mož zadovoljno. “Sicer tudi ne bi nobemu svetoval. Pridi notri!”

Odideta nazaj v sobo in glasno pokličeta po postrežbi. Gostilničar pride, ju pozdravi ter se opravičuje z vljudnimi besedami, da ni takoj prišel.

“Ravno se pripravljam na potovanje,” jima pove. “In zato sta morala čakati, kar mi je jako žal.”

“Kam pa hočeš?” vpraša oni, ki nosi pračo.

“V Tekirlik.”

Torej je tako pameten, da pove napačno smer. Kljub temu vprašuje pračar:

“Kaj hočeš tam? Ali greš tja po trgovskih opravkih?”

“Ne, ampak v svojo osebno zabavo. Kaj zapovedujeta, da vama prinesem?”

“Rakije. Toda prinesi je dovolj! Žejni smo in radi plačamo.”

Rad bi videl goltance teh ljudi, ki pijejo žganje proti žeji.

“Plačati?” odvrne gostilničar smehljaje. “Vi ste danes moji prvi gostje in jaz imam staro navado, one, ki pridejo na današnji dan prvi, zastonj pogostiti.”

“Tako? Kaj pa je danes za en dan?”

“Moj rojstni dan.”

“Častitamo ti in želimo tisočletno življenje. Toraj, kar snemo in spijemo, nam ni treba plačati?”

“Ne.”

“Potem prinesi takoj polhen vrč rakije. Ti bodeš z nami pil.”

“To ne morem, ker moram takoj oditi. Današnji dan hočem s svojimi sorodniki prebiti, ki so v Tekirliku. Toda nazdraviti vam hočem.”

Ko odide, pravi oni s hajduškim čakanom:

“Ti, to sva pa dobro zadela, ali ne?”

“Da,” mu pritrdi drugi zadovoljstva se režaje. “Dobro se bodeva imela.”

“Ko bode mož zvedel pri povratku, kaj smo zajedla, ne bodel mogel reči, da nisva znala njegov rojstni dan praznovati.”

Veseli me, da je gostilničar prišel na tako dobro misel. Kmalu prinese vrč, ki je po mojem mnenju dovolj velik, da bi njega vsebina vpijanila deset mož. Zraven postavi kozarec in hoče natočiti.

“Stoj!” zapove pračar. “Ta posodica je za otroke. Mi pa smo možje in pijemo iz vrča. Kar da Alah, se mora polno uživati. Pil bodem na tvoje zdravje in ti zraven želim vse, kar si sam voščiš.”

Dvakrat globoko potegne, odstavi, še enkrat pije in napravi potem obraz, kakor bi pil nektar. Njegov tovariš sledi njegovemu zgledu, tudi

ne pije manj, pocmaklja z jezikom in pravi, gostilničarju vrě ponujaje:

“Pij prijatelj! To je okrepčilo, da se jednakega ne najde na svetu. Toda ne pij veliko, da ne bodo tvoji gostje okrajšani.”

Gostilničar samo nekoliko odpije in odgovori:

“Ne bodete okrajšani, sicer si pa lahko pustite vrě zopet napolniti.”

“Ali se pa bode to tudi zgodilo, če ne bode tebe več tukaj?”

“Da. Zapovedal sem hlapcu, ki vam bode stregel, dati vam vse, kar poželite, seveda če se nahaja pri hiši.”

“Potem ti voščim desettisoč let mesto en tisoč. Ti si pobožen in vreden sin preroka in vodiš zaslugepolno življenje, za katero te bode enkrat položil angelj smrti v naročje Abrahama.”

“Hvala vam! Toda sedaj moram iti. Obrnite se toraj na hlapca, ko ne bode več mene tukaj.”

“Kje pa je?”

“Zunaj na dvorišču. V hiši ni nobenega človeka, ker so ljudje na polju ki pa zopet kmalu pridejo domov.”

Prebrisanec pravi zato tako, da bi bila bolj brezskrbna. Ne smeta sumiti, da bi jih lahko kedo poslušal, ampak morajo biti popolnoma prepričani, da se lahko brezskrbno in glasno zabavata.

“Voščimo ti srečno pot,” pravi imetnik čakana. “Preje bi te pa še nekaj vprašal.”

“Kaj pa?”

“Ali se niso mogoče pred kratkim vstavili pri tebi trije možje, toda, da veš, ne navadni možje, ampak imenitni gospodje?”

“Hm! Pri meni se vstavi mnogo ljudi. Toraj mi morate te tri opisati.”

“To ni potrebno. Povedati ti hočemo samo, kake konje so jezdili, namreč tri belce.”

“Res je! Ti so bili včeraj zvečer tukaj. Bili so zelo imenitni možje.”

“Ali so tukaj nočevali?”

“Ne. Skraja so sicer hoteli, nato pa smo začeli igrati, kar je trajalo do jutra, in potem so menili, da je bolje, če takoj dalje odjezdijo.”

“Ali so ti povedali, kam hočejo?”

“Da.”

“Mogoče v Ostrodmžo?”

“O ne! Hoteli so v Dorijan.”

“A tako! Ali so pa tudi tja odjezdili?”

“Seveda! Saj so vendar rekli. Zakaj pa naj bi prišli na drugo misel?”

“To je reš! Najbrže si tudi videl, da so odjezdili proti jugu.”

“Jaz? Videl?” vpraša začudeno. “Če bi hotel to videti, bi moral iti skozi celo vas. Kakšen vzrok naj bi pa imel, to storiti?”

“Vprašal sem kar tako. Toda dalje! Ali se niso potem tudi še drugi pri tebi vstavili, ki so prišli od iste smeri?”

To vprašanje velja seveda meni in mojim spremljevalcem. Vem, kako bi mu jaz odgovoril; toda da bode gostilničar drugače, sem popolnoma prepričan. Na vsak način je najlažje, če nas zataji. Da pa sploh nismo prišli mimo, ni za trditi, ker smo javno jezdili skozi celo vas, kar je videlo mnogo ljudi. In ta dva sta gotovo že povpraševala in vedela, da smo pred njima.

Na vsak način je najbolje, če gostilničar prizna, da smo bili tukaj. In če je tako prebrisan, lahko reče, da smo onim trem, ki so se tukaj vstavili, sledili v Dorijan. Na ta način bi vzbudil v izpraševalcih gotovost, da se nas, saj za nekaj dni, ni bati. Toda, kakor rečeno, toliko prebrisanosti mu ne prisodim in zato sem prijetno iznenaden, ko poslušam daljni razgovor. Gostilničar dokaže proti mojemu pričakovanju, da je tudi lahko prebrisan. Odgovori namreč:

“Od včeraj zvečer nisem imel nikakih gostov, kakor sem vam že povedal, da ste vi danes prvi.”

“Hm! Toda oni, ktere menimo, so prišli prav gotovo v Dabilo.”

“Potem so mogoče jezdili skozi vas, ne da bi se tukaj vstavili.”

“Gotovo, kar nam je pa zelo neprijetno, ker bi jih radi došli. Imamo nekaj prav važnega z njimi govoriti.”

“Ali so vaši znanci?”

“Celo dobri prijatelji.”

“Potem morate hitro za njimi in se ne smete dolgo tukaj muditi.”

“Žal! Radi bi pa častili tvojo gostoljubnost, in bi se pri tvojih darilih jako dobro imeli. Mogoče se snidemo s temi štirimi v Ostromdži.”

“Štirje so bili?”

“Da.”

“Ali je bil mogoče jeden zraven, ki jezdi konja čistega pokolenja?”

“Da, da! Ali si ga videl?”

“Seveda. Ima celo dve puški, mesto jedne same.”

“Tako je, da!”

“In med drugimi tremi se nahaja majhen možiček, ki ima visi mesto brk deset ali jednajst ščetin pod nosom.”

“To je res! Ti si jih videl. Toda, kje pa, če se niso pri tebi vstavili.”

“Vzunaj pred vratmi. Stal sem tam s sosedom, ko so prišli. Seveda so se hoteli pri meni vstaviti. Ko jim povem, da sem gostilničar, me vpraša črnobradati, ki je sedel na arabskem konju, če so se mogoče trije možje, ki so jezdili belce, pri meni vstavili.”

“Šeitan! Kaj si mu odgovoril?”

“Seveda resnico.”

“O gorje!”

“Zakaj?”

“O nič. Samo tako mi je všlo. Le govori naprej!”

“Toraj ta mož me vpraša, kdaj so bili trije tukaj, kako dolgo so ostali in kam so odjezdili.”

“Dobro, jako dobro! In kaj si mu odgovoril?”

“Vse, kar sem vedel. Povedal sem mu, da so oni, po katerih povprašuje, odjezdili proti jugu v Dorijan. Ali mogoče ne bi smel tega povedati?”

“O seveda, seveda! Bilo je popolnoma pravilno od tebe. Kaj so potem storili?”

“Jezdec je rekel, da mora onim brzo slediti in da vsled tega ne more pri meni vstaviti. Vprašal me je jako natančno po potu, ki pelje od tukaj v Dorijan.”

“In je potem odjezdil?”

“Da. Peljal sem njega in njegove spremljevalce pred vas in jim vse natančno razložil. Potem so oddirjali proti Furkoju. Po mojem mnenju se jim je jako mudilo.”

“In veš za gotovo, da so odjezdili proti jugu?”

“Tako gotovo, kakor sedaj tebe vidim.”

“In ne proti severu, v Ostromdžo?”

“Prav gotovo ne, ker jaz sam sem gledal za njimi, dokler se niso skrili za gore. Konj me je tako navdušil, da ga nisem mogel pustiti izpred oči.”

“Da, krasen konj je, to je res.”

“Potem morate tudi vi v Dorijan jezdit, če hočete govoriti s temi štirimi.”

“Seveda; toda sedaj se nam več ne mudi. Ker so odšli tja, vem, da počakaju na naju.”

“Veseli me, da sem jih videl in z njimi govoril, drugače vam ne bi mogel služiti. Toda, sedaj pa moram oditi. Ne smete mi zameriti, da ne morem ostati dalje pri vas.”

Popolnoma v nasprotju s prejšnjim obnašanjem mu zagotavljata z najprijaznejšimi besedami svojo hvaležnost in se poslovita od njega, kakor, da bi mu podarila celo svojo ljubezen. Ko gostilničar odide, udari pračar s pestjo po mizi in zakliče:

“Kaka sreča! Sedaj sva brez skrbi. Niso odjezdili v Ostromdžo.”

“Da. Radi tega se lahko veseliva. Kako pametno od Manah el Barša in Barud el Amazata, da sta gostilničarju rekla, da hočeta v Dorijan. Sedaj so odšli psi, ki so nas poslušali, tudi v Dorijan, kjer nas bodo zamau iskali.”

“Bil še nisem nikdar v Dorijanu in toraj ne vem, kako daleč je do tja.”

“Jaz mislim, da je dobrih sedem ur ježe. Toraj pridejo šele zvečer tja. Ko bodo zjutraj povpraševali, seveda zvedo, da so bili nanorjeni. Toda pred pojutrajšnjim se jih ni bati v Ostromdži. Lahko tukaj jemo in pijemo, kakor se nam ljubi.”

“To me tako veseli, kakor da bi bil moj rojstni dan. Kaj praviš, če pride danes gostilničar še nazaj?”

“Ne verjamem.”

“Toda vprašati bi ga pa vseeno morala.”

“Zakaj?”

“Če bi vedel, da pride šele jutri, bi predlagal, da ostaneva cel dan tukaj. Saj smo gostje in dobimo vse, kar zahtevamo, ne da bi bilo treba plačati le jeden vinar. Tako priložnost se mora po možnosti izkoriščati.”

“Kar se tega tiče, si lahko brez skrbi. Gostilničarja prav gotovo ne bode do jutri zjutraj.”

“Misliš?”

“Glavno praznovanje rojstnega dneva je zvečer, ali ne?”

“To je res.”

“In ko se praznovanje neha, je gotovo že čez polnoči. Ali misliš, da se bode potem vsedel na konja in jezdil štiri ure, da pride domov?”

“To se mu gotovo ne bode zljubilo.”

“Tudi ne, če bi se mu zljubilo. Je se in pije, in pitje na rojstni dan je slabo. Človek se vpijani in potem spi do belega dne.

“Prav imaš,” mu pritrdi drugi in vzame velik požirek iz vrča. “Gostilničar bode pil in jutri dolgo spal. Pričakovati je, da ga ne bode jutri do poldan domov. Imejmo se toraj tukaj dobro, kjer tudi lahko prenočimo. Vražjih zasledovalcev se sedaj ni več bati in tudi ni take sile, priti takoj v Ostromdžo.”

“Dobro! Ostanimo toraj! Če pomislim na predvčerajšnjo noč,, bi samega sebe oklofotal. Ta človek, ki jezdi krasnega konja, ki je še zraven kristjanski pes, nevernik, je bil v naših rokah in pustili smo ga ubežati!”

“Da, to je neodpušljivo. Jeden sam sunek z nožem, in bil bi neškodljiv!”

“Prišlo je vse preveč hitro! Saj se nismo mogli zbrati. Komaj so bili med nami, so že tudi odšli.”

“Kako so neki prišli gori v golobnjak?”

“Najbrže čez prostor, kjer se nahaja seno.”

“Toda, kako so zvedeli, da je od tam mogoče poslušati? Kdo jim je sploh povedal, da bomo v dotični sobici zborovali?”

“Hudič mu je povedal. Gjavarje bode vse hudič vzel, zato je že sedaj njih prijatelj. Nobeden drug jim ni izdal. Toda gorje jim, če pridejo v Ostromdžo! Vsi bodo morali v pekel, vsi štirje!”

“Hm! Naju cela zadeva pravzaprav nič ne briga. Mi smo samo seli in smo za to plačani.”

“Toda, kdor me plača, tega prijatelj sem in mu pomagam.”

“Tudi pri umoru?”

Zakaj pa ne, če se gre za denar? Ali je mogoče greh, vsmrtiti gjavra?”

“Ne, ker je celo zaslužno delo. Kdor umori kristjana, pride za celo stopinjo sedmim nebesom bližje. To je star nauk, katerega pa žal dandanes ljudje več ne izpolnjujejo. Kar srbi me v prstih, da bi temu tujcu, če pride v Ostromdžo, poslal kroglo v telo.”

“Jaz ti pomagam.”

“Pomisli, kako korist bi imeli od tega! Prvič bi nas dobro plačali in potem bi nam ostalo vse, kar imajo pri sebi. Samo njegov konj je

premoženje za nas. Hlevar padišaha bi nam dal za njega lepo svoto, če bi mu ga pripeljali v Štambul.”

“Ali pa tudi nič!”

“Oho!”

“Vprašal bi nas, kje smo ga dobili.”

“Podedovali smo ga, seveda.”

“Kje pa dobimo potrđilo polnokrvnosti konja, katero hoče vendar vsak kupec videti in imeti?”

“To bode ta človek gotovo nosil s seboj, in pade nam v roke. Samo to se bojim, da ne bomo midva ona, ki dobiva krasnega konja.”

“Zakaj ne?”

“Manah el Barša in Barud el Amazat bodeta ravno tako pametna, kakor midva.”

“Hm! To je res. Toda, saj ga lahko ogoljufava.”

“Toda kako?”

“Jednostavno zamolčiva, da je jezdil tujec v Dorijan. Poveva mu samo, da so najbrže utekli v — v — v katerikoli kraj, katerega ime nam je izpadlo. Potem jezdimo pojutrajšnjem v Dorijan in napademo tam četvorico.”

“To je krasna misel. Toda jaz mislim, da se Manah el Barša in Barud el Amazat ne bodeta dala prevariti.”

“Potem bi morala zelo neumno začeti!”

“Toda, kdo ve, kako dolgo bode trajalo, da jih dobiva!”

“Niti jedno uro ne.”

“Jaz sem družega mnenja. Veva samo to, da hočejo k razvalinam, kjer jih pa lahko jako dolgo iščemo.”

“Ali si pozabil, da se morava obrniti na starega Mibareka?”

“To mi je dobro znano. Toda vprašanje je, če so mu njih bivališče prav povedali in sicer pa tudi ne poznamo starca. Kdo ve, kakšen človek je to!”

“Saj naj bi imel tudi kopčo, tajno znamenje naše zveze.”

“To še ni vzrok, da bi se mu vsaka srkivnost razkrila.”

“Potem imava tajno besedo, katero nama je povedal Barud el Amazat in katero bode tudi naznanil staremu Mibareku. To je namreč znamenje, ki nama pokaže skrivališče. Toraj jih gotovo tam dobiva, radi čegar ni treba skrbeti. Ali vprašanje je, če bodeta še zahtevala najino službo.”

“To jima kratkoma lo odbijem, ker bi nama onemogočilo napad na tujce.”

“Odbiti? To ne gre. Ubogati morava, saj vendar veš, da se neubogljivost kaznuje s smrtjo.”

“Če se jo dokaže. Toda, če sem bolan, ne morem biti pokoren.”

“A, ti se hočeš narediti bolnega? — potem bi moral tudi jaz isto storiti, kar bi pa gotovo vzbujalo pozornost. Zakaj naj bi postala oba naenkrat slučajno bolna?”

“Zato se že dobi dober izgovor. Sešli smo se medpotoma s štirimi tujci, od katerih smo bili napadeni.”

“Hm! Toraj ranjeni?”

“Da. Jaz si obvežem glavo in ti narediš ravnotako s tvojo roko. Mi smo tako trudni in zmučeni, da v doglednem času ne morejo ničesar od nas zahtevati — poglej, sedaj jezdi gostilničar skozi vrata! Pij, da zve-
mo, če nam hlapec res napolni vrč.”

Pijeta in pijeta in res spraznita vrč v moje največje začudenje, skoraj bi rekel, presenečenje. Potem stopi jeden k oknu in zakliče, na-
kar pride hlapec, katerega je seveda preje gospodar podučil.

Oba gosta zvesta od njega, da jima mora prinesiti, kar zahtevata, na-
kar mu zapovesta, naj najprvo zopet napolni vrč.

Od dveh vrčev take rakijske bi moral postati pijan tudi rinoceros in
radi tega sem prepričan, da bosta tudi ta dva kmalu v stanju, ki mo-
jemu namenu, jih prisluškovati, ni nič kaj priličen.

Tiho sedita, ko jima prinese polhen vrč, gledata srpo pred se in
zraven pijeta v kratkih presledkih. Ker uvidim, da od njiju ne morem
ničesar več zvedeti, sklenem, se tiho odstraniti.

Nič kaj nisem zadovoljen s svojim vspehom. Kaj sem zvedel? Da
Žut, skrivnostni poveljnik onih, ki so “odšli v gore”, strogo drži svoje
podložne in da nepokorščino celo kaznuje s smrtjo.

Dalje vem gotovo, da se nahajata Manah el Barša, Barud el Amazat
in iz Drinopolja ubegli jetnikar v Ostromdški razvalini. Toda ta razva-
lina je lahko jako obsežna. Mogoče se nahajajo omenjeni v njej samo
ponoči ali pa gotove čase čez dan.

Potem sem izvedel, da je neki stari Mibarek, takozvani svetnik,
pri katerem lahko zvedo zavezniki s pomočjo tajne besede, kje se nahaja-
jo omenjeni trije možje. Toda kdo je ta “svetnik”, ki je zvezan kljub
svoji svetosti z roparji? Kje bi se ga našlo? Tudi v razvalini? In ktera
je ona beseda, s katero bi se lahko izkazal?

“Svetnika” bi kmalu našel. Toda zvedeti besedo, je gotovo prav
težko, če ne nemogoče. Mogoče se mi posreči, starca presenetiti in mu
iztrgati njegovo skrivnost.

Na vsak način sem prepričan, da sta oba pivca v sobi do jutri zju-
traj neškodljiva. V prav kratkem času se morata tako upijaniti, da zgu-
bita zavest. Sploh ne prideta do tega, da bi si pustila prinesiti kaj jedil.
Spravijo ju v nek teman kotiček, da bi tam prespala svojo mogočno
pijanost.

To je seveda za mene velike vrednosti, ker zasledovane ne more
nikdo pred nami svariti, in ta čas od danes popoldan do jutri opoldan —
ker preje upijanjena ne moreta priti v Ostromdžo — lahko porabim, da
izsledim ubežnike.

Sedaj, ker ne morem nič več prisluškovati, se splazim neslišno v
spalno sobo, ki je od znotraj zaklenjena. Ko tiho potrkam, mi odpre
Halef. V sobi sta še oba tovariša in jeden hlapec.

“Morali smo seveda zakleniti, sidi,” pravi tiho. “Lopovi bi lahko
prišli na misel, pogledati, če se kdo tukaj nahaja.”

“Popolnoma pravilno. Kje pa so prebivalci hiše?”

„Skrili so se, ker je gostilničar pripovedoval, da so na polju.”

„Potem se hočemo odpraviti. Pojdi naprej in skrbi, da nas kdo ne opazi.”

Hlapec, kteremu sem dal to povelje, nas pusti oditi, in zapre potem za seboj vrata.

Drugi hlapec, ki je stregel gostoma, je tudi pripravljen. Gre k njima v sobo kjer govori z rokovnjačema, da bi odvrnil pozornost od nas. Na ta način nam je prav lahko mogoče, priti iz sobe na dvorišče.

Od tukaj pridemo na zadnjo stran poslopja, od koder nas pelje hlapec daleč na polje, kjer nas čaka krčmar z hlapci in našimi konji.

„Vendar enkrat!” vzklikne. „Tebi gotovo ni bilo tako dolgočasno, kakor meni. Sedaj pa odrinimo. Zasedi konja!”

„Popreje ti hočem plačati. Povej nam, koliko ti dolgujemo?”

„Koliko mi dolgujete?” pravi smeje. „Nič, popolnoma nič!”

„To ne moremo sprejeti!”

„Zakaj ne. Bili ste moji gostje.”

„Ne prišli smo k tebi nepovabljeni in smo celo vse, kar smo jedli in pili, od tebe zahtevali.”

„Efendi, ne govori dalje! Ne naredi mi sramote z odklanjanjem gostoljubnosti. Če dam dvema takima lumpoma, kakor sta ona v sobi, kar poželita, potem vas vendar lahko prosim, da nič ne plačate.”

„Toda ravno to, kar sta dobila ona dva, sem jaz naročil. Saj sem celo obljubil plačati.”

„Gospod, ali me hočeš vjeziti? Ti hočeš preskrbeti, da pridem do svojega denarja in jaz naj zahtevam par borih pijastrov za pivo in dva jajca. To ne storim na noben način!”

Jaz se ne bi branil pri prvi besedi in se samo radi Halefa ne dam takoj pomiriti. Hotel sem videti njegov obraz, ki se resnično vedno spreminja iz strahu, da bi vendar plačal. Zato pravi sedaj hitro:

„Sidi, ti poznaš koran in njega zapovedi. Zakaj ravnaš proti naukom, ktere je narekoval angelj Gabrijel? Ali ne uvidiš, da je brezversko, če ne sprejmeš darila? Ker, kdo da darilo, da Alahu in kdor ga ne sprejme, razžali Alaha. Upam, da se kesaš, ker je bilo tvoje sree tako trdo in da bodeš skazal čast preroku. Zasedi toraj konja in ne brigaj se za pijastre, kterih nikdo ne mara!”

To pravi tako resno in prepričevalno, kakor da bi se šlo za življenje in smrt, pogubljenje in zveličanje. Smeje se pokorim in dam samo hlapcem bakšiš, malenkost, ki jih pa tako oveseli, da mi poljubljajo po vrsti roko, kar kljub nasprotovanju ne morem zabraniti. Nato odjezdimo, najprvo nekoliko za vasjo, in potem zavijemo na cesto, ki vodi v Ostromdžo.

Samo kratko časa jezdimo na njej, potem pa, ko imamo vas za seboj vprašam našega gostilničarja:

„Ali je ta takozvana cesta jedina, ki vodi v Ostromdžo?”

„Najkrajša je. Seveda je še nekaj drugih cest, po kterih se pa rabi dalj časa.”

„Poiščimo si jedno tako cesto! Po tej ne jezdim rad.”

“Zakaj ne?”

“Ker jutri, ko prideta ona dva za nami — — —”

“Jutri?” me prekine.

“Da, ostati hočejo toliko časa pri tebi, ker jim ni treba nič plačati. Ne pričakujejo te nazaj do jutri, ker boš povodom tvojega rojstnega dne po njih mnenju danes zvečer močno pil.”

“Ti lopovi! Presenetil jih bodem in jim povedal, da danes sploh ni moj rojstni dan.”

“To pa ne boš storil.”

“Tako? Zakaj ne?”

“Ker je tudi v tvojo korist, da ne pridejo do jutri opoldne v Ostromdžo. To boš še zvedel. Če pridejo za nami, lahko slučajno zvedo, da smo jezdili v Ostromdžo in ne v Dorijan, kar bi vse moje načrte prevrglo.”

“Dobro! Če želiš, jezdimo drugje. Takoj tukaj se odcepi pot na levo na polja in travnike. Jezdili bomo tako, da pridemo na kusturluško cesto. Tam nas ne pozna noben človek.”

Zavijemo toraj v stran. Vendrar je to, kar imenuje pot, vse kaj drugega, kakor pot. Na tleh je sicer videti, da hodijo tu in tam ljudje, a uglajen pot ni.

Na desno in levo se razprostira polje, po največ obdelano s tobačnimi nasadi. Tudi nekaj malih, slabotnih bombaževih rastlin opazim. Potem je zopet ravno polje in končno gozd, skozi kterega jezdimo, ne da bi opazili sled kacega pota.

Doslej smo molčali, sedaj pa gostilničar ne more več svoje radovednosti brzdati in vpraša:

“Ali si slišal, kaj sem govoril s pivecema?”

“Vse.”

“Njihova vprašanja in moje odgovore?”

“Nič nisem preslišal.”

“In si zadovoljen z mano?”

“Dobro si naredil. Moram te pohvaliti.”

“To me veseli. Zame ni bilo prav lahko, narediti vse pravilno.”

“To dobro vem in radi tega sem se jako veselil tvoje bistrumnosti. Dokazal si, da si naviham prebrisanec.”

“Gospod, jaz sem očaran slišati to iz tvojih ust, ker tvoja hvala je desetkrat vrednejša, kakor kacega družega.”

“Tako? Zakaj pa?”

“Ker si učenjak, ki vse ve, od solnea navzdol do zrna v pesku, junak si, kterega še nihče ni mogel premagati. Poznaš cesarje in kralje, ki te častijo in potujejo v padišahovej senci, s kterim si jedel iz jednega krožnika.”

“Kdo ti je to povedal?”

“Nekdo, ki ve.”

Seveda slutim, da je moj mali, sicer tako pridni Halef, zopet blufal. Imenuje se moj prijatelj in varovatelj, in čim bolj me hvali, tem

večja čast pade tudi na njega. Ko pogledam po njemu, vidim, da je pač v slutnji nekake nevihte, takoj pri početku gostilničarjevega govora, ostal nekoliko zadaj.

Da gostilničar na moja vprašanja ni naravnost odgovoril, mi dokazuje, da mu je Halef prepovedal, njega imenovati.

“Kdo je potem takem ta, ki ve nekaj, o čemur jaz sam nimam niti pojma?” vprašujem nadalje.

“Ne smem ga imenovati.”

“Kakor hočeš. Imenoval ti bodem njegovo ime. Ali ti ga je povedal?”

“Da, efendi.”

“Ime je jako dolgo. Kaj se ne imenuje mali prefriganec mogoče hadži Halef Omar — in tako dalje?”

“Efendi, ne vprašuj me!”

“In vendar te moram vprašati.”

“Toda jaz sem mu moral obljubiti, da ne imenujem njegovega imena.”

“To obljubo moraš držati. Imena ti ni treba imenovati, povej samo da ali ne. Ali je bil hadži?”

V zadregi se premišlja, toda ko ga strogo pogledam, odgovori:

“Da, on je rekel.”

“No, potem ti hočem povedati, da je jako velik lažnik.”

“Gospod, to praviš vsled priprostosti!”

“Ne. To si ne domišljaj. Jaz nisem kar nič priprost, kar sledi tudi iz tega, da nisem plačal jajčje jedi, katero sem naročil in — — —”

“Gospod, bodi tiho!” me prekine.

“Ne, jaz moram govoriti, da popravim napako hadžije Halef Omar-ja. On je naravnost lagal. Pač sem videl padišaha, a nisem jedel z njim iz jednega krožnika. Poznam cesarje in kralje po imenih, sem tudi tu in tam kakega videl, toda ne častijo me popolnoma nič; ne poznajo niti mojega imena. Za nje jaz sploh nisem na svetu.”

Pogleda me z izrazom v obrazu, iz kterega spoznam, da lažem malega več verjame, kakor mojemu pripoznanju.

“In kar se tiče moje učenosti,” nadaljujem, “tudi veliko ne zaleže. Jaz naj bi vse vedel od solncea do peskinega zrna? No, da, zrno peska poznam, kakor vsakdo drugi, a od solncea ne vem drugzega, kakor, da se zemlja okolu njega vrti, koliko je od zemlje oddaljeno, kolik premer, približno težo ima, kako — — —”

“Mašalah! Mašalah!” zakriči mož glasno in me pogleda prav bojazljivo ter se odmakne s svojim konjem od mene.

“Zakaj tako vpiješ?” ga vprašam.

“Vse to veš, kar si mi sedaj povedal?”

“Da.”

“Kako oddaljeno je solnce od nas?”

“Približno dvajset milijonov milj.”

“Da se vrtimo okolu njega?”

“Seveda!”

“Kako močno in debelo je, veš tudi?”

“Da.”

“In celo, kako je težko?”

“Približno. Za kak milijon centov se tu ne gre.”

Napravi jako preplašen obraz in obstoji s konjem.

“Gospod,” mi pravi. “Enkrat sem bil v Štambulu in sem tam govoril z nekim učenim dervišom, ki je bil že večkrat skupaj z učenimi možmi vseh dežel. Zaklinjal se je pri prerokovi bradi, da solnce in zvezde niso tako majhne, kakor se jih vidi, in, kakor kaže, celo večje, veliko večje, kakor zemlja. Vsled tega se jih vidi tako majhne, ker so strašno, strašno daleč oddaljene. Bil sem kar prestrašen o tem. Ti pa hočeš vedeti to oddaljino in še vse drugo zraven! Ali poznaš tudi mesec?”

“To se razume!”

“Kako daleč je oddaljen od nas?”

“Šestinošesdeset tisoč turških agačev.”

“O Alah, valah, falah! Efendi, bojim se te!”

Kar strmi v mene. Tu pride Halef zraven, se ustavi pri nas in pravi:

“O, moj sidi ve še velike več. Ve, da so zvezde, katerih sploh ne vidimo in da so zvezde, katerih ne opazimo vsako noč. To mi je sam vse povedal in tudi razložil. Toda zopet sem pozabil, ker moja glava je premajhna za toliko množico solne in zvezd.”

“Ali je to res?” zakriči Turek glasno.

“Da. Vprašaj ga sam!”

Tu pusti pasti moč vajeti na kolena, dvigne roke kvišku do obraza in jih drži tako, da so obrnjeni prsti proti meni. Tako se dela v Levanti, če se hoče ubraniti hudega pogleda in čarovnije.

“Ne!” zakriči. “Jaz ga ne vprašam in nočem nič vedeti. Popolnoma nič in nič več nočem vedeti. Alah naj obvaruje mojo glavo pred temi stvarmi in tolikimi števili. Razpočila bi se kakor star pisker, katerega se je natlačilo s smodnikom in zažgalo. Jezdmo raje naprej!”

Zopet vzame vajeti v roke in nažene konja. Pri tem mrmra:

“In hadžija imenuješ lažnika? Povedal je še mnogo premalo o tebi!”

“Ibarek, kar si sedaj slišal od mene, ve v moji domovini vsak otrok.”

“Mašalah! Hvala lepa za tako deželo, v kateri že otroci tehtajo in merijo zvezde. Kaka sreča, da nisem rojen v Alemaniji! Čevljar, kateri me je naučil variti pivo, ni o tem nič pripovedoval, in prav je imel. Govorimo raje kaj drugega. — Rekel sem, da me tvoja hvala dvojno veseli, ker je prišla iz tvojih ust. Bil si z mano zadovoljeva in to mi daje upanje, da pridem zopet do svojega denarja.”

“Če te tvoje upanje ne bode varalo, ga dobiš.”

“Upanje? Ti samo upaš?”

“Da. Kaj pa?”

“Ti ne upaš samo, ampak veš gotovo.”

“Motiš se.”

“Ne. Lahko na to prisežem, da si gotov.”

“Potem bi krivo prisegel.”

“Ne, efendi! Kdor zna brati sledove v gozdu in na polju od ljudi, ki so že davno izginili, ta tudi ve prav gotovo, kje se nahaja moj ukraden denar.”

Sedaj postanem pa zares jezen. Mali hadži me lahko enkrat spravi s svojim nepremišljenim hvalenjem v veliko smolo.

“To ti je seveda tudi Halef povedal?” vprašam gostilničarja.

Pritrjeva je pokima.

Sedaj se obrnem k Halefu:

“Halef, zakaj ostajaš zadaj? Pridi nekoliko k meni!”

“Kaj je, sidi?” vpraša prijazno, kakor pes, katerega se kliče, da bi se mu dalo nekaj batin, a kljub temu miga z repom.

“Korobač bodeš dobil, z bičem iz nilove kože! Ali veš zakaj?”

“Sidi, tvojega zvestega Halefa ne bodeš pretepal. To vem gotovo!”

“To je ravno nesreča, ker meniš, da te ne morem kaznovati. Toda še druge kazni so, ne samo pretepanje z bičem. Jed ti bodem odtegnil! Nič ne dobiš jesti, medtem ko se bomo mi mastili s pečenimi kokoši!”

To mu povem jako strogo in z jeznim naglasom. Pečene kokoši so polovica njegovega življenja! On mi pa odgovori smehljaje:

“Sidi, raje sam ne bi ničesar jedel, meni pa bi dal celo kokoš.”

“Molči! Če nič drugzega ne pomaga, te spodim!”

“Efendi, saj veš, da bi šel kljub temu za teboj. Jaz sem tvoj sluga. Skupaj sva trpela lakoto in žejo, skupaj se potila in zmrzovala, jokala in smejala — sidi, dva taka se jako težko ločita.”

Seveda ima tudi prav. Ve prav dobro, kaj sledi, če me prime od te strani. Moja jeza se takoj poleže.

“Toda, Halef, ti ne smeš tako blufati!”

“Sidi, ali sem blufal? To pa res nisem vedel. Kako moreš biti vendar tako jezen, če povem, da si jedel s sultanom iz jednega krožnika?”

“Zato, ker je laž!”

“To ne moreš trditi! Ali nisi kosil v Štambuлу pri Kazi Askeriju?”

“Kaj ima pa ta s tvojim laganjem opraviti?”

“Dosti. Ali sultan ne je tudi kterikrat pri Kazi Askeriju?”

“Oficijelno ne.”

“Toraj skrivaj. No, potem nimam tako neprav. Kako lahko je sultan kterikrat jedel iz ravno tistega krožnika, kakor ti! Vidiš, sidi, da tvoj zvesti Halef vse ve, kar pravi. Ti si tak, kakor goba tripel, ki je velika delikatesa in se drago plačuje, toda skriva se pod zemljo, ker noče, da bi se od nje govorilo. Samo jaz te poznam, in ker vidim, da se tvoj obraz zopet sveti prijaznosti, je moje sree zopet lahko in veselo. Alah da oblake in Alah pošilja solnčne žarke. Človek mora biti zadovoljen, kar mu Alah da.”

Seveda moj obraz ni več strog. Kdo bi ostal resen, če se koga primerja tako duhovito s tripelni. Seveda se moram smejati in Halef se smeji zraven. Tak je vedno konec, še kadar sem Halefa okregal.

Jezdimo naprej. Pogledi Turka mi kažejo, da ima pred menoj velik strah. To sklepam tudi radi tega, ker vedno za nastaja s svojim konjem. Najbrže me ima za veliko svetovno čudo.

Kmalu se gozd neha in pridemo na veliko ravnino. Gostilničarju se zopet vzbudi radovednost in začne:

“Efendi, danes se bodem vendar že lahko vrnil?”

“Težko.”

“Zakaj?”

“No, ti hočeš vendar svoj denar, ali ne?”

“Seveda.”

“Potem bodeš moral že dalj časa ostati. Saj moramo vendar preje imeti lopove, da jim ga odvezamemo.”

“Toda, saj veš, kje so!”

“Ne.”

“Hadži je rekel!”

“Ne pusti se od njega nalagati. Jaz samo to vem, da so skriti v Ostromdži, družega pa nič. Iskati jih bodem moral.”

“Potem bomo povpraševali po njih!”

“To bi bilo zaman. Skrbeli so za to, da jih ni nobeden videl.”

“Vai! Potem jih ne najdemo!”

“Mogoče pa le, ker imam njih sled.”

“Tukaj na zemlji?”

Dobri mož je slišal od Halefa, da znam brati sledove na zemlji. Sedaj misli, da se mora tudi ta sled na tleh nahajati.

“Ne,” mu odgovorim in pokažem na svoje čelo. “Tukaj leži sled, ktero bomo zasledovali. Ali si v Ostromdži dobro znan?”

“Da, ker je bližnje mesto pri moji vasi.”

“Ali je zraven kaka gora?”

“Da, in celo visoka.”

“Ali so na njej razvaline?”

“Da.”

“Kako so pa nastale?”

“To ne vem prav natančno. Bolgari pravijo, da so imeli nekdanje veliko državo in jeden izmed njih slavnih knezov je stanoval v tem gradu. Potem so prišli sovražniki, ki so grad zavzeli in potem razdejali.”

“Najbrže Turki?”

“Tako pravijo nekteri. Drugi pa zopet, da so bili Grki.”

“To je vse jedno. Ali se lahko pride k razvalinam?”

“Da, zelo lahko.”

“In ni prepovedano, iti k njim?”

“Ne. Vsakdo sme gori, a kljub temu je le malo takih, ki to storijo.”

“Zakaj?”

“Ker stanujejo zgoraj zli duhovi.”

“A tako! No, te si hočem nekoliko ogledati!”

“Efendi, ali zoriš?”

“Niti najmanje ne. Že dolgo časa si želim, videti enkrat takega duha. Veseli me, da se mi izpolni moja želja.”

“Gospod, opusti to misel!”

“Ne, poskusil bodem.”

“Pomisli, da se po dnevu ne more najti nobenega duha!”

“Saj ga tudi ne bodem iskal po dnevu.”

“O Alah! Ti hočeš po noči na goro?”

“Najbrž.”

“Potem ne prideš nikdar več doli. Strahovi te bodo uničili!”

“Radoveden sem, kako bodo to počeli.”

“Ne norčuj se, efendi! Hudobni duhovi žal ne vprašajo, če znaš meriti mesec in zvezde in tudi ne, iz katerega kroznika si jedel. Sploh prav nič ne vprašajo, ampak te pograbijo za lase in ti obrnejo obraz na hrbet.”

“Oho!”

“Da, da!” prikima.

“Ali se je to že katerikrat zgodilo?”

“Že večkrat.”

“Gori v razvalinah?”

“Da. Zjutraj so našli ljudi med skalovjem, katerim je bil obraz obrnjen na hrbet.”

“Ali so še živeli?”

“Kako moreš to vprašati! Če stoji obraz na hrbet, je vendar vrat zlomljen. Toraj so bili mrtvi.”

“Tako, tako! Govoril si o ljudeh a ne o mrličih. Ali so bili znani ljudje?”

“Ne. Vedno ptujci, samo enkrat je bil jeden iz Ostromdže. To je bil novi kavas, ki je rekel, da ne verjame na strahove. Vzel je seboj svoj nož in pištole in se odpravil o mraku k razvalinam. Drugi dan je ležal tako, kakor drugi. Njegov obraz je bil modrorudeče zabuhel in jezik mu je molel iz ust.”

“Ali je že dolgo tega?”

“Še ne popolnoma dve leti. Jaz sam sem videl tega nevstrašenega moža.”

“Ko je še živel?”

“Da, in tudi njegovo mrtvo truplo. To sem ti hotel povedati.”

“Me jako veseli! Opiši mi vendar enkrat, kako je zgledal mrlič!”

“Strašno!”

“Ali je to ves popis, katerega od tebe pričakujem?”

“Ne. Mrtvo truplo so zavili v star kaftan, ko so ga prenesli iz gore. Jaz sem jezdil zgodaj v mesto, da si kupim tobačnega semena in sem prišel ravno prav, da sem videl mrliča.”

“Prav natančno bi rad vedel, kako je izgledal njegov vrat.”

“Grozovito!”

“Opiši mi ga vendar! Ali je imel rane?”

“Ne. Toda prav dobro se je videlo, kako so ga prijeli duhovi s svojimi kremplji.”

“Hm! Ali so bili kremplji mogoče v vrat udrti?”

“Kaj vendar misliš! Duhovi ne morejo videti krvi, zato nikdar ne ranijo. Niti kože ne. Toda sledove krempljev je bilo prav lahko mogoče opaziti. Mene je zgrozilo pred mrličem, a kljub temu sem ga jako natančno ogledal, kar so tudi drugi mnogi storili.”

“Kako so pa zgledali ti krempljevi sledovi?”

“Kakor dolgi, ozki, s krvjo podpluti vtisi, zadaj dva in spredaj osem.”

“Sem si mislil.”

“Ali si mogoče videl katerikrat koga, ki je bil od duhov usmrten?”

“Ne, nikdar. Duhovi moje domovine ne morijo in so zelo miroljubni. Tri vrste so teh duhov, ki se imenujejo duh sitnosti, lepote in — ta je najhujši — salmijakov duh. Razun prvega, tudi drugi ni ravno neprijeten.”

“Kako srečna je tvoja domovina, efendi, ki ima samo take duhove! Naši so hudobni, zelo hudobni. Takoj zavijejo jednemu vrat. Potem je človek mrtev.”

“Da, jaz sam verjamem, da je potem človek mrtev.”

“Seveda! Za to te prosim za Alahovo voljo, ne idi po noči na goro. Drugače bi te tudi mrtvega nazaj prinesli.”

“No, to si bodem premislil.”

“To ni nič za premišljevali. Če me kdo vpraša, če hočem živeti ali umreti, si ne bodem dolgo premišljal. Jaz raje živim!”

“Dobro! Tudi jaz bodem živ ostal!”

“Tako je prav! Sedaj mi je sree zopet lahko. Spravil si me v velik strah.”

“Potem ne govorimo več o razvalini. Povej mi raje, če je v Ostrom-dži kak človek, katerega imenujejo starega Mibareka!”

“Seveda.”

“Ali ga poznaš?”

“Jako dobro.”

“Ali bi bilo mogoče, da bi ga jaz videl?”

“Če je doma, seveda. Vsakdo sme k njemu.”

“Potem si tudi ti že bil pri njemu.”

“Večkrat. Marsikteri pijaster sem mu nesel.”

“Zakaj?”

“Za njegova zdravila.”

“Toraj je hekim?”

“Ne.”

“Ali lekarnar?”

“Tudi ne. On je svetnik.”

“Toda svetnik se vendar ne boče pečal z zdravljenjem?”

"Zakaj ne? Kdo naj bi prepovedal? Nobeden. Vsi ljudje so nasprotno jako veseli, da imajo starega Mibareka. Kjer ne pomaga noben hekim in lekarnar, pomaga on gotovo."

"Toraj je tudi tebi pomagaj?"

"Celo veliko, velikokrat. In sicer meni, mojem in tudi živini."

"Potem je toraj zdravnik za ljudi in živali. To je jako interesantno."

"O, on sam je še bolj interesanten."

"Kako to?"

"Star je čez petsto let."

"Ali se naj vstrašim?"

"Ni se treba bati. To je res."

"Toda jaz ne verjamem."

"Ne povej mu tega, drugače si izgubljen."

"Kaj je tako nevarno o njem govoriti?"

"Da. Ima duha, ki povsodi okolu leta, da posluša, kaj se govori o starem Mibareku."

"Čudno, zelo čudno! Ali ne veš, če se lahko vidi tega duha?"

"Seveda! Saj ga ima pri sebi, namreč zelo velikega krokarja, črnega kakor noč."

"Hm! Ali nima tudi veliko, črno mačko pri sebi?"

"To je res! Toda od kod ti je to znano?"

"Ker tako slutim. Ali si bil kdikrat v njegovi sobi, kjer dela svoja zdravila?"

"Da. Toda, odkodi veš, da ima posebno sobo zato?"

"Tudi to slutim. Ali nisi videl napaženih ptičev?"

"Da."

"Kače?"

"Tudi."

"Močerad v steklenicah? Netopirje, ki visijo na stropu?"

"Alah, v' Alah! Da, da!"

"Potem mrtvaške glave in kosti?"

Pri vsakem vprašanju, ktero stavim, postaja njegov obraz bolj začuden.

"Gospod," vzklikne, "ali poznaš Mibareka?"

"Ne."

"Toda saj veš popolnoma natančno, kako izgleda v njegovem bivališču."

"To pa radi tega, ker sem se seznanil z drugimi Mibareki."

"Ali ima vsak Mibarek tako bivališče?"

"Večina izmed njih. Da, tudi taki so, ki so šteli več sto let."

"In pri temu ne verjameš?"

"Ne gotovo ne."

"Potem te ne razumem."

"Ali je ta mož že dolgo pri vas?"

"Ne. Šele kakih šest let."

“Tako tako! In od kedaj so strahovi v razvalinah?”

“Vedno.”

“Ali so tudi vedno zavijali ljudem vratove?”

“Ne. Šele zadnja leta.”

“Čudno! Ali mogoče veš število let? Rad bi namreč vedel.”

“Prvi, kteremu so zavili obraz na hrbet, je bil Grk, ki je prejšnji dan pri meni trgoval. Drugo jutro je bil mrtev pod razvalinami. Potem tudi vem, da je od tega časa preteklo pet ali šest let.”

“Toraj tako dolgo, kakor je Mibarek v Ostromdži. Ali ima mogoče ta svetnik tudi še kake druge lastnosti?”

“Ne, razun, da nič ne je in ne pije.”

“In kljub temu živi?”

“On sam pravi, da je ravno radi tega, ker nič ne je in ne pije, postal petsto let star. Alah nikdar nič ne je in je radi tega večn. Mibarek tudi ni nikdar imel zob, ravno, ker ni nikdar jedel.”

“Mogoče jih je izgubil?”

“Ne, ne! Kdor ga za to prosi, temu pokaže svoja usta. Zobno meso nima nobenega presledka in tudi sledu ni kacega zoba.”

“Sedaj počenjam verjeti, da je res velik svetnik.”

“To je prav gotovo. Alah ga ljubi in mu je radi tega podelil dar, da se lahko stori nevidnega.”

“Res! No, to je pa že prav posebna lastnost! In preje si rekel, da nima drugih.”

“Seveda, če misliš z ono besedo take darove, potem ima še več drugih prav posebnih lastnosti.”

“Ali mi jih hočeš povedati?”

“Ne morem se jih takoj zmisлити, ker jih je toliko, da se človek kar moti.”

“Ali si bil mogoče kedaj sam priča, ko se je storil nevidnega?”

“Da, bil sem.”

“Povej mi!”

“Vedel sem, da je sin mojega, nasproti bivajočega soseda bolan, in da pride k njemu stari Mibarek. Moja žena je imela hud glavobol, in hotela je, da ji starec napiše amulet. Zato sem se postavil ob času, ko je imel Mibarek priti, pred vrata mojega dvorišča. Ko pride, ga pokličem po imenu. On mi pa ne odgovori. Še enkrat ga pokličem, in ko mi tudi sedaj ne odgovori, grem čez cesto k njemu in mu pravim, da potrebuje moja žena njegove pomoči. Pogleda me ježno in me vpraša, za koga ga imam. Ko mu odgovorim, da je sloviti svetnik, se mi je smejal, toda ni dal nobenega odgovora in se podal na dvorišče mojega soseda. Dolgo, dolgo časa sem čakal, a on ne pride. Samo Busra, kruljavec, kterega sploh nisem videl iti k sosеду, je prikrevljal na bergljah. Ko sem šel potem k sosеду, in ga vprašal po svetniku, mi je rekel, da sploh ni bil pri njemu. Prisegal sem, da sem ga videl iti notri, in on je prisegal, da je bil samo kruljavec pri njemu. Stari Mibarek pa je izginil. Kaj praviš k temu, efendi?”

“Najprvo čisto nič.”

“Zakaj najprvo?”

“Ce bi si hotel vstvariti sodbo, bi moral svetnika dalj časa opazovati. Toda cela stvar se da vendar na prav jednostaven način razložiti.”

“Kako to, efendi?”

“Svetnik je šel k tvojemu sosedu spredaj notri in zadaj zopet ven.”

“To ni mogoče. Dvorišče leži spredaj, in za hišo ni nobenega vrta in nobenega izhoda. Vrata, skozi ktera sem ga videl iti, so jedina pot, po katerem bi lahko prišel zopet ven.”

“Mogoče se je skril?”

“Kje neki? Hišica mojega soseda je tako majhna, da se mora vsa cega, ki bi se hotel skriti, takoj opaziti.”

“Potem je stvar seveda zelo tajinstvena. Jaz si jo ne morem razlagati.”

“Razloži se jo lahko, in sicer tako, kakor sem že povedal. Mibarek se lahko naredi nevidnega. Ali mogoče ne verjameš?”

Vse je seveda prevara. Ali pa naj se prepiram z gostilničarjem, ki je drugače sicer pameten, toda zavzet praznoverja orijentalcev? Mogoče je tudi v interesu stvari same, če ga pustim v njegovem mnenju. Zato odgovorim:

“Kdor take stvari še ni premišljeval in videl kaj enacega, ne more reči niti da, niti ne.”

“Toda jaz pravim, da!” doda možko Halef, ki je vse poslušal ter me navihano pogledoval.

“Ti? Toraj verjameš?”

“Kar se le da.”

“To se mi zdi čudno.”

“Zakaj, sidi?”

“Ker po mojem mnenju tudi ti nisi nobenega poznal, ki bi imel moč, se narediti nevidnega.”

“Jaz? Nobenega poznal? O, sidi, kako se motiš!”

“Toraj, kdaj si pa naredil to znanstvo?”

“Že večkrat in zadnjič zopet danes.”

Slutim, da hoče zopet narediti kako šalo, in zato molčim. Turek je pa takoj v ognju, v mnenju, da je dobil vernega pristaša, ki mu bode potrdil njegovo praznoverje. Zato vpraša hitro:

“Danes? Mogoče medpotoma?”

“O ne!”

“Potem pač pri meni?”

“Uganil si.”

“Alah! Toraj pri meni je bil jeden, ki se lahko naredi nevidnega?”

“Da, pri tebi.”

“Ali sem ga tudi jaz videl?”

“Seveda.”

“Mogoče je jeden izmed postopačev?”

“Ne pade nobenemu v glavo.”

“No, kdo pa?”

“Jajčja jed. Videl si jo prav razločno, ko je prišla k meni, potem pa je naenkrat izginila.”

Gostilničar napravi najprvo začuden, potem razočaran in navsezadnje jezen obraz in zakliče malemu:

“Hadži ti praviš, da si bil v Meki, mestu preroka?”

“To je istina.”

“Ne verjamem.”

“Ali me hočeš razžaliti?”

“Ne, toda kljub temu ti povem, da ne verjamem.”

“Vprašaj mojega sidija! On ve to jako dobro, ker je bil — — —”

Svareče ga pogledam, da neha v sredi svojega govora. Gostilničar je moslem in ni treba, da bi vedel, kakšne doživljaje smo doživeli takrat v svetišču mohamedancev.

“In če efendi lahko desetkrat dokaže,” odgovori Turek, “ne verjamem kljub temu ne.”

“Toda zakaj vendar ne?”

“Ker pobožen hadži ne bi vlekel pravovernika na tak način za nos. Mislim sem, da si odkritosrčen, dober človek, a sedaj uvidim, da si nepridiprav, ki misli samo na šalo.”

“Slišaj me, ti sin te lepe doline, ali veš, kako se imenujem?”

“Slišal sem.”

“No, kako toraj?”

“Halef.”

“To je ime, po katerem me smejo klicati samo moji dobri prijatelji. Za druge se pa imenujem hadži Halef Omar ben hadži Abul Abbas ibn hadži Davud al Gozara. Zapomni si to!”

“Tako dolgega imena si ne more nikdo zapomniti, vsaj jaz ne.”

“To dokazuje, da je tvoja pamet jako kratka. Toda, če slišiš, kako slavno ime nosim, boš drugače o meni mislil. Jaz sem pobožen sin svojega preroka; toda vem tudi, da se ni treba vaditi celo življenje v molitvi. Alah hoče, da se njegovi otroci veselijo. Toraj ni greh, če se kdo šali, če s tem nikomur ne škoduje. Če me pa vsled take šale imenuješ nepridiprava, je to pravzaprav razžaljenje, ki se da oprati samo s krvjo. Ker pa si naš gostitelj in ti moramo biti hvaležni, hočem požreti jezo in ti odpustiti.”

To pove tako smešno, da se mora gostilničar smejati. Zatoraj tudi ne traja dolgo, pa se sprijaznita.

“Ali imaš tudi ti mojo vero za neumno?” me vpraša zadnje imenovani.

“Ne! Če veruje človek pravo ali nepravo, mi je oboje jako resno. Mogoče vidim starega Mibareka, in je mogoče, da si vstvarim sodbo. Kje pa pravzaprav stanuje?”

“Na gori.”

“Mogoče celo pri razvalini?”

“Ne samo pri razvalini, ampak celo v nji.”

“To je — da, to je seveda jako zanimivo. Zakaj pa je šel gori?”

“Da bi pregnal zle duhove.”

“To se mu pa žal ni posrečilo.”

“In vendar!”

“Saj prihajajo še vedno in zavijajo ljudem vratove na hrbet.”

“Samo nekaj izmed njih. Duhovi so jako mogočni. Nikdo, tudi stari Mibarek, jih ne more takoj odgnati, in to tudi radi tega ne, ker je samo jedna noč v letu v kateri se lahko duhove premaga.”

“Ktera noč je to?”

“Jaz ne vem. V vsaki taki noči se je starcu posrečilo, da je premagal jednega duha, toraj vsako leto jednega.”

“To je toraj skupaj šest?”

“Da. Če jih hočeš videti, ti jih pokažejo.”

“Kaj se jih tudi lahko vidi?”

“Seveda, njih trupla.”

“Potemtakem so imeli duhovi tudi trupla?”

“Da, ker drugače se ne bi mogli prikazati nobenemu umrjočemu! Navadno nimajo telesa, toda takrat, če se hočejo storiti vidne, ga rabijo, in v takem telesu se jih lahko vjame, če se zapre vse odprtine, da ne morejo zopet na prosto.”

“To mi je novo. Pogledal bodem prav gotovo trupla teh duhov.”

“Jaz te bodem peljal. Tudi na goro in v razvaline grem s teboj, če zahtevaš, a samo po dnevu. Po noči me ne spravi noben človek.”

“Mogoče tudi ne bode nobeden zahteval takega junaštva od tebe. Toda, vprašati te imam še nekaj drugega. Ali si že bil katerikrat v Radoviču?”

“Da, mnogokrat in tudi še dalje.”

“Ali poznaš kraj Zbiganci?”

“Bil sem samo enkrat tam za jedno samo uro. Majhno gnezdo je, ki leži med dvema rekama.”

“Poznam obe vodi. To ste Bregalnica in Sletovska. Ali poznaš kaj ljudi tamkaj?”

“Malo.”

“Mogoče mesarja Čuraka?”

“Tega ne poznam.”

“To je škoda!”

“Zakaj, efendi?”

“Rad bi te po njem vprašal.”

“To lahko storimo v Ostromdži. Našel bodem pač kacega, ki ga pozna.”

“Prepusti to raje meni. Vprašati se mora jako previdno in nikdo ne sme vedeti, da se za njega zanimam. Tam, v bližini Zbigance mora biti neki kraj, ki se imenuje Žutova koča. Ali si mogoče že slišal to ime?”

“Zdi se mi, a se ne morem natanko domisliti.”

“Potem naj bode tako, kakor da bi te nič ne vprašal.”

“Ali je mogoče v zvezi s kako skrivnostjo?”

“Na vsak način.”

“Glej, glej, toraj imaš tudi ti skrivnosti! Toda zadržuješ se in jih ne izpoveš. Če pa pripovedujem svoje, se mi smejite, kakor na primer preje, ko sem govoril o starem Mibareku.”

“To vendar ni bila nobena skrivnost, ampak čisti čudež.”

“O, teh se lahko še mnogo na njem opazi. Tako je na primer tako suh, da se sliši klopotati njegove kosti, kadar hodi.”

“Nemogoče!”

“Govorim resnico. Vsakdo je že slišal.”

“Tudi ti?”

“Tudi jaz s svojimi lastnimi ušesi.”

“Radoveden sem, če bodem tudi jaz slišal klopotanje njegovih kosti.”

“Prav gotovo, če bodeš dobro pazil.”

“Kako se pa oblači?”

“Okolu golega telesa ima obvezan pas, star, prostoren kaftan, v katerem je veliko, veliko žepov, krije njegovo telo, in okolu glave ima ovito staro ruto.”

“Ali ne nosi čevljev, ali sandal?”

“Nikdar, tudi po zimi ne.”

“Kakor se vidi, ni prijatelj katerikoli luksusa ne. — Kaj je to? Tukaj se mora nekdo skrivati.”

Prišli smo v pokrajino, redko obraščeno z grmičevjem. Moj konj je začel na ta način sopsti, kar je vedno gotovo znamenje, da je kak tuj človek v bližini.

Obstanem in pogledam okolu. Nikogar ne morem videti. Tudi drugi obstojijo.

“Jezdimo dalje,” meni Turek. “Kaj nas to briga, če je kdo tukaj?”

“Mogoče nič, mogoče pa tudi. Jaz sem navajen, vedeti, koga imam za seboj.”

“Potem hočeš menda celo iskati?”

“Moj konj mi bode povedal.”

“Alah! Ali ga bodeš vprašal?”

“Na vsak način.”

“In on odgovori?”

“Natančno in razločno.”

“Kakor balimska oslica! Kak čudež! In mojim čudežem niste hoteli verjeti!”

“To ne bode nikak čudež, ker konj mi ne odgovori v mojem, ampak svojem jeziku, kar bodeš takoj videl Pazi!”

Seveda govorimo tiho. Naženem konja nekoliko korakov naprej, in uboga me, ne da bi se zoperstavljal. Tudi na levo se pusti radovoljno obrniti. Ko ga pa obrnem proti desni, začne zopet sopsti, migati z ušesi in otepavati z repom.

“Vidiš!” pravim krčmarju. “Tukaj na desno je nekdo, kar mi je konj povedal. Pogledati hočem, kdo je.”

V pričakovanju, da zagledam kakega postopača, naženem konja skozi grmičevje. Kmalu opazim moža, kterega je začutil moj konj. Oblečen in oborožen je kakor kavas in leži prav udobno na mehki travi in kadi svoj čibuk. Po njegovi, zadovoljnost izražajoči vzunanosti je videti, da živi z Bogom, svetom in pač tudi samim seboj v najlepšem prijateljstvu. Celo pogled na pet oboroženih možkih ga ne spravi iz ravnotežja. Gotovo smo ga motili v prav globokem čefu.

“Alah bodi s teboj!” ga pozdravim.

“In z vami!” odgovori.

Vidi namreč tudi druge, ki mi sledijo do njega.

“Kdo si ti prijatelj?” ga vprašam.

“Ali ne vidiš?”

“Kavas?”

“Da, policaj padišaha, kteremu je cel svet pokoren. Alah naj ga blagoslovi!”

“Prav tako! Potem pade tudi na tebe del blagoslova.”

“Toda slabo! In še to delce se točno ne izplačuje.”

“Kje si nastavljen?”

“V Ostromdži.”

“Koliko tovarišev imaš tam?”

“Še devet.”

“Potem vas je deset kavasov. Ali imate veliko opraviti?”

“Jako veliko. Ljudstvo je slabo. Dela nepravilnih nas ne puste v miru in nas ne pustijo spati. Hitimo noč in dan, da vjamemo hudodelce.”

“Da, mi smo te ravno prekinili pri tem trudapolnem delu.”

Toda ta ironija ga ne spravi v zadrego, ampak odgovori:

“Letel sem, da sem se potil, seveda samo v mislih. Misli so hitrejše kakor človeške noge. Zato naj se raje s temi hodi, kakor z nogami. Potem ne more nobeden hudodelec ubežati.”

“To je mnogovredno naziranje tvojega poklica.”

“Da, jaz vzamem vse za resno, ker to je moja dolžnost.”

“Toraj ti si za nekomu tekell?”

“To sem storil.”

“Za komu pa?”

“Ali te to kaj briga?”

“Ne.”

“Zakaj potem vprašuješ?”

“Ker se mi dopadeš in ker si filozof, od kterega se lahko kaj nauči.”

“Ne vem natanko, kdo je ta Fajlesuf, toda enkrat sem ga že moral videti. Iz tvojih besed je lahko spoznati, da je pameten in izboren človek, ker praviš, da se od njega lahko kaj nauči. Zato me veseli, da mi daš čast s tem, da me njemu primerjaš. Ti imaš fine lastnosti in prav izvrsten način življenja. Ali si od tukaj?”

“Ne.”

“Od kodi pa?”

“Iz ptuje dežele, ki leži daleč od tukaj na zapadu.”

“Ah, poznam jo! Imenuje se Indija.”

“Ti si izvrsten geograf; toda mislim, da je zapad drugje.”

“Ne, zapad je v Indiji. To je jedina dežela, kjer je lahko zapad, ker drugje ni prostora za njo. Toda, če nisi od tukaj, je moja dolžnost, da te vprašam po potnem listu. Ali ga imaš?”

“V žepu.”

“Pokaži mi ga.”

Ker mož pri tem povelju mirno naprej leži in kadi svojo pipo, mu odgovorim:

“Ali nočeš priti k meni, da ga vidiš?”

“Ne, to se ne spodobi.”

“Zakaj ne?”

“Svojega ponosa ne smem razžaliti.”

“Res je! Jaz svojega tudi ne.”

“To je pa vprašanje, kateri obeh je večji. Na vsak način moj.”

“Kako to?”

“Prvič sem policaj, ti si pa ptujec. Drugič leži tvoja domovina na napačnem zapadu, zato moram misliti, da je pri vas vse napačno, toraj tudi tvoj potni list. Da pa pogledam napačen potni list, ne dvignem niti prsta, kaj šele sebe samega.”

Glasno se moram zasmejati.

“Ti si uradnik, ki mu ga ni para,” odgovorim. “Tvoji nazori o dolžnostih so tako izvrstni, da je meniti, da ti jih je prerok sam narekaval.”

“Če tako misliš, potem stopi raz konja in se izkaži.”

Res stopim doli, mu ponudim srebrni novic in pravim:

“To je moj potni list.”

Ogleduje denar, naredi prijetno iznenaden obraz, vzame prvikrat pipo iz ust in pravi:

“Dva pijastra! Ali je to res?”

“Saj vidiš.”

“To se mi še ni primerilo v celem svojem življenju, niti v Štambulu ne. Gospod, tvoja olika je še veliko večja, kakor sem skraja mislil. Dosegel si najvišjo stopinjo olike in vsi raji ti bodo nekoč odprti!”

“Potem si mnenja, da je moj potni list dober?”

“Jako dober. Ni ponarejen, kakor sem sprva mislil. Ali se tvoji spremljevalci ne bodo tudi izkazali?”

“To ni potrebno.

“Na kak način da ne?”

“Le poglej moj potni list natančneje! Izstavljen je za vse.”

“To ni dobro. Padišah je izdal povelje, da se mora vsakdo s takim potnim listom izkazati.”

“Mogoče pozneje. Ti si bil toraj v Štambulu?”

“Več let.”

“Koliko časa si tukaj?”

“Dva tedna.”

“Potem je razumljivo, da ne poznaš mojih spremljevalcev, ki so iz okolice.” Pri tem pokažem na gostilničarja. “Vidiš toraj, da nismo vsi ptuji. Ali nam dovoliš, da odjezdimo naprej?”

Nasprotno s svojim vprašanjem je moj namen, še ostati. Odgovori mi, kakor sem pričakoval:

“Jako rad. Toda če hočeš, lahko še nekaj časa ostaneš. Rad se razgovarjam z ljudmi, katerih obnašanje me veseli.”

“Jaz sem tudi o tvojem razveseljen. Ali smem mogoče vedeti, kdo je bil oni, za katerim si prej v mislih tako hitro tekkel?”

“Rad bi ti storil to uslugo, toda težko govorim.”

“Tega ne opazim.”

“O vendar! Če se v mislih tako leta, se poti in pljuča zgube sapo. Ali nimaš nič, da bi si ohladil vroči jezik?”

Dobro ga razumem, a kljub temu vprašam:

“Kaj rabiš najraje?”

“Mrzlo kovino, na primer srebro. To hladi izborno.”

“Kako veliko mora biti?”

“Komad za pet pijastrov.”

“Potem ti lahko pomagam. Tukaj je jeden!”

Vzamem pet pijastrov in mu jih dam. On jih vtakne v žep, mesto, da bi si jih položil na svoj vroči jezik, in reče:

“Sedaj lažje govorim, kakor prej. To je čudno. Kdor ne ve, tudi ne more razumeti. Če se mora čakati več mesecev, da se dobi svojo plačo, postane jednemu življenje in govorjenje težko, posebno, če se mora tako skakati, kakor jaz. Moram vjeti namreč tri hudodelce in ne samo jednega.”

“To je seveda veliko zahtevano!”

“Tako veliko, da ležim že od jutra tukaj in premišljujem, kako bi začel, da bi vjel lopove. Ali ni to slabo?”

“Prav slabo.”

“Vendar upam, da mi pade te dni kaka dobra misel v glavo.”

“Ali ne bodo sklepali, da si za hudodelci?”

“Saj to sem tudi!”

“Da, v mislih! Toda mislili bodo, da jih zasleduješ tudi z nogami.”

“Ne, to ne misli noben pameten človek. Če bi danes od jutra letal brez počitka, bi bil izmučen in truden in hudodelcev le ne bi ujel. Raje sem se vlegel semkaj in premišljeval, kako daleč so že prišli.”

“Ali ne veš, kam so utekli?”

“Kako morem to vedeti?”

“Niti smeri?”

“Povedali so mi, da so se obrnili proti Dorijanu. Kdor je pa dosti pameten, si mora reči, da se niso izdali, kam so se po končanem hudodelstvu obrnili.”

“Imaš popolnoma prav, Toda ali nisi dobil nikakih migljajev?”

“Pač! Jezdijo na belcih in so vkradli sto funtov in nekaj zlatnine. Sedaj mislim ravno na to, kako bi s pomočjo teh belcev in sto funti dobil rokovnjače.”

Govori s tako smešno samo-ironijo, da bi se skoraj glasno zašmejal. Vprašam ga dalje:

“Potem so tudi tvoji tovariši s tem zaposleni, da mislijo na te belce?”

“To jim ne pade v glavo, ker nič ne vedo o celi stvari.”

“Ali jim ni povedal policijski prefekt?”

“Ne.”

“Toraj jih ni poslal za tatovi?”

“Ne.”

“Toda to bi moral vendar storiti.”

“Misliš? On je družega mnjenja. Poklical je mene, ker sem namreč najboljši in najbistroumnejši sledilec, in mi je dal šest dni časa, da premišlujem zadevo. Toda jaz upam, da bom prej gotov. Zato sem šel v samoto in resno premišlujem. Moji tovariši niso nič zvedeli, ker se itak ne sme nič vedeti. Če zvedo tatovi, da smo za njimi, bežijo vedno dalje in mi se lahko obrišemo pod nosom.”

“Če pa do tega časa denar zapravijo?”

“Potem je tako Alahova volja in noben pameten človek ne more nasprotovati.”

Opazim med pogovorom, da je moj gostilničar jako razburjen. In kaj bi ne bil! Bil je popolnoma prepričan, da se vsa policija mučno trudi, da bi mu zopet pomagala do vkradenega denarja. Sedaj pa mora v svoje začudenje videti in zvedeti, da je samo en kavas podučen. In ta edini ima rok več dni, ne da bi pripeljal tatove, ampak da zadevo — premišljuje.

In ta se je podal v samoto in vodi po čibuku oslajšano idilično življenje. Leti, kakor se udobno izjavi, v mislih za tatovi.

To je okradenemu preveč. Večkrat se je hotel vdeležiti pogovora, toda moji proseči pogledi in migljaji so ga zadrževali. Sedaj pa ne more svoje jeze več krotiti. Skoči s konja, stopi k še vedno na travi ležečemu in kadečemu kavasu in zakliče:

“Kaj praviš? Alah hoče tako?”

“Da,” odgovori vprašani nič hudega ne sluteč.

“Da se denar porabi?”

“Če zgine, potem je tako hotel.”

“Tako! Lepo! Izvrstno! To je krasno! Ali veš, kje je bilo vkradeno?”

“Mislim, da v Dabili.”

“To tudi jaz mislim. In komu?”

“Nekemu možu, ki se piše Ibarek.”

“Ali ga poznaš?”

“Ne.”

“Po em ga bodeš spoznal!”

“Seveda! Kadar mu pripeljem tatove.”

“Ne! Takoj tukaj ga bodeš spoznal! Poglej me! Kdo sem jaz?”

“Me nič ne zanima. Sploh pa, kaj te ta zadeva briga?”

“Veliko, prav veliko! Jaz se imenujem Ibarek. Jaz sem mož, kterega so okradli!”

“Ti?” vpraša kavas ves začuden, ne da bi se premaknil le za colo.

“Da, jaz!”

“To je dobro! Veseli me! Povedati ti imam nekaj zelo važnega.”

“Kaj pa tacega?”

“Hrani v prihodnje denar tam, kjer ga ne more dobiti nikak tat.”

“Mašalah! Kak človek! Kak mož! Efendi, kaj praviš ti na to? Kaj naj storim?”

To jezno vprašanje je stavljeno meni, toda ne pridem do odgovora. Moj mali Halef se ni malo jezil o vedenju in ravnodušnosti policaja. Sicer ga cela stvar nič ne briga, a je preveč kolerično navdahnjen človek, da bi mogel mirno gledati. Dalj časa že se je nemirno premikal v sedlju. Sedaj pa skoči raz njega in odgovori mesto mene:

“Kaj naj storiš? To ti hočem takoj pokazati!”

Tesno stopi h kavasu in jezno zakriči nad njim:

“Ali ne veš, kako se mora obnašati napram tujemu, visokemu efendiju in njegovim spremljevalcem?”

“To vem prav dobro. Zakaj kričiš name?”

“Ker ravno ne veš in ker ti hočem pokazati. Takoj vstani!”

Z zapovedajočim glasom mu to pove. Varstveni mož pa se mu zaničljivo nasmeji, zmaje z glavo in odgovori:

“Kaj praviš, ti majhen mož?”

To je seveda veliko razžaljenje za malega hadžija. Malega se še ni pustil nikdar nazivati.

“Kaj sem jaz?” vpraša jezno. “Majhen mož? Pokazati ti hočem, kako visok in dolg sem, če meriš zraven moj bič. Vstani, drugače ti pomagam!”

Potegne bič izza pasa.

Sedaj se vendar omaje ravnodušnost kavasa. Vsede se, dvigne grozeče roko in pravi swareče:

“Deni bič vstran! Kaj tacega ne prenesem, pritlikovec!”

“Kaj? Tudi pritlikovec sem? O, pritlikovec ti takoj dokaže, da lahko preneseš bič. Tukaj — tu — tu — tu — tu — tu — tu —!”

Dvigne bič in pri vsakem “tu” ga oplazi z njim po hrbtu.

Nekaj trenutkov še obsedi, kar otrpnjen začudenja o predrznosti hadžija. Potem pa bliskoma vstane, zarjove jeze, kakor bik, in se vrže s pestmi na Halefa.

Jaz obstanem popolnoma mirno, z roko naslonjen na sedljo svojega konja. Kavas je močan človek, toda niti ne zmislim se, da bi pomagal Halefu. Poznam ga predobro. Če je vzel kako stvar v svojo roko, oziroma na bič, jo je speljal tudi do konca. Vsako vmešavanje kacega drugega bi ga razžalilo. In da ima kljub svoji majhni postavi več moči, in seveda veliko več gibčnosti kakor kavas, sem prepričan.

Ta se hoče vreči na njega, toda že pri prvem koraku se mora vstaviti, ker mali ga sprejme z križnimi udarci, ki padajo tako hitro, da tvori bič takorekoč zid, skozi kterega se sovražnik ne more preriti. Udarci padajo po njem kakor toča: po hrbtu, na rame, na roke, po strani na boka in noge. Mož je od udarcev kar obsut. In pri vsem tem se varuje mali, da bi ga zadel v obraz, sploh na glavo.

Kolikor manj se more kavas braniti, toliko glasneje je njegovo vpitje. Slednjič stoji popolnoma tiho, prevzema udarce, ne da bi se kaj premaknil in rjove zraven, kakor tiger.

“Tako!” vzklikne slednjič Halef, in povesi bič. “Sedaj imaš plačilo za dober svet, kterega si dal preje okradenemu. Če imaš količkaj pameti v možganih, si zapomni; plačilo sledi takoj. In če me hočeš še enkrat imeti za pritlikaveca, stori hitro. Sedaj imam ravno še čas, izplačilo nadaljevati!”

Kavas nič ne odgovori in se kar zvija bolečin, ktere čuti. Njegovi pogledi visijo jezepolni na malemu. Samo nekaj nerazumljivih glasov se mu izvije. Konečno se pa menda domisli na prej omenjeni ponos in dostojanstvo svojega poklica. Visoko se dvigne in zakliče:

“Človek, ti moraš biti nor! Kako se podstopiš tepsti kavasa padišaha?”

“Tiho bodi! Podstopil bi se pretepsti padišaha samega, če bi se predrznil obnašati napram nam tako, kakor si se ti. Kaj pa si pravzaprav? Vojak, policaj, slug vsacega podložnika! Druzega nisi nič, popolnoma nič!”

Vidi se mu, da bi ga najraje zopet začel pretepavati. Toda do tega ga pretepeni ne pusti priti in odvrne:

“Le psuj! Mene ne moreš razžaliti. Zapovedano nam je, pregledati ljudstvo, če — —”

“Kako ljudstvo?” ga prekine Halef. “Ali smo mi mogoče ljudstvo?”

“Kaj pa?”

“Kaj pa? Ali si slep? Poglej me! Ali se mi ne vidi, kdo sem?”

“Jaz ne vidim ničesar.”

“Potem si res slep in neumen. Povedati ti hočem, kdo sem. Jaz sem nameč hadži Halef Omar ben hadži Davud al Gozara! Kako se pa imenuješ ti?”

“Selim.”

“Selim! Drugače ne?”

“Kako naj se imenujem še drugače? Selim zadostuje.”

“Selim zadostuje! Da, tebi zadostuje, tebi, ki si kavas in nič druzega!”

“Policaj najbrže ne ve, da imajo prosti Arabci navado, lastnemu imenu pridejati tudi imena svojih prednikov. Čim dalje je ime, tem večji je ponos, s kterim ga nosi dotičnik.

“Al meniš, da kavas ni prav nič?” vpraša.

“Molči!” mu zapove mali. “Kavas, ki se imenuje samo Selim, ne sme govoriti. Poglej semkaj, kaki ljudje stoje tukaj!”

Pokaže na Omarja in nadaljuje:

“Ta je Omar Saban If el habadži, ben Abu Muza Džafar es Sofi Otalan ibn Avicena Ali Nafis abu Mervan el Hegali!”

Potem pokaže na Oškota in pravi:

“In ta slavni vojščak se imenuje Oško Obd el Latif Mefari ben Mohamed Hasan el Džazeris ibn Vahab Alfirat Biruni el Seirafi! — Ali veš sedaj?”

Na vso moč se moram zadrževati, da se na vso moč ne zakrohočem. Oba se sploh tako ne imenujeta, toda da bi kavasu imponiral, je imenoval hadži množico imen in prednikov, o katerih Oško in Omar celo življenje nista imela niti pojma.

In vendar pravi s tako resnostjo, in arabska imena se zlivajo s tako hitrostjo iz njegovih ust, da stoji policaj kakor otrpnen, kakor, da je vsako ime kroglja, ki ga zadene.

“Odgovori vendar!” kriči Halef ves razburjen. “Ali si zgubil govor, človeče, ki se zadovoljiš z imenom Selim? Ali nimaš nobenega drugega imena in nič prednikov? Kako se je imenoval tvoj oče, stari oče, oče starega očeta? Ali niso nič storili, ali so bili hudodelci in strahopetci, da se sramuješ povedati njih imena? Ali pa mogoče sploh nisi bil rojen in si lepega dne zlezel iz kake mišje luknje. Poglej nas v oči! Tukaj stojijo ljudje!”

Kavas še vedno ne ve, kaj bi odgovoril. Predbacivanja malega padajo na njega kakor toča.

“Poglej tegale!” pravi Halef in pokaže na gostilničarja. “Ni Arabec ampak Turek, in vendar se ne imenuje samo Selim, ampak Ibarek el konadži, Ibarek, gostilniški oče. Ukradeno mu je bilo sto funtov. Kaj pa bi lahko kdo vkradel tebi, ki nimaš nič drugega kakor ime Selim?”

“Oho!” odgovori konečno tako zaničevani kavas. “Tudi jaz nisem berač. Jaz imam svojo službo in — — —”

“Službo! Molči o svoji službi! Koliko zaleže, smo videli. Zdi se mi pa, da obstoja v tem, da polegaš na travi in da kradeš Alahu dneve in tedne. Toda jaz bodem vam lenuhom pokazal. Šel bodem k prefektu in mu dal piti živo srebro, da bode migal z vsemi prsti! Zapovem ti, da takoj vstaneš in se podaš v mesto. Če v pol ure nisi pri prefektu, te pustim v najgloblji vodi vtopiti in povrh še s kanonom ustreliti. Mi odidemo sedaj. Toda ne misli, da sem ti dal to povelje v šali! Mislím resno, kar bodeš že še izvedel!”

Kavasu ostanejo začudenja usta odprta.

“Kaj?” izusti. “Zapovedati mi hočeš, ti?”

“Da, ali nisi slišal?”

“Ali mi imaš kaj za zapovedovati?”

“Kako vprašanje! Seveda moraš ubogati, saj si samo Selim, brez-imnež, medtem ko sem jaz hadži Halef Omar ben hadži Abul Abbas ibn — — —”

“Stoj, stoj!” ga prekine kavas in si zatisne ušesa z rokami. “Tvoje ime je tako dolga kača, da se je bati, da ga ne stisne. Da, grem v mesto in to takoj, toda ne, ker si mi ti zapovedal, ampak, da te naznam prefektu. Tepel si služabnika padišaha. Zato dobiš kazen, kakoršno že tukaj nobeden ni dobil.”

Pobere svoje stvari po tleh in zgine za grmovjem. Ali se je bal zopetne jeze malega Halefa, ali ga žene želja po maščevanju? Najbrže oboje.”

“Sedaj beži!” meni Halef zadovoljno. “Kako sem izvršil svojo stvar, sidi?”

Pogleda me v pričakovanju, da ga pohvalim. Toda mesto pohvale, ga prav občutno okregam.

“Slabo, prav slabo si naredil. Veliko neumnost si že naredil, a tako velike, kakor to, še ne.”

“Sidi, ali misliš resno?”

“Popolnoma resno.”

“Toda, ta človek je vendar zaslužil kazen!”

“Ali je tvoja dolžnost ga kaznovati?”

“Kterega pa?”

“Njegovega predpostavljenega.”

“O, Alah! Če bi ga hotel ta pretepavati, bi prav gotovo oba zraven zaspala. Ne, kdor hoče ravnati, mora ravnati hitro! Ta človek je ležal pred nami, kakor da bi bil stari oče padišaha, kterega morajo vsi verni in neverni podložniki častiti. V tej zabavi sem ga jaz motil.”

“Ne da bi mislil na posledice.”

“Kakšne posledice? Če nas zatoži prefektu, se prav lahko zgodi, da pokusi tudi ta moj bič.”

“Halef, sedaj je pa dovolj! Mož je zaslužil kazen, to je res. Toda ti bi moral čakati, kaj bom jaz ukrenil. Ne vemo, kakim nevarnostim smo izpostavljeni, in radi tega je bila velika nespamet, da smo prišli sedaj v sovražstvo še s policijo. Jaz sem se iz moža norčeval, kar bi moral tudi ti storiti. Mesto tega si ga pretepel. Tega ti nisem zapovedal in se za posledice ne bom brigal. Mene cela stvar nič ne briga. Glej sam, da se rešiš iz te zadrege!”

Stopim na konja in odjezdim in drugi mi sledijo redkobesedno. Posebno Halef pobeša glavo. Začne se mu svetliti, da nas je spravil v veliko škodo.

Turek, ki ima največ vzroka, da bi se jezil, jezdi molče na moji strani. Šele čez nekoliko časa povpraša:

“Efendi, ali ima lahko res hude posledice za Halefa?”

“Seveda!”

“Toda, ti mu bodeš pomagal?”

“Niti najmanje ne!” odgovorim, ker Halef sliši, kar povem. “Zoperstavljal se je državnim oblastem in telesno poškodoval cesarskega policijskega uradnika. Ne morem ga rešiti, če ga primejo.”

“Potem naj beži!”

“Naj stori, kar je njegova volja. Delal je brez mojega dovoljenja, kakor majhen deček, ki ne more misliti na posledice. Naj pride čez njega kar hoče, jaz mu ne morem pomagati.”

Ni mi lahko, govoriti tako trdo. Mogoče me boli hujše, kakor malega hadžija, toda potrebno je, da mu dam enkrat tak ukor.

Sledil mi je zvesto čez vse nevarnosti, in kake nevarnosti! Kolikokrat je tvegaj svoje življenje za moje! Zapustil je domovino in kar je še več, tudi Hano, cvetlico žen. Moje srce je polno hvaležnosti do njega. Toda, sedaj postaja nepreviden.

Ker se nam je marsikaj težkega posrečilo, ker smo imeli srečo, vedno se izviti iz vseh težkoč, mu je samozavest preveč zrastle. Podoben je malemu psičku, ki ima pogum, skočiti največjemu psu za vrat, četudi bi ga en sam ugriz končal. In ravno sedaj se bližamo nevarni pokrajini Skipetarjev. Zato je previdnost dvojno potrebna.

Na tihem se veselim, da je policaja tako krepko namazal, in samo ob sebi je razumljivo, da sem pripravljen, vse posledice odvrniti. Toda zdi se mi, da je dobro, če mu njegov pogum nekoliko ohladim.

OSMO POGLAVJE.

Svetnik.

Čez nekaj časa pridemo na kusturluško cesto in zavijemo zopet na desno. Bližamo se Strumnici in jezdimo med tobačnimi in bombaževimi nasadi.

Kmalu opazimo pred seboj goro, na ktere pobočju so vidne hiše mesta. Na vrhu gore vidimo temno zeleno drevje, iz katerega gledajo zidovi razvaline.

“To je Ostromdža,” izjavi Turek.

“Tudi Strumnica imenovana, po reki, ki teče mimo mesta,” pristavim.

Sedaj pride Halef na mojo stran. Pogled na mesto ga spravi, da počne misliti na posledice svojega prenačljenega ravnanja.

“Sidi!” začne.

Naredim se, kakor da ne slišim.

“Sidi!”

Neprenehoma gledam proti mestu.

“Ali me ne slišiš — ali me nočeš slišati?”

“Slišim te.”

“Ali meniš, da naj bežim?”

“Ne.”

“Saj tudi ne bi. Raje bi si pognal kroglo skozi glavo. Ali meniš, da se naj pustim od prefekta zapreti?”

“Kakor hočeš!”

“Raje bi pognal kroglo njemu skozi glavo!”

“Potem bi bil šele zaprt.”

“Kaj misliš, da se zgodi?”

“Jaz ne vem. Treba je počakati.”

“Da, počakajmo! Toda, ali me bodeš vzel pod svoje varstvo?”

“Mislim, da stojim jaz pod tvojim. Saj se imenuješ mojega prijatelja in varovatelja!”

“Sidi, odpusti mi. Ti sam si bil vendar varovatelj.”

“Ne, Halef. Velikokrat sem bil pod tvojim varstvom. Tega ti ne pozabim, in zato hočemo videti, če se podstopijo tukaj ljudje, sprijeti se s slavnim hadži Halef Omarjem.”

“Hamdulilah! Alahu bodi hvala! Sedaj mi pade od srca kamen, ki je bil tako velik in težak, kakor ta gora spredaj, ob kateri leži mesto. Vse lahko prenesem, samo to ne, da bi se jezil moj efendi name. Ali si še hud?”

“Ne.”

“Potem mi podaj roko.”

“Tu jo imaš.”

Pogleda me tako udano in zvesto, skoraj bi rekel pasje zvesto, da mi seže globoko v srce. Kako je vendar lepo, če ima človek tako zvestega prijatelja!

Vedno bolj se bližamo mestu. Predno pridemo do prvih hiš — pravilneje rečeno prvih bajt —, opazimo ob potu na kamnu sedečega berača, prava podoba reve in nadložnosti.

Pravzaprav ni prav rečeno, da sedi, ker ne sedi. Leži s sključenim hrbtom na strani, in ima ob sebi berglje. Okolu njegovih golih nog ima ovite cunje, ktere so pritrjene z vrvicami. Njegovo jedino oblačilo je neka stara stvar, napol suknja, napol plašč, ktereга ima ovitega okolu ledij. V to suknjo ali plašč vtika darove, ktere dobi: kruh, sadje in drugo, kar tvori veliko vzboklino na njegovem telesu. Telo je suho in umažano sivorumeneno. Vidijo se mu rebra in naramne kosti mu štrlijo, kakor okostenjaku. Glava je pokrita z razkuštranimi lasmi, ki gotovo že celo leto niso videli glavnika. Obraz je zabuhel, a poteze imajo kljub temu oster izraz. Koža ima modrorudečo barvo, kakor bi bila zmrznjena. Oči mu ležijo globoko v votlinah.

Ta obraz me preseneti, ker leži v njem nasprotje, ki mi takoj pade v oči; vendar ne morem povedati, v kom obstoji to nasprotje. Izraz je blaznega, brezčutnega.

Toda to ne opazim takoj, ampak šele pozneje, ko se vstavimo pred beračem, da bi mu dali malo darilo. Opazujem ga natančno, ker sem zvedel od Turka, kdo da je.

Ko smo bili namreč še oddaljeni in smo ga videli sedečega, pravi gostilničar:

“To je Busra, hromec, o katerem sem ti pripovedoval.”

“Tisti, ki je bil pri sosedu, ko si mislil, da je šel k njemu svetnik?”

“Da, efendi.”

“Ali je potreben darila?”

“Da. Ne more delati, ker nima hrbteničnega mozga več.”

“Potem vendar ne bi mogel živeti.”

“Tega ne razumem. Govori se tako. Hodi po dveh bergljah in vleče noge za seboj. Drugače se ne more premikati. Zraven tega je še blazen in zamore govoriti le nekaj besedi. Vsakdo mu da kako malenkost. Če ostaneš tukaj več dni, ga bodeš večkrat videl.”

“Ali ima sorodnike?”

“Ne.”

“Kje stanuje?”

“Nikjer. Je tam, kjer kaj dobi, in spi, kadar se zgrudi utrujenosti. Reven človek je, kteremu bode dal Alah na onem svetu to, kar mu je odvzel na tem.”

Kruljavec sedi s hrbtom obrnjen proti nam. Ko sliši udarce kopit naših konj, se dvigne težavno s pomočjo svojih bergelj in se obrne proti nam. Sedaj vidim njegov brezizrazen, blazen obraz. Njegove oči so brez pogleda. Mrtve in brezizrazne. Mož je star mogoče kakih štirideset let, vendar je težko, prisoditi mu gotovo starost.

Smili se mi revež in niti ne slutim, v kaki sovražni vlogi bode še nastopil proti nam. Ustavimo se pri njemu. Berač stegne roko in mrmra zraven v enomer:

“Ejlik, ejlik, ejlik — dobrotljivost, dobrotljivost, dobrotljivost!”

Drugi mu nekaj podarijo in tudi jaz mu dam novce za dva pijastra. Skoraj vstrašim se, ker ko mu položim iz konja novce v roko, se stresne njegovo telo, kakor, da bi hotel poskočiti, in iz njegovih, poprej brezčutnih oči me pogleda tako sovražno in jezno, kakor še nikdar ne noben sovražnik. V naslednjem trenutku pa zopet povesi trepalnice in obraz postane zopet popolnoma brezčuten.

“Šikir, šikir — hvala, hvala!”

To je tako čudno, skoraj neverjetno, če ne bi sam tako natančno videl. Kaj ima z mano? Zakaj to nevtemeljeno sovražstvo proti popolnoma tujemu? In ali se lahko posveti iz teh oči tako intenziven pogled sovražtva, če je človek res blazen? In zraven imam nejasno čustvo, da sem ta obraz že enkrat nekje videl. Toda kje? Ali se ne motim? Ali ni tako, kakor, da je tudi on mene spoznal?

Jezdimo dalje, jaz za drugimi, nehote se obrnem nazaj in ga še enkrat pogledam.

Kaj je bilo to? On ne čepi več tako slabotno na kamnu. Krepko sedi in vihti z desno bergljo grozeče proti nam? Nam? Mogoče samo meni!

Skoraj me prime bojazen. Človek izgleda v tem trenutku ravno tako, kakor pravcati satan. Da, satansko izgleda njegov obraz. Dozdevati se mi počne, da sem ga že nekje videl. Orižtalsko mesto — strašna gnječa — kričanje in rjojenje — tisoč rok se stega po meni — ali mogoče v Meki — fantasmatična podoba zopet izgine in jaz vem ravno toliko, kakor porej.

“Ali ta berač res ne more iti?” vprašam Turka.

“Samo s pomočjo bergelj,” odvrne. “Noge mu visijo kakor cunje od telesa.”

“Ali tudi ne more po konci sedeti?”

“Ne. Saj nima hrbteničnega mozga.”

Kaka neumnost! Saj sem ga videl vendar pravkar energično sedečega, toda to raje zamolčim, ker nočem razodeti moslemu svojo skrivnost, katero seveda sam ne vem, ampak samo slutim.

Kmalu pridemo v mesto. Vprašam Turka po že omenjenih gorkih vreleih in zvem od njega, da se res nahajajo, a ne v taki meri, kakor sem pričakoval. Svoječasno je obilo vode dotekalo, ki je pa zopet usahnila. Časih je bilo vode v izobilju, časih pa je dotok popolnoma prenehal. Sedaj je pa le še jako slaboten.

Ko imamo prve hiše, ali bajte mesta pred seboj, pravi gostilničar:

“Ali te mogoče veseli, da si takoj ogledamo gorke vrelece?”

“Ali ležijo ob potu?”

“Ne. Toda samo nekaj korakov imamo jezdit, da pridemo k njim.”

“Toraj nas pelji tja!”

Zavije v stran in jezdimo mimo bajt in okolu njih ležečih vrtov, ki pa pravzaprav ne zaslužijo tega imena.

Glasno kričanje ženskega glasu začujemo.

“To je vrelec,” pritrdi naš vodnik.

“Ob katerem se tako kregajo?”

“Da. Vedeti moraš namreč, da mislijo, da je voda jako dobra proti gotovim boleznim. In če je pride malo, se kregajo ženske, ki pridejo po njo.”

Zavijemo okolu nekega oleandrovega grmovja in se ustavimo pred toplicam.

Dno vrelea ima okreno barvo, iz česar sklepam da vsebuje voda tudi železo. A danes je je le malo. Pride iz okrogle vdrnine, na katere dnu je tudi rudeče blato. Ker so tla okolu vrelea močno razhojena, sklepam, da je ta kraj jako pridno obiskovan.

Okolu ležijo kamni, katere se je gotovo prineslo, da služijo kot sedeži.

V tem trenutku so same tri osebe navzoče in sicer ženskega spola: dve ženi in mala deklica, okolu osem let stara.

Jedna žensk je še precej dobro, če tudi nesnažno opravljena in je precejšnje obilnosti. To je ona, katere kričeč glas smo slišali. Obrnjena je z hrbtom proti nam, in ker še vedno kriči, ne opazi našega prihoda.

Pred njenimi nogami leži nekaj cap in star vrč, katerega ročaji so odlomljeni. Vrč je prevrnjen in iz njega leze debela, sivorujava masa, ki ne izgleda nič kaj okusno.

Druga žena sedi na kamnu. Oblečena je le z ubožnim, temnim krilom in okolu gorenjega života ima ovito staroversko ruto, ki zakriva tudi roke. Drugače izgleda še precej snažno, veliko snažneje, kakor druga, katere se mora, po obleki sodeč, nahajati v boljšem položaju. Njen obraz je suh in revščina ji je v njem začrtana. Otrok na njeni strani je zavil v revno srajco, ki je pa snažno omita in celo obeljena.

Jezljiva debeluhinja govori jezne besede tako hitro, da se ji komaj sledi. Samo dvojno močno povdarjene glavne besede so razumljive. Toda tudi noben hlapec ne bi mogel izustiti krepkejših izrazov, kakoršnjih se jih ona poslužuje. In zraven tolče s pestmi enkrat ženo, in zopet joka-jočega otroka.

Druga žena se premakne, ko nas ugleda in tudi Xantipa se obrne.

Sveta nebesa! Kak obraz zagledam! Močno tetoviran Avstralec bi bil ideal lepote proti njej. Vzrok je ta, ker si je babura namazala obraz z neko debelo, rudečo maso. Izgleda strašno. Ko nas ugleda, stopi nazaj od drugih in ustavi tok svojega govora.

“Mir bodi z vami!” pozdravim.

“Na večne čase, amen!” odgovori.

Te besede me prepričajo, da imam pred seboj Bolgarko grške vere.

“Ali je to vrelec, kjer se zadobi zdravje?”

“Da, gospod, ta vrelec je slaven v celi deželi in še izven nje.”

In začne pripovedovati na stotine bolezni, proti katerim se dobi kaj olajšavo, in ravno toliko čudežev, ki so se baje že na tem kraju zgodili.

Razvije talent govorništva, ki me kar preseneti. Besede se ji kar izlivajo iz ust in ne dobim niti tisočino sekunde presledka, katerega bi lahko porabil, da bi ji segel v besedo. Ne preostaja mi družega, kakor da jo pustim izgovoriti, kar se pa zgodi šele čez dolgo časa, ker me vprašuje po neštevilnih boleznih, katere bi me lahko semkaj prignale. A odgovora niti ne počaka.

“O, Alah, Mašalah! Valah ve Alah!” vzklikuje Halef enkrat za drugim, ter sklepa roke.

Žena menda misli, da ti vzkliki ne veljajo njenemu govoru, ampak naštevanim dobrotljivostim vročega studenca. Radi tega nadaljuje še bolj goreče. Da bi jo spravil k molčanju, dotaknem z ostrogami trebuha konja. Tega ni navajen, in se spne na zadnje noge.

Govornica preneha v svojem govoru, skoči nazaj in zakriči strahu. To uporabim, da pridem k besedi.

“Kako se imenuješ?” vprašam.

“Nohuda. Rojena sem v Dobrenici, kjer je bil tudi moj oče rojen. Moja mati je umrla kmalu, ko sem se narodila. Moj stari oče je bil —”

Zopet pustim, da se konj spne, ker se bojim, in ne brez vzroka, da me hoče seznaniti z vsemi mogočimi predniki in njih lastnostmi. K sreči se vstavi in jaz sem tako hladnokrven, da porabim to priložnost z vprašanjem:

“Draga Noduha, moram ti povedati, da sem prišel semkaj radi nekega glavobola. Čutim namreč — —”

“Glavobol?” mi pade brzo v besedo. “Gospod, to je dobro, to je prav, da si prišel semkaj! Če bi vedel, koliko različnih glav, tisoče naštevilo, je — — —”

Konj se zapodi sedaj proti njej, da zopet preneha. Jaz izjavim::

“Moj glavobol je tako hud, da mi dela bolečine celo poslušanje človeškega glasu. Bodi toraj tako dobra, in govori le to, kar te bodem vprašal. Na tvojem obrazu vidim, da prebiva usmiljena in nežna duša v tvojih prsih; zatoraj mislim, da uslišiš mojo prošnjo.”

Menda sem zadel pravo, ker položi obe roki na srce in odgovori s tihim glasom:

“Gospod, to je res; ti imaš prav. Molčala bodem, kakor bi že ležala v grobu. Odgovarjati hočem samo na tvoja vprašanja. Ti si spoznal moje nežno, usmiljeno srce. Tvoja uboga glava ne bode trpela radi mene.”

Mali hadži naredi strašno hud obraz, kakor vedno, če se mora na svojo moč zadrževati, da se ne bi na vso moč zakrohotal. Tudi drugim je videti, da le s težavo premagujejo smeh.

“Najprvo te moram prositi odpuščanja, ker sem vas motil, ljuba Nohuda. Bile ste prav v živahnem pogovoru. Kaj pa je bil predmet tega?”

Njene oči se znova jeze zasvetijo. Vidi se ji, da hoče zopet prepir. Zato se zagrabim žalostnega obraza za glavo.

“Ne skrbi, gospod!” pravi tiho. “Nočem se zopet prepirati in ti hočem samo povedati, da smo se o tem pogovarjale.”

Pokaže na vrč.

“Kaj je to?”

“Moj vrč.”

“Ali ga rabiš tukaj pri vrelcu?”

“In še kako!”

“Zakaj obiskuješ vročo vodo?”

“Zakaj? Vardur gendželme — ker pomlaja!”

“A tako! Ti se hočeš pomladiti? Saj tega ne potrebuješ.”

“Ali meniš? Ti si jako dobitljiv. Če bi bil vendar tudi moj mož tega mnenja! Sedaj veš, da se imenujem Grah. On pa me že dolgo časa ne kliče drugače, kakor stara lupina. Ali ni to trpko?”

“Mogoče pa ne misli tako hudo. Besedo rabi menda kot prijaznost.”

“O ne! Poznaš ga premalo. On je barbar, neprijazen človek, tiran — — —”

Zagrabim se za glavo.

“Prav imaš,” meni. “Ne smem glasno govoriti. Toda pokazati mu hočem in dokazati, da nisem nikaka stara lupina. Zato grem vsaki dan semkaj in si namažem z blatom lepote obraz.”

Seveda ni lahko, ostati rešen. Odgovorim ji:

“To je jako modro od tebe. Toda, kako pa delaš to blato?”

“Raztolčejo se listi rož in se jih skuha z moko in vodo v močnik. Tega vzamem potem sem, ga zmešam z enakimi deli z rudečim vsedom tega studenca in se potem namažem s tem po obrazu. Pomaga prav gotovo!”

“Res?”

“Seveda! Nobena bradavica, ali znamenje ne ostane po mazilu. Tudi zgrbljena koža se zopet zglati po tem lepilu, ki je slaven v celi deželi. Zato sem se jezila, ker mi je ta deklica prevrnila vrč. Toda, jaz sem

nežna, kakor si ti pravilno spoznal, in radi tega sem molčala in ji hočem odpustiti njeno neprevidnost.”

“To je prav od tebe. Nežnost je najlepša krasota ženske in molčečnost ji poviša čar.”

“To pravim tudi jaz!” mi zatrdi.

“Da, ljuba Nohuda, molčečnost je najboljšo sredstvo, da ostane človek lep do pozne starosti. Če pa strasti grdijo obraz, ne more ostati lepota v potezah. Kar pa je povedal modri Bahumi od neke ženske, ki se je vedno prepirala in kregala, ti bode znano?”

“Ne, gospod, ker še nikdar nisem govorila s tem modrim možem.”

“On primerja ženskin obraz v jezi z umazano vrečo, ki je napolnjena z žabami in krotami. Vreča se vedno giblje, ker te grde živali nimajo nikdar miru.”

“On ima prav! Tudi jaz sem vedno isto mislila, in zato sem vedno hranila mir svojega globokega čustva. Toda moj mož ni nikakor s tem zadovoljen. On želi nasprotno, da moram biti živahna.”

“Potem mu samo razjasni povest o vreči, in pritrdil to bode. Toda, jaz vidim, da se suši mazilo tvojega obraza. Moraš si položiti novo.

“Tako, takoj! Hvala ti!”

“Toda ne govori zraven! Obličje se ne sme gibati.”

“Nobene besede ne spregovorim.”

Prime vrč in zajame blato, ki se nahaja v njem. Ko ga prav dobro zmane v rokah, si odpraska posušeno lepilo iz obraza in si ga namaže znova z “blatom lepote”.

To je veselje za moje spremljevalce. Najbolj smešno pa je, da sva nazadnje govorila popolnoma tiho, seveda, da bi varovala mojo ubogo glavo.

Šele sedaj imam čas, da drugo žensko natančneje ogledujem. Pri pogledu na njena upadla lica in globoko ležeče oči mi uide vprašanje:

“Adš semin — ali si lačna?”

Ne odgovori mi. Toda v njenih očeh lahko berem, da sem pravo zadel.

“Kasta sen — in si bolna?”

Sedaj pokima.

“Na kom bolehaš?”

“Gospod, v rokah me trga.”

“In pomaga ta studenec?”

“Da, saj pomaga za vse bolezni.”

“Kje pa si dobila to zlo?”

“Nabirateljica rastlin sem. Živim sebe in otroke s tem, da nabiram rastline, ki jih prodajam lekarnarju. Tako sem pri vsakem vremenu v gozdu in na polju, mnogokrat od ranega jutra do poznega večera. Prehladila sem se, in sedaj mi leži v rokah, da jih morem premikati le z veliko težavo.”

“Ali nisi povprašala nobenega zdravnika?”

“Povsod me odženejo, ker sem revna.”

“Toda lekarnar, kateremu prinašaš rastline, bi ti lahko dal kako sredstvo.”

“To je tudi storil. Toda pomagalo ni nič. Zato je bil tako jezen, da ne smem več k njemu.”

“To je hudo. Toda, saj je vendar še nekdo tukaj, ki zdravi različne bolezni, starega Mibareka namreč menim. Ali nisi šla k njemu?”

“Tudi to sem storila; toda odpodil me je v največji jezi, ker me sovraži.”

“Sovraži te? Ali si ga razžalila?”

“Nikdar.”

“Potem pa nima vzroka, da bi bil tako neprijazen.”

“On meni, da ima vzrok, ker včasih — — poglej, tukaj pride!”

Pokaže mi v smeri, od koder smo prišli.

Od prostora, kjer se nahajamo, se lahko pregleda celo pot, ki nas je vodila v mesto. Že med pogovorom sem ga večkrat pregledoval in tudi gledal na kamen, na katerem je sedel kruljavi berač. Ta pa je zginil, medtem ko zapazim dolgo postavo, častitljive vzunanjosti, ki se nam bliža iz smeri kamna.

Kje je berač? Cela pokrajina je prosta pred nami. Na vsak način ga moram videti, in naj bi se obrnil, kamorkoli, na desno ali levo, ali pa naravnost po ravnini. Če bi se pa vrnil v mesto, bi ga šele gotovo opazili, posebno, ker se hromee z dvema bergljama le težko premiče. Toda, zginil je brez sledu.

Ne daleč od kamna, na katerem je sedel, je nekaj bombaževega grmičevja. Rastline so visoke komaj štiri čevlje. Za njimi toraj berač ne more tičati, če se ni vlegel. To pa ne more storiti, ker se potem ne more sam dvigniti. To hitro zginetje mi je nerazumljivo.

Med tem pride omenjeni mož počasi bližje. Glavo ima pobešeno, kakor, da bi oči ne smel odvrniti od tal. Ko ni več daleč od prvih bajt, se obrne naravnost proti nam. Ker ne morem misliti, da zapušča pot samo radi tega, ker je tako zamišljen, sklepam, da pride nalašč k nam.

Sedaj nas opozori žena na njega. Radi mene to ne bi bilo treba, ker stojim tako, da bi ga lahko videl že od daleč, sicer ga pa tudi med pogovorom nisem pustil izpred oči.

Drugi se obrnejo proti njemu.

“Da, Mibarek,” pravi Turek, “Efendi, to je. Oglej si ga natančno.”

“To sem že storil.”

“Sedaj lahko slišiš njegove kosti klopotati.”

“Bomo videli. Mogoče nam stori tudi to uslugo, da zgine.”

“Če hoče, lahko stori.”

“Povej mu, naj se naredi nevidnega!”

“Se ne upam.”

“Zakaj ne?”

“Ker bi se lahko jezil.”

“Kaj šel! Saj te pozna.”

“To nič ne koristi.”

“In pri tebi je zaslužil veliko denarja.”

“Zato nas je ozdravel. Ni nam dolžan nikake usluge.”

Sedaj pride stari svetnik mimo. Počasi, zelo počasi gre mimo nas, ne da bi povzdignil svoj pogled od tal. Obe žene stojite spoštljivo in Turek dvigne roke k pozdravu. Mi drugi pa se na videz ne brigamo za njega. Jaz se delam ravno tako, kakor da ga sploh ne opazim ter ga, dasi-ravno napol obrnjen od njega, obdržim ostro v očeh.

Pri tem opazim, da ima obrnjen pogled pod povešenimi trepalnicami na nas. Torej je njegova zamišljenost ponarejena. Ali dela vedno tako, ali velja to zadržanje, to skrivno škiljenje le meni?

Poslušam zelo natančno, in res, ko gre mimo nas, se zasliši pri vsakem koraku, ktereга naredi, tiho klopotanje, kakor, če bi se kosti dotikale. Neukega in babjevernega človeka seveda lahko zgrozi.

Oblečen je, kakor je Turek povedal: bosonog, z ruto na glavi in okolu života star kaftan.

Strašno je suh, z upadlimi očmi, kakor berač, mimo ktereга smo prej šli. Njegov koščen obraz je zemljebarven. Čeljustne kosti so predstoječe, in usta upadla. Starec seveda ne more ineti zob. Okolica ust izgleda globoko v obraz vrezani zarezi, pod katero sili špičasta brada in se nos v dvojni krepkosti odlikuje.

To je toraj slavni “svetnik”, ktereга je obdaril Alah s tolikimi tajnimi in čudežnimi dobrotami.

Mimo nas gre, kakor Dalaj-Lama, za ktereга so drugi ljudje tako zaničljive prikazni, da jih ne sme videti njegov pogled. Tudi njega — čudno, da se mi tako zdi — sem že moral enkrat videti in sicer v razmerah, ki niso bile za mene nič kaj ugodne. To čustvo se vzbudi v meni.

Če sem bil mnenja, da ne bode obrnil svojo pozornost na nas, sem se motil. Že je nekaj korakov naprej, ko se naenkrat obrne in ostro pogleda našo gručo; potem pravi z nosljajočim glasom:

“Nebatja!”

Nabiralka rastlin se zdrzne.

“Nebatja! Semkaj!”

Pokaže s prstom pred se na tla, kakor se kliče psa, da se ga pretepe. Žena gre počasi in strahoma k njemu. Grozeče jo pogleda, tako ostro, kakor da jo hoče predreti z očmi.

“Kako dolgo je tvoj mož mrtev?” jo vpraša.

“Tri leta.”

“Ali si molila za njegovo dušo?”

“Vsaki dan.”

“On ni bil privrženec slavnega preroka, ktereга ime je tako sveto, da ga ne morem tebi imenovati; on je bil Nusrani, spoznavalec druge vere. Spadal je k kristjanom, ki sami ne vedo, kaj naj verujejo, zato se cepijo v mnogo sekt in se prepirajo med seboj. Vendar je Alah v svoji dobrotljivosti odločil, da smejo priti tudi oni v najnižjo stopinjo nebes. Tvoj mož pa se peče v peklenškem ognju!”

Videti je, da pričakuje odgovora; žena pa molči.

“Ali si slišala?” jo vpraša.

“Da,” odgovori tiho.

“In verjameš?”

Ona molči.

“Moraš verjeti, ker jaz sam sem ga videl. Danes ponoči me je odpeljal angelj Alaha iz zemlje in me povzdignil v zveličanje. Globoko pod seboj je bil pekel s svojimi žarečimi prepadi. V njem sem videl mnogo ljudi, in tudi tvojega moža. Peklenški mrčesi so ga ujedali in ognjeni plameni so mu oblizovali lica. Slišal sem ga, ko je rjul bolečin. Videl me je visoko nad seboj plavati in me je naprosil, naj ti povem, da so koli, ki so zabiti v bližini njega, pripravljeni za tebe in tvoj zarod.”

Preneha in gleda ženo, ki se joče.

Najraje bi lopova pobil s pestmi na tla, vendar se zadržim mirno. Halefova roka leži na držaju biča in njegovi pogledi švigajo med meno in svetnikom. Samo lahko naj bi pokimal, in mali hadži bi slavnega moža premikastil, da bi bilo veselje.

“In sedaj še nekaj!” nadaljuje. “Danes si bila pri policiji?”

Žena pobesi glavo.

“Jaz naj bi ti dal odškodnino. Tudi denar, ker se je plazil tvoj deček okolu mojega stanovanja. Stori še en tak korak in pošljem ti vse duhove teme, da te bodo tako dolgo trpinčili, dokler ne oddaš svoje neverne duše. Zapomni si to!”

Obrne se in odide.

“Alah! Alah!” škriplje Halef. “Efendi, ali si ti človek?”

“Mislim, da sem.”

“Tudi jaz sem. Dovolj mi, da grem za tem lopovom in da mu ustrojim debelo kožo po zasluženju.”

“Za Alahovo voljo, molči!” ga svari Turek.

“Molčati! Kdo mora pri tem molčati?”

“Sliši vsako tvojo besedo.”

“Neumnost.”

“Poglej tja! Tam sedi njegov sluga.”

Pokaže na neko suho drevo, na ktere ga veji sedi neka vrana.

“Ali si od hudiča?” odgovori Halef.

“Ne, ta ptič je duh, kferemu je zapovedal, da nas mora poslušati in mu potem vsako besedo povedati.”

“In jaz ti povem, da je ta ptič povsem navadna vrana.”

“Motiš se. Ali ne vidiš, kako nas radovedno gleda?”

“Seveda! Ptiči so radovedni. Najraje bi mu poslal kroglo.”

“Ne stori to, ker bi bila tvoja smrt!”

“Oslarija!”

“Strel ne bi zadel ptiča, ampak tebe samega.”

“Moja puška ne strelja narobe.”

Halef tudi res zgrabi po svoji puški. Sedaj pa hitijo obe ženi vse prestrašene k njemu in ga prosijo, da naj nikar ne strelja, ker ne bi samo sebe, ampak tudi vse druge storil nesrečne.

“Ali nimate nič možgan, babnice?” zakriči ježno.

“Moraš nam verjeti, moraš!” ga prosi nabiralnica rastlin. “Tudi drugi so bili tako neprevidni in predrzni, kakor ti. Grenko so potem obžalovali.”

“Tako! Kaj se jim je pa zgodilo?”

“Postali so bolni — —”

“Slučaj”

“Jeden je celo znorel — —”

“Ker je bil že prej neumen.”

“In nekaj jih je umrlo — —”

“Ker so že prej nosili smrtno kal v sebi.”

“O ne, ampak, ker so se pregrešili nad ptiči svetnika.”

Ker je pri tem pričkanju obrnjena vsa pozornost na Halefa, mene re opazujejo. Stopim za konja, namerim na ptiča in sprožim.

Žene zakričijo groze. Krogla je predrila vrano in jo takoj vsmrtila. Ptič leži pod drevesom, ne da bi se ganil.

“Efendi, kaj si storil!” zakliče Turek. “To te velja tvoje zveličanje!”

“Tei tja!” odgovorim. “Zapri vse odprtine, da ne more duh zbežati. Potem je jeden duh več storjen neškodljivim. O, kako ste vendar neumni.”

Halef skoči raz konja in prinese ustreljeno vrano. Polna je mrčesov. Pokaže jo Turku in ženam in pravi:

“Če ne more Mibarek njemu služečih duhov oprostiti niti uši, ne zna sploh nič. Sramujte se! Ali ste slišali kterikrat o kakem duhu, ki ima uši? Kje je to zapisano? Mogoče v knjigah kristjanov? Prerok nikjer ne omenja, da bi se morali duhovi čistiti.”

Ta dokaz, da vrana ni duh, je ravno tako kratek, kakor čuden; toda zaleže več, kakor če bi na dolgo in široko razkladal.

Na strahove verujoči se nekaj časa spogledujejo, zmajejo z glavami in gledajo na vrano. Slednjič pravi Turek k meni:

“Efendi, kako je tvoje mnenje? Ali ima lahko duh mrčese?”

“Ne.”

“Toda če je zli duh?”

“Kteri je najslabši duh?”

“Satan.”

“Res je! Sedaj mi pa povej, če je prerok ali kak njegov naslednik učil, da mučijo satana uši?”

“To seveda ni nikjer zapisano. In mrčesi bi gotovo tudi zgoreli, če bi prišli s hudičem v pekel.”

“To si iznašel s svojo bistroumnostjo. Odgovori si sam na svoje vprašanje.”

Ta sam na sebi neumen prigodek je za nas večjega pomena, kakor si mislim. Prebivalci za nami stoječih hiš so vse videli in šele pozneje zvem, da se je ta novica raznesla po celem mestu.

Ptič dozdevnega svetnika je bil ustreljen od tujca, kteremu se ni nič zgodilo. To je nezaslišano.

Kdor ne pozna praznoverja onih dežel, se mu zdi kaj tacega neverjetno. In zraven se mora vzeti še, v kak ugled in strah se je znal postaviti Mibarek. Kar je z njegovo osebo v zvezi, je za druge takorekoč nedotakljivo.

Halefov dokaz učinkuje. Žene in tudi Turek se pomirijo. Nabiralka rastlin pa tudi nima mnogo časa, da bi premišljevala smrt vrane. Besede, ktere ji je govoril starec, so ji veliko, veliko važnejše.

Ona — kot grška kristjanka — stoji pod vpljivom popa, in poznati se mora pope onstran Balkana, da se ve, kaj to pomeni.

Ti duhovni gospodje izidejo iz najnižjih vrst družbe in njih znanje ni nič vredno. Kako je potem s temi, kterih duše so pod njegovim varstvom!

Vidi se ubožni, nesrečni ženi, kako jo je potrla novica, da se peče njen mož v peklu in da pričakuje njo in njene otroke.

Dobri Halef ji položi roko na ramo in pravi s tolažnim glasom:

“Nebatja, ne žaluj! Tvoj mož je v nebesih.”

Vprašujoče ga pogleda.

“Ali mogoče ne verjameš?” jo vpraša.

“Kako moreš to vedeti?”

“Jaz sem ga videl.”

“Ti?”

“Da,” pokima resno.

“Kedaj?”

“Danes po noči. Prišel je angelj Alaha in me odvedel iz tega sveta. Nesel me je po nebesih, da sem vse videl. In videl sem tudi tvojega moža v tretjih nebesih — — —”

“Ali ga poznaš?” vpraša hitro.

Toda mali ne pride niti najmanje v zadrego in odgovori brez premisleka:

“Ne; toda angelj mi je rekel: Pogledj doli! Tam sedi mož uboge Nebatje, ktero bodeš videl jutri v Ostromdži. Radi tega vem, kdo je bil zveličani. Pogledal me je, ker je slišal besede angelja, in me je prosil, naj ti sporočim njegov pozdrav. Na njegovi strani so bili prostori za tebe in tvoje otroke.”

Mali govori jako resno. Noče se norčevati iz Najsvetejšega. Njegovo mnenje je, trpinčeno pomiriti in to stori na njemu lasten način. Žena ga še vedno gleda in zmajuje z glavo.

“Ali je to res, kar si povedal?” ga konečno vpraša.

“Najmanj tako resnično kakor povest Mibareka.”

“Toda, kako moreš videti v nebesa, ko vendar nisi kristjan?”

“Ali je mogoče Mibarek?”

Sedaj je pomirjena.

“Ta stari lopov,” nadaljuje Halef energično, “ni v nebesih nič bolj znan, kakor jaz. Mogoče je v peklu bolje poznan. Jaz vsaj sem o tem prepričan. Če pa misliš, da more samo kristjan soditi, obrni se na tega efendija in ga vprašaj. Razložil ti bode vse.”

Pokaže name in žena me vprašujoče pogleda.

“Moli za svojega moža,” ji pravim. “To je tvoja dolžnost kot kristjanke. Mibarek pa te je nalagal, ker nikdar ne pride angelj, da bi peljal umirajočega v nebesa in zopet nazaj na zemljo. Sveto pismo uči, da Bog biva v luči, kamor ne more priti noben zemljan. Videl te bodem še in potem govoril s teboj o tej zadevi. Sedaj pa se raje bavimo s tvojo boleznijo. Na tem studencu zaman iščeš zdravja. Koliko časa že rabiš to vodo?”

“Že čez jedno leto.”

“Ali se ti je bolezen olajšala?”

“Ne, efendi.”

“Toraj vidiš, da imam prav. Ta studenec ne ozdravi tvoje bolezni.”

“Moj Bog! Kaj bode z mano in mojimi otroci? Delati ne morem, in lakoto trpimo že dalj časa. Sedaj sem zgubila še to upanje, katero sem imela do te vode.”

Britko se začne jokati.

“Ne joči, Nebatja!” jo tolažim. “Jaz ti hočem povedati boljše sredstvo.”

“Ali si hekim?”

“Da, in v tej bolezni celo hekim baši. Ali še nisi nikdar slišala o tujih zdravnikih, ki pridejo iz zapada?”

“Že večkrat. Pravijo, da so zelo modri možje in da razumejo vse bolezni ozdraviti.”

“No, jaz pridem iz zapada in te ozdravim od tvoje bolezni. Kako si rabila to vodo?”

“Sedela sem od jutra do večera tukaj in jemala obkladke.”

“S tem si zlo le poslabšala. Kaj pa je z dečkom, o katerem je omenil Mibarek?”

“Ker sama ne morem več, sem ga poslala iskati rastline. Najboljše rastline rastejo visoko na gori. Toda Mibarek noče, da bi jih kdo iskal. Enkrat je zapodil dečka, in ko nas je zopet sila priganjala, je šel dečko na goro, a Mibarek ga je vrgel raz skale, da si je zlomil roko.”

“Ali si ga tožila?”

“Ne. Šla sem samo k policiji katero sem prosila za podporo. Trije drugi otročiči so premajhni in tudi ne poznajo rastlin. Ne morem jih poslati, da bi nabirali rastline.”

“Najbrže so te odgnali, ali ne?”

“Da. Zabti muširi je dejal, naj grem delati.”

“Ali mu nisi povedala, da ne moreš?”

“Da, toda pustil me je odpeljati po kavasih in mi zagrozil z bastonado, če zopet pridem.”

“Žena in bastonada! Toda ne skrbi, dobila bodeš podporo.”

“Ali mi jo lahko preskrbiš?”

“Jaz upam.”

“Hvaležna ti bodem in molila bodem vsaki dan za tebe.”

Prijeti me hoče za roko, a jo vsled bolečin ne more stegniti.

“Povej mi najprvo, kje stanuješ?”

“Tukaj zraven, v drugi hiši.”

“To je pripravno. Pelji me tja, ker hočem videti tvojo sobo. Moji tovariši me bodo ta čas čakali.”

Strel na vrazo so slišali in privabil je množico radovednežev, ki stojijo v majhni razdalji in sedaj začudeni vidijo, da se podam z ubogo ženo v njeno stanovanje.

Kdor pozna nečistost in nesnažnost Male Azije, bode pač verjel, da sem se zdel tem ljudem v svoji obleki kakor kak knez.

“Ne stanujem sama, efendi,” mi pove. “Še neka druga družina je z mano skupaj.”

Začnem slutiti, kaj pride, in ta slutnja me res ne vara. Ne pridem v sobo, ampak luknjo brez desk in ometa, tako vlažno, da visijo kaplje po stenah. Vse je plesnivo in neznosen duh vlada v tem prostoru.

In v tej luknji se valja in leži kakih deset otrok. Dve mali luknji ki služijo kot okna, ne pripustijo več svetlobe, kakor je potrebno, spoznati obraze.

Zraven pa še smrdeče odeje in obleke, posode, kratko malo, strašno izgleda to stanovanje.

V kotu sedi neka stara žena in žveči neki beli predmet. Ko natančneje ogledujem, opazim, da ima kos surove buče.

Ne daleč od nje čepi deček, ki ima roko v obvezi. To je sin Nebatje. Peljem ga pred hišo, da bi bolje videl, in odstranim obvezo. Sicer nisem ne zdravnik, niti kirurg, a vendar opazim v svoje zadovoljstvo, da hekim, ki je roko obvezal, ni ravno neumnež.

Seveda izgleda ubogi deček kakor prava lakota.

“Tukaj ne smete stanovati,” pravim njegovi materi. “Tukaj nikdar ne ozdraviš.”

“Gospod, kam naj grem?”

“Stran, le stran od tukaj!”

“To je lahko rečeno. Toda, saj komaj to stanovanje plačujem.”

“Potem bodem jaz skrbel za drugo.”

“O, če bodeš hotel!”

“Kar morem, to storim. Sicer sem tukaj tuj in sem ravnokar prišel, toda upam, da ti bodem vendar lahko služil.”

“In tudi sredstvo za moje trganje mi bodeš dal?”

“Ni mi ga treba dati, ker si ga lahko sama narediš. Ali veš, kaj je breza?”

“Jako dobro.”

“Ali je kaj tacihi dreves tukaj?”

“Ne veliko, a se jih najde.”

“No, listje teh dreves je najboljšo sredstvo za tvojo bolezen.”

“Ali je mogoče? Listje brez je dobro proti tej bolezni?”

“Da, kakor sem ti rekel. Jaz sem sam na sebi skusil. So divji narodi, ki nimajo zdravnikov in ki zdravijo svoje bolezni s takimi jednostavnimi sredstvi. Od njih sem zvedel, da listje zdravi revmatizem. Ko sem bil potem bolan, sem ga poskusil in našel, da je izborno sredstvo.”

“In kako se rabi?”

“Čakati je treba, da dežuje. Potem se odtrga mokro listje z rokami od vejic, tako, da ostane čisto mokro, in se to listje nese hitro domov, ker se ne sme posušiti. Potem se ovije bolni ud jako na debelo s tem listjem in se vleže. Če so noge bolne, se jih mora vtakniti v vrečo, ki je napolnjena z listjem. Ko se človek vleže, kmalu zaspi ter se začne močno potiti, vsled česar se mora tudi skrbno pokriti. Pot bolnega uda kar kaplja iz obveze. Bolnik spi dolgo in globoko. Ko se vzbudi, je navadno ozdravljen, če je bila bolezen le lahka. Pri težjih slučajih, kakor je tvoj, se mora to zdravljenje večkrat ponoviti.”

Žena me pozorno posluša. Sedaj vpraša:

“Ali se ne sme tudi vzeti listje, če ni deževalo, in ga omočiti v vodi?”

“Ne. V tem slučaju nima vspeha. Toda to zdravljenje slabi, zatoorej ne smeš preje trpeti lakote.”

Žalostno pobesi obličje.

“Efendi, če nimam nič, ne morem jesti. Saj bi rada trpela lakoto, samo, če ne bi slišala otroke jokati.”

“Temu je lahko odpomoči. Nek dober prijatelj mi je dal seboj malo svoto, da jo razdelim vrednim ubožcem, če jih dobim medpotoma. Kaj misliš: ali naj ti dam denar, ali naj čakam, da najdem drugo priložnost?”

“Efendi!”

Pove mi samo to besedo, toda iz te razumem prošnjo, sramežljivost in hvalo.

“Toraj hočem?”

“Koliko pa je?”

“Dva funta.”

“Funt? Tega ne poznam. Koliko par je to?”

“Par? To je veliko, veliko več!”

“Mogoče celo nekaj pijastrov?”

“Dva funta je dvesto pijastrov.”

“Sveta nebesa!”

Skleniti hoče roke, a bolečine jo zadržujejo.

“In ker sta dva zlatnika, ti bodo tukaj, ko jih menjaš, dali za nje dvestodeset pijastrov.”

Vzamem od denarja, katerega mi je podaril Hulam v Drinopolju, omenjeno svoto in jo ponudim ubožci. A ona stopi nazaj.

“Efendi, ti se šališ!”

“Ne, to je resno. Vzem!”

“Tega ne smem.”

“Kdo ti brani?”

“Nobeden. Toda tako veliko darilo — —”

“Ne govori dalje. Oni, ki mi je dal to svoto, je jako bogat. Tukaj spravi denar in ko ga menjaš, pojdi k poštenemu človeku. Kupi si jedil zase in svoje otroke. Z Bogom! Jutri zopet pridem.”

Stisnem ji denar v skrivljeno roko in odhitim. Ona pride za mano, toda jaz ji odmigam energično z roko, da se mi ne upa slediti k tovarišem, ki me pričakujejo. Takoj odjezdimo naprej. Ko stopim na konja, opazim, da se zbirajo radovedneži okolu uboge žene, najbrže, da bi jo ipraševali.

Od Nohude, ki se hoče pomladiti, se ne poslovim. Stopila je tudi k radovednežem — kljub svojemu namazanemu obrazu — in tam jo seveda ne iščem.

Zavijemo v neko ozko ulico, na ktere vogalu zapazim razcepanega možkega, ki nas ostro motri. To se mi pravzaprav ne zdi nič čudnega, ker osebe, ktere srečam, so vse več ali manj razcepane.

Seveda ne vem, kam nas hoče Turek peljati. Vprašam ga in on se čudi, da mu že preje nisem stavil tega vprašanja.

“Menil sem, da bodeš dobro za nas skrbel,” mu odvrnem.

“Seveda. Peljem vas v konak “et tor el amar”, kjer se vam bode gotovo dopadalo.”

Naslov gostilne me začudi. Saj se čuje ravno tako, kakor v Evropi. “Et tor el amar” ni nič drugega, kakor “pri rudečem volu”. Tako nekako domače se mi zdi to ime. Sicer je imenovanje nekam krepko izraženo, toda hotela s pariško tvrdko vendar ne smem pričakovati.

“Ali poznaš gostilničarja?” ga vprašam.

“Celo prav dobro,” odgovori smehljaje. “Njegova žena je namreč sestra moje.”

To me veseli, ker upam, da se bode Ibarekovo prijateljstvo, ktero ima do nas, preneslo tudi na njegovega svaka in njegovo ženo.

Mesto ne kaže — vsaj do sedaj ne — nič posebnega. Orijentalске hiše in bajte, slabe stavbe, ki se morajo kmalu podreti. Pota obstojijo iz strjenega blata na kterih se dvigajo ob vročih dnevih celi oblaki prahu, a v deževnem vremenu se pogreza noga do kolen v blato. Vse skupaj ima cigansko vzunanost, umazane ljudi in suho živino. Takšna so tukaj mesta.

Ko pogledam nekoliko okolu, opazim postopača, ki je prej slonel na že omenjenem vogalu. Prav počasi caplja za nami, in pri natančnem opazovanju pridem do prepričanja, da nam sledi. Iz ktereга vzroka? To slutim.

Konečno pokaže Ibarek na neko veliko, odprto dvorišče, nad kterim visi krvavorudeča slika vola.

“Tukaj je!” pravi.

“Potem jezdite notri. Jaz se bodem delal tako, kakor da bi naprej jezdil.”

“Zakaj?”

“Za nami teče neki možakar, kterega je poslal gotovo Mibarek, da opazuje, kje se vstavimo. Temu človeku hočem prirediti lepo prese-nečenje.”

Tovariši zavijejo skozi odprta vrata, jaz pa jezdim naprej.

Naš prihod je vzbudil pozornost. Povsodi postajajo ljudje in gledajo za nami. Kljub temu obdržim našega zasledovalca v očeh.

Sedaj obrnem in jezdim v kratkem loku. To mi je vsled tega omo-gočeno, ker se konak ne nahaja v kaki ulici, ampak na malem, odprtem trgu. Ljudje še vedno stojijo in gledajo deloma k odprtim vratom, deloma za menoj. Kakor se vidi, jih zanima moj krasen konj. Pustim ga ele-gantno skakljati in ga vodim k prostoru, kjer stoji sumljivi človek.

Oblečen je v široke hlače in kratko suknjo. Oboje je zjedinjeno s pasom, kterega ima okolu ledij.

Kratek žvižg, in moj konj se zapodi v največji dir. Vse kriči in beži v mnenju, da je konj ušel z mano.

Ogleduh je tako zaverovan v svoj posel, da ne misli takoj na pobeg. Potem pa vrže strahu roke v zrak in rjove, kar se le da, ker vidi, da dirja konj naravnost proti njemu. Najbrže hoče s svojim rjoventjem ko-nja ostrašiti, ker je za beg že prepozno. Sloni namreč ob zidu, ob kte-rem pridem v kalopu.

Sedaj sem pri njemu. On se stiska tesno zida. Jaz pa se sklonim, ga primem za pas ter potegnem navzgor. V loku ga zavijim desno čez glavo konja, ga vržem na levo in ga potem tako izpustim, da mi leži po dolgem čez kolena.

“Alah w’ Alah l’ Alah!” rjove in se skuša zmuzati.

“Zadrži se mirno!” mu zakličem. “Drugače si pri hudiču!”

Takoj zapre usta in tudi oči. Mož ni noben junak.

Sedaj zavijem proti konaku in prijezdim v trabu skozi vrata na dvorišče. Tam že stoji Halef s tovariši. Videli so dogodek, se smejali polnega grla in se podvivali, zapreti vrata in jih zatakniti.

To je tudi potrebno, ker velika množica se gnjete blizu, da bi zve-dela, kaj naj vse to pomeni.

Sedaj spustim ujetnika na tla in stopim raz konja. Turški oblečen človek pride z Ibarekom, da bi me pozdravil. To je gostilničar. Medtem, ko menjava pozdrave, pride moj sopotnik zopet nekoliko k sebi. Možko se postavi, udari ob prea, pristopi in pravi grozeče:

“Gospod, zakaj si mi to naredil? Moja duša bi lahko nastopila pot smrti!”

“Tvoja duša? Ali je narejena iz tako slabe tvarine?”

“Ne norčuj se! Ali veš, kdo sem?”

“Ne, do sedaj še ne.”

“Jaz sem brodar reke!”

“Lepo! Toraj živiš na vodi. Ali te ni veselilo, da si lahko enkrat jezdit?”

“Veselilo? Ali sem te prosil, da me vzameš seboj?”

“Ne, ampak meni se je tako dopadalo.”

“Naznanil te bodem.”

“Lepo!”

“In te pustil kaznovati.”

“Še lepše!”

“Brez pomisleka greš z menoj k zaptiju Mudiri.”

“Pozneje ljubi prijatelj. Sedaj nimam časa.”

“Jaz ne morem čakati. Moram biti pri svojem brodu.”

“Kje se ta nahaja?”

“Ob reki.”

“Najbrže ne daleč od poti v Kusturlu?”

“Kako prideš na to misel? Saj tam ni nobene reke.”

“To vem prav dobro. Toda brodar, ki sedaj trdi, da nima časa, sloni tam na vogalu in hodi za nami. Ali je to res, ali ne?”

“Da. Toda, ali te to kaj briga?”

“Seveda, moj prijatelj. Zakaj si šel z nami?”

“Lahko grem s komur hočem!”

“In jaz jezdim, s komur hočem! Potem sva imela oba svojo voljo.”

“Jezditi je vse kaj družega. Lahko bi si zlomil vrat.”

“Tudi ne bi bilo velike škode.”

“Gospod! Še enkrat govori tako, pa ti porinem ta nož v telo!”

In grozeče zagrabi po nožu, ki mu tiči za pasom.

“Le pusti ga! Pred takimi stvarmi nimam strahu.”

“Tako! Kdo pa si ti, ki si dovoliš mene žaliti?”

“Jaz sem hazredin Kara ben Nemzi emir. Ali si že slišal kterikrat to ime?”

Visoko se postavim pred njega in se trudim, da se držim kar največ ponosno in grozeče. Da sem se imenoval emir, rad vzamem na svojo vest. Da sem si pa pridejal naslov hazredin, toraj visokost, je seveda več, kakor lagano. Toda mislim si, da smem narediti enkrat tako kakor moj mali Halef.

Proti brodarju nimam nikake moči in vendar ga hočem prisiliti, da bi mi povedal, kdo mu je naročil, da hodi za nami. Zato mu moram imponirati za kar je pa treba dostojanstva, kterega pa žal nimam.

Tudi takoj uvidim, da sem pravo zadel. Pokloni se precej nizko in odgovori:

“Ne, sultanum, tega presvetlega imena še nisem čul.”

“Potem si ga sedaj in veš, kdo sem. Ravnaj se po tem! Ali misliš, da ljubim, če letajo za menoj ogleduhi?”

“Emir, ne razumem te.”

“Razumeš me jako dobro, a nočeš pripoznati.”

“Jaz res ne vem, kaj meniš.”

“Človeče! Ali zahtevaš od mene, da se potrudim, te izpraševati? Zato nimam veselja in zraven tega si mi tudi preuboren človek. Takoj priznaj, kdo ti je naročil, da zveš, kje sem jaz stopil raz konja!”

“Nikdo, gospod.”

“In vendar si to storil!”

“Šel sem popolnoma slučajno za teboj.”

“Kje pelje pot k reki?”

Očividno pride v zadrego.

“Toraj, odgovori!”

“Gospod, res se motiš. Storil sem to brez posebnega namena.”

“Lepo! Hočem ti toraj verjeti. Toda če misliš, da si si s tem kaj pridobil, se zelo motiš. Brodar, ki bi moral biti pri svojem brodu a kljub temu leta po raznih potih v mestu, ni za rabo in ni zaupanja vreden. Zapovedal bodem Mudirju, da te odstavi. Še je več družih, ki so vrednejši te službe.”

Sedaj se vstraši.

“Emir, tega ne bodeš storil!” zakliče proseče.

“Da, storil bodem in to tem preje, ker vedno jasneje vidim, da si me nalagal.”

Nekaj časa gleda na tla. Potem pa izjavi boječe:

“Efendi, hočem govoriti resnico in ti tudi pripoznam, da sem šel za teboj.”

“Sedaj je že prepozno.”

“Saj vendar vidiš, da se kesam, ker sem govoril neresnico. Nikdar več se ne pregrešim.”

“Toraj mi povej, kdo ti je naročil, nas zasledovati.”

“Nikdo. Storil sem to iz lastnega nagiba.”

“To je laž.”

“Ne, efendi.”

“Bomo videli! Kdor se enkrat zlaže, laže tudi v drugič.”

Obrnem se k Halefu in mu zapovem:

“Hadži Halef Omar aga pripelji takoj dva kavasa. Ta človek naj dobi bastonado!”

“Takoj, sultanum!” odvrne mali in se dela, kakor da bi hotel odhiteti.

“Stoj!” zavpije preplašeni brodar. “Aga, ostani tukaj! Saj bodem priznal!”

“Prepozno! Aga, hiti!”

Tu se vrže moč na tla in prosi s povzdignjenimi rokami:

“Ne bastonado, ne bastonado! Ne morem jo prenesti.”

“Zakaj ne?”

“Moje noge so tako mehke in občutljive, ker sem vedno v vodi.”

Stisniti moram zobe, da se ne bi zasmel. Kakor znano, se da bastonada na gole podplate nog, in ta nizki človeški del je pri njemu tako občutljiv za močne vtise. Seveda, če se hoče to utemeljevati, se sploh ne bi smelo nikdar kaznovati, ker kaznen ravno v tem obstoja, da se komu pripravi telesne, duševne ali moralne bolečine. Seveda se vsled tega ne sme reči da sem prijatelj tega, da bi se podplati mojega sočloveka obdelavali. Zato odgovorim:

“Ravno, ker moraš trpeti dvojne bolečine, bi moral biti dvojno previden, da se ne bi nikdar pregrešil, da bi bili tvoji predpostavljeni pri-

siljeni, te kaznovati. Ker sem pa ravno dobro razpoložen, hočem še enkrat poskusiti in biti milostiv.”

“Le poskusi, gospod! Hočem govoriti popolno in čisto resnico.”

“Potem povej, kdo ti je naročil nas zasledovati?”

“Mibarek.”

“Kaj ti je zato obljubil? — Denar?”

“Ne. Denarja svetnik nikdar ne da. Obljubil mi je amulet, da bi imei vedno bogat ribji lov, ker sem brodar in ribič.”

“In kako se je glasilo povelje?”

“Hoditi bi moral za teboj in mu potem povedati, kje bodeš stanoval.”

“Kje in kdaj bi mu moral to povedati?”

“Danes zvečer, gori v njegovi samoti na gori.”

“Kaj se lahko govori še tako pozno z njim?”

“Ne. Pač pa lahko pridejo oni k njemu, katerim je kaj naročil. Treba je samo potrkat in neko gotovo besedo — —”

Prestrašen neha govoriti.

“Naprej!” mu zapovem.

“Naprej ni nič več.”

“Ali me hočeš zopet nalagati?”

“O ne, efendi.”

“In vendar se lažeš!”

Mislim namreč na to, kar je preje povedal, da Mibarek nikdar ne da nič denarja. Če ve to tako natančno, potem je prav gotovo že večkrat izvršil kaka naročila za Mibareka. Zatoraj nadaljujem:

“Če se potrka, kakor navadno, ne odpre?”

“Ne.”

“Toda, če se izgovori neka gotova beseda, se vstop dovoli?”

Molči.

“Toraj govori! Ali naj ti pustim odpreti usta? Bastonada je za to jako dobro sredstvo.”

Še vedno gleda neodločno k tlom. Pred Mibarekom ima menda ravno tolik strah, kakor pred bastonado.

“Dobro! Če ne moreš govoriti, si posledice sebi pripiši. Hadži Halef Omar aga!”

Komaj imenujem zopet to ime, neha brodar premišljevati in reče pobito:

“Efendi, ne kliči kavasov. Hočem ti povedati, in če se prav Mibarek jezi. Radi njega se ne pustim pretepati.”

“Zakaj naj bi se Mibarek jezil?”

“Ker mi je strogo prepovedal.”

“Ali mu hočeš povedati, kar bodeš rekel meni?”

“Ne. To mi ne pade v glavo. Toda ti sam mu poveš.”

“Radi tega bodi brez skrbi. Nimam vzroka, da bi mu šel povedati.”

“Bode pa zvedel po svojih ptičih.”

Zopet ti ptiči! Stari lopov je znal izkoriščati neumnost teh ljudi.

“Saj jih ni tukaj! Ali mogoče vidiš ktereга?”

Pogleda okolu. Nikjer ni videti nobene vrane, kosa ali krokarja.

“Ne. Poslal ni nobenega ptiča, ker ravno ni vedel, kje bodeš razsedljal.”

“Saj bi vendar lahko kateremu zapovedal, da leti za menoj. Potem ne bi tebe spravil v nepriliko in ptiču ne bi mogel dati bastonade. Tvoj stari Mibarek toraj ni tako pameten, kakor misliš. A vendar ti ni treba imeti strahu! Govori! Če hoče kdo skrivno priti k njemu, mora izgovoriti neko gotovo besedo?”

“Da, efendi.”

“Ali je več besed za različne osebe?”

“Ne. Vsi vedo samo jedno besedo.”

“Ali v različne namene?”

“Tudi ne. Samo jedna beseda je in nobena druga.”

“Kako se glasi?”

“Bir sirdaš.”

Geslo ni ravno napak izvoljeno in se glasi po slovensko: Zaupnik.

“Ali pa je ta beseda tudi prava? Ali si jo nisi izmislil?”

“Ne, gospod! Kako naj bi se podstopil?”

“Nalagal si me že trikrat in ne zaslužiš verjetnosti.”

“Sedaj govorim resnico.”

“Preiskusi te bom edem takoj z drugim vprašanjem. Ali si že večkrat **za** Mibareka izvršil skrivna naročila?”

Še le čez nekaj časa odgovori:

“Da, efendi.”

“Kakšna?”

“To pa ne smem povedati.”

“Tudi ne, če dobiš bastonado?”

“Ne, na noben način.”

“Zakaj?”

“Ker sem moral priseči. Raje se pustim ubiti, kakor, da bi vsled krive prisege prišel v pekel.”

Sedaj govori popolnoma odkritosrčno. Zato porabim to priliko in ga vprašam:

“Ali mogoče poznaš besedo: en Nasr?”

“Da.”

To hitro pripoznanje nisem pričakoval. Sedaj vidim, da govori res resnico.

“Kako si jo zvedel?”

“Tako, kakor sedanjo. Stari Mibarek mi jo je povedal.”

“Zakaj se je rabila?”

“Kot spoznalno znamenje.”

“Med kom?”

“Med vsemi njegovimi znanci.”

“Sedaj ne več?”

“Ne.”

“Zakaj ne?”

“Ker je bila izdana.”

“Od koga?”

“To tukaj nikdo ne ve. Izdana je bila v Istambulu.”

“Na kak način?”

“To ne smem povedati.”

“Ali si tudi na to moral priseči?”

“Ne. Ampak dal sem svojo besedo.”

“Potem lahko mirno govoriš, ne da bi krivo prisegel. Sicer ti pa hočem pokazati, da več vem, nego misliš. V Istambulu je bila neka hiša za sestanke članov “en Nasr”. Te je izdal neki mož, ki je stanoval zraven pri nekem židu. Ali ne?”

“Gospod, ti veš?” vpraša začudeno.

“O, vem še veliko več. Hiša je pogorela in nastala je bitka.”

“Ti veš jako dobro.”

“Lahko te celo vprašam po “Usta”. Ali si že slišal od njega?”

“Kdo ne pozna to ime!”

“Ali si ga sam videl?”

“Ne.”

“Ali veš, kdo je?”

“Tudi ne.”

“Tudi ne, kje bi se ga dobilo?”

“To vedo samo zaupniki.”

“Jaz mislim, da si tudi ti.”

“O ne, efendi.”

Pogleda me tako odkritosrčno, da sem prepričan, da govori resnico. “No, ker si mi dokazal, da nisi tako zloben, kakor sem s kraja moral misliti, ti hočem odpustiti bastonado.”

“Toda obdržati me hočeš?”

To je seveda smešno! Vendar ohranim strog obraz in odgovorim:

“Pravzaprav bi te moral dati zapreti. Ker pa vidim, da si postal odkritosrčen, ti hočem za sedaj odpustiti. Prost si in lahko greš.”

“In, gospod, brodar tudi lahko ostanem?”

“Da. Če ti odpustim vse druge kazni, smeš tudi ostati, kjer si.”

Cel obraz se mu sveti veselja.

“Efendi!” zakliče, “Moja duša je polna hvaležnosti do tebe. Objubi mi samo še nekaj, potem bodem srečen.”

“Kaj pa?”

“Ne omeni nič Mibareku, da sem ti jaz kaj povedal.”

To željo mu seveda prav lahko izpolnim. Saj je tudi v moje dobro, če starec ničesar ne izve. Če ne ve, da mi je znano njegovo zahrbtno ravnanje, ga lažje prevarim.

Zatrdim toraj brodarju, da bodem molčal, nakar se odstrani, zelo vesel o izidu prigodka.

Omeniti je tudi, da se je zadnji del pogovora vršil brez prič. Gostilničarja je nekdo poklical in je vzel seboj brata. Toraj ni nikdo slišal

tajne besede. Trije drugi, ki pa zraven stojijo: — Halef, Oško in Omar — jo lahko vedo.

Prepričan sem, da so konji dobro preskrbljeni, pri čemur me občuduje velika množica ljudi, ki je prišla skozi zopet odprta vrata. Neverjetno se jim zdi, da more jezdec v kalopu vzeti moža na sedlo. Ali pa jim je moja oseba mogoče tudi iz drugih virov zanimiva?

Zadnje se mora pritrditi, ker mi je Halef povedal, da ga je nekdo vprašal, če sem jaz tuji hekim baši, ki je podaril Nebatji čez dvesto pijastrov in ki je bil tudi tako predrzen, da je vstrelil ptiča Mibareka.

Klomaj sem četrť ure tukaj v konaku in že sem slaven mož. To mi pa nikakor ni ljubo. Čim manj bi se o meni govorilo, tem lažje bi lahko izvršil svojo nalogo.

Podam se v notranjščino hiše. Urejeno je skoraj ravno tako, kakor v Dabili, samo, da so tukaj mesto pletenih sten zidane.

Turek nas je dobro priporočil, ker nas peljejo v posebno sobo, kjer dobimo najprvo vodo, da se očistimo prahu in potem jedila, ki so za tukajšnje razmere jako dobra.

Oba svaka jesta z nami. Prtičev, ali kakor se je Halef izrazil, prsnih zaves tukaj ni. Samo ob sebi je razumljivo, da pridemo najprvo na pogovor o tatvini, ktere podrobnosti še enkrat pregovorimo.

Pri tem mislim na to, da ubeglega jetničarja še nisem videl, druga dva sta mi znana. Zato vprašam Ibareka:

“Ali bi spoznal zopet tatove, če bi jih videl?”

“Tako.”

“Toraj si si jih natančno ogledal. Ali mi ne moreš opisati onega, ki je kazal umetnosti na karte? Mogoče ga srečamo in jaz ga še nisem nikdar videl.”

“O, tega se prav lahko spozna! Ima znamenje, ktero ne more izbrisati.”

“Kakšno?”

“Ker ima ustnice preklane, kakor zajec.”

“To zadostuje. Ni mi ga treba dalje opisavati.”

“Tudi ne njegove obleke?”

“Ne.”

“Toda zdi se mi, da bi bilo le dobro vedeti, kako je oblečen.”

“To le prelahko vodi k zmotam. Obleka se lahko premeni ali zamenja. Ker ima zajčjo zarezo v obrazu, ktero ne more skriti, ga ne bom zgrehil.”

Sedaj pride neki hlapec v sobo in šepče z gostilničarjem, ki pride vidno v zadrego in me ogleduje.

“Kaj pa je?” vprašam.

“Odpusti, gospod,” odgovori. “Več kavasov je zunaj.”

“Radi nas?”

“Tako je.”

“Kaj hočejo?”

“Vas aretovati.”

“Alah akbar — Bog je velik!” zakliče Halef. “Le naj pridejo no-tri! Videli bomo, kako bomo tekli: ali oni z nami ali mi z onimi.”

“Da,” mu pritrdim; “toda pusti preje naše konje osedljati.”

“Ali hočete mogoče ubežati?”

“Ne mislimo na to.”

Gostilničar stopi iz sobe in skozi odprta vrata stopi šest, reci šest do zob oboroženih kavasov. Kar sem pričakoval, se zgodi. Oni, s katerim smo govorili v grmičevju, je zraven. To pa ni nič čudnega, ker smo počasi jezdili.

Postavijo se ob vratih in naš znanec stopi naprej. Strašno se mu mora dopasti, ker vodi glavno besedo. Njegovo prejšnjo ravnodušnost je menda izgubil, ker zakliče, udarjaje s kopitom puške ob tla:

“Toraj!”

Ta jedina beseda naj nas bi premagala. V njej leži polno veselja, nadvladanja, zasmehovanja in zadoščenja. Toda nobeden od nas se ne gane. Mirno jemo naprej, kakor bi se zmenili. Moji tovariši namreč sledijo mojemu zgledu.

“Toraj!” ponovi junak.

Ko tudi sedaj ne dobi odgovora, stopi korak naprej in vpraša s strogim obrazom:

“Ali mogoče ne slišite?”

Sedaj dobi odgovor, na kakoršnega ni računal niti niti on, niti jaz. Mali hadži namreč vstane, prime velik krožnik, v katerem plava v najlepši masti rižev pilav, stopi k njemu in mu ponudi pilav, ki zadostuje že za deset oseb, rekoč:

“Vzemi!”

Oba se gledata nekaj časa v oči. Zraven zgače kavasa v nos njegova najljubša jed; njegov strogi obraz je vedno manj strog. Ustne se mu nehote odpro, nosnice se mu tresejo in prijazen smehlaj mu zaigra okolu usten. Konec brk se mu tresejo — nobenega vprašanja več, — pilav je premagal.

Kteri turški kavas bi mogel nasprotovati v masti plavajočemu pilavu! Mož spusti puško, zagrabi krožnik, se obrne k svojim tovarišem in vpraša:

“Istermie zinic — ali hočete?”

“Evet, beli — da, da!” odgovori hitro pet glasov.

“Potem se vsedite!”

Drugi naslonijo puške na steno in se vsedejo k svojemu tovarišu. Veselje jih je videti, kako čepijo resno in dostojanstveno, z obrazi grških modrijanov, okolu krožnika ter — segajo s prsti v riž, kterega se svalkajo v kroglo in jo spretno vržejo v zijajoča usta.

Hadži Halef se vsede zopet na svoj prostor, ne da bi spremenil obraz.

Sedaj pride zopet gostilničar v sobo. Ko zagleda čepečo in rižove kroglice svalkajočo družbo, zgine takoj zopet, ker, če bi ostal le že jedno sekundo, se ne bi mogel vzdrževati smeha.

Ko pilav zgine, prinese častivredni kavas zopet krožnik nazaj.

“Ejvalah — zahvaljujemo se!” reče in položil krožnik nazaj na mizo, zagrabil zopet puško, se postavil pred nas ter spravi z izrazom rimskega diktatorja:

“Toraj!”

Sedaj mislim, da je že čas dati kak odgovor.

“Kaj hočete?” vprašam kratko.

“Vas.”

“Čemu?”

“Da vas peljemo k zaptiju Muširi.”

“Kaj hoče?”

“Vas kaznovati.”

“Zakaj?”

“Za udarce?”

“Kakšne udarce?”

“Ktere sem jaz dobil.”

“Potem si že kaznovan! Zakaj potrebuje potem še nas?”

Če bi mogel obraz, katerega sedaj naredi, naslikati, bi bila ta slika najdražji spomin iz mojega potovanja po Turčiji. Nepopisljiv je. Proč je, popolnoma proč. A kmalu mu pride misel, da mora le nekaj povedati. Naredi temen obraz in zakliče:

“Ali greste prostovoljno z nami?”

“Ne.”

“Toraj s silo?”

“Ne.”

“Alah, Alah! S čim pa?”

“Z ničemur.”

Sedaj je pri kraju s svojo filozofijo. Imenoval se je sam najbistro-umnejšega svojih tovarišev; toda razloček je, če se leta za tremi belci v mislih, ali pa če se mora aretovati pet mož, katerih ne spravi iz ravnotežja ne zaptija in sploh nikdo. Kavas stori to, kar nšli da je najboljše, in kar je tudi najpametnejše: nasloni se na steno in pravi jednemu tovarišu:

“Govori ti!”

Imenovani stopi naprej. Toda on začne popolnoma drugače. Ima menda velik talent za pregledovalni poduk, ker dvigne puško, mi porine kopito skoraj pod nos ga pokaže potem v krogu in pravi:

“Ali veste, kaj je to?”

Že vsled raritete odgovorim:

“Da.”

“Toraj, kaj pa?”

“Kopito puške.”

“Da in na tem je cev, s katero se strelja. Ali me razumeš?”

“Da.”

“Potemtakem veste toraj vse!”

“Prav nič ne vemo.”

“Vse!”

“Ni res. Mi vemo samo, da se s tvojo puško tudi lahko strelja.”

“To zadostuje. Prišli smo, da vas aretujemo!”

“Aha! Seveda, to moraš tudi povedati!”

“To je samo ob sebi razumljivo. Če ne greste takoj z nami, smo prisiljeni, zgrabiti za orožje.”

“Mogoče da bi nas ustrelili?”

“Da.”

“No, nato smo pripravljeni. Kar ustrelite nas!”

In prižgem si cigareto. Drugi naredijo istotako, in tako kadimo jeden drugemu. Kavasi nas gledajo, kakor okameneli. Kaj tacega se jim še ni nikdar primerilo.

Kar sem skoraj pričakoval, se zgodi: poveljnik odloži svojo čast. Obrne se, sune nekoga drugega v rebra in mu reče:

“Zapoveduj ti.”

Ta je takoj pripravljen, prostovoljno odloženo poveljništvo prevzeti. Stopi naprej pripravljen, držati prav resen govor. Že sem prepričan, da bode jeden za drugim poveljeval, dokler se ne bodo vsi, nevspehov naveličani, odstranili. Toda do tega ne pride, ker ravno, ko odpre tretji poveljnik usta, da bi pričel, se odpro vrata in prikaže se obraz in uniforma nekega narednika.

“Kje tičite?”

“Tukaj!”

“To vidim! Kje so lopovi?”

Pri tem pokaže vprašani na nas

“Zakaj jih ne pripeljete?”

“Ker nočejo iti.”

“Zakaj jih ne prisilte?”

“Ker jih ne moremo.”

Vprašanja in odgovori se vrstijo tako hitro in eksaktno, kakor, da bi bila priučena.

“Potem vam bodem jaz pokazal, kako se prisili take ljudi!”

Stopi bližje in potegne sabljo. Oči se mu vrtijo, kakor kroglice in kaže svoje dolge, rumene zobe.

“Ali ste slišali lopovi, kaj se hoče od vas?” zakriči na nas.

Nikdo mu ne odgovori.

“Če ste slišali, vprašam?”

Vsi molčimo.

“Ali ste nemi?”

Menda je že tako, ker nobeden nas se ne zgane. To ga pa tako ujezi, da pride popolnoma iz ravnotežja. Zavihiti sabljo, da bi me udaril s ploskvo klino in zakriči:

“Pes! Naučil te bodem govoriti!”

Sablja zažvižga po zraku — toda ne pade po mojem hrbtu, ampak na tla; narednik pa opazi, ko se pogleda, da sedi istotako na tleh.

Kolneč skoči na noge in se vrže proti nam, a obstoji začuden in nas gleda, kakor da bi bili strahovi. Sedimo namreč še vedno: tiho, mirno, trdo in nemo, kakor maliki.

Nobeden se ni premaknil, samo jaz, ker sem mu izbil s pestjo sabljo iz rok in mu potem še dal udarec, ki ga je vrgel na tla. Vse to se je pa zgodilo s tako bliskovo hitrico, ki se ne more preračunati.

Ogleduje nas zaporedoma, se potem obrne in vpraša:

“Ali so bili preje že tudi taki?”

“Da,” odgovori naš znanec iz grmovja.

“Znoreli so!”

“Gotovo.”

Kakor se vidi, se ti ljubi ljudje v vsem strinjajo. Gledajo se in zmajujejo z glavami in tako bi — kdo ve kako dolgo — otresali z glavami, če ne bi končno vstal in vprašal narednika:

“Koga iščete tukaj?”

Njegov obraz se takoj ojasni, ker iz tega vprašanja vsaj spozna, da znamo že precej govoriti.

“Vas,” se glasi odgovor.

“Nas? Kako je to mogoče? Preje si govoril od psov in lopovov!”

Pri tem ga ostro pogledam, da zarudi, res zarudi.

“Kdo nas zahteva videti?” ga izprašujem dalje.

“Zaptija muširi.”

“Zakaj?”

“Izpraševati vas hoče.”

Vidim, da je imel pripravljen čisto drugačen odgovor, ki mu pa ne pride čez široke ustnice.

“To je kaj drugega. Preje je nekdo nekaj govoril o kaznovanju. Pojdi toraj in naznani zaptiji muširi, da takoj pridemo.”

“To ne smem, gospod!” odgovori.

“Zakaj ne?”

“Pripeljati vas moram. Tudi vas moram celo aretovati.”

“Ali ve mušir, kdo da smo?”

“Ne, gospod.”

“Potem teči hitro k njemu in mu povej, da nismo moške, ki bi se pustili radi tega aretovati.”

“To res ne smem. Stori mi to usluggo, in pojdi z menoj. Gospodje so dolgo čakajo.”

“Kteri gospodje?”

“Prisedniki.”

“A tako! No potem hočemo z ozirom na te takoj odriniti. Pojdite toraj iz hiše.”

Kavasi so si aretovanje gotovo čisto drugače predstavljali. Jaz grem prvi na dvorišče, za menoj tovariši in za temi kavasi. Na dvorišču stojijo naši osedljani konji.

Naredniku se menda nekaj posveti. Pride namreč k meni in vpraša:

“Zakaj greste na dvorišče? Ravna pot ne pelja tukaj k hlevom, ampak skozi ona vrata.”

“Bodi brez skrbi,” mu odgovorim. “Mi bomo šli po tem potu.”

Hitro stopim k svojemu konju in ga zajaham.

“Stoj!” zavpije. “Hočete nam ubežati. Takoj stopi raz konja! Ne pustite drugih zajahati!”

Njegovi ljudje se hočejo konj prilastiti, on sam pa me prime za nogo, da bi me doli potegnil.

Hitro potegnem za uzda, da se postavi moj konj na zadnji nogi ter se zavrti okolu. Narednik mora izpustiti.

“Varujte se, ljudje!” zakličem glasno. “Moj konj se rad splaši.”

Prisilim ga, da se zapodi med kavase, ki kriče ubežijo. S tem zado-bijo moji tovariši čas, da se vsedejo in potem odjezdimo v kalopu skozi vrata.

“Odšurola — dobro se imej in na svidenje!” zakličem naredniku nazaj.

“Dur, dur — stoj — stoj!” rjove in leti s svojimi tovariši za nami.

“Ne pustite jih! Zadržite jih, tatove, roparje, lopove!”

Seveda je veliko ljudi, ki bi nas lahko obdržali. Vest, da bomo aretovani, se je raznesla po celem mestu in privabila mnogo radovedne-ga občinstva.

Toda dobrim podložnikom vladarja pravovernikov niti ne pade v glavo, da bi nas zadrževali ali položili roko na nas in prišli pod kopita naših dirjajočih konj. Raje kričaje zbežijo.

Po katerem potu moram iti, da bi prišel na kraj, ki se imenuje v Avstriji kazensko sodišče, vidim dobro, ker je ta smer od ljudij jako oživljena, ker bi radi prisostvovali za nje gotovo jako zanimivi kriminalni obravnavi. Kljub temu vprašam hedpotoma nekega starega moža, ki se nam bojazljivo umika:

“Kje je kaza?”

Pokaže na neko ulico, ki se konča na odprtem trgu in odgovori:

“Jezdi tukaj, gospod. Na desno bodeš opazil polumesec z zvezdo nad vratmi.”

Ubogamo ga in kmalu pridemo mimo visokega, dolgega zida, v ktere-ga sredini se nahajajo zaznamovana vrata.

Skozi te pridemo v veliko, štirioglato dvorišče, kjer nas sprejme velika množica radovednežev.

Vratom nasproti je sodišče in stanovanje. Dvorišče je jako umaza-na. Samo neki del ob hiši je nekoliko metrov tlakovan. Toda ta tlak je ves razdejan in izgleda, kakor da bi se njega material rabil za na-pravo kake barikade.

Pred vratmi stoji star naslonjač, katerega krasi predpotopna blazi-nica. V bližini je prevrnjena klop z nogami navzgor. Nekaj vrvi in več prst debelih palic leži zraven, vsled česar domnevam, da imamo pred se-boj napravo, na kateri se podeluje bastonada. Nekaj kavasov stoji zraven in popolnoma v bližini sedi naš znanec, namrev kruljavec, mimo ktere-

ga smo jezdili zunaj pred mestom.

Obraz, katerega nam kaže, je jako zanimiv. Gotovo je bil prepričan, da pridemo kot ujetniki. Da pa pridemo visoko na konju in ponosno brez poliejskega spremstva, da njegovemu obrazu izraz tako neumnega začudenja, da bi se vsled tega smejal, če ne bi v njegovih očeh videl sovražtvo, ki nikakor ni v razmerju z hlinjeno ravnodušnostjo.

Ko razjašemo, vržem uzde Oškotu in stopim h kavasom.

“Kje je kodža baša?”

Te besede izgovorim z glasom zapovedajočega gospoda. Vprašani me po vojaško pozdravi in odgovori:

“Notri v svojem stanovanju. Ali hočeš z njim govoriti?”

“Da.”

“Potem te hočem naznaniti. Povej mi svoje ime in kaj želiš?”

“To mu bodem že sam povedal.”

Potisnem ga na stran in se obrnem k vratom. Tu se odpro sama in suh človek stopi ven, ki je gotovo še bolj suh kakor berač ali stari Mibarek.

Njegova postava je zavita v kaftan, ki se vleče za njim po tleh, da ni mogoče videti nog. Na glavi nosi turban, ki je bil mogoče pred petdeset ali več leti enkrat bel. Vrat je tako tenak in dolg, da komaj nosi glavo. Ta glava se pa vedno giblje in ziblje sem in tja, gori in doli.

Pogleda me začudeno z malimi, brezobrnimi in rudeče obrobjenimi očmi in vpraša:

“H komu hočeš?”

“H kodži baša.”

“To sem jaz. Kdo pa si ti?”

“Tujec sem, ki je primoran se pritožiti.”

On hoče odgovoriti, a ne pride do tega, ker v tem trenutku priteče narednik, kateremu sledijo njegovi ljudje, skozi vrata, se začuden ustavi, ko nas ugleda in zakliče:

“Alah v' Alah! Saj so tukaj!”

Z in za njim se drenja vedno več ljudi na dvorišče. Toda nobeden ne spregovori niti besede. Vse se vrši tako mirno in tiho, kakor da bi bili v mošaji. Prostor, kjer moli lesena klop svoje noge kvišku, je tem dobrim ljudem svet. Mogoče je bil marsikteri že privezan na to klop, in pritrjen z golimi podplati na lesene noge. Taki spomini navadno puščajo globoke utise.

Uradnik se obrne, mesto, da bi meni odgovoril, k naredniku:

“No, še vedno jih ne pripeljete? Ali hočete mogoče vi bastonado mesto njih?”

Tu pokaže od hitrega letanja še vedno brezsapni kavas mene iz odgovori:

“Saj je vendar tukaj, gospod!”

“Kaj? Ta je?”

“Da.”

Kodža baša se hitro zopet obrne k meni in me ogleduje od glave do pet. Pri tem se miga njegova glava, kakor da bi se šlo za stavo. Njegov obraz postane strog, teman, in osorno odgovori:

“Toraj ti si ujetnik?”

“Jaz? Ne, to nisem,” odgovorim mirno.

“Ta moj narednik kavasov mi vendar pravi!”

“On govori neresnico.”

“Ne, jaz govorim resnico. On je,” odgovori narednik.

“Ali slišiš?” zakriči na me kodža baša. “Ti ga imenuješ lažnjivea, jaz pa vem, da govori vedno resnico.”

“Toraj, ti si ujetnik?”

“In jaz ti pravim, da laže! Ali si nas mogoče videl, ko smo prišli na dvorišče?”

“Da, stal sem pri oknu.”

“Potem si opazil, da smo sedeli na konjih. Jaz pridem prostovoljno k tebi. Tvoji kavasi so nam sledili pozneje. Ali imenuješ kaj tacega aretacijo?”

“Da. Prišel si sicer nekoliko preje, a policija je prišla po vas in vas je aretovala. Vi ste moji ujetniki.”

“Jako se motiš.”

“Jaz sem kodža baša in se nikdar ne motim. Zapomni si to!”

In ko govori to glasno in osorno, zmajuje z glavo tako močno, da se bojim, da jo hoče vreči na nas.

“No, potem ti hočem dokazati, da se motiš. Nobenega kodža baša ni na svetu, ki bi si dovolil me imenovati svojim ujetnikom.”

Par korakov k mojemu konju in skok v sedlo. Moji tovariši so ravno tako urni.

“Sidi, skozi vrata?” vpraša Halef.

“Ne, mi ostanemo. Hočem si narediti samo pot do vrat.”

Tako je, kakor da bi konj razumel moj namen. Počasi in širom skaklja k vratom in zopet nazaj, udarja spredaj in zadaj s kopiti in sopiha iz nozdernice, da pričujoča množica kmalu napravi prostor in se strahoma stiska ob zid.

“Zaprite vrata!” zapove sodnik svojim kavasom.

“Kdor se dotakne vrat, ga pojezdim!” grozim.

Nobeden kavasov se ne gane iz prostora. Kodža baša ponovi povelje, a brezvspešno. Vzamem bič v roko in to se vidi tem ljudem le prenevarno.

Jezdim tako blizu k sodniškemu uradniku, da mu sopiha konj v obraz. Poskoči nazaj, stegne dolge, suhe roke od sebe in zakliče:

“Kaj se predrzneš! Ali ne veš, kje si in kdo sem jaz?”

“To vem jako dobro. A ti imaš niti pojma, koga imaš pred seboj. Pritožil se bodem pri tvojem predpostavljencu, makredžiju v Solunu. Ta ti naj pove, kako se ravna z odličnim tebdili kyjafet iledži. (Velikaš, ki potuje pod skromnim imenom.)

Te, grozeče izgovorjene besede vsebujejo seveda velikansko laž, katero si pa z ozirom na razmere, dovolim. In imajo tudi pričakovani uspeh, ker stari baša pravi sedaj veliko uljudnejše, kakor poprej:

“Ti si tebdilen na potovanju! To nisem vedel. Zakaj mi nisi povedal?”

“Ker me sploh nisi vprašal niti po imenu, niti po mojih razmerah.”

“Potem povej, kdo da si?”

“Pozneje. Najprvo hočem vedeti, če me imaš res kot ujetnika. Potem bom videl, kako ti odgovarjam.”

Ta izjava ga spravi v zadrego. On, zapovednik Ostromdže in okolice naj prekliče lastne besede! Bojazljivo me gleda in se pripravlja za odgovor. Njegova glava se začne jako sumljivo tresti. Videti je, kakor da si mora zlomiti vrat.

“Toraj odgovor! Drugače odjezdimo.”

“Gospod,” pravi, “seveda niste zvezani in uklenjeni, zato hočem misliti, da niste aretovani.”

“Dobro, to mi začasno zadostuje. Toda, da ti ne pride v misel, to mnenje premeniti. Pritožil bi se pri makredžu.”

“Ali ga poznaš?”

“Če ga poznam, te nič ne briga. Če on in jaz to veva, zadostuje. Toraj, ti si poslal pome. Iz tega sklepam, da mi hočeš kaj povedati. Pripravljen sem, te poslušati.”

Smešno je videti njegov obraz, katerega reže. Kakor se vidi, sva menjala vloge. Jaz govorim k njemu od zgoraj navzdol in to zares, ker sedim v sedlu. Na njegovem obrazu se bojujejo izrazi jeze in zadrege za nadvlado. Nemirno gleda pred se in odgovori konečno:

“Motiš se. Nisem ti pustil povedati, da hočem s teboj govoriti, ampak zapovedal sem, naj se vas aretuje.”

“To si res storil? Skoraj ne morem verjeti. Najvišje sodišče vendar zapoveduje, da se ravna pravično in previdno. Kaj pa je bil vzrok tvojega povelja?”

“Pretepli ste jednega mojih kavasov in potem si ti spraval jednega prebivalcev tega mesta v smrtno nevarnost.”

“Hm! Kakor moram slišati, se ti ni pravilno poročalo. Kaznovali smo kavasa, ker je zaslužil, in jaz sem rešil življenje nekega prebivalca ker sem ga potegnil na sedlo. Drugače bi ga moj konj pohodil, če ne bi jaz ravnal hladnokrvno.”

“To se seveda čuje popolnoma drugače, kakor se mi je sporočilo. Preiskovati bom toraj moral, na kateri strani je resnica.”

“Preiskava je popolnoma nepotrebna. Ali ne uvidiš, da so tvoje besede za mene razžaljive? Moje besede ne smejo v tebi vzbuditi najmanjšega dvoma in vendar hočeš preiskovati! Ne vem, kaj naj mislim o tvoji uljudnosti!”

Čuti se premaganega in odgovori precej pobito:

“Tudi če imaš prav, se mora vršiti preiskava, ravno, da se dokaže tožnikom, da si v pravici.”

“S tem sem seveda zadovoljen.”

“Potem stopi raz konja! Takoj hočem začeti zasliševati.”

Govorilo se je tako glasno, da je lahko vsakdo pričujočih lahko razumel vsako besedo. Sedaj pridejo ljudje bližje, da bi še bolje slišali in vse videli. Šepečejo si svoje opombe, in pogledi, s katerimi nas gledajo, kažejo jasno, da smo si pridobili velik ugled. Tako, kakor jaz, še ni nikdo govoril s kodža bašijem.

Ta vredni uradnik se vsede na stol. Ponosno ponovi prejšnje povelje:

“Stopite raz konj, ker tako zahteva spoštovanje, katero se mora imeti do oblastnij.”

“Popolnoma sem tvojega mnenja, a kake oblastnije ne vidim.”

“Kako? Ali sem te prav razumel? — Oblastnija sem jaz!”

“Res? Potem se motim. Kje je mirovni sodnik Ostromdže?”

“Jaz sem. Opravljam oba urada.”

“Ali spada ta slučaj pred mirovnega sodnika?”

“Ne, ampak pred kazo.”

“Potem imam pa prav. Naib ne sme sam brez prisednikov razsojevati. Pri kazi pa mora biti navzoč kodža baša, državni pravdnik, zastopnik, civilni poročnik in sodni pisar. Povej mi, kje so ti gospodje. Jaz vidim samo tebe samega.”

Zopet začne zmajevati z glavo. Odgovori mi:

“Po navadi tudi take slučaje sam obravnavam.”

“Če so prebivalci Ostromdže s tem zadovoljni, je to njih stvar. Jaz pa poznam postave padišaha in zahtevam, da se izpolnujejo. Ti zahtevaš od mene spoštovanje do oblastnije, ktere pa nikjer ni.”

“Pustil bodem poklicati može.”

“Potem se požuri! Nimam mnogo časa.”

“Vendar bodeš moral čakati, ker ne vem, če se bode moglo takoj najti državnega pravdnika, njegov namestnik pa je šel v Ufadilo. Vrne se šele čez nekaj ur.”

“To mi je neprijetno. Oblastnija se ne sme pustiti iskati. Kaj bode rekel makredž, če mu bodem to povedal?”

“Saj mu ni treba povedati. Lahko bodeš zadovoljen, kakor se bode s teboj ravvalo.”

“Kako to? Kako ravnanje meniš?”

“Kaj ne veš tega?”

“Ne.”

“Seveda vas moram tukaj obdržati, dokler se ne sestane kaza. Toda dobro naj se z vami ravna, v kolikor dopuščajo razmere.”

“Slušaj! Imeli se bomo dobro, kakor se nam zljubi. Ti nas hočeš tukaj obdržati, kar je ravno toliko, da smo aretovani. Veš pa, da s tem nisem zadovoljen.”

“Toda postava tako zahteva.”

“Meni se zdi, da si si naredil svoje postave, katerih pa seveda ne poznam. Jaz sem torej pripravljen, da pridem k obravnavi, toda svoje

prostosti si ne pustim vzeti. Sedaj grem nazaj v konak in bodem tam pričakoval tvojih poročil."

"Tega ne smem dopustiti."

In vstane raz stola.

"Kaj hočeš storiti proti temu?"

"Če me siliš, moram rabiti silo."

"Poslal si že enkrat svoje kavase. Kaj so opravili? Nič! In tak uspeh bi zopet videl. Če si pameten, opusti to, da se ne bodo ljudje norčevali. Dam ti besedo, da niti ne mislim ubežati. Čakal bodem tvojega vabila in še mu pokoril."

Ker uvidi, da ne gre drugače, odgovori po daljšem pomišljanju:

"Z ozirom na to, ker si odličen tujec, sem zadovoljen s tvojim predlogom. Toda dati mi moraš častno izjavo, da ne bodeš skušal pobegniti."

"To ti dam."

"Položiti moraš svoje roko v mojo. Tako je predpisano."

"Tukaj!"

Vzbudi se mi slutnja, pravzaprav prepričanje, v meni, da sem se z ravno sedaj, ko jezdim domov, nujno premišljujem.

Toda kdaj, kje in pod kakimi okoliščinami? Ne morem se zmisлити, dasi Prepričan sem, da ga danes ne vidim prvič. Neki sva se že srečala.

ga srečal? Kaj sem mu naredil?

meljeno; to vidim na prvi pogled. Kaj pa ima vendar z mano? Kje sem njegovo sovražstvo ni samo instiktivno, ampak prepričevalno in ut-

plinjena.

Zadobim prepričanje, da je njegova brezčnost, katero kaže, samo oči, ko me pogleda. Očlovek, ki ima tak pogled, ne more biti blazen.

Popolnoma slučajno ga pogledam, in ustrašil bi se bliska njegovih In še jeden je, ki z izidom ni zadovoljen — berač.

no odjezdimo skozi vrata.

to sam čuti, mi kaže njegov temen pogled, s katerim nas še pogleda, pred-

nikake izjeme. Danes je pa njegov ugled zadobil precejšnji udarec. Da

Osmanški sodnik se poslužuje tiranizma, in stari kodza gotovo ne dela

Ko se napravljamo odjezditi, se nam ljudje spoštljivo umikajo.

Toda obvarujem potrebno resnost in baša me odpusti.

Podam mu roko, še vedno sedeč na konju. Komaj se zdrižim smeja beračem že kje sestal. Dozdevati se mi začne, da je z vzrokom našega

prihoda tudi on nekoliko v zvezi in zato sklenem, da ga bodem skrbno opazoval.

Seveda sta Ibarek kakor tudi njegov sorodnik o srečnem izidu našega slučaja jako oveseljena. Vprašujeta me, če se kaj bojim poznejše obravnave, in jaz jima zagotovem, da niti najmanj ne. Ko potem vprašam gostilničarja, če ima kakega molčečega in zanesljivega hlapca, mi priporoči nekega moža, kateremu dam povelje, naj se hitro poda na dvorišče sodnije in naj na skrivaj opazuje berača. Veliko mi je namreč na tem ležeče, če bode tam ostal ali se odstranil.

Halef to sliši. Prihodnjo priložnost porabi, ko sva sama skupaj, da me vpraša:

“Sidi, zakaj pustiš berača opazovati? Ali imaš kaj z njim?”

“Ne, ampak jaz mislim, da ima on z nami.”

“Kako to?”

“Ali nisi opazoval, kako nas je ogledoval?”

“Ne, nisem ga opazoval.”

“Potem ga opazuj, kadar se zopet snidemo. Popolnoma tako mi je, kakor da bi ga že nekje srečal.”

“Kje pa?”

“Tega pa žal ne vem. Že sem na to mislil, a se ne morem domisliti. Moralo je biti daleč od tukaj.”

“Moraš se motiti.”

“Težko.”

“Kako naj bi prišel kruljavec od daleč? Saj komaj lazi.”

“Hm! Mogoče se samo hlini.”

“O ne. Vidi se mu, kako je nadložen. Večkrat človek misli, če se s komu snide, da ga je že nekje videl. Ko je šel Mibarek mimo nas, se mi je zdelo, da sem ga že nekje videl.”

“Res? To je zanimivo.”

“Zakaj?”

“Ker jaz isto mislim.

“Potem sva pač že katerikrat koga videla, ki mu je bil podoben.”

“Ne. Njega samega sva videla. Ali nisi opazil, kako je streljal s pogledi na me?”

“Da. Toda delal je to tako, da se ne bi opazilo.”

“Mogoče me tudi ni hotel ogledovati, a se ni mogel premagati. Izdal se je.”

“In kljub temu se motiš. Vem, da se tudi jaz motim. Mož, katerega zamenjujem z Mibarekom, je imel dolgo, polno brado.”

“To veš?”

“Da. Če bi imel starec tako brado, bi mu bil popolnoma podoben.”

“In kje si videl tega bradatega moža?”

“Tega ravno ne vem.”

“Čudno! Toda, naj bode kdor hoče, Mibareka in berača se moramo varovati. Mogoče pa tudi samo jednega.”

“Kako to meniš?”

“Jaz menim, da Mibarek in berač nista dve različni osebi.”

“Sidi! Kaj pa misliš?”

“Oba sta eden in isti.”

“Nemogoče!”

“Jaz sicer sam ne vem, kako sem prišel na to domnevo, toda imam jo in se je ne morem znebiti.”

Tu naju prekine gostilničar, ki naznani, da je poslal kodža baša ljudi po mestu, da bi spravil skupaj uradnike za kazo.

“Videl bodeš tudi Mibareka,” pristavi.

“Kaj ima ta zraven opraviti?”

“Saj je baš kiatib.”

“Sodni pisar? Kdo mu je pa podelil to službo?”

“Kodža baša. Ta dva sta jako dobra prijatelja.”

“To je pa slabo. Če se lisica in volk sprijaznita, je ovca izgubljena.”

“Ali ju imaš za hudobne ljudi?”

“Za dobre ne.”

“Efendi, zelo se motiš.”

“Tako? Ali imaš mogoče ti boljše mnenje o vašem kodža bašiju?”

“O tem ne, ker je silovit in nepravičen. Toda moč ima, in mi ne moremo nič storiti. Kar se pa tiče Mibareka, je dobronik cele okolice. Če si nočeš pridobiti sovražnikov, ne smeš zoper njega govoriti.”

“Meni se pa nasprotno zdi, da je prokletstvo tega kraja.”

“Pomisli, da je svetnik!”

“Lopov mogoče? — Ne!”

“Leči vse bolezni. Če bi hotel, bi lahko zbudil mrtvece k življenju.”

“Ali je to sam povedal?”

“On sam je zagotavljal.”

“Potem je nesramen lažnik.”

“Gospod, kaj če bi te kdo slišal!”

“V obraz bi mu povedal, če bi kaj takega zagotavljal.”

“Potem bi bil izgubljen. Svarim te.”

“Kako to, izgubljen?”

“Če lahko vzbudi od smrti, tudi lahko vzame življenje.”

“Toraj umori?”

“Ne. Niti dotaknil se te ne bi. Samo izrekel bi par besed in moral bi umreti.”

“Toraj čara?”

“Da, tako je.”

“Svetnik in čarovnik! Kako spada to skupaj. Sami se pobijate. Toda, tukaj pride tvoj hlapec.”

Mož pride k nam in naznani, da je berač ravnokar zapustil dvorišče.

“Ali si pazil, kam se je podal?”

“Da. Proti gori, najbrže hoče k Mibareku.”

“Ali gre večkrat k temu?”

“Prav velikokrat.”

“Zakaj ga pa svetnik ne ozdravi?”

“Kaj jaz vem? Imel bode že svoje vzroke, da tega ne stori.”

“Ali si že videl kterikrat, da bi skupaj govorila?”

Mož nekoliko časa pomišlja in odgovori potem:

“Ne, še nikoli.”

“Če gre berač tolikokrat k njemu, bosta vendar skupaj govorila.”

“Seveda. Toda čudno je, da jih še nikdar nisem videl skupaj.”

“Da. Tudi meni se zdi čudno. Mogoče se mi posreči, to pojasniti. Rad bi videl, kaj bode delal berač na gori. Ali je to mogoče?”

“Ali te sme videti?”

“Ne.”

“Potem bi te moral peljati, ker ne poznaš pokrajine.”

“Dobro, pelji nas.”

“Halef je namreč tudi zraven. Jaz vzamem dalnograd seboj in potem sledimo hlapcu.

Pelje nas iz dvorišča na vrt, od koder se takoj pride na prosto. Potem pokaže na levo.

“Poglejte, tu gori gre. Revež se more le počasi premikati naprej. Gotovo bode trajalo pol ure, predno pride na vrh. Do tedaj smo pa mi že davno gori.”

Pelje nas na desno, kjer je gora obraščena s precej gostim grmičevjem. Pregledam teren. Lahko pridemo na vrh, ne da bi nas mogel kdo opaziti, ker nas zakriva grmičevje. Tam pa, kjer gre berač, so melonska polja. Od daleč se ga toraj prav lahko opazuje, in iz tega vzroka pošljem hlapca nazaj, ker ga ne potrebujem neobhodno kot vodnika. Kvečjem, da bi mi bila njegova pričujočnost ovirljiva.

Korakamo precej urno navzgor, a se držimo tesno grmovja, da bi ne spustili berača izpred oči.

On ve, da ga iz mesta lahko vidijo in se tudi zadrži po tem. Popolnoma počasi krevlja in se prav velikokrat spočije.

Kmalu pridemo v gozd, ki obkroža vrh gore. V varstvu tega se obrnem na levo, dokler ne prideva s Halefom v isto smer, ktere se drži kruljavec. Če se drži te smeri, mora priti mimo nas.

Vsedom se na mehki mah in Halef vzame prostor ob moji strani.

“Ali je kaj gotovega, kar hočeš sedaj izvedeti, sidi?” me vpraša.

“Brezdvomno.”

“Kaj pa?”

“Vedel bi rad, kako se bode berač prelevil v Mibareka.”

“Toraj si še vedno tega mnenja?”

“Zakaj bi ne bil?”

“Videl bodeš, da se motiš.”

“To je mogoče, a ne verjamem. Prav gotovo pride tukaj mimo. Kar pride blizu, se skrijemo za drevesa in mu sledimo od daleč.”

Še nekaj minut moramo čakati, nakar se skrijemo.

Berač prihaja.

Kakor hitro pride v gozd in se nahaja v varstvu dreves, tako, da se ga iz mesta ne more več videti, se vstavi in ogleduje okolu.

Ogleduje se tako, kakor človek, ki ima vzrok biti previden. Ker misli, da ga nikdo ne opazuje in da se nikdo ne nahaja v bližini, se dvigne visoko in se začne pretegavati. Potem gre še nekaj časa naprej in se splazi za neko grmičevje.

Vse jako natanko opazujeva. Berač lahko prav dobro hodi brez bergelj.

“Sidi, mogoče imaš pa le prav,” reče Halef. “Ali greva za njim?”

“Ne, ostaniva tukaj.”

“Toda, jaz mislim, da ga hočeš opazovati. Šel bode naprej.”

“Ne, v grmovju se bode premenil v Mibareka in se potem kot tak vrnil v mesto.”

“In jaz mislim, da bode šel popolnoma na vrh gore, kjer se naj nahaja njegovo stanovanje.”

“Tega ne bode storil, ker mu primanjkuje časa. Gotovo se mu zelo mudi, da se sestane sodni dvor. Pazi!”

Raztegnem svoj dalnogleđ in ga namerim na prostor, kjer slutim berača. Res! Sicer ga ne morem videti, a veje se gibljejo. Toraj je za grmičevjem.

Čez kakih pet minut se prikaže — kot Mibarek.

“Alah akbar!” reče Halef. “Kdo bi si mislil, da imaš prav, sidi!”

“Slutil sem. So slutnje, katerim se vidi, da se izpolnijo. Ta svetnik je veliki grešnik. Mogoče se nam posreči, to dokazati.”

“Saj gre res v mesto nazaj. Ali mu hočemo slediti?”

“Zakaj neki? Sedaj je najlepša priložnost, da preiščem njegovo stanovanje v razvalinah.”

“Prav imaš. Toraj pojdi! Hiteti je treba.”

“Ne tako hitro! Najprvo pojdimo na prostor, kjer se je prelevil. Mogoče opazimo tam, kako to stori.”

Starec je šel nekaj časa ob robu gozda ter stopil potem na prosto, in sedaj stopa med polji v mesto.

Podava se k grmovju, a ne najdeva ničesar. Trava in mah je pohojen, a družega ni nič videti. Kje ima berglje?

“Bergelj vendar ni mogel pustiti zginiti,” meni Halef.

“Najbrže jih bode imel pri sebi.”

“Potem bi se jih moralo videti.”

“Hm! To ni ravno neobhodno potrebno. Mogoče jih ima na jermenih in jih nosi zložene pod kaftanom.”

“To bi mu bilo vendar ovirljivo.”

“Seveda.”

“Ali pa jih je skrila.”

“To bi mu bilo preveč nepripravno, ker bi se moral vsakokrat, kadar se prelevi v berača, vrniti zopet k skrivališču. Če jih pa nosi seboj, se lahko spremeni kadar in kjer hoče.”

“Sidi, vse se mi zdi tako tuje, nepojmljivo, kakor v kaki pravljici.”

“Rad ti verjamem. V velikih mestih večernih dežel se dogajajo še vse drugačne stvari. Sedaj se domislim, da klopčejo njegove kosti. Saj si slišal?”

“Da, sidi. Ibarek, gostilničar je rekel. In potem, ko je šel Mibarek mimo nas, sem jih slišal klopotati tudi jaz.”

“To niso bile kosti, ampak berglje.”

“Alah! Tako bode.”

“Že takrat se mi je čudno zdelo, ko je berač izginil in da je prišel Mibarek iz tistega kraja, četudi ga ni bilo preje nikjer videti. Sedaj imam rešitev te uganke. Sedaj pa pojdimo k njegovi koči.”

“Ali gremo takoj naravnost skozi gozd?”

“Ne. Poiščimo si odprto pot. Videl sem od spodaj, kje pelja navzgor, in si jo zapomnil.”

“Zakaj hočeš iti po potu, kjer nas lahko vidijo?”

“Iz smeri, v kateri gre starec, nas ne more videti. Če pa to drugi opazijo, da gremo na vrh, je brezpomembno. Iskal bodem sledove konjskih kopit.”

“Tukaj gori?”

“Seveda! Kaj mogoče misliš, da so Barud el Amazat, Manah el Barša in ubegli jetničar pustili svoje konje kje v mestu?”

“Gotovo ne. V mestu se niso pustili videti.”

“To je tudi moje mnenje. Jezdili so na goro in se tam sami skrili kakor tudi svoje konje.”

“Če že niso zopet odšli.”

“Morajo biti še tukaj, ker pričakujejo oba brata. Stari Mibarek jih je že kam skril. Zato jih bode težko najti. Najboljši in najzaneslivejši vodnik bodejo pa sledovi konjskih kopit.”

“Ali jih bodeš našel?”

“Upam.”

“A preteklo je že dolgo časa.”

“Kljub temu. Možje, ktere iščemo, niso Indijanci, ki so navajeni, skriti sledove.”

“Da, ti razumeš brati vse sledove. Radoveden sem, če se ti tudi sedaj posreči.”

Jaz sam sem na to radoveden in nisem svoje stvari tako gotov, kakor Halef misli.

Če se jezdi v prazni puščavi ali travnati preriji, se sled veliko lažje najde in zasleduje, kakor v obljudeni pokrajini, posebno pa še v bližini mesta.

Greva ob robu gozda pod drevesi, dokler ne pridemo na pot, ki vodi na vrh. Pravzaprav ni nobena prava pot, in tudi ne izhojena. Tla so kamenita, le tu in tam je videti kako zelišče.

Ko greva navzgor iščem vedno utise, katerih pa nikakor ne morem opaziti. Ali mogoče trojica sploh ni šla po tem potu?

Prišli so zjutraj semkaj in gotovo je, da so jezдили okolu mesta, da bi ne bili opaženi.

Tako greva precej časa navzgor, dokler ne najdem prvih znamenj, da so bili tukaj konji. Prišli so od desne med drevesi. Vtisi konjskih kopit so jako razločni in vidljivi.

Sedaj greve lahko hitreje. Dovolj je znamenj, da so jezdeci rabili pot pred nami.

Kmalu dospemo na vrh, kjer se konča pot na mali ravnini. Ono stran te vidimo zidove razvaline. Iz desk in kamnov slabo narejena koča se naslanja na visok, a že na pol razpadel zid.

“Tukaj notri stanuje starec,” meni Halef.

“Gotovo.”

“Ali greva notri?”

In hoče stopiti na planjavo, a ga zadržim.

“Stoj! Najprvo se moramo prepričati, če nas kdo ne opazuje.”

“Saj ni nobenega človeka tukaj.”

“Ali veš tako gotovo?”

“Saj bi ga videl ali slišal.”

“O, hadži Halef Omar, imel sem te za bolj pametnega in previdnega! Ti, ktere iščemo, so tukaj skriti. Kako lahko nas vidijo in potem je vse izgubljeno! Ostani tukaj.”

Jaz se plazim ob robu planjave v polukrogu do kože in stopim k vratom, ki so zaprta. Poslušam in gledam, a ne morem ničesar opaziti. Z istim vspehom odidem tudi od druge strani in se vrnem k Halefu.

“Res smo neopaženi,” mu povem. Sedaj morava najti skrivališče trojice. Konji nas morajo voditi.”

“In vendar nimaš tukaj te konje.”

“Jih bova že našla.”

Tla so popolnoma kamenita in ni nobenega sledu. Toda pod drevesi morava iskati sled. Sredi planjave je neki studenec, ki izvira iz skalovja in nima vidnega odteka. Na robu istega raste nekoliko trave.

Greva k studencu. Konji se morajo napajati in na vsak način se je za to rabil ta studenec.

Preiskujem rob. Res! Vidim, da so vršički trave odgrizeni. Neka roža leži odtrgana ob vodi.

“To je neka cvetlica,” pravi Halef. “Zakaj jo opazuješ tako pazno?”

“Ker mi mora povedati, kdaj so bili tukaj konji napojeni.”

“Ali ti bode res povedala?”

“Da. Poglej jo natančno! Ali je uvela?”

“Ne, še popolnoma sveža je.”

“Ker je ležala ob mrzli vodi. Če bi ležala tukaj na skalovju, ne bi bila več sveža. Prašniki so se nagnili. Toraj je komaj poldrugo uro, da je bila odtrgana. Ta čas toraj so bili konji tukaj.”

“Ali pa je bil kak človek.”

“Ali odgrizne človek cvetlico?”

“Ne, tega ne stori.”

“Tukaj pa vidiš odgrizeno travo. Nekaj stebelc je popolnoma izruvanih, ki ležijo tukaj. Oglej si jih. Že so precej uveneli, ker niso ležali ob vodi. Cenil sem popolnoma pravilno, ko sem rekel poldrugo uro. Sedaj morava zvedeti, odkod so konji prišli in kam so bili odpeljani.”

“Kako hočeš to zvedeti?”

“Na katerikoli način. Pred nami imaš zidovje, skozi ktero niso mogli. Toraj moramo iskati odprtino.”

Najprvo greva h koči, kjer se ločiva. Halef se obrne na desno in jaz na levo, da bi preiskoval rob planjave. Na nasprotni strani se zopet snideva. Jaz nisem nič našel in on tudi ne. Na svoje oči se lahko zanesem, a na njegove ne. Zato njegovo stran še enkrat preiščeva, a tla so tudi pod drevesi kamenita.

“Pazil sem jako dobro, sidi,” pravi Halef. “Tukaj notri niso prišli.”

Med iglatim drevjem je tudi nekaj listnatega. Neki brezi visi veja globoko nizko in tukaj najdem, kar iščem. Pokažem mu eno vejic.

“Poglej, kaj vidiš tukaj, Halef?”

“Nekdo je odtrgal konce.”

“To je bil konj, ki je grizel listje.”

“Mogoče je pa naredil kak človek.”

“Težko. Idimo dalje.”

Slediva smeri in kmalu postanejo tla mehkejša, da jasno opaziva vtise konjskih kopit. Potem dospeva k neki odprtini v zidu, skozi katero vidimo od visokih zidov zaprt prostor. Videti je, da je bila tukaj nekdanj velika dvorana.

Nam nasproti pelja neka odprtina na drugi, prvemu podoben prostor, samo, da je nekaj manjši. Ta ima tri luknje kot vrata. Skozi jedno stopim.

Na tleh ni opaziti nikakega sledu. Oba prva vhoda ali izhoda vodita k razdejanemu zidovju. Tretji nas vodi na večji prostor, kjer je bilo gotovo svoječasno dvorišče, in sicer tlakovano.

In tukaj mi pokaže Halef, jako ponosen na svojo bistroumnost, neovrgljivo sled — izvržek konja.

“Tukaj so bili,” pravi. “Ali uvidiš, da znam tudi jaz najti sledove?”

“Da, občudujem te. Toda odslej govori tišje. Gotovo se bližamo živalim in kjer so te, bodo najbrže tudi ljudje.”

Gledamo okolu, toda zaman. Videti je, kakor bi imelo dvorišče samo vhod, skozi katerega sva prišla. Okolu in kolu je zidovje. Ono, ki je nam nasproti, je popolnoma obraščeno z bršljanom.

“Dalje ne moremo, ker naprej se ne more priti,” pravi Halef. “Konji so bili tukaj, to je res, a sedaj so že odšli.”

“O tem nisem prepričan. Poglejmo!”

Počasi hodim ob stranéh. Ko pridem do srede zida, ki je obraščen z bršljanom, zaduham čuden duh, katerega imajo konji.

Celo v velikih, obljudenih mestih, kjer zdravstvena oblast jako strogo gleda na snažnost, se čuti konjski duh na krajih, kjer stojijo droške. Ta duh zadišim tukaj.

Pomignem Halefu k sebi, in tudi on mi pritrdi. Ko preiskujeva bršljan, najdeva, da popolnoma zakriva neki izhod, katerega brez omenjenega duha ne bi našla.

Ko odstranim bršljan, zapazim majhen prostor pred nama. Bil je prazen in vstopimo v njega.

Nasproti je druga odprtina od koder začujem sopihanje.

“Sedaj pa jako previdno!” zašepečem Halefu. “Tukaj vzunaj so konji. Vzemi revolver v roko, ker morava biti na vse pripravljena. Može se bodo gotovo branili.”

“Ali jih bodeva vjela?”

“Mogoče.”

“Ali greva iskati policijo?”

“Bomo videli. Jaz imam seboj vrstico. Ta pa zadostuje samo, da zvežem jednega.”

“Jaz sem vzel seboj jermenje.”

“Dobro! Potem pridi, toda tiho!”

Splaziva se k vhodu. Ko pogledam skozi, vidim tri konje ki hrustajo koruzo. Ozka odprtina vodi naprej in zdi se mi, kakor da bi slišal tiho govoriti.

Resnično! Sedaj začujem glasno smejanje in razločno slišim glasove, ne da bi razumel posamezne besede.

“Tukaj so,” zašepečem malemu hadžiju. “Ostani tukaj, jaz grem pogledati.”

“Za božjo voljo, sidi, pazi se!” me svari.

“Bodi brez skrbi! Če zaslišiš kak strel, prideš seveda na pomoč.”

Najraje bi se plazil naprej, toda to bi ostrašilo konje. Po koncu ho-deča postava pa jih ne straši. Zato korakam tiho, tiho naprej.

Živali me zagledajo in jedna začne sopsti. Jaz na mestu teh treh mož bi to sopihanje takoj spoznal za slabo znamenje, a ti ljudje se niti ne zmenijo.

Dosežem nasproti stoječi zid, kjer se takoj vležem. Ko se tako tiho naprej pomičem, dvignem glavo k odprtini.

Skozi presledek, ki je nastal vsled odstranjenja nekega kamna, lahko gledam skozi na ono stran, ne da bi se videla moja glava.

Tam sedijo vsi trije. Manah el Barša in Barud el Amazit sta obrnjena z hrbti k meni. Jetničar pa ima obrnjen obraz k vhodu. Sicer ga še nisem nikdar videl, toda mora biti on.

Igrajo na karte, najbrže ono igro, ktero so uporabili, da so odstranili pozornost Ibareka od tatvine.

Njih puške slonijo v kotu. Tudi nože in pištole so odložili.

Obrnem se nazaj in vidim Halefa stati pri vhodu. Pomignem mu in on pride k meni. Zopet sope en konj, kar pa igralci ne opazujejo. Halef počene zraven mene in gleda skozi odprtino.

“Hamdulillah!” zašepeče. “Sedaj jih pa imamo! Kaj si sklenil storiti?”

“Ujela jih bova, ker je tako pripravno, Ali si zadovoljen?”

“Seveda. Toda kako hočeva to storiti?”

“Ti se spravi na jetničarja, jaz pa vzamem nase oba druga.”

“Zakaj ravno najnevarnejša?”

“Bodem že z njima gotov.”

“Potem začni!”

“Najprvo pripravi jermena, da jih imava takoj pri roki.”

Halef potegne jermena tako iz žepa, da jih ima lahko hitro za rabo. Tukaj zakolne Barud el Amazit:

“Vaj bašina! Kaj ti ne pade v glavo! Nas ne bodeš goljufal. Vem dobro, da si prekanjen igralec. Mešaj še enkrat karte!”

“Raje nehajmo,” reče Manah el Barša. “Zakaj naj bi jeden drugega obirali.”

“Prav imaš. Tudi je predolgočasno in odkar je prinesel Mibarek neumno poročilo, nimam nobene pozornosti več za igro.”

“Mogoče se je motil.”

“To je nemogoče. Opisali smo mu zasledovalca vendar tako natanko, da ga mora takoj spoznati.”

“Hudič naj ga vzame! Kaj ima z nami? Kaj smo mu storili? Naj nas pusti v miru!”

“Pustil nas bode v miru. Jutri zjutraj je mrtev mož.”

“Če se posreči!”

“Mora se posrečiti. Mibarek ima moč. Spravil jih bode tako daleč, da bodo zaprti. Potem gremo ponoči tja in jih ubijemo.”

“In če jih ne zaprejo?”

“Jih poiščemo v konaku. Mibarek nam mora javiti priliko. Preoblekel se bode v berača.”

To je seveda lep načrt. Toraj ubiti nas mislijo! Mibarek je že bil tukaj in naznanil naš prihod.

“Jaz bi ga pa le rad videl,” pravi jetničar. “Če se taki može, kakor vi, bojite, mora biti nevaren človek.”

“Hudič je, gjavr, kristjanski pes, ki se naj peče v peklu!” odgovori Manah el Barša. “Letel je za menoj v Edrene skozi dvajset ulic in cest. Vse sem storil, da bi ga premotil in vendar me je našel. In mali pobič, ki ga spremlja, je ravno tak hudič. Da bi ga le takrat v hlevu v Edrene zaklali, mesto ga pustili pri življenju! Kdo sta oba druga, bi rad vedel; da umreti morata. Satan jih varuje, drugače ne bi mogli uteči iz Menlika.”

“Tamošnji može so morali ravnati zelo neumno.”

“Da. In selov še tudi ni. Ne preostaja nam drugega, kakor da si sami pomagamo. Sicer pa to ne bomo storili zastonj. Konj tega človeka je vreden, da se vse štiri umori. In njegovo orožje je baje izborna. Komaj čakam, da bi se Mibarek vrnil. Če se nam posreči, se danes znebiti zasledovalcev, smo prosti vseh skrbi. Lopovu bodem s srčnim veseljem porinil nož v srce.”

“To bodeš raje opustil!”

In ko izpregovorim te besede, vstopim in mu priložim udarec s pestjo da se takoj zgrudi.

Druga dva me nekaj časa gledata, popolnoma onemogla vsled strahu. To zadostuje. Zgrabim Barud el Amazata za vrat in mu ga stiskam toliko časa, da udarja pakrat z rokami okolu sebe in se potem po dolgem stegne.

Halef se vrže na jetničarja, ki se niti ne poskuša braniti.

Nekaj časa še držim Baruda, dokler se ne gane, onesveščen je, kakor Manah. Potem pomagam Halefu, jetničarja zvezati.

Potem položiva oba druga eden zraven drugega, skupaj z hrbti in sicer tako, da ima eden glavo pri nogah drugega. Oba potem tako preve-

žem z jermeni, da se nikakor ne moreta brez tuje pomoči rešiti. Jetničarja seveda ravno tako previdno povežem.

Sedaj preiskujeva žepe in sedla. Vsi predmeti, kateri so bili ukrajeni Ibareku, so še tukaj in še več družega. Posebno Manah ima precejšnjo svoto denarja pri sebi.

Jetničar nas gleda, ne da bi spregovoril kako besedo. Videl nas še ni, a si lahko misli, kdo da sva.

Halef ga brene z nogo in vpraša:

“Lopov, ali veš, kdo da sva?”

Vprašani ne odgovori.

“Ali meliš? Vprašam te, če veš, kdo da sva. Odgovori, sicer ti dam pokusiti bič!”

“Vem,” zarenči zvezani, boje se biča.

“Da, spoznal bi nas rad. To si rekel preje. Sedaj se ti je želja izpolnila. To si gotovo nisi mislil!”

“Le laži! Natančno vemo, kako stoji.”

“Drugi so to hoteli, jaz ne!”

“Molči! Vse svališala.”

“Da,” se mu zasmeji Halef. “Izgubljeni ste in pričakuje vas isto, kar ste nam namenili. Hoteli ste nas umoriti.”

“Ne, to ni res!”

“O jakik — o gorje!” vzklikne. “Sedaj smo izgubljeni!”

Barud el Amazat počne zopet dihati. Kmalu pride k sebi, odpre oči in me preplašeno gleda.

Sedaj se začne tudi Manah el Barša premikati, kolikor mu dovolijo vezi. Pogleda nas in zopet zatisne oči.

“No, ali nas ne znaš pozdraviti!” zakliče Halef in mu priloži udarec z bičem.

Sedaj zopet odpre oči, pogleda od Halefa mene in zopet nazaj ter pravi:

“Razvežite nas! Pustite nas proste!”

“To naj varuje Alah!”

“Plačal vaju bodem!”

“Nisi dovolj bogat.”

“Jaz sem bogat, zelo bogat.”

“Vsled naropanega denarja! Ta se ti odvzame.”

“Nikdo ga ne najde!”

“Potem naj ostane, kjer je. Mi ga ne rabimo. Sidi, kaj naj počneva z lopovi? V mesto jih vendar ne moreva prepeljati.”

“Ne, tukaj ostanejo, dokler jih ne pridemo iskat.”

“Ali se ne morejo oprostiti?”

“Ne. Skrbel bodem zato, da nas počakajo.”

“Toda to, kar sva našla, vzameva vendar seboj?”

“Pustimo raje tukaj. Policija mora tako najti, kakor sva midva našla.”

Porabiva uzda treh konj, da zvežemo ujetnike še močnejše, da jim je to premikanje onemogočeno. Vendar storimo to tako, da ne trpijo nič. Jetničarja preveževa po dolgem čez oza dva, tako da jim je mogoče, z valjanjem svojo lego premeniti. Potem greva.

Zvezani niso govorili nobene besede. Grožnje bi bile neumne, in za orožje nimamo posluha.

Ko prideva na planjavo, gre Halef k hišici Mibareka, da bi videl, je še zaklenjena.

“Ta človek bi nas lepo za nos zvodil če bi oprostil te tri lopove,”
avi.

“Zato ne bode imel časa.”

“Kaj pa, če pride domov?”

“Ti misliš, da je toraj mogoče, da pride preje, nego mi?”

“Ne. Čakal bode pri kodža baši in nas težko pričakoval. Preje ne bo šel proč, dokler ne bode ta slavna sodna obravnava končana.”

“Če bi vedel, kaj ga čaka!”

“Kmalu bode zvedel. Hitimo, kmalu bode noč.”

Dan se nagiba koncu in solnce je že zašlo. Kjo dospemo v konak, zvezmo, da je poklical kodža baša gostilničarja Ibareka. Ta se še ni vrnil. Potem sta prišla že dva sela po nas. Povedala sta, da so sodne osebe že zbrane.

“Dobro se drži, efendi!” pravi gostilničar. “Našel bodeš veliko poročanje. Dvorišče je polno ljudi, ki radovedno pričakujejo, kako se boste zagovarjali.”

“Sedaj sem že pokazal ljudem, kako približno se bodem zadržal.”

“Da in radi tega so še bolj radovedni, videti moža, ki se ne boji nič kodža bašija.”

Ravno, ko hočemo odriniti, pride brodar k nam.

“Gospod,” mi pravi, “jaz pridem skrivaj, da bi mi svetoval. Jaz ne vem, kako naj se zadržim.”

“Ali moraš nastopiti kot priča proti meni?”

“Da. Mibarek me sili k temu. Radi tega me je poiskal.”

“Kaj naj bi izpovedal proti meni?”

“Da si me spravil v smrtno nevarnost in da si tukaj na dvorišču rido z menoj ravnal.”

“Ali sem to storil?”

“Ne, efendi.”

“Toraj te hoče zapeljati, da bi krivo prisegel. To mu poplačam.”

“Gospod, ne govori ničesar! Maščeval bi se nad menoj.”

“Bodi brez skrbi! Nemogoče mu bode se maščevati.”

“Ali je to res?”

“Da. Le povej čisto resnico. Ne more ti ničesar storiti.”

“Potem grem zopet hitro tja. Skrivaj sem se odplazil.”

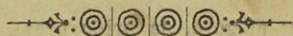
Mi mu počasi sledimo.

FR. SAKSER CO.

82 Gortlandt St., New York.

Podružnica : 6104 St. Clair St. N. E., Cleveland, O.

POŠILJA NAJHITREJE
DENAR V STARO DOMOVINO.

C. kr. poštna hranilnica izplačuje vse svote.

Prodaja parobrodne listke

za razne parobrodne družbe po izvirnih cenah. Kdor od rojakov kupi v Clevelandu listek za parnik se ga počaka v New Yorku na kolodvoru, ter odpelje na parnik ali pa v cenen hotel; prevzame se tudi vsa skrb za prtljago. Na ta način se prihrani potnikom mnogo truda in denarja. Sprejema naročila na

“GLAS NARODA”.

Prodaja razne knjige, koledarje, pratike in sprejema vsa v tiskarski posel spadajoča dela.

Kdor hoče biti dobro in pošteno postrežen, naj se obrne na podružnico.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJI (17U) (17UNICA)

00000461148

